

Besluit 70/19

Voorgestelde behandeling

PS-vergadering : 17 januari 2020

Onderwerp

Notulen vergadering Provinciale Staten d.d. 25 oktober 2019

Datum

17 januari 2020

Documentnummer

4636616

Provinciale Staten van Noord-Brabant,

gelezen het voorstel van de Griffier, d.d. 7 januari 2020 – 4634418;

gelet op artikel 45, derde lid, van het Reglement van orde Provinciale Staten Noord-Brabant 2017;

besluiten:

vast te stellen de notulen van het verhandelde door Provinciale Staten in hun vergadering d.d. 25 oktober 2019.

's-Hertogenbosch, 17 januari 2020
Provinciale Staten van Noord-Brabant,

de voorzitter

de griffier

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk

mw. mr. K.A.E. ten Cate

Vastgesteld

PS 70/19 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant op 25 oktober 2019

Inhoudsopgave	
Inhoudsopgave	2
Index gesproken personen	3
Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant	5
Opening van de vergadering / vaststellen agenda	8
Actualiteit	9
Vragenhalfuur	10
Actuele moties	13
Bespreekstukken	62
50/19 Statenvoorstel Vaststellen Interim omgevingsverordening Noord-Brabant	62
53/19 Statenvoorstel Verklaring van geen bedenkingen voor de omgevingsvergunning Windpark Karolinapolder te Steenberg	176
56/19 Statenvoorstel Voorstel voor een Klimaatakkoord	211
49/18 Statenvoorstel Procedure wensen en bedenkingen provinciale deelname aan Stichting La Vuelta Holanda	211
Stemming	211
57/19 Lijst Ingekomen Stukken periode 22 augustus 2019 t/m 11 september 2019	211
55/19 Notulen van de PS-vergadering 30 augustus 2019	211
Sluiting	211

Index gesproken personen

Altundal MIB, N., 52, 58, 86, 144, 161, 166, 174
Arts, mw. W.M.A., 52, 58, 161, 166, 174
Bankers, J.P.E., 53, 59, 162, 167, 175
Berg, H.F. van den, 51, 55, 57, 130, 132, 164, 169, 173, 177, 181, 182, 183, 184, 187, 188, 191, 192, 193, 194, 195, 199, 202, 205, 207, 210
Bergsma, R., 10, 11, 12
Bie, E.J. de, 54, 59, 61, 85, 86, 152, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 163, 167, 170, 171, 175, 210
Boon, M.C.H., 12, 18, 24, 25, 26, 29, 30, 36, 37, 38, 39, 41, 42, 44, 51, 57, 61, 79, 80, 82, 95, 96, 98, 99, 100, 116, 117, 142, 146, 147, 150, 151, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 160, 165, 170, 171, 173
Bräuner, mw. G.E.A., 55, 60, 164, 168, 172
Brouwers, drs. J.F.X.M., 45, 53, 58, 61, 106, 107, 108, 153, 154, 155, 156, 157, 159, 160, 162, 166, 170, 171, 174, 183, 196, 197, 205
Cate, mw. mr. K.A.E. ten, 8, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 172, 173, 174, 175, 176
Deryckere, M.N.R.C., 52, 57, 161, 165, 173
Diemen-Vereijken, mw. F.J.H.M. van, 54, 60, 163, 168, 176, 179, 180, 183, 189, 190, 191, 193, 210
Dijk, mw. E. van, 52, 58, 161, 166, 174
Dirken, mw. ir. A.M.W., 19, 31, 32, 55, 56, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 119, 120, 126, 127, 138, 139, 142, 152, 153, 154, 156, 157, 158, 159, 164, 169, 171, 173
Duijs, F.B.G., 52, 58, 75, 78, 140, 161, 166, 174
Everling, M.J., 10, 12, 35, 52, 58, 82, 87, 145, 146, 161, 166, 174, 182, 183, 186, 187, 204, 210
Grashoff, ir. H.J., 15, 16, 17, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 46, 47, 48, 49, 50
Gremmen, R.J., 54, 60, 163, 167, 176
Hattem, LLB, A.W.J.A. van, 40, 41, 43, 44, 55, 57, 64, 84, 85, 93, 97, 98, 104, 105, 120, 121, 125, 126, 128, 129, 143, 144, 148, 165, 169, 173
Heer, drs. ing. C. de, 53, 59, 162, 167, 175
Heijmans, N.G.L., 13, 37, 38, 51, 57, 65, 78, 81, 89, 90, 99, 100, 106, 107, 143, 152, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 165, 170, 171, 173
Hendriks, C.A., 55, 56, 164, 169, 172, 183, 184, 210
Hoon, mw. A.J.M. de, 21, 22, 26, 27, 29, 39, 40, 41, 50, 51, 57, 61, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 89, 117, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 152, 153, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 165, 170, 171, 173
Janssen, R.P.M., 54, 60, 164, 168, 172
Kammen, mw. drs. P. van der, 53, 59, 162, 167, 175
Karaaslan, T., 55, 56, 164, 169, 172
Kessel, mw. J.A.M. van, 45, 52, 57, 161, 165, 173
Kort, Msc. M.V. de, 195
Kort, MSc. M.V. de, 54, 60, 163, 168, 176, 183, 194, 195
Linden, mw. J.J. van der, 53, 59, 108, 162, 167, 175
Logister, E.H.P., 53, 58, 162, 166, 174
Ludwig, T.W., 53, 59, 162, 167, 175
Manders, drs. W.J., 55, 56, 164, 169, 172
Meeren, C.J.R.F. van der, 53, 59, 163, 167, 175
Meeuwis-van Langen, mw. H.E.M., 52, 58, 161, 166, 174, 182, 183, 186, 187, 188, 192, 196, 210

Meijer, A.A., 34, 36, 55, 56, 61, 69, 70, 71, 72, 96, 97, 99, 106, 107, 111, 136, 164, 169, 172, 180, 196, 203
 Merrienboer, H.J.A. van, 123, 125, 126, 127, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 150
 Oetelaar, J.C.M. van den, 54, 60, 140, 149, 163, 168, 176
 Otters-Bruijnen, mw. mr. S.M., 55, 56, 138, 151, 164, 169, 172
 Panhuizen, A., 54, 60, 163, 168, 176, 177, 178, 179, 183, 210
 Philippart, M.J.A., 55, 57, 164, 169, 173
 Pinxteren, W.F.C. van, 45, 47, 49, 54, 59, 62, 70, 85, 110, 111, 112, 113, 148, 153, 154, 155, 156, 158, 159, 160, 163, 167, 170, 171, 175, 184, 198, 199, 201, 206, 210
 Roeles, S.G., 53, 59, 162, 167, 175
 Roijackers, mw. H.I., 12, 37, 52, 58, 61, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 118, 121, 131, 152, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 161, 166, 170, 171, 174
 Rutjens, W.H.A., 54, 60, 163, 168, 172, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 190, 191, 197, 200, 202, 203, 208
 Scholder-Penders, mw. G.M., 52, 58, 161, 166, 174
 Sjouw, mw. mr. L.M., 54, 60, 91, 152, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 163, 168, 170, 171, 176
 Smeulders, MA, S.J.A.H., 16, 17, 45, 54, 60, 61, 103, 104, 105, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 160, 163, 168, 170, 171, 176, 210
 Spierings, mw. A, 199, 200, 201, 202, 203, 206, 207, 208, 209
 Stoop, drs. J.W.P., 53, 59, 162, 167, 175
 Swinkels, H.A.J.M., 33, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 48, 50, 52, 58, 61, 161, 166, 174
 Thijssen, J.G.M., 53, 59, 162, 167, 175
 Ven-Vogels, mw. A.J.M. van de, 55, 56, 164, 168, 172
 Vlasveld, mw. A.I., 55, 56, 164, 169, 172
 Voorzitter, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 56, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 75, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 165, 169, 170, 171, 172, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212
 Vreugdenhil, ing. H.J., 17, 22, 23, 27, 28, 33, 34, 35, 36, 42, 43, 46, 47, 51, 57, 62, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 80, 81, 83, 86, 87, 88, 89, 90, 94, 95, 113, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 137, 138, 139, 145, 149, 153, 154, 155, 157, 158, 159, 160, 165, 170, 171, 173
 Wel, ir. M.C. van der, 13, 14, 15, 16, 28, 31, 32, 45, 51, 57, 62, 63, 64, 71, 88, 104, 109, 112, 115, 123, 129, 130, 132, 133, 148, 153, 154, 155, 156, 158, 159, 160, 161, 165, 170, 171, 173, 178, 183, 189, 190, 198, 205, 208, 209, 210
 Wely, L.F.A.M. van, 53, 59, 162, 166, 174
 Zwart, mw. P.S., 54, 60, 163, 168, 176

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning/voorzitter PS

mw. mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Altundal MIB, N.	SP	Oss
Arts, mw. W.M.A.	SP	Eindhoven
Bankers, J.P.E.	CDA	Asten
Bekker, M.A. de	Forum voor Democratie	Bergen op Zoom
Berg, H.F. van den	PVV	Tilburg
Bie, E.J. de	Forum voor Democratie	Bergen op Zoom
Boon, M.C.H.	PVV	Bergen op Zoom
Bräuner, mw. G.E.A.	VVD	Veghel
Brouwers, J.F.X.M.	50PLUS	Son en Breugel
Deryckere, M.N.R.C.	CDA	Tilburg
Diemen-Vereijken, mw. F.J.H.M. van	GroenLinks	Cuijk
Dijk, mw. E. van	PvdA	Eindhoven
Dirken, mw. A.M.W.	VVD	Hoeven
Duijs, F.B.G.	Forum voor Democratie	Maren-Kessel
Everling, M.J.	SP	Uden
Gremmen, R.J.	VVD	Berghem
Hattem, A.W.J.A. van	PVV	Vinkel
Heer, drs. ing. C. de	CDA	Eindhoven
Heijmans, N.G.L.	SP	's-Hertogenbosch
Hendriks, C.A.	CDA	Erp
Hoon, mw. A.J.M. de	CDA	Etten-Leur
Janssen, R.P.M.	VVD	Rosmalen
Kammen, mw. drs. P. van der	PVV	Tilburg
Karaaslan, T.	VVD	Nieuwkuijk
Kessel, mw. J.A.M. van	D66	Maarheeze
Kort, M.S.C. de	PvdA	Vught
Linden, mw. J.J. van der	GroenLinks	Oss
Logister, E.H.P.	D66	Chaaam
Ludwig, T.W.	GroenLinks	's-Hertogenbosch
Manders, drs. W.J.	VVD	Gemert
Meeren, C.J.R.F. van der	Forum voor Democratie	Bergen op Zoom
Meeuwis-van Langen, mw. H.E.M.	D66	Best
Meijer, A.A.	D66	Waalwijk
Oetelaar, J.C.M. van der	Forum voor Democratie	Schijndel
Otters-Bruijnen, mw. mr. S.M.	VVD	Vught
Panhuizen, A.V.	VVD	Tilburg
Philippart, M.J.A.	GroenLinks	Eindhoven
Pinxteren, W.F.C. van	Lokaal Brabant	Haaren
Roeles, S.G.	Forum voor Democratie	Sint-Michielsgestel
Roijackers, mw. H.I.	GroenLinks	's-Hertogenbosch

Rutjens, W.H.A.	Forum voor Democratie	's-Hertogenbosch
Scholder-Penders, mw. G.M.	VVD	Nuenen
Sjouw, mw. L.S.	D66	Geldrop
Smeulders, S.J.A.H.	PvdA	Helmond
Smolders, H.A.J.	Forum voor Democratie	Tilburg
Stoop, drs. J.W.P.	CDA	Bergen op Zoom
Swinkels, H.A.J.M.	SP	Vught
Thijssen, J.G.M.	CDA	Beers
Ven-Vogels, mw. A.J.M. van de	CDA	Beek en Donk
Vlasveld, mw. A.I.	Partij voor de Dieren	Tilburg
Vreugdenhil, ing. H.J.	ChristenUnie-SGP	Nieuwendijk
Weert, M.J.M. van	50PLUS	Helmond
Wel, ir. M.C. van der	Partij voor de Dieren	Rijsbergen
Wely, L.F.A.M. van	Forum voor Democratie	Oss
Zwart, mw. P.S.	VVD	Lage Zwaluwe

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

Vrijdag 25 oktober 2019

Agenda

I. Opening van de vergadering / vaststellen agenda

II. Actualiteit

III. Bespreekstukken

50/19 Statenvoorstel Vaststellen Interim omgevingsverordening Noord-Brabant

**53/19 Statenvoorstel Verklaring van geen bedenkingen voor de omgevingsvergunning
Windpark Karolinapolder te Steenberg**

56/19 Statenvoorstel Voorstel voor een Klimaatakkoord

**49/18 Statenvoorstel Procedure wensen en bedenkingen provinciale deelname aan
Stichting La Vuelta Holanda**

IV. Stemming

57/19 Lijst Ingekomen Stukken periode 22 augustus 2019 t/m 11 september 2019

55/19 Notulen van de PS-vergadering 30 augustus 2019

V. Sluiting

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant

Vrijdag 25 oktober 2019

prof. dr. W.B.H.J. van de Donk, commissaris van de Koning, voorzitter

mw. mr. K.A.E. ten Cate, griffier

Volgens de presentielijst zijn 52 leden aanwezig, te weten: Altundal, mw. Arts, Bankers, Van den Berg, De Bie, Boon, mw. Bräuner, Brouwers, Deryckere, mw. Van Diemen-Vereijken, mw. Van Dijk, mw. Dirken, Duijs, Everling, Gremmen, Van Hattem, De Heer, Heijmans, Hendriks, mw. De Hoon, Janssen, mw. Van der Kammen, Karaaslan, mw. Van Kessel, De Kort, mw. Van der Linden, Logister, Ludwig, Manders, Van der Meeren, mw. Meeuwis-van Langen, Meijer, Van den Oetelaar, mw. Otters-Bruijnen, Panhuizen, Philippart, Van Pinxteren, Roeles, mw. Roijackers, Rutjens, mw. Scholder-Penders, mw. Sjouw, Smeulders, Stoop, Swinkels, Thijssen, mw. Van de Ven-Vogels, mw. Vlasveld, Vreugdenhil, Van der Wel, Van Wely, mw. Zwart.

Afwezig: De Bekker, Van Weert, Smolders.

Opening van de vergadering / vaststellen agenda

De voorzitter opent de vergadering om 13.30 uur.

De **voorzitter**: Dames en heren. Ik wil u verzoeken uw plaatsen nu in te nemen. Ik wil de vergadering openen, en dat doen wij met een gebruikelijk moment van stilte. Ik verzoek u daarbij allen te gaan staan.

Er wordt een moment stilte in acht genomen.

De **voorzitter**: Ik dank u zeer. Ik wil de griffier verzoeken ons mededeling te doen van de binnengekomen berichten van verhindering. Mevrouw de griffier.

De **griffier**: Er is bericht van verhindering van de heer De Bekker, de heer Van Weert en de heer Smolders.

De **voorzitter**: Zijn er nog aanvulling vanuit de zaal? Nee. Dan zeg ik bij dezen nogmaals, dat geldt voor de collega's die vanwege ziekte verhinderd zijn, de heren Van Weert en Smolders: van harte beterschap vanaf deze plaats.

Ik heet u allen zeer van harte welkom voor deze vergadering. Dat geldt natuurlijk ook voor de bezoekers op de publieke tribune, de bezoekers in de Bois-le-duc zaal en natuurlijk ook alle aanwezigen op het voorplein van ons mooie provinciehuis én al degenen die via het internet deze vergadering volgen.

Al tijdens de momenten die er vanochtend waren om in te spreken, is gebleken dat er vandaag een aantal onderwerpen op de agenda staat waar u allen zeer indringend bij betrokken bent. Indringend, zeg ik, en met veel gevoel en soms emotie hebben we gemerkt, en dat is vandaag, denk ik, heel belangrijk om te onderkennen. Er is veel belangstelling voor belangrijke onderwerpen die hier vandaag in de Staten van Brabant op de agenda staan: vele gezichtspunten, vele opinies en geluiden die hier vandaag in een democratisch debat aan de orde komen, gewogen moeten worden en tot besluitvorming leiden. Ik hoop dat wij met zijn allen vandaag ons weten in de belangstelling van velen die ons volgen voor de verantwoordelijke taak die we hier hebben. Voor al degenen die buiten deze vergadering volgen, en dat

misschien niet elke week doen, doen we ons best doen om de informatie over deze vergadering zo goed mogelijk te delen. Dat betekent ook dat we een scherm op het voorplein hebben geplaatst voor degenen die hiernaartoe gekomen zijn met velen en vanwege de brandweervoorschriften niet hier binnen kunnen zijn. Ik hoop dat dat technisch allemaal goed gaat. Er hebben heel veel mensen heel hard gewerkt om dat allemaal mogelijk te maken, die ik bij voorbaat wil danken voor alle moeite die is gedaan, en het organisatiewerk, om dit allemaal vandaag ook hier buiten het huis goed te laten verlopen. Er zal zo dadelijk een link op de website van de provincie verschijnen waar u de documenten die vandaag aan de orde zijn, bijvoorbeeld ook moties en amendementen – dat zijn stukken die worden toegevoegd aan de vergadering tijdens de vergadering om bijvoorbeeld een uitspraak van de Staten te vragen – kunt zien. We kunnen ze onmogelijk allemaal op papier verspreiden, maar gelukkig zijn er tegenwoordig digitale middelen. Die link zal zo dadelijk actief worden op de website www.brabant.nl.

Dan misschien voor de goede orde: we hebben een jarige in ons midden vandaag. De heer Henri Swinkels viert vandaag zijn verjaardag.

Applaus

De **voorzitter**: Ik geloof dat ik buiten op het plein al 'Lang zal hij leven' hoor zingen. Mijnheer Swinkels, we hebben heel veel op de agenda vandaag, het zal geen vroegertje worden, maar ik hoop dat u uw verjaardag nog op uw verjaardag zelf kunt vieren. We gaan het zien.

Ik stel dan de agenda aan de orde, beste collegae. Het presidium heeft op 21 oktober besloten dat we voortaan stemmen over een Statenvoorstel direct nadat de beraadslaging is afgerond, en dat komt vandaag mooi uit, dat gaan we vandaag alvast doen. Er is één onderwerp ingediend in termen van mondelinge vragen over ondermijnende criminaliteit, van de SP-fractie. De procedurevergadering, voortaan agendavergadering geheten, heeft voorgesteld die toe te laten. Dat geldt ook voor de vier actuele moties die zijn ingediend. Drie daarvan hebben betrekking op de stikstofproblematiek, zeg ik maar even korthedshalve, en één op de moeflons. De laatste, van de Partij voor de Dieren, zal als eerste worden behandeld en de andere drie in een blokje van drie bij elkaar. Dat zal ik straks nog wel wat preciezer toelichten. Kunt u instemmen met de agenda met deze aanpassingen? Ja, dan gaan we deze agenda hanteren.

Actualiteit

De **voorzitter**: Ik meld u nog dat alle moties en amendementen die tijdens de vergadering worden ingediend, nog los van het feit dat we ze voor een breder publiek via een link op de website bekendmaken vandaag, te vinden zullen zijn op het iBabs-systeem onder agendapunt 11, ingediende moties en amendementen, zodat u digitaal de beschikking heeft over wat op de orde aan de hand is.

Dan meld ik u nogmaals, voor de volledigheid, dat ik u verzoek om bij het verlaten van de Statenzaal, vanwege de goede registratie voor stemmingen, uw afwezigheid te melden bij de bodetafel, zodat er een correct aanwezigheidsoverzicht in de zaal aanwezig is.

Dat allemaal gezegd zijnde, gaan we nu beginnen met de vergadering. En zoals ik u aangekondigd heb, even nog voor de goede orde voor degenen die meeluisteren: eerst is er een vragenhalftuurtje. De SP-fractie heeft daarvoor vragen ingediend, dat gaat altijd voor, en daar gaan we zo mee beginnen. Dan vindt er een behandeling plaats van vier actuele moties, eentje over moeflons van de Partij voor de Dieren, die gaan we als eerste doen, en dan een blokje van drie actuele moties die betrekking hebben op de stikstofproblematiek, zoals ik al zei. Dan zullen we, denk ik, wel even toe zijn aan een schorsing en gaan we daarna door met de eerste besprekingsstukken. Als eerste op de agenda staat vandaag de nieuwe

interim-omgevingsverordening. Daarover eventueel later meer. Maar nu gaan we snel beginnen met deze vergadering.

Vragenhalfuur

De **voorzitter**: Aan de orde is het vragenhalfuur. De vragen die aan de orde zijn, zijn ingediend door de fractie van de Socialistische Partij over ondermijnende criminaliteit. De heer Everling heeft het woord.

De heer **Everling** (SP): Hartelijk dank, voorzitter. Wat goed dat er zoveel boeren zijn. Jullie komen natuurlijk voor een ander onderwerp, dat besef ik, maar ook andere onderwerpen die hier besproken worden, raken jullie direct, zo ook dit. Er zullen ongetwijfeld verschillende onder jullie zijn die hier op een of andere manier mee te maken hebben gehad: door drugsdumpingen op jullie land, door anonieme briefjes in de bus die vragen of jullie een schuur te huur hebben, of op andere manieren eventueel.

Vanochtend rond een uur of zeven, mijn telefoon licht op, een pushbericht van Omroep Brabant: dode man gevonden in drugslab in Den Dungen. Voorzitter. Helaas zien wij dit soort berichten veel en veel te vaak voorbijkomen. Vorige week publiceerde de Brabantse onderzoeksredactie verschillende artikelen over ondermijning in het buitengebied. Ook vanochtend stonden daar weer artikelen over in de kranten. Het is een thema dat al lang leeft. En weet u, om SP-Kamerlid Michiel van Nispen te quoten: het maakt niet uit of er sprake is van veel ondermijning, of heel veel ondermijning, het is ondermijning en daar moeten we wat mee. En laat het college nu een kersverse gedeputeerde veiligheid hebben. Ik ben heel benieuwd wat het college gaat doen om de ondermijning aan te pakken en de veiligheid van de boeren, bewoners en gebruikers van het buitengebied te beschermen. Wij hebben hierbij de volgende vragen:

We hebben een kersverse gedeputeerde veiligheid. Wat is precies zijn rol in dezen? Wat zijn zijn verantwoordelijkheden en wat zijn die van de commissaris? Uit hoofde van zijn functie heeft hij bepaalde bevoegdheden. Graag even wat helderheid vooraf hierover.

Wat is volgens het college zijn rol en verantwoordelijkheid in de aanpak van ondermijnende criminaliteit?

Waarom is volgens het college de meldingsbereidheid zo laag en wat gaat het eraan doen om boeren en andere bewoners en gebruikers van het buitengebied het vertrouwen te geven dat melden werkt?

Welke andere stappen gaat het college nemen om de veiligheid in het buitengebied te vergroten? Gesprekken zijn niet voldoende.

De landelijke politiek heeft keer op keer bezuinigd op de politie. De gevolgen voor Brabant merken we daarom ook steeds beter. Is het geen tijd dat de provincie zich keihard uitspreekt tegen deze beweging en bij de regering aan gaat dringen op een forse investering in de politie, onder andere om deze ondermijnende criminaliteit eens echt aan te kunnen pakken?

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

De heer **Everling** (SP): Ja, laatste zin. Is het college bereid om dat te doen? Zo ja, kunt u PS daarover dan informeren? Zo nee, waarom niet?
Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Everling voor zijn vragen. Dan is nu het woord aan gedeputeerde Bergsma, die drie minuten heeft om uw vragen te beantwoorden.

De heer **Bergsma** (GS, CDA): Voorzitter, dank u wel. Dank u wel ook aan de heer Everling. Terecht begint u met een actualiteit van deze ochtend, maar helaas is het zo dat wij dit dagelijks in alle nieuwsberichten kunnen teruglezen, dus zeker urgentie bij de veiligheid in Brabant. In die zin ben ik ook

ontzettend blij dat uw Staten dit college opdracht hebben gegeven om hier extra inzet op te gaan leveren, extra werk van te maken en dat het ook specifiek belegd is bij een gedeputeerde veiligheid. Ik zie overigens dat dat ook in een trend past, want ik zie het ook bij andere provincies gebeuren en ik lees zelfs dat gemeenten kijken naar wethouders veiligheid. Maar het moet natuurlijk wel volstrekt helder zijn wie waarvoor verantwoordelijk is. In zijn algemeenheid kan ik zeggen dat wij heel nauw samenwerken in ons college, tussen gedeputeerden en met de commissaris. Op het specifieke punt van veiligheid heeft onze commissaris heel eigenstandige bevoegdheden. Zijn rijksheertaken zijn specifiek voor hem. Daarnaast zijn er gewoon geen echte veiligheidszaken. Daar leg ik voor u verantwoording voor af in deze zaal en die vallen even heel grofweg in mijn portefeuille. Maar u mag ervan op aan, en erop rekenen, dat wij alles in nauwe samenwerking doen.

Ik kom ook even op het tweede punt, waar ik u nog uitgebreider over ga informeren, want er komt een bestuursopdracht veiligheid. Heel grof zullen wij daar onze rol en positie in schetsen, onze inzet, de afbakening en ook de aanpak die wij voorstaan, zeker op het brede terrein van ondermijning. Dus daar kom ik later bij u op terug.

Ik denk dat het belangrijk is om te constateren, met name vanuit de rol van de provincie, dat wij echt werken via de een-overheidsgedachte. Een georganiseerde criminaliteit verdient ook bestrijding door een slim opererende overheid. Vanuit die specifieke rol merk ik in elk geval de eerste maanden dat onze extra inzet echt gewaardeerd wordt. Wij hebben beeld bij Brabant, wij hebben een goed netwerk in Brabant, wij weten wat er speelt, wij kunnen agenderen, wij kunnen verbinden, wij kunnen ook stimuleren en wij kunnen soms ook mee investeren. Ik voeg eraan toe dat het veiligheidsdossier niet nieuw is. Ook voorgaande portefeuillehouders hebben hier al het nodige werk op verzet en zaken in gang gezet. In de bestuursopdracht zal ik in ieder geval terugkomen op hoe we dat gaan continueren en waar de extra inzet op zal zijn.

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

De heer **Bergsma** (GS, CDA): Voorzitter, heel concreet loop ik langs de vragen die gesteld zijn.

De meldingsbereidheid in het buitengebied is een probleem, maar zo ook in stedelijk gebied. In die zin niks nieuws, maar wel zorgelijk. Ook het Verwey-Jonker Instituut ...

De **voorzitter**: Nee, gedeputeerde, u moet echt kort en krachtig zijn, want u heeft nog maar een halve minuut.

De heer **Bergsma** (GS, CDA): Oké. Nou, dan tot slot, voorzitter. Een structurele aanpak van de georganiseerde criminaliteit vraagt een aanpak van ons allemaal, dus zeker ook van de rijksoverheid en de opsporingsdiensten. Voor het capaciteitsvraagstuk wordt al sinds jaar en dag gepleit, het is alleen niet met één druk op de knop te regelen. Er moeten mensen opgeleid worden en er wordt een pittig debat ook over gevoerd momenteel in de Tweede Kamer. De minister heeft er drie weken geleden een brief over gestuurd naar de Tweede Kamer. Ik zou u daar korthedshalve graag naar willen verwijzen.

De **voorzitter**: U moet nu echt afronden.

De heer **Bergsma** (GS, CDA): Tot slot: ik zal u in elk geval ook nog schriftelijk informeren als het gaat over het specifieke geval van het buitengebied en welke acties wij daar vanuit de taskforce RIEC momenteel voor opgelijnd hebben.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor zijn beantwoording. Ik kijk naar de vragensteller voor de gelegenheid om nog kort een aanvulling te geven. Ga uw gang, mijnheer Everling.

De heer **Everling** (SP): Ja, ik heb de antwoorden van de gedeputeerde gehoord uiteraard. Ik had onder andere ook gevraagd om echt concrete stappen. Ik begrijp dat de gedeputeerde zegt dat dat nog komt in de bestuursopdracht. Die zien wij zeer graag tegemoet. Ik hoop dat daar ook inderdaad echt concrete stappen in zullen staan, want dat is hard nodig.
Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik hoorde verder geen vragen meer. Is er vanuit de overige leden van de Staten behoefte om bij deze vragenronde aan te sluiten? Ik zie twee woordmeldingen, van de GroenLinks-fractie en van de PVV-fractie. Dat zijn, als ik het goed bekeken heb, de enige twee. Dan geef ik eerst de heer Boon de gelegenheid en daarna mevrouw Roijackers om aanvullende vragen te stellen. O, sorry ..., ik heb de volgorde niet goed. In dit geval geldt partijgrootte en niet het moment van vinger opsteken. Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Dank u wel, voorzitter. Goede vragen van de SP-fractie, en wij sluiten ons daar als GroenLinks bij aan. Goed ook om te horen vanuit onze gedeputeerde veiligheid dat er zo'n goed samenspel is binnen het college, ook met de commissaris, en dat er binnenkort een bestuursopdracht zal volgen. Misschien bij wijze van nulmeting voor die bestuursopdracht wil ik nog wat vragen vanuit GroenLinks meegeven.

Zonet is door de SP gerefereerd aan de onderzoeksredactie van de Brabantse kranten, die hebben blootgelegd dat het aantal politiebureaus in Brabant vrij recent is teruggedaan van 62 naar 23, onder het mom van 'je kunt online ook aangifte doen, en meer'. Wij vragen ons daarbij af: vindt het college het aantal van 23 politiebureaus in Noord-Brabant nou voldoende? Is het college van mening dat er nu voldoende toezicht is in het Brabantse buitengebied? Is het voor het college bespreekbaar dat u bij het Rijk pleit om een lokale politiepost in Brabant met een grotere afstand tot de politiebureaus op te plussen, met meer mankracht en bijvoorbeeld langere openingstijden?

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Roijackers. De heer Boon dan van de PVV-fractie.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter. In de vorige periode was de PVV eigenlijk de enige partij die constant aandacht vroeg voor de ondermijning, voor de gevaren in het buitengebied. Wij hebben stapels aan moties ingediend, we hebben Statenvragen gesteld, maar telkens kregen we nee op ons rekest, voornamelijk van de SP-gedeputeerde. De SP heeft hier jarenlang geregeerd en toen hebben ze niks gedaan, alles werd weggewuifd, en nu nemen ze het op. Ik vind het een goede ontwikkeling en ben ook verbaasd dat ze het nu doen, maar blijf zo doorgaan en sluit u bij ons aan. Het verstand komt met de jaren, roepen wij dan. Maar kan de SP uitleggen waar in een keer deze draai vandaan komt?

De **voorzitter**: Goed. De vragen zijn doorgaans aan de gedeputeerde gericht en die heeft nu de gelegenheid om die vragen te beantwoorden.

De heer **Bergsma** (GS, CDA): Ja, voorzitter, dank u wel. We kennen continuïteit van bestuur, maar er was geen gedeputeerde veiligheid in het vorige college, dus ik kan die vraag helaas ook niet beantwoorden, maar ik laat het graag aan de SP-fractie zelf over om daarop te reageren. Ik ben in elk geval blij dat hij er deze periode wel is.

Richting mevrouw Roijackers van GroenLinks: ja, uiteraard hebben wij daar ook kennis van genomen. Ik denk wel dat het een serieus zorgpunt is: de beschikbaarheid van de politie, laat ik maar zeggen, in het Brabantse op het platteland, maar ook de mogelijkheid voor het doen van aangifte. Maar ik denk ook dat het wel goed is om even verder te kijken: is er dan ook echt minder aangifte? Want er zijn ook heel veel steunposten en er zijn inderdaad ook andere mogelijkheden. Maar ik kom er bij mijn bestuursopdracht veiligheid eens even bij u op terug, want ik vind het te snel om daar conclusies aan te gaan verbinden en – misschien ga ik dat vaker zeggen – wij zijn ‘een’ partij en we kunnen er met elkaar een politiek debat over hebben, maar ik ben afhankelijk van anderen en zal af en toe daar ook informatie over moeten ophalen. Ik hecht eraan om u daar zo zuiver en goed mogelijk over te informeren.

Een ander aspect waar u naar vroeg is natuurlijk ons buitengebied. Daar hebben we indirect iets meer te vertellen via Samen Sterk in Brabant. Ik kan u in elk geval verzekeren dat wij alles aan het oplijnen zijn om eigenlijk naar een 3.0-versie van het toezicht in het buitengebied te gaan. Samen met de partners zijn we aan het kijken hoe we nog beter in de lokale netwerken kunnen komen en nog slimmer toezicht kunnen houden. Daar kom ik ook in mijn bestuursopdracht veiligheid bij u op terug, maar daar zijn wij hard mee aan het werk.

Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde. Er is nog een interruptie op de valreep en dat zou ook het antwoord op de door de PVV gestelde vraag kunnen zijn. De heer Heijmans. Aan u het woord.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Geen interruptie op de gedeputeerde, maar wel een reactie op de heer Boon. Ik vind het fantastisch hoe de heer Boon elke keer weer zijn eigen werkelijkheid en zijn eigen waarheid bedenkt. We hebben in Brabant sinds een aantal jaren een taskforce en daar doen we iets aan openbare orde en veiligheid. Voordat de SP in een coalitie zat deden we daar helemaal niks aan. De SP heeft altijd de taskforce, ook de verhoging van de bijdrage voor de taskforce, gesteund. Wat wij niet gesteund hebben, mijnheer Boon, maar dat is echt heel iets anders, dat zijn die cameraatjes van u in bosjes en struikjes en camera's in het gras. Daar zijn we tegen geweest.

De **voorzitter**: Goed, ik geef de heer Boon ... Nee? Geen behoefte om te reageren. Dan sluit ik de beraadslaging op dit punt. Ik kijk ook naar de eerste vragensteller. Geen behoefte meer om vervolgvragen te stellen. Ik bespeur die ook bij anderen niet. Dan is hiermee het vragenhalfuurtje voorbij, en eerder dan in een halfuurtje.

Actuele moties

De **voorzitter**: Dan is nu aan de orde de behandeling van moties die zijn ingediend over onderwerpen die vandaag niet op de agenda stonden. Ik heb u straks al gezegd: dat is allereerst een motie die is ingediend door de Partij voor de Dieren over moeflons en daarna een drietal moties die we in één blokje behandelen, die gaan over wat ik maar even heb genoemd de stikstofproblematiek. Nu eerst de indiener van de motie over de moeflons. De heer Van der Wel krijgt de gelegenheid om die motie, die al is ingediend – onder stuknummer M46 te vinden in iBabs en via een link op de website van de provincie voor degenen van buiten – toe te lichten. De heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, dank u wel. Voorzitter. De motie gaat inderdaad over moeflons, en voor degenen die niet weten wat dat zijn: het zijn bokken die in het wild voorkomen op de Veluwe. Maar het vreemde is dat ze af en toe ook opduiken in Brabant en het tragische

daarvan is dat deze bokken dan doorgaans worden afgeschoten, omdat ze als exoot niet horen in Brabant, zo wordt gezegd.

Voorzitter. Dat een bok hier een keer voorkomt, kan zo zijn, maar het is vaker gebeurd. Die groepen bokken worden dan afgeschoten en dat gaat ons zeer aan het hart. Het kan zijn dat ze vanuit de Veluwe helemaal naar Brabant zijn gewandeld, maar wij vermoeden dat dat toch niet het geval is. Dus dan is er iets anders aan de hand. Het kan zijn dat ze bij iemand gehouden worden en per ongeluk zijn ontsnapt, of losgelaten, of dat ze worden uitgezet om ze daarna weer te bejagen. Dat willen we in ieder geval voorkomen en we hopen dat door het aannemen van de motie, of door toezeggingen van het college, we ertoe kunnen komen dat de mensen die zich hiermee bezighouden, al of niet bewust, dat die in ieder geval een waarschuwing krijgen: stop daar nu eens mee.

Het tweede punt is – we doen het al bij wilde zwijnen –: Aan de hand van het DNA kunnen we traceren waar ze oorspronkelijk vandaan komen. Komen ze van de Veluwe, of komen ze elders vandaan? Dat helpt bij eventuele opsporing van mogelijk het loslaten van die dieren.

Voor de rest vinden we het een verkeerd signaal dat, als die dieren al losgelaten zijn, we ze daarna gaan doden, gaan bejagen, omdat je daarmee het loslaten weer in de hand werkt. We zien liever dat ze dan worden verdoofd en gevangen, of naar de Veluwe worden gebracht ...

De **voorzitter**: Wilt u gaan afronden?

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Dat vragen we in deze motie. Ik ben benieuwd naar het antwoord van het college in dezen.

Motie M46/2019: 'Diervriendelijke aanpak moeflons'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25 oktober 2019; constaterende dat:

- moeflons herhaaldelijk voorkomen in de Brabantse natuur;¹
- moeflons regelmatig binnen Noord-Brabant worden afgeschoten vanwege hun status als exoot;²
- op de Veluwse heide moeflons voorkomen en worden gebruikt voor begrazing en er voldoende ruimte is voor extra moeflons;³

overwegende dat:

- de moeflons naar alle waarschijnlijkheid niet uit zichzelf in Brabant terechtkomen, en er een gerede kans is dat dieren zijn uitgezet;
- het uitzetten van moeflons strijdig is met de wet, en uitzetten zorgt voor dierenleed in de vorm van afschot;
- van de recent geschoten moeflons nu waarschijnlijk nog DNA veilig te stellen is waardoor de herkomst bepaald kan worden, zoals dat ook gebeurt bij o.a. wilde zwijnen en wolven;
- hierdoor de pakkans vergroot kan worden van mensen die moeflons illegaal uitzetten;
- er mogelijk nog moeflons in Brabant aanwezig zijn;
- het niet noodzakelijk is en niet gewenst is om deze dieren structureel te bejagen, mede omdat het illegaal uitzetten daarmee kan worden aangemoedigd;
- nog loslopende exemplaren kunnen worden gevangen en worden verplaatst naar een locatie waar ze wel gewenst zijn, zoals op de Veluwe;
- met alle bovenstaande maatregelen een duidelijk signaal wordt afgegeven dat de provincie Noord-Brabant het illegaal uitzetten van exoten wil tegengaan;
- van het aannemen van deze motie een preventieve werking uitgaat;

verzoeken Gedeputeerde Staten:

- met een voorstel te komen voor een diervriendelijk aanpak, met specifiek aandacht voor

- maatregelen waarbij wordt voorkomen dat er opnieuw moeflons worden uitgezet;
 - zich in te zetten voor de moeflons die mogelijk nog opduiken, waarbij deze niet worden gedood, maar worden gevangen en herplaatst;
 - zich zo snel als mogelijk in te zetten voor het direct veiligstellen van DNA met als doel om de herkomst van de moeflons te laten onderzoeken;
 - zich in te zetten om mogelijke (toekomstige) overtreders op te sporen;
- en gaan over tot de orde van de dag.

¹ <https://www.gemertsnieuwsblad.nl/2018/10/drie-moeflons-lopen-nog-vrij-rond/>

² Zie: Eindhovens Dagblad, 19 oktober 2019: p. 2 (zie ook de ANP-berichten), en <https://www.ed.nl/de-peel/partijvoor-de-dieren-moeflons-milheeze-moeten-blijven-leven~a871499dZl24941767/>

³ <https://www.hogeveluwe.nl/nl/ontdek-het-park/natuur-en-landschap/moeflon>

Marco van der Wel, Partij voor de Dieren
Anne-Miep Vlasveld, Partij voor de Dieren."

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van der Wel voor zijn vraag. Ik stel voor eerst het college in de gelegenheid te stellen die vraag te beantwoorden. Het woord is aan gedeputeerde Grashoff.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ja, voorzitter, ik zou willen beginnen met te melden dat het college deze motie graag zou willen ontraden. Waarom? In belangrijke mate omdat hij naar ons inzicht overbodig is, omdat het beleid op dit moment al is dat, als er een moeflonesignaleerd wordt – dat gebeurt overigens in Brabant maar zeer incidenteel –, de eerste inzet is om het dier te vangen en zo mogelijk ergens onder te brengen, of terug te plaatsen. Dat betekent dat afschot wel kan plaatsvinden, daar is ook de ruimte voor, het beleid staat dat toe, maar het is niet de eerste optie in de praktijk van het beheer. De tweede optie is eventueel afschot, als het niet lukt om het dier te vangen, of in situaties van acuut gevaar. Dat laatste is overigens, denk ik, dan ook bijna onafwendbaar. In die zin zitten we dus al een eind in de buurt.

Een voorstel voor een diervriendelijke aanpak, ja, dit is naar ons inzicht logischerwijs de meest diervriendelijke aanpak die je voor dit vraagstuk kunt bedenken. Dus een nieuw beleid daarvoor opzetten: wij zouden niet weten wat we dan moesten opschrijven, behalve datgene wat ik hier zeg.

Een vraag die ook gesteld is, is om dit met DNA te gaan onderzoeken. Het DNA van een moeflon zegt wel iets over de moeflon en zijn voorouders, maar niet over de mensen die hem eventueel illegaal hebben uitgezet, dus daar schieten we niet zoveel mee op. De zin van een DNA-onderzoek kunnen wij wat dat betreft ook niet zo zien.

Nou, dit bij elkaar opgeteld leidt ertoe dat wij zouden zeggen: misschien zou het het beste zijn als de indieners de motie zouden willen intrekken, maar anders moeten we hem echt onraden op basis van overbodigheid.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor zijn beantwoording. Ik geef de indiener graag de gelegenheid om in tweede instantie op de bijdrage van de gedeputeerde te reageren. De heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, dank aan het college voor de beantwoording. Goed om te horen dat de inzet is om de dieren te vangen. Vooralsnog zijn er naar onze informatie al twaalf moeflons in Brabant geweest het afgelopen jaar, zeg maar, en geen van die moeflons is gevangen geweest. Allemaal zijn ze afgeschoten, met als argument: het zou een gevaar zijn voor het verkeer. Als we zorgvuldig zijn – en u zegt: wij zijn zorgvuldig, wij willen eerst vangen –, dan vind ik ook dat u ons wel tegemoet kan komen door na te gaan of het noodzakelijk was om die dieren op dat moment te doden en of er echt niet een andere mogelijkheid was. Anders blijven we een beetje in de discussie: 'Ja, we hebben

alles gedaan, maar ze zijn dood.' Ik zou toch wel iets meer willen weten: Hoe acuut was dat gevaar dan? Gingen ze al de weg op, of liepen ze gewoon rond? Want die indruk hadden we namelijk niet, dus daar mag wel wat meer vanuit het college naar gekeken worden hoe dat dan is.
Het tweede punt is ...

De **voorzitter**: Wilt u gaan afronden?

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja. U zegt: het DNA, daar kunnen we niet zoveel mee. Maar we hebben kunnen herleiden uit het DNA van wilde zwijnen dat ze van een plek kwamen, de Ardennen, vanwaar ze niet zomaar hier komen. Dus we weten wel iets over het verband tussen waar ze vandaan komen en de dieren die er nu zijn, en dat kan ons helpen in het vraagstuk: komen ze uit de Veluwe, of worden ze ergens gehouden? In ieder geval zou ik toch willen vragen of u kunt navragen bij degene die eventueel betrokken is bij het opsporen van mensen die eventueel dieren loslaten ...

De **voorzitter**: Mijnheer Van der Wel, nu echt gaan afronden.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Om dat nog eens te vragen, of dat een mogelijkheid is.

De **voorzitter**: Dank u wel, mijnheer Van der Wel. Gedeputeerde Grashoff, voor u één minuut voor een reactie.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Ik zou willen voorstellen dat ik Provinciale Staten over, pak hem beet, een halfjaar informeer wat wij nu zien in die tussentijd, hoe vaak wij hebben vastgesteld dat er sprake is van een moeflon, of we hem kunnen vangen, of hebben moeten afschieten, en waarom. Ik heb niet zo heel veel zin om dat weer te gaan terug filmen tot een stuk terug, want ik weet niet of ik die informatie te pakken krijg, maar voor de komende maanden ben ik best bereid om dit eens even te monitoren, om te kijken of wij inderdaad doen wat we zeggen te doen. Daar mag u altijd kritisch op zijn.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde. Ik vraag dan even aan de indiener – dat kan vanaf de plaats – of hij de motie wil handhaven of ...

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Wij vinden het, gezien de inzet zoals die nu is en wat de gedeputeerde nu ook voorstelt, wel acceptabel om die zes maanden te nemen, om daarna goed te kijken wat we nog kunnen doen. Dank u wel. We trekken de motie daarom in.

De **voorzitter**: Dat vermoeden had ik al. Dus motie 46 ... Excuus, ja?

De heer **Smeulders** (PvdA): Voorzitter. Mag ik nog een aanvullende vraag stellen aan de gedeputeerde over dit onderwerp?

De **voorzitter**: Ja, dat mag u.

De heer **Smeulders** (PvdA): Oké, fijn. Het kan vanaf de plek, heel kort.

De **voorzitter**: Ja, kort graag.

De heer **Smeulders** (PvdA): Mijn vraag is of de gedeputeerde in die memo dan ook in wil gaan op de vraag of die beestjes uitgezet zijn, of dat ze van de Veluwe komen, want als ze uitgezet zijn, hebben we een ander vraagstuk en dat vind ik wel relevant.

De **voorzitter**: Ik had geen andere woordmeldingen gezien, maar ik geef de gedeputeerde graag de gelegenheid om hier nog even op te reageren.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Voor zover dat mogelijk is, zullen we dat doen – vraag van de heer Smeulders –, waarbij ik niet toezeg dat we nu allemaal DNA-onderzoek gaan doen, want dat kan ik even niet overzien.

De **voorzitter**: Oké. Ik dank de gedeputeerde. Dan kunnen we nu de beraadslagingen sluiten en ik herhaal dat de indiener van motie nummer 46 heeft besloten die in te trekken, dus die motie maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen.

Dan zijn we nu bij het al aangekondigde blokje van drie moties, die alle betrekking hebben op de actuele stikstofproblematiek. We gaan ze in een blokje behandelen, wat betekent dat bij elke motie de eerste indiener het woord krijgt om in maximaal drie minuten de motie toe te lichten. Ik stel voor dat we bij die toelichting de volgorde hanteren van indienen en dat betekent dat de ChristenUnie-SGP bij monde van de heer Vreugdenhil het eerst het woord krijgt. Aan hem het woord. En het gaat hier, even voor de goede orde, om de motie onder stuknummer 45, die van de ChristenUnie-SGP, de motie onder stuknummer 44 van de VVD als eerste indiener en andere partijen en motie 43 – sorry voor de verkeerde volgorde – van de Partij voor de Vrijheid, met als titel ‘Afblijven van latente ruimte’. Deze drie moties, in deze volgorde, dus eerst die van de ChristenUnie-SGP, dan die van de PVV en dan van de VVD, zullen worden toegelicht. De heer Vreugdenhil, zoals gezegd, het woord.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel voor het woord, mijnheer de voorzitter. Voorzitter. Op 8 oktober ontvingen wij een Statenmededeling van het college dat de beleidsregels landelijk afgestemd waren met de andere provincies, en daar conform vastgesteld waren, en dat alle provincies hetzelfde besluit daarin genomen hadden. We hebben daar op 11 oktober in een themabijeenkomst met de gedeputeerde over gesproken en toen bleek al dat het *nagenoeg* hetzelfde was en tegelijkertijd bleek in de weken erna dat er nogal veel licht zat tussen de kabinetsbrief, de lijn van de minister, en de wijze waarop de provincies deze beleidsregel vastgesteld hebben. De beleidsregel zoals de provincies hem vastgesteld hebben, gaat veel verder dan wat de minister vraagt en pakt ook bestaande rechten af, zonder vergoeding. En ook bleek in de afgelopen week, voorzitter, dat wij in Brabant een veel strenger beleidskader hebben dan andere buurprovincies en daarin andere emissiefactoren hanteren die heel erg slecht uitpakken voor met name de bedrijven die in de grensgebieden zitten. Voorzitter. En daarbij komt nog dat de regels voor de Brabantse bedrijven per direct, of per 1 april, zullen gaan gelden en dat een groot aantal van onze bedrijven dus per direct, of per heel snel, geconfronteerd worden met deze beleidsregels. Voorzitter. Ik moet dus constateren dat deze beleidsregel niet gecommuniceerd is met betrokkenen, dat de Staten onvolledig geïnformeerd zijn over deze beleidsregel en dat na overleg met het Rijk is gebleken dat het een heel andere lijn is dan de minister voorstaat. Voorzitter. Wij vragen het college dan ook deze beleidsregel in te trekken – veel andere provincies hebben dat al gedaan –, omdat de beleidsregel te snel, onzorgvuldig en zonder communicatie doorgevoerd is. Daar komt nog bovenop dat diverse fracties in deze Staten gevraagd hebben om de beleidsregel zodanig vast te stellen dat er geen kop bovenop landelijk beleid doorgevoerd wordt hier in Brabant. Voorzitter. Wij dienen dan ook een motie in om de beleidsregels, de onderdelen 2.6 en 2.7, die zien op de voorwaarden voor intern en extern salderen met betrekking tot de veehouderij, in te trekken en daarmee een helder signaal af te geven

dat hier een gewijzigd voorstel op tafel zal komen dat in lijn is met de landelijke lijn, waar geen kop bovenop zit en waarin we onze Brabantse ondernemers niet met een strenger beleid confronteren dan bijvoorbeeld in Gelderland of Limburg.

Motie M45/2019: 'Intrekken beleidsregel natuurbescherming'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;
constaterende dat:

- het college van Gedeputeerde Staten op 8 oktober de beleidsregel Natuurbescherming heeft aangepast;
- de wijzigingen van de beleidsregel niet in lijn zijn met de kabinetsbrief van 4 oktober;
- de uitwerking van de beleidsregel voor de agrarische bedrijven in Brabant die extern salderen extra negatief uitpakken ten opzichte van de vastgestelde beleidsregels in andere provincies;

overwegende dat:

- de regels extern salderen voor de Brabantse ondernemers niet anders dienen te zijn dan die gelden in de andere provincies;
- bij intern en extern er geen kop gezet moet worden op de afspraken met het Rijk zoals vastgelegd in de kabinetsbrief van 4 oktober;

voorts overwegende dat:

- naar aanleiding van het overleg tussen de provincies en de minister op 17 oktober afgesproken is uiterlijk 1 december nadere duidelijkheid te geven;
- GS na afloop van dit overleg de Staten geïnformeerd hebben dat de beleidsregel zoals die door het college op 8 oktober vastgesteld is toch in stand blijft;

dragen het college op:

- de onderdelen uit de artikelen 2.6 en 2.7 in de beleidsregel Natuurbescherming die zien op de voorwaarden voor intern en extern salderen voor zover die betrekking hebben op de veehouderij in te trekken;

en gaan over tot de orde van de dag.

Hermen Vreugdenhil, ChristenUnie-SGP"

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil voor zijn toelichting. Dan nu, zoals afgesproken, de PVV-fractie bij monde van de heer Boon, die met name zal ingaan op de motie die u heeft als motie 43. De heer Boon heeft het woord.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter. Afgelopen zomer waren er milieuterroristen in Boxtel die een stal hadden bezet. Hetzelfde gebeurt eigenlijk nu ook, maar dan op een veel gemenere wijze. De provincie probeert de latente ruimte van de veehouders in te nemen, zonder vergoeding. De provincie moet van deze latente ruimte afblijven. Het innemen van de latente ruimte, onvrijwillig, is diefstal. Niemand staat het toe als lege kamers van onze huizen worden ingepikt of afgepakt. Maar dat is wat hier gebeurt door de gedeputeerde. Dit mag niet gebeuren, deze diefstal. Daarom wil de Brabantse PVV dat de provincie het standpunt inneemt dat er niet getornd mag worden aan de zogeheten latente ruimte waar veehouders over beschikken. Dit standpunt moet hij ook meenemen naar het verdere gesprek met de minister en het IPO. Daarom heeft de PVV vandaag een motie ingediend om dit te bewerkstelligen. Tot zover.

Motie M43/2019 'Afblijven van latente ruimte'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;
constaterende dat:

- het kabinet bij extern salderen niet uit wil gaan van de volledige vergunde ruimte maar van de volledige stalcapaciteit;
- gedeputeerde Grashoff nog verder wil gaan door alleen de feitelijk benutte capaciteit als uitgangspunt te nemen;
- bij beide scenario's de latente stikstofruimte van veehouders wordt afgenomen;

overwegende dat:

- het onvrijwillig innemen van latente ruimte zonder passende compensatie neerkomt op diefstal van eerlijk vergunde rechten;
- het op deze wijze aantasten van de bestaande vergunningsruimte derhalve volstrekt onacceptabel is;

dragen GS op:

- het standpunt uit te dragen dat het onvrijwillig innemen van de latente ruimte bij salderen onacceptabel is en dit standpunt mee te nemen bij verdere gesprekken met de minister en het IPO;

en gaan over tot de orde van de dag.

Maikel Boon, PVV"

De **voorzitter**: Ik dank de heer Boon voor zijn toelichting. Dan is nu de fractie van de VVD bij monde van mevrouw Dirken aan het woord, die de motie die u intussen kent onder stuknummer 44 zal toelichten. Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (PVV): Dank u wel. We hebben in Brabant een heel moeilijke puzzel op te lossen met elkaar en niemand is erbij gebaat dat we in een soort stikstofpaniek elke week over elkaar heen vallen met nieuwe regels, of de uitleg van die regels, of een deel daarvan. Laat staan dat iemand in de hele socialmediabrij nog begrijpt wat de waarheid is, of wat slechts een eigen interpretatie van teksten is. Want juist dat laatste geeft onbedoeld veel onrust, en onrust neem je alleen weg door duidelijkheid te geven. Iedereen wacht op dit moment op die duidelijkheid. Daarom dragen wij via onze motie GS op om nu met volle kracht in te zetten op goed overleg met de minister en alle andere betrokken partijen in het veld en zo snel mogelijk na 1 december in één keer met voorstellen, beleid, financiële paragrafen en tijdslijnen te komen. Dan wordt voor iedereen duidelijk waar hij of zij aan toe is en kunnen mensen weer toekomstplannen gaan maken. Dan kunnen we ook één keer met elkaar over de samenhang en de inhoud van al die stukken debatteren, zonder dat tot die tijd elke week een klein stukje van de puzzel wordt gelegd. Alleen dat geeft rust en duidelijkheid en daar is iedereen aan toe. Dank u wel.

Motie M44/2019 'Zorgvuldige keuzes maken als niet alles kan'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;

overwegende dat:

- het Rijk en de provincies in hun gezamenlijke verklaring van 17 oktober 2019 hebben aangegeven dat zij gezamenlijk aan een integrale stikstofaanpak werken, waarmee de natuur in Nederland beter wordt beschermd en tegelijkertijd ruimte voor economische en maatschappelijke initiatieven wordt gecreëerd;
- voor Rijk en provincies als uitgangspunten gelden:
 - daling van de stikstofdepositie in de natuur;
 - duidelijk perspectief voor alle sectoren;
 - vergunningen die voor de rechter overeind kunnen blijven;
- er op dit moment veel onrust in zowel de landbouwsector als andere sectoren is over het toekomstperspectief;

- iedereen, in welke economische of maatschappelijke sector dan ook, behoefte heeft aan rust en duidelijkheid;
- het Rijk en de provincies aangegeven hebben dat zij uiterlijk 1 december 2019 nadere duidelijkheid zullen geven;
- Gedeputeerde Staten hebben aangegeven dat zij momenteel aan een gebiedsgerichte aanpak werken en in aanloop daartoe partners in Brabant op de hoogte houden van en betrekken bij het proces;

verzoeken GS:

in een Statenvergadering zo snel mogelijk na 1 december 2019 beleidsvoorstellen en tijdlijnen voor te leggen aan PS, zodat duidelijk wordt:

- op welke wijze het provinciaal beleid en het landelijke beleid op elkaar afgestemd zijn;
- in welke mate er verschillen bestaan, gelet op de unieke samenstelling van Noord-Brabant;
- hoe GS voorstellen om te gaan met de verdere uitkomsten van het landelijke overleg en wat de tijdlijn daarbij is;
- op welke wijze het Rijk bij zal dragen aan financiële ondersteuning van het beleid, waaronder de financiering van de gebiedsgerichte aanpak die de commissie-Remkes voorstelt;
- op welke wijze de gebiedsgerichte aanpak in Brabant verder vorm krijgt en wat deze alle economische en maatschappelijke sectoren biedt;
- hoe de partners bij het proces betrokken zijn tot 1 december en hoe dat na 1 december wordt vervolgd;

en gaan over tot de orde van de dag.

Wilma Dirken, VVD

Ankie de Hoon, CDA

Arend Meijer, D66

Hagar Roijackers, GroenLinks

Stijn Smeulders, PvdA."

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw Dirken voor haar toelichting. Dan geef ik nu graag het woord aan de gedeputeerde, die de tijd krijgt, voor elke motie drie minuten. We tellen vandaag op. Gedeputeerde Grashoff.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Het bespreken van deze moties kan niet los gezien worden van het grote aantal agrarische ondernemers met hun trekkers hier voor op het voorplein en ook beneden in de Bois-le-duc zaal. Ik denk dat het goed is om, voordat ik op de moties concreet inga, daar een paar dingen over te zeggen.

Het eerste. Wij hebben als college van GS alle begrip voor de bezorgdheid die er vanuit de agrarische sector is. Het is al een sector waar veel op afkomt en na de uitspraak van de Raad van State en de discussie over stikstof die daarna ontstaan is, is dat nog verder versterkt. Het klopt ook dat er nogal wat onduidelijkheid is op dit moment, omdat noch de rijksoverheid, noch de provincies met elkaar op deze zeer complexe materie in staat zijn om binnen een paar dagen een volledig uitgewerkt beleid te ontwikkelen, en zelfs niet binnen enkele maanden. Er moest een commissie-Remkes aan te pas komen om erover te adviseren, er moest intensief overleg gevoerd worden en uit dat geheel is op basis van die complexe en vergaande uitspraak van de Raad van State een eerste set beleidsregels opgesteld. Wij hebben daarbij inderdaad grote haast nog gemaakt, haast, omdat één ding duidelijk was: als we dat niet doen, blijft langer dan strikt nodig is de vergunningverlening stilliggen. En als het gaat om vergunningen voor de Wet natuurbeheer betekent dit dat vrijwel elk initiatief dat, zal ik maar zeggen, enigszins boven de dakkapel uitstijgt, niet vergund kan worden. Dat is een zeer ernstige consequentie en vanuit dat besef van

urgentie hebben zowel de minister als de provincies eraan gewerkt om zo snel mogelijk ten minste een eerste set beleidsregels te hebben, op grond waarvan we die vergunningverlening weer kunnen opstarten. Tegen dat licht moet je de situatie van dit moment beoordelen.

Het tweede is dat we daarna met elkaar hebben geconstateerd dat in die haast een zekere frictie is ontstaan tussen datgene wat de minister aan de Tweede Kamer heeft gemeld en wat provincies in hun beleidsregel hebben opgenomen. Ik heb in de informatiebijeenkomst eerder aan de Staten al uitgelegd: dat is vervelend, het vertroebelt enigszins de discussie en het kan tot misverstanden leiden. Er is nu een afspraak gemaakt met de minister om, alles op alles zettend, maar toch even iets meer tijd nemend, te zeggen: 1 december willen wij er met elkaar proberen uit te zijn. En 'eruit zijn' betekent niet dat de provinciale inzet zoals die was geformuleerd, teruggenomen wordt en bij het kruisje getekend wordt bij de opvatting van de minister, ook niet het omgekeerde, maar wel dat we proberen een gezamenlijke basis te vinden, een gezamenlijke analyse, op grond waarvan we dan die beleidsregel mogelijk nog bijstellen. Op dit moment bijstellen is dus niet mogelijk en op dit moment intrekken zou alleen contraproductief zijn.

En dan kom ik bij de eerste motie, de motie van de heer Vreugdenhil. Hij zegt in zijn betoog dat er een totaal andere lijn ligt dan de minister voorstelt. Dat is niet het geval, dat is een zwaar overtrokken stellingname. Er is met de minister op één punt een verschil van inzicht, en dat gaat om de hoeveelheid stikstofruimte die al dan niet mag worden meegenomen bij het extern salderen. Ik zeg het nog een keer: dat gaat om de ruimte van een bedrijf dat stopt en wat meegenomen mag worden naar een ander initiatief. De kwetsbaarheid hiervan zit hem erin dat wij op een zodanige manier die regel moeten vaststellen, dat hij juridisch houdbaar is – ik zal maar zeggen: Raad van State-proof. Intrekken van deze regels, of een deel van deze regels, is technisch niet mogelijk; een deel intrekken is technisch niet mogelijk, want ze hangen volledig met elkaar samen. Het is niet productief, want er is niemand bij geholpen – ook agrarische bedrijven zijn er niet bij geholpen – en overigens is het ook niet zo dat daarmee enig probleem, of enige onduidelijkheid, zou worden opgelost. De onduidelijkheid blijft precies even groot, blijft gewoon boven de markt hangen, en we hebben dus in de tussentijd alleen bereikt dat we iets niét kunnen doen, en niets doen is geen optie.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ja, dank u wel, voorzitter. Wij snappen natuurlijk wel wat hier bedoeld wordt. Dus de grote vraag is dan eigenlijk hier: hoe voorkomen we dan wel met elkaar dat we de regels gaan opstapelen?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ja, voorzitter, dat is een heel goede vraag. Wij zien ook – en dat hebben we in het eerdere debat in de Staten ook al wel aan de orde gehad, maar dat is niet in één keer allemaal weg, en zeker de zorgen van onze boeren zijn niet zomaar weg – dat er naast het Brabantse veehouderijbedrijf dat we kennen vanuit 2017, twee nieuwe lijnen zijn gekomen. Een is de warme sanering varkenshouderij en een is nu, waarschijnlijk, een gebiedsgerichte aanpak, waarbij het intern, maar vooral ook het extern salderen gaat worden gebruikt in die gebiedsgerichte aanpak, conform het advies-Remkes. Wat wij moeten doen, is de komende maanden – en zo snel als dat mogelijk is – proberen die drie zo goed mogelijk op elkaar afgestemd te krijgen. Je kunt dus zeggen dat er sprake is van stapeling van voorwaarden, maar in mijn ...

De **voorzitter**: Even! We gaan even zorgen dat er orde in de zaal kan blijven. We hebben heel goede afspraken gemaakt om het debat ordelijk te laten verlopen. Daar ging even iets niet helemaal goed,

begreep ik, en om de concentratie op het debat hier weer terug te hebben, geef ik het woord weer terug aan de gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ja, voorzitter. We hebben met elkaar gezien dat er nu naast het Brabantse veehouderijbeleid twee landelijke lijnen zijn en het is de kunst om die drie op een goede manier op elkaar afgestemd te krijgen. Dat is best nog een vraagstukje. In die zin – en dan verwijst ik al even naar de motie die er van de gezamenlijke coalitiepartijen ligt – is het duidelijk dat wij nog een keer goed met elkaar hierop terug moeten komen, ook als het gaat om de afstemming van die regels. Het moet niet zo zijn dat de regels opstapelen, het moet zijn dat die regels zo goed als mogelijk samenwerken, en als we dat goed doen, ontstaat ook de kans om juist meer opties te bieden, meer mogelijkheden te bieden en niet minder mogelijkheden te bieden. Vanuit dat perspectief gaan we aan de slag: meer mogelijkheden bieden en kijken of we ook weer voldoende flexibiliteit in het systeem hebben, of houden, of maken, om ervoor te zorgen dat er optimale keuzes gemaakt kunnen worden vanuit het perspectief van de agrarische onderneming.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Even samenvatten, want u gebruikte een hele hoop woorden. Als we het dus goed begrijpen, zal er de komende tijd, totdat wij verder gaan praten over de plannen die vanuit de minister komen en wat er eventueel hier uit Brabant naast gelegd wordt, niemand benadeeld worden, en als dat wel het geval is, gaan we het daarover hebben en dan gaan we daar specifiek op in.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Nee, voorzitter, van een direct benadelen kán op dit moment geen sprake zijn, want waar een geschil zit, is op dit moment op het extern salderen met een agrarisch bedrijf als saldogevend bedrijf. Daar doet zich de situatie voor dat wij op verzoek van de minister dat al 'on hold' hadden staan in de regels, liefst zo kort mogelijk, want ook daar is het van belang dat het op gang komt. Maar tot het moment dat de minister met een wetsvoorstel komt, of zegt dat ze dat níét meer gaat doen – een wetsvoorstel dat gaat over een dierenfosfaatrecht, wat overigens dus iets heel anders is –, zo lang kan een dergelijke situatie van eventuele benadeling niet plaatsvinden. Dat is afgedekt en voor het overige, wat ik net al heb gezegd, streven we ernaar om, als het enigszins mogelijk is, ook met de minister weer op één lijn te komen, zo snel mogelijk na 1 december.

De **voorzitter**: Ik ben even kwijt of de heer Boon of de heer Vreugdenhil zich als eerste had gemeld voor een interruptie ... Ja, de heer Vreugdenhil dan, interruptie.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter, ik was eigenlijk in de veronderstelling dat we eerst de beantwoording zouden afwachten om daarna eventueel nog verduidelijkende vragen te stellen ...

De **voorzitter**: In algemene zin lijkt het me goed om even de gedeputeerde de gelegenheid te geven om te beantwoorden en niet meteen te interromperen, tenzij er echt een dringend iets is wat nu gezegd wordt waarop u wilt interromperen. Als dat laatste het geval is, mijnheer Vreugdenhil: ga uw gang.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dan heb ik twee feitelijke vragen, voorzitter, want de gedeputeerde geeft aan: nee, qua intentie zitten we met salderen volledig in lijn met de minister. Alleen, de andere provincies en ook de minister trekken daar een volstrekt andere conclusie. Ik vraag u dan toch te

onderbouwen waar u dat in ziet, want door andere provincies wordt daar heel anders op gereageerd. En het tweede: u zegt dat het technisch niet mogelijk is om het in te trekken. Waarom kunnen de andere provincies dat wel en is het in andere provincies technisch wel mogelijk, maar in Brabant niet? Kunt u nu eens precies het verschil uitleggen, bijvoorbeeld wat het college van GS afgelopen dinsdag in Gelderland gedaan heeft, of wat hier in Brabant niet mogelijk is?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Als eerste nog even over het totale verschil tussen de landelijke lijn op het intern salderen en de lijn hier in Brabant. Daar is een verschil tussen wat de provincies met elkaar hadden vastgesteld op 8 oktober, met zijn twaalf, en wat de minister in een brief aan de Kamer schreef. Dat betekent niet dat de provincies het met elkaar oneens waren over de beleidsregel, anders hadden ze hem zo niet vastgesteld. Dat is heel helder. Dat er een verschil van inzicht is met de minister, is toen gebleken, en door sommige provincies is gezegd: dan trekken we voorlopig maar even de regels in. Ik heb daar heel duidelijke taal over gesproken, ook in het publiek, maar hier herhaal ik het nog eens: dat is uiterst onverstandig. Dat is onverstandig, omdat men daarmee niet enig probleem oplost, wel voor de Bühne de verwachting wekt dat er allemaal andere, of soepelere of geen regels uit tevoorschijn zouden komen, wat niet aan de orde is, want het enige effect dat in Friesland en andere provincies is gerealiseerd, is dat er geen vergunningen kunnen worden verleend. Dat vind ik hoogst onwenselijk. Technisch gezien kun je natuurlijk de hele regel intrekken, en de technische consequentie daarvan is dat er geen vergunningen verleend kunnen worden. We hadden hier een informatiebijeenkomst, waar onder meer ook de bouwsector aan het woord was, en die zegt: doe ons asjeblieft zo snel mogelijk dat die vergunningen weer verleend worden. Er is hier niet sprake van een beleid dat is gericht op veehouderij, er is sprake van een beleid dat is gericht op stikstof, op emissies, het terugdringen van emissies en het weer mogelijk maken van vergunningverlening. Dat blokkeren zouden wij hoogst, hoogst onwenselijk vinden.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Dan constateer ik in ieder geval dat de gedeputeerde vanuit zijn eerste beantwoording al op twee punten bijgedraaid is. Op intern salderen is er wel degelijk een ander blikveld dan de minister daarin, zoals ik ook aangeef. En twee: het is technisch wel degelijk mogelijk om het in te trekken. Daarom ziet mijn motie er ook specifiek op om alleen die betreffende beleidsregels, en dan voor die onderdelen die zien op veehouderij, in te trekken. Daarmee kan de hele vergunningverlening op alle andere terreinen volledig doorgaan. Het ligt alleen stil op het landbouwgebieden. Dat doen de andere provincies ook, dat is technisch mogelijk en het is ook wenselijk om dat ook hier in Brabant te doen.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Ik herhaal: er wordt geen enkel probleem mee opgelost. Het zou ook niet helpen voor de specifieke categorie van extern salderen met een agrarisch bedrijf als saldogevend bedrijf, want daar heb je het over met extern salderen, omdat het simpel 'on hold' staat. Ik heb al aangegeven dat de provincies die de regel hebben ingetrokken zichzelf alleen in de voet schieten, omdat er geen vergunningen kunnen worden verleend. Dat is feitelijk ook de situatie nu in deze provincies. En nogmaals, en dat vind ik wel een beetje vervelend worden: ik heb niet gezegd dat er op intern salderen een verschil is tussen Rijk en provincies. De brief van de minister over intern salderen en de

beleidsregel zoals wij die in eerste instantie met zijn twaalf hadden vastgesteld, is hetzelfde. Het verschil van inzicht zit op het extern salderen.

De **voorzitter**: De heer Boon, interruptie.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter. De gedeputeerde doet hier net alsof hij bezig is met het werken aan een oplossing. Er is één oplossing voor dit probleem. Heel Nederland ligt vol met versnipperde Natura 2000-gebiedjes. Overal waar je kijkt, waar je zucht, ligt het vol met Natura 2000-gebieden. Wat waren dat? Vaak waren dat vroeger prachtige bossen, vol met dieren, leven, prachtig, maar die is gekapt door ja, milieufreakies, die moesten er zandgronden hebben, er moest zo min mogelijk staan ...

De **voorzitter**: En uw vraag is, mijnheer Boon?

De heer **Boon** (PVV): En nu komt daar stikstof en gaat er weer gras groeien en gaan er weer boompjes groeien. Ik vind dat mooi, de meeste mensen vinden dat mooi, maar die milieugekkies vinden dat niet mooi. Gaan we nu voor eens en altijd het probleem oplossen door die Natura 2000-aanwijzingen in te trekken? Gaat u vanmiddag nog naar de minister toe, met spoed, om te zeggen: trek die aanwijzingen in, zodat we een echte oplossing hebben? Of blijft u zich maar verschuilen achter regelgeving en achter ... ja, onderzoekjes van het RIVM, waar gewoon keer op keer blijkt dat het niet klopt, dus waarmee we totaal geen probleem oplossen?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. 'Onderzoeken die niet kloppen': op geen enkele manier is hier aangetoond dat er iets niet zou kloppen. Een beschrijving van natuur die vroeger mooi zou zijn en nu niet meer: op geen enkele inhoudelijke grond gebaseerd. Ik denk echt dat de heer Boon in een parallelle werkelijkheid leeft. Er zijn tal van onderzoeken, er worden rapportages gemaakt over de staat van onze natuur, die geven nadelen en voordelen aan, overigens in belangrijke mate ook verlies van biodiversiteit, de problematiek is aan alle kanten wetenschappelijk onderzocht. Het vernietigen van natuur om het stikstofprobleem op te lossen is niet de weg die wij in zullen gaan.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon, korte reactie.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter, nu gaan we in die fabels over natuur vernietigen als er stikstof komt. Het enige wat er gebeurt, is dat gras wat harder schijnt te gaan groeien. We hebben vanmorgen een spreker gehad, die heeft velden vol met klaverblad, met Sint-Jacobskruid, wat zogenaamd stikstofschuw zou zijn. Die groeien juist in de meest stikstofrijke gebieden. En als u echt niet gelooft in wetenschap, wat ik wel doe, want ik lees de rapporten, onder andere van V-Focus, wat onafhankelijke onderzoeken zijn. Daarin wordt wel aangetoond dat het hele stikstofbeleid rammelt. Het is wetenschappelijk slecht onderbouwd. Laten wij nu niet een hele sector ... niet alleen de landbouw, maar ook de bouwsector maken we hiermee kapot, met vele duizenden ontslagen. Laat dat niet gebeuren.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon, uw punt is duidelijk. De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Het wordt bijna een herhaling van zetten. Wat ik wel opvallend vind, is dat de PVV steeds met een en hetzelfde rapport komt, waar ik, denk ik, wel zó'n stapel zou kunnen

laten zien. En dat ene rapport, dat overigens van vrij weinig wetenschappelijke waarde is, wordt steeds als enige bron aangehaald. Ik denk dat we dat niet moeten doen.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Er is een wereld aan informatie op dit vlak en we gaan de minister niet voorstellen – nog afgezien van het feit dat wij daar niet over gaan en de minister er niet eens over gaat, maar de Europese Unie – om Natura 2000-gebieden te schrappen.

Voorzitter. Ik was bezig met de moties te behandelen en dat heb ik intussen voor een deel gedaan. In elk geval ben ik, denk ik, ingegaan op de motie van de heer Hermen.

De motie van de PVV zegt: blijf af van de latente ruimte, want dat is diefstal. Nou, daar is een uitvoerige juridische analyse van geweest en datgene wat wij hebben vastgelegd in de beleidsregel is naar algemeen juridisch inzicht op dit moment gewoon houdbaar. Er is ook geen sprake van het innemen van rechten. Stikstofrechten bestaan niet. Het is een vergunde situatie en eerder parallel aan een situatie waarin wij met elkaar al hebben afgesproken dat we langere tijd niet-gebruikte vergunningen eigenlijk ook willen intrekken. Dat is wat hier plaatsvindt als het gaat om het intern salderen. De onbenutte ruimte, dus het stukje dat helemaal niet gebruikt is in de vergunning, gaat eraf, en dat is om te voorkomen dat we een nog verdere stikstofstijging krijgen.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon. We hebben de regel van twee interrupties, maar ik zal vandaag, gezien de dynamiek, iets soepeler zijn. Maar ik wil u wel vragen heel kort en krachtig te zijn, ook misschien in de dynamiek – er komt nog een tweede termijn –, om de gedeputeerde even zijn verhaal te laten vertellen, want het is al heel technisch en ingewikkeld. Dus heel kort en krachtig graag.

De heer **Boon** (PVV): Ik nam aan dat de gedeputeerde klaar was over deze motie, daarom kwam ik naar voren. Maar er is inderdaad een verschil tussen de juridische werkelijkheid en de morele werkelijkheid. Moreel is het niet uit te leggen. Natuurlijk zijn die vergunningen vergund, dus dat is gewoon een eigendom. Juridisch zou je het erover kunnen hebben, maar waarom zijn die niet ingevuld? Sommige boeren die ik gesproken heb, wachten nog op bepaalde systemen, een bepaalde methodiek. Die willen die later gaan gebruiken, ook om de diervriendelijkheid te verhogen. Die pakt u nu af. Dus in feite wat we allemaal willen – wij willen milieuvriendelijker, wij willen diervriendelijker –, dat brengt u met deze maatregel terug. Laat die maatregel, die vergund is en toegewezen, aan de boeren. Laat die bij de boeren.

De **voorzitter**: Uw punt is helder. De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Ik denk dat het op dit punt goed is even goed onderscheid te maken tussen intern en extern salderen. Als een bestaand bedrijf wordt voortgezet, en daar een nieuwe vergunning wordt gevraagd, gelden ten eerste de regels voor het intern salderen. Daar gaat alleen af het stukje van de vergunning dat echt niet gebruikt wordt. Heeft een bedrijf bijvoorbeeld wel stalruimte staan, maar op dit moment nog niet ingevuld met dieren, dan blijft dat behouden voor dat bedrijf. Er is ook nog een 'tenzij-bepaling' opgenomen. Als er sprake is van een melkveehouderij waarbij men fosfaatrechten heeft moeten inleveren in het kader van het fosfaatrechtenstelsel, dan wordt dat niet meegeteld. Er wordt rekening gehouden met de oorspronkelijke situatie van voor 1 maart 2017. Er zijn ook nog een aantal bepalingen die gelden als er al aantoonbaar forse investeringen zijn gedaan onder de verwachting dat er gebruik kan worden gemaakt van de vergunningruimte. Ook dan zijn we daarin coulant, overigens in alle

provincies, en maken we dat ook mogelijk. Dus de stelling dat daar sprake zou zijn van een belangrijke beperking in de bedrijfsontwikkeling, is gewoon echt niet juist.

Als het gaat om het extern salderen – nog maar weer een keer –, dan gaat het niet om een bedrijf dat voortgezet wordt, maar alleen om een stuk van de stikstofruimte die dan uitgenomen wordt door aankoop van bijvoorbeeld het bedrijf, of doordat het bedrijf stopt en van een bepaalde regeling gebruikmaakt. Een deel daarvan mag dan voor een ander initiatief worden ingezet. Dat is geen ontneming van eigendom, dat is voor het bedrijf dat verkoopt in feite alleen een extra om te verwaarden. Normaal heb je de waarde van je bedrijf, van de levende have, van je dier- en fosfaatrechten, en daar komt nu dus bij een, overigens moeilijk te kwantificeren, stukje dat te verwaarden is aan stikstofruimte. Die stikstofruimte zal op de ene plek of op de andere plek zeer verschillend van waarde zijn, maar er is geen sprake van rechten waarvoor betaald is, er is geen sprake van een systeem waarbij die rechten worden afgenomen.

De **voorzitter**: Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter, daar verschillen we niet van mening over. Maar waar we wel van mening over verschillen, is, en dat staat ook heel duidelijk in de motie, het onvrijwillig innemen van de latente ruimte. Er is een heel grote vrees bij heel veel boeren dat die straks onvrijwillig wordt ingenomen. Kunt u in de onderhandelingen met de minister en met het IPO het standpunt uitdragen dat het acceptabel is als het wordt gedaan vanuit vrijwilligheid, maar nooit vanuit onvrijwilligheid?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Als het gaat om de regel voor het intern salderen, dan heeft die niet een keuze in zich, want dat is gewoon de vaste regel die gehanteerd wordt op het moment dat de nieuwe vergunning moet worden verstrekt. Ik heb net aangegeven dat die regel naar ons inzicht heel redelijk en billijk is en probeert een midden te vinden tussen het niet verder laten oplopen van stikstofemissie en het recht dat er bestaat voor een bestaand bedrijf om zich te kunnen voortzetten.

Voor het extern salderen ligt het iets anders, maar daarvoor geldt dat een eventuele verkoop op vrijwillige basis plaatsvindt. De minister heeft daar een duidelijke uitspraak over gedaan en wij zien op dit moment geen reden om daarvan af te wijken.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon, interruptie.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Het wordt een heel technisch verhaal en ik denk dat niet heel veel mensen het begrijpen. Wij horen u duidelijk zeggen dat er afspraken gemaakt gaan worden over het afkomen en over het afstaan. Wat wij graag zouden willen weten – en ik zal in deze interruptie twee vragen in één stellen –: neem ons nog eens mee in de hardheidsclausule, wat bedoelde u daar echt? En ten tweede: is het niet zo dat er ook met het Rijk afspraken gemaakt zullen moeten worden en dat hier wel degelijk een compensatie tegenover moet staan?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Als het gaat om de stikstofregels en het salderen met stikstof, zien wij in de regels die nu voorliggen geen aanleiding tot schadevergoeding of wat dan ook, omdat het, zoals ik net heb gezegd, niet gaat over het innemen van eigendom. Als de minister, zoals zij voornemens is, straks met een wetsvoorstel zou komen dat raakt aan de dier- en fosfaatrechten, dan zou dat anders kunnen liggen. Dier- en fosfaatrechten zijn inderdaad rechten waarvoor betaald is en waar een vast bedrag per dier voor

bekend is als marktwaarde. Als de minister voornemens is daar een afroeping op te zetten zonder vergoeding, is dat mogelijkwerwijs juridisch houdbaar, maar je kunt wel de vraag stellen in hoeverre dat wenselijk is. Ik durf het wel aan hier namens GS te zeggen dat wij er de voorkeur aan zouden geven als de minister met een voorstel zou komen dat recht doet aan de rechten van belanghebbenden in dat verhaal. Maar ik ga er ook van uit dat er met deze minister, gezien haar achtergrond, ook goed over te spreken valt en dat er een redelijk wetsvoorstel uitkomt. Maar het klopt wel: we kennen dat wetsvoorstel nog niet. Kunnen wij dat nu één-op-één beïnvloeden? Nee. De provincies zijn bevoegd gezag voor de stikstof, het Rijk is bevoegd gezag als het gaat om dierrechten en fosfaatrechten, dus ik kan dat niet afdwingen.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dan nog ter verduidelijking: mocht dit allemaal zo zijn zoals u schetst, dat hopen wij natuurlijk van harte, en wij praten er straks over verder, dan mogen wij ervan uitgaan dat u ten volle in onderhandeling gaat, om het beste voor ons eruit te halen?

De **voorzitter**: De gedeputeerde

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ik denk dat het zelfs zo is dat wij er goed aan zouden doen om ook in overleg met de boerenorganisaties nog eens even te kijken welk verlanglijstje wij nu eigenlijk voor de minister hebben liggen. Wij hebben overleg op 1 december, ik zou bijna zeggen: op 5 december zou ze dat kunnen inwilligen. Er moet duidelijkheid komen over de financiering van de gebiedsgerichte aanpak macroschouw: welk budget komt daar nou voor beschikbaar? Er moet ook duidelijkheid komen welke financiële grondslagen wij zouden kunnen, of moeten, hanteren om tot eventuele aankopen over te gaan. Ik hoop dat de minister daarin ruimhartig kan zijn. Om twee redenen hoop ik dat: 1. Omdat ik graag een fatsoenlijk bod wil neerleggen bij bedrijven met wie ik in gesprek zou willen. 2. Omdat ik ook denk dat, als ik dat niet doe, vanwege het uitgangspunt van de vrijwilligheid de hele gebiedsgerichte aanpak ook niet gaat vliegen, want ik kan niemand dwingen om zijn spullen te verkopen, en dat is maar goed ook. Dus wat dat betreft hoop ik dat we samen met elkaar kunnen optrekken en dat we ook samen kunnen optrekken met de boerenorganisaties, om tot een redelijke set van voorwaarden te komen voor datgene wat de minister al dan niet met de dier- en fosfaatrechten zou willen doen. Daar hebben we echt een parallel belang.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde. Mijnheer Vreugdenhil, ik wil u graag een interruptie toestaan. Ik zal wat ruimte geven voor interrupties tijdens de eerste ronde beantwoording van de gedeputeerde. Dat betekent wel dat ik de tweede termijn, gezien de orde van het debat en de agenda die nog volgt, wat strakker zal zijn met uw welnemen. Omdat ik vind dat de gedeputeerde ook even zijn verhaal moet kunnen vertellen, roep ik u toch op tot korte, verduidelijkende interrupties op dit moment in de eerste termijn.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter. De gedeputeerde verschuift zich voor een heel groot gedeelte achter de minister, een heel verstandige minister, dus daar heeft u geluk aan dat zij u een stuk uit de wind houdt. Maar de vraag van mevrouw De Hoon was natuurlijk een andere. Die was: bovenop haalt u nog een stuk stalcapaciteit, vergunde stalcapaciteit, waar netjes vergunningen voor zijn, waar vaak ook ammoniakrechten voor gekocht zijn door ondernemers, haalt u weg, zonder dat er iets voor terugkomt, en dat heeft wel degelijk waarde. U haalt rechten van ondernemers weg, wat u zelf als provincie doet, als kop op het rijksbeleid, en dan is de vraag heel terecht

van mevrouw De Hoon: hoe gaat u daarmee om? Gaat u daar als provincie ook een redelijke vergoeding voor die rechten van die ondernemers voor teruggeven?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Ik heb het gevoel dat de heer Vreugdenhil het beter begrijpt dan hij zelf suggereert. Er is geen sprake van stikstofrechten. Die bestaan niet. Als er sprake is van een situatie van nu, vergeleken bij die onder het PAS, dan mocht er onder het PAS niet extern gesaldeerd worden, in casu: die stikstofruimte had geen waarde. Nu ontstaat er een situatie waarin een deel van die stikstofruimte verwaard kan worden als extra op de waarde die normaal bepaald zou worden in een verkooptransactie. Dat moet ook nog eens op basis van vrijwilligheid, dus het is ook nog aan de verkoper om mee te kijken hoe hij dat op de meest optimale manier weet te verwaarden. En dan een redenering hier ophangen van "u haalt rechten weg": het zijn geen rechten en we halen niks weg. Door de situatie ontstaan is er een extra verdien capaciteit die groter of kleiner is, al naar gelang de specifieke situatie van het bedrijf.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Ik snap het, denk ik, wel heel goed, misschien beter dan ik het hier zeg dan blijkbaar volgens de gedeputeerde. Ik heb het ook nooit over waarden van rechten gehad, maar als jij een vergunning hebt, als jij netjes je stalcapaciteit hebt, als jij netjes, heel anders dan al die industriebedrijven, je milieuvergunning op orde hebt gemaakt voor de ligplaatsen die je daar hebt, en dat je alleen nog in de loop van de periode, omdat je het budget niet hebt, langzaam in moet groeien met je fosfaatrechten en je koeien neer kan zetten, dan gaat u hier een verhaal neerzetten dat dat geen rechten zijn, dat die zomaar door de provincie weggenomen worden en dat daar geen vergoeding tegenover staat? Ik denk dat dat exact het punt is waarop zoveel woede is en waarop zoveel boeren naar dit provinciehuis zijn gegaan, en waardoor verstandige provinciebesturen hebben gezegd: "Dat moeten we niet doen." Daar is van tevoren over nagedacht, dat gaat knelgevallen opleveren, de minister heeft u daar ook juridisch over geadviseerd. En dat toch volhouden vind ik niet eerlijk tegenover onze boeren.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Nu springt de heer Vreugdenhil ineens weer van het vraagstuk of we nu wel of niet iets weghalen aan stalruimte, wat geënt is op het extern salderen, naar een situatie die eigenlijk geënt is op het intern salderen, namelijk een bedrijf dat zou worden voortgezet en een ruimte nodig heeft om zichzelf voort te zetten. En de heer Vreugdenhil weet precies dat die twee zaken scherp uit elkaar gehouden moeten worden. Hij vermengt ze nu, om hier een verhoor op te kunnen hangen dat toch een beetje voor de bühne is. Ik kan het niet anders zeggen. Er is alleen sprake van het innemen van onbenutte ruimte, echt onbenutte ruimte, bij het intern salderen, en overigens is dat in alle redelijkheid iets wat aansluit bij langer staand beleid, dat wij niet-gebruikte vergunningen na verloop van tijd ook weer zouden willen intrekken.

De **voorzitter**: Oké. Van der Wel, interruptie.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter. Als Partij voor de Dieren zijn we tegen het innemen van rechten van mensen, maar de gedeputeerde heeft volgens mij heel duidelijk gezegd, en daarvoor ook al, dat het vrijwillig is. Dus ik roep de heer Vreugdenhil sterk op: luister naar het antwoord,

en dat luidde "het is niet verplicht, het is vrijwillig". Ik denk dat we het daar dan ook bij moeten laten. Ik wil in dezen de gedeputeerde steunen. Ik begrijp uw antwoord, het is compleet duidelijk, dus het behoeft van ons geen verdere uitleg.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van der Wel. Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dank u wel. Even alles samenvatten. Heb ik u nu goed horen zeggen dat u alles samen wilt doen? Aan de andere kant hoor ik allerlei discussies hier, waardoor het allemaal niet helder is. Kunnen we met elkaar afspreken dat u op het moment dat u naar de minister gaat met een lijstje, samen met alle partners waarmee gesproken is, dat wensenlijstje meeneemt naar de minister en dat terugkoppelt?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ja, dat kan ik zeker. Ik hoop natuurlijk dat we samen met de belangenpartijen ook dat lijstje kunnen maken. Ik hoop ook dat we in goed overleg kunnen komen, en voor een deel zijn we dat al, want we hebben intussen al intensief overleg, onder meer met ZLTO en met de BAJK, om te kijken hoe wij met elkaar die gebiedsgerichte aanpak op een goede manier kunnen invullen, waarbij het niet alleen maar gaat over wat we daar niét willen, of wat we zouden willen uitkopen, maar ook over wat we willen behouden. Ik zeg het nog maar een keer: we kunnen ons het Brabants landschap helemaal niet voorstellen zonder landbouw, ook niet in de omgeving van Natura 2000-gebieden. Wat zou daar dan anders zijn? Is dat dan leeg? Nee. Daar heb ik graag, laat ik maar zeggen, de koe in de wei, voor alle helderheid. En ook wil ik graag samen kijken: wat is nou een verstandig pakket om bij de minister voor te pleiten? Ik geef de heer Vreugdenhil toe: wij hebben helemaal niet te maken met een agrarischesectorvijandige minister. By far niet. Maar ik hoop dat deze minister ook tot het inzicht komt dat hier echt een stevig budget nodig is en goede financiële voorwaarden en een fatsoenlijke omgang met de dier- en fosfaatrechten. Ik ga ervan uit dat we daarin ook on speaking terms zijn met deze minister, maar ik doe het graag samen met de boerenorganisaties.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon nog.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dat kunnen wij alleen omarmen. Wij wensen u veel succes en horen het terug.

De **voorzitter**: De heer Boon, interruptie.

De heer **Boon** (PVV): Heel kort even wat duidelijkheid. Ik hoor de gedeputeerde zeggen dat hij aan de vrijwilligheid niet wil tornen bij het intrekken. Steunt hij deze motie dan zoals die hier staat en kan hij die beschouwen als stok achter de deur in zijn gesprek met de minister en bij het IPO?

De **voorzitter**: De heer Grashoff gaat antwoorden

De heer **Grashoff** (GS, GL): Nee, voorzitter, er staat hier gewoon dat ik niet mag stelen, en geen latente ruimte, want het totaal is inclusief onbenutte ruimte in alle situaties. Dus met deze motie kan ik echt helemaal niks. Sorry.

De **voorzitter**: Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter. Ik wil de gedeputeerde vragen nog eenmaal te lezen wat er staat bij de opdracht aan GS. Kan hij dat steunen als stok achter de deur?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Nee, voorzitter, want het gaat hier niet om latente ruimte in zijn algemeenheid en bij alle vormen van salderen. Dus dat is niet aan de orde. En overigens hoef ik het innemen van stikstofruimte niet bij de minister aan te kaarten, want dat is ónze bevoegdheid. Daarvan hebben we al vastgesteld dat die bij het extern salderen op vrijwillige basis plaatsvindt. Dat hoef ik niet te vragen aan de minister, dat dóen wij zo. En als het om het intern salderen gaat, heb ik net aangegeven: het gaat alleen om de onbenutte ruimte; die nemen wij in. Inderdaad is daar sprake van een onvrijwilligheid, maar dat kan ook niet anders, want het is bijstellen van die vergunning op het moment dat die aan de orde is. Daarvan heb ik gemotiveerd wat de inhoudelijke reden is. Ik heb ook gemotiveerd dat we daar geen verschil van inzicht over hebben met de minister. Dus ook in die zin kan ik daar niks mee richting de minister.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog. Ik ga nu even wat interrupties afstoppen, anders komen we niet verder in het debat. De gedeputeerde krijgt nu even de gelegenheid om zijn verhaal te vertellen.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Ik had de motie van de heer Vreugdenhil en de motie van de PVV behandeld. Dan ligt nog de motie voor van de gezamenlijke coalitiepartijen, die hier door mevrouw Dirken naar voren is gebracht. Deze motie draagt GS op ... of nee, verzoekt GS – het is een heel netjes gestelde motie, dank daarvoor – om zo snel mogelijk na 1 december beleidsvoorstellen en tijdlijnen voor te leggen aan PS. Ja, het is verstandig om dat te doen en ik deel ook het uitgangspunt ‘zo snel mogelijk’. Ik ga ervan uit dat wij op 1 december een set van afspraken hebben met de minister. We werken daar hard aan, ik kan niet garanderen dat we er met de minister uitkomen, maar het is wel de intentie om er met de minister goed uit te komen. Dat betekent dat we na 1 december veel meer weten. Weten we dan alles? Ik hoop dat wij ook van de minister nadere informatie kunnen krijgen over de voorwaarden voor het gebiedsgericht werken en ik hoop dat de minister inzicht wil geven in de lijn die zij zou willen voeren met het wetsvoorstel, dat net al uitvoerig naar voren is gebracht. Met die ingrediënten samen, en met ons onderzoek, dat op dit moment met stoom en kokend water plaatsvindt naar die gebiedsgerichte aanpak, het op orde krijgen van onze feiten en cijfers in dat opzicht: dat zou betekenen dat we aan deze verzoeken kunnen voldoen. Er staat hier ‘zo snel mogelijk na 1 december’, dan zou ik het bij voorkeur op 2 december doen, maar ik moet ook een zeker management van verwachtingen hebben, gezien de complexiteit. Het zou ook wel eens begin januari kunnen zijn, omdat we in december nu eenmaal maar een beperkt aantal weken hebben. Ik koers op de PS-vergadering van 13 december. Als dat echt leidt tot te grote haast en daardoor onzorgvuldigheid, dan zou ik u de ruimte willen vragen om dat in januari te doen. Maar met de inhoud van deze motie kunnen wij uit de voeten als GS en het ligt ook in de lijn van de werkzaamheden zoals wij die al hebben ingezet.

De **voorzitter**: Geen bezwaar, begrijp ik. Oké. Ik kijk even naar de gedeputeerde of hij hiermee aan het einde van zijn beantwoording was.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Dat is het geval.

De **voorzitter**: Ja, dan sta ik twee interrupties toe en dan gaan we daarna de tweede termijn doen. Mevrouw Dirken en de heer Van der Wel. Mevrouw Dirken was als eerste.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel voor uw antwoord, maar wij hebben de motie niet voor niets geformuleerd zoals hij er ligt. Wij hebben gezegd 'zo snel mogelijk', omdat we ook willen dat u antwoord kunt geven. Als ik de agenda hier in huis ken, dan betekent, als u zegt 'januari', dat we al een heel eind in de tijd doorschieten en wij willen juist dat alle mensen die hier buiten staan en hier binnen zitten met een gerust gevoel de kerst in kunnen, omdat ze weten waar ze aan toe zijn. Dus kunt u vanaf deze plek toezeggen dat, als u niet in staat bent om alle voorstellen al te behandelen 13 december, u dan wel aan gaat geven wat de samenhang van alle delen is op 13 december, zodat iedereen wel weet wat de samenhang der dingen is en het totale beeld houdt?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ja, hier kan ik vooral het antwoord op geven dat wij wat dat betreft alles doen wat in ons vermogen ligt. Ik koers echt op 13 december. Als het op een zinvolle manier op te knippen is, moeten we dat misschien doen, maar de intentie van uw motie heb ik ook wel gezien, om het juist in een keer in zijn samenhang te kunnen bekijken, maar ik kan niet 100% garanderen dat al dat inzicht er is. Dat is in alle eerlijkheid zo. We werken eraan, we trekken eraan, koersen op 13 december en als het niet lukt, dan ga ik u dat tijdig melden, met redenen omkleed.

De **voorzitter**: Oké. Dan de heer Van der Wel, want ik zie dat mevrouw Dirken met dit antwoord genoeg kan nemen. De heer Van der Wel, interruptie.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Ik wil eigenlijk van de gedeputeerde weten, gezien deze motie, wat hij dan van deze wensenlijst, zo zal ik het maar zeggen, nu al zou kunnen doen, ook al weten we niet wat er 1 december gaat gebeuren, en wat er dan eventueel nog aangevuld zou kunnen worden. Dat is een. En ik heb nog wel een onduidelijkheid, want ik begrijp niet helemaal wat de indieners bedoelen met "in welke mate er verschillen bestaan" – dat kan na 1 december pas optreden, neem ik aan, dat u dat weet – ", gelet op de unieke samenstelling van Noord-Brabant". Ik vroeg me af of de gedeputeerde weet wat daarmee bedoeld wordt, of hij daarmee uit de voeten kan.

De **voorzitter**: De gedeputeerde. Nee, mevrouw Dirken komt te hulp.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Brabant is uniek, dat weet ik, maar ...

De **voorzitter**: Ja, dat weet mevrouw Dirken heel goed.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ja, nou ja: dan geeft u eigenlijk zelf het antwoord al. Wij zijn een provincie die gewoon niet te vergelijken is met alle andere, en dus zou het kunnen zijn dat we in Brabant dingen anders moeten doen, juist omdat we uniek zijn. Als dat zo is, dan wil ik ook graag weten, en de rest van de coalitie ook, welke specifieke dingen dat dan zijn.

De **voorzitter**: Mijnheer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): U noemt het woord 'uniek', en dan bedoelt u waarschijnlijk ook mensen, maar bedoelt u daar ook mee de unieke positie in de uitstoot, de grootte en de hoeveelheid uitstoot? Want daar gaat het probleem nu eigenlijk over.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik bedoel dat Brabant een unieke provincie is vanwege alles wat we hier met zijn allen doen, met zoveel mensen op zo'n klein stukje grondgebied van Nederland. Wij doen hier alles, andere provincies doen een stukje. Wij hebben heel veel agrarische ondernemers, wij hebben heel veel andere ondernemers, wij hebben sporters, wij hebben wegen, kortom: wij hebben alles en elke andere provincie heeft dat niet. Dus dat maakt ons wel uniek en als we op basis daarvan iets anders moeten doen dan andere, dan horen we dat.

De **voorzitter**: Van der Wel. Nee?

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Nee, het antwoord van de gedeputeerde wacht ik even af.

De **voorzitter**: Ik had gezegd: twee interrupties en dan gaan we de tweede termijn doen. Dus de heer Swinkels moet ik toch teleurstellen. Het antwoord op de vraag van de heer Van der Wel krijgt u nog wel van de gedeputeerde. Zelfs als u jarig bent: nee.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. De heer Van der Wel zegt: "Kan je nu uit de voeten met dat lijstje en kan het niet iets eerder?" Want sommige dingen, denkt u, kunnen misschien wel eerder dan wat hier staat. Zo heb ik het toch goed begrepen?

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Nee, voorzitter, van het lijstje. Het is een nogal indrukwekkend lang lijstje, kunt u daarvan nu al dingen doen tot aan 1 december, dat u zegt: daarmee ga ik aan de gang? En wat moet er dan aangevuld worden na 1 december? En snapt u wat bedoeld wordt met 'unieke samenstelling'? Maar ik denk dat dat wel beantwoord is.

De **voorzitter**: Ik denk eerlijk gezegd, als ik nou even mag: dat heeft u net met mevrouw Dirken in een onderling debatje voldoende gewisseld. Dus ik wil de gedeputeerde vragen om op uw resterende punt nog te antwoorden en dan gaan we echt verder in het debat. De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Volgens mij is dit rijtje nu juist precies – en dat vind ik ook het knappe van deze motie – die punten die nu spannend zijn, ook in relatie met het Rijk en in relatie met ons eigen proces van ontwikkeling van de gebiedsaanpak. Het zijn allemaal zaken waar we mee bezig zijn, op dit moment al. Er vindt overleg plaats en ik heb komende week al voorbereidend overleg, onder meer met andere provincies en het Rijk, ook met de landsadvocaat, over deze kwesties. Dit is allemaal ongoing, maar dat neemt niet weg dat we met elkaar die 1 december-datum hebben afgesproken om conclusies te trekken. En ja, voor de tijd dat er conclusies getrokken zijn, kan ik op deze punten geen helderheid verschaffen.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor zijn beantwoording. Dan zijn we nu toe aan de tweede termijn, waarbij ik u voorstel dat de drie indieners de mogelijkheid krijgen om nog nadere vragen te stellen, dat ik daarna meteen ook de andere fracties, zo zij dat wensen, de gelegenheid geef om in die

ronde aan te sluiten, en dan nog één ronde van de zijde van het college ter afronding van dit debat over deze actuele moties. In die zin als eerste het woord aan de heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Ik hoor de gedeputeerde een aantal dingen zeggen en ik denk dat er veel veehouders op het terrein staan die zich nog kunnen herinneren dat ze voordat de PAS inging daadwerkelijk ook ammoniakrechten hebben aangekocht, dat ze daadwerkelijk hebben geïnvesteerd en hun vergunning op orde hebben gebracht, en dus ook dit antwoord van de gedeputeerde voelen als iets van 'de provincie snapt de problematiek niet en ziet niet welke rechten we erin hebben'. Voorzitter. Ik hoor de gedeputeerde ook zeggen dat dit beleidskader, vastgesteld door GS, zijn wensenlijstje is in het gesprek met de minister. Laat klip-en-klaar zijn, voorzitter, dat de ChristenUnie-SGP-fractie een ander wensenlijstje heeft, dat wij een beleid in Brabant willen hebben dat in lijn is met het rijksbeleid, dat wij een beleid in Brabant willen hebben dat niet strenger is dan in andere provincies, en dat wij dat alleen doen na overleg met de betrokkenen. Voorzitter. Ik denk dat het belangrijk is dat we hier als Provinciale Staten een duidelijk signaal geven, dat dat ook het wensenlijstje van ons als volksvertegenwoordigers in Brabant is.

De **voorzitter**: Interruptie de heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik wou de heer Vreugdenhil graag vragen of hij meent dat er in Nederland op dit moment ruimte is om nog meer stikstofemissie toe te staan.

De **voorzitter**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Nee, en volgens mij hebben we daar een systematiek voor waarin we juist door middel van ... Nou, we hebben intern en extern salderen, maar dan wordt het ingewikkeld, waarbij we altijd regels hebben. Maar ik constateer ook dat er in de afgelopen periode één beroepsgroep was die netjes zijn vergunningen op orde maakte op het gebied van stikstof, die daar keihard mee bezig was al die jaren, en dat er allerlei andere sectoren zijn die dat niet gedaan hebben en die dus nog een enorm probleem hebben omdat die inderdaad geen vergunning hebben, dat die inderdaad al stikstof uitstoten, en dat die het grote probleem zijn dat nu door de agrarische sector in Brabant opgelost moet worden.

De **voorzitter**: De heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, ik vroeg slechts een ja/nee-antwoord en ik hoorde een nee. Mag ik dan de heer Vreugdenhil vervolgens vragen of hij meent dat op het moment dat wij de latente ruimte niet innemen, de ruimte die feitelijk nu nog niet benut wordt om stikstof uit te stoten, als we die wel gaan toestaan, of dat zou betekenen dat we meer stikstofemissie gaan toestaan in de nabije toekomst?

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Mijn antwoord daarop is nee, en dat antwoord is ook gegeven in het antwoord van de minister, die dus ook die koppeling maakt met fosfaat- en dierrechten, waardoor het geborgd is en waardoor er ook een wettelijke regeling moet komen. Maar de provincie Brabant vond dat niet genoeg. De provincie Brabant zette daar nog een kop bovenop, samen met de andere provincie, die dat inmiddels teruggetrokken hebben, en de provincie Brabant zette er nog een extra kop bovenop door in afwijking van de andere provincies met andere emissie-eisen te gaan werken,

waardoor al onze boeren in de grensprovincies hier keihard door getroffen worden. En u moet ook constateren, mijnheer Swinkels: als er één sector is die een forse reductie van stikstofuitstoot heeft gerealiseerd, en gaat realiseren, dan is dat de agrarische sector. Als er sectoren zijn die in eenzelfde tempo die bijdrage leveren aan het beter maken van de natuur, hoor ik ze graag van u, want ik heb ze nog niet gezien. Ik zie alleen maar sectoren die alleen maar meer stikstof uitstoten.

De **voorzitter**: Interruptie de heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Voorzitter. Het is een gloedvol betoog van de heer Vreugdenhil en ik snap dat het ook interessant is om dit standpunt naar voren te brengen, maar kunt u nou eens, als adviseur van de minister met hetzelfde partijlidmaatschap, ons adviseren wat nou de visie van de ChristenUnie is om die emissies te gaan reduceren? Want u noemt andere sectoren, maar dan ontkent u de elektrische auto, en u noemt de woningbouw, maar dan ontkent u alle goede initiatieven die Bouwend Nederland op dit moment al ontwikkelt. Maar wat is nu uw visie op de emissiereductie en wat gaat de ChristenUnie-SGP dan doen om in Brabant die emissie daadwerkelijk naar beneden te brengen?

De **voorzitter**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): De visie van de ChristenUnie-SGP is heel helder. Als wij terug moeten in stikstofuitstoot, en dat moeten we omdat er een probleem is met de natuur, dan doen we dat op een eerlijke manier en proportioneel. Dan gaan alle sectoren een bijdrage leveren, een evenredige bijdrage. Dan gaan we niet alleen maar de agrarische sector daarin laten bloeden voor economische ontwikkelingen die door industrie, luchtvaart en dergelijke mogelijk gemaakt worden. Dan doen we dat op al die terreinen. Ik had graag hier voorstellen willen zien hoe we ook in het wegverkeer zouden reduceren, ik had graag voorstellen willen zien hoe we dat bij de industrie doen, ik had graag voorstellen willen zien hoe we dat in de bouw doen, maar ik zie hier alleen maar een voorstel liggen waarbij de stikstofruimte bij de agrarische sector weggehaald wordt ten gunste van economische ontwikkelingen in Brabant, en dat is geen eerlijk beleid.

De **voorzitter**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Voorzitter. Dan constateer ik dat de heer Vreugdenhil dus niet ontkent dat agrariërs rechten moeten gaan inleveren. Laten we dat heel even, ook voor het publiek buiten, vastgesteld hebben. U ontkent niet dat agrarische ondernemers rechten moeten gaan inleveren. Ook in uw visie zit dat wel degelijk. Het tweede is dat het college gaat komen met een gebiedsgerichte aanpak. Daarin verwacht ik inderdaad dat het college kijkt naar snelheidsreducerende maatregelen, naar manieren om de bouw te verduurzamen, maar ook naar manieren waarop de agrarische sector nog verder emissies kan reduceren. En u houdt hier een verhaal voor de Bühne. Het klinkt heel interessant, maar u ontkent niet dat ook veehouders rechten zullen gaan inleveren.

De **voorzitter**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Mijnheer Meijer, ik heb de afgelopen twee weken dagelijks, 's ochtends, 's middags, 's avonds, in zaaltjes gestaan met boeren, in schuren heb ik agrariërs gesproken, en ik heb ze allemaal het verhaal verteld: "Het gaat pijn doen, je zult ook als agrarische sector fors terug moeten gaan de komende periode, achterover hangen is niet aan de orde." Maar overall heb ik gehoord dat die bereidheid er is. U was niet aanwezig bij de bijeenkomst met de

Agrarische Jongeren. Als u daar de signalen van onze Agrarische Jongeren had gehoord en de bereidheid om daarin mee te denken, dan is dat een beroepsgroep waarmee we aan de slag kunnen gaan. Alleen, wat ik ook hoor bij al die betrokkenen, die zeggen: "Maar we willen niet dat het alleen maar op het bordje van de agrarische sector gelegd wordt, wij willen niet dat die ruimte weggehaald wordt en vervolgens gebruikt wordt om industrie die geen vergunning had in de toekomst mogelijk te maken, wij willen niet dat die ruimte gebruikt gaat worden om straks weer een airport uit te kunnen gaan breiden." En dat vind ik een terecht punt dat ze maken. Dat neemt niet weg dat ook in de komende jaren de agrariërs – en dat zeg ik overal – terug zullen moeten gaan in de stikstofuitstoot, dat die maatregelen pijn zullen doen, maar ik wil wel dat ze proportioneel zijn en dat ze eerlijk zijn, zodat ik een goed verhaal kan uitleggen, ook naar onze agrarische sector.

De **voorzitter**: Interruptie de heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Ja, ik hoor de heer Vreugdenhil telkens roepen dat de beleidsregel, of de stikstofmaatregel, enkel en alleen voor de agrarische sector is. Ik wou eigenlijk graag van de heer Vreugdenhil horen: de beleidsregels die opgesteld zijn, voor welke sectoren gelden die nou?

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Die gelden voor alle sectoren, als je maar niks extra's uitstoot. Maar voor een agrariër, als die een vergunning aanvraagt waar hij ook niks extra uitstoot, dan gaan we er nog een stuk van afhalen. En dat is nou precies het oneerlijke dat in de hele systematiek zit. Als je dezelfde systematiek zou toepassen voor een agrariër als voor de industrie, dan zou je binnen je huidige ammoniakruimte die je nu hebt gewoon moeten kunnen door ontwikkelen. Maar dat doen wij niet. Wij halen er een schep af, we halen ook nog eens de vergunde capaciteitsruimte eraf en voor een industriebedrijf gelden dat soort regels niet. Dat is precies het oneerlijke wat gevoeld wordt en waar ik ze gewoon groot gelijk in geef.

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Volgens mij hebben we net de gedeputeerde horen zeggen dat extern salderen sowieso nog geen optie is, überhaupt niet voor de agrarische sector.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dat hebt u ...

De **voorzitter**: Mijnheer Vreugdenhil, de heer Everling heeft het woord.

De heer **Everling** (SP): Maar belangrijker wat ik hier eigenlijk hoor, is dus inderdaad: de beleidsregel geldt voor alle sectoren. Het is dus niet zo dat de provincie, of de regering, enkel achter de agrarische sector aan gaat. Het gaat om alles en iedereen.

De **voorzitter**: Mijnheer Vreugdenhil, een korte reactie graag.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Waar ziet u in de beleidsregel staan dat een bedrijf ook gekort wordt op vergunde capaciteit die hij wel gerealiseerd heeft, maar bijvoorbeeld nog niet gebruikt wordt? Bij de agrarische sector wordt het gekoppeld aan dierrechten, fosfaatrechten. Ik zie er niks over bij industriebedrijven, dat die ook, als hij zijn ruimte gebouwd heeft, dat het daadwerkelijk ook niet gebruikt

mag worden, of afgenomen wordt. Dus er zit wel degelijk een verschil in hoe de agrarische sector behandeld wordt in het hele beleidskader en hoe de industrie daarin behandeld wordt, en dat is niet eerlijk.

De **voorzitter**: Oké. Interruptie de heer Meijer tot slot.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter. Ik herhaal dat het salderen voor alle sectoren geldt en dat u hier doet alsof dat enkel voor de veehouders geldt, maar dat dat niet waar is. En weet u wie er verantwoordelijk is voor de koppeling tussen die saldering en de dierrechten en de fosfaatrechten? Weet u wie daar aan de macht is? Dat is de minister. En van welke partij was die ook alweer lid?

De **voorzitter**: De heer Vreugdenhil, antwoord en dan gaan afronden.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Ik heb geleerd, en dat geldt zowel voor de gedeputeerde als voor de heer Meijer, dat, als je je moet gaan verschuilen achter een minister omdat we hier een debat voeren, dat betekent dat je argumenten volgens mij ongeveer op zijn. Ik heb veel vertrouwen in onze minister, die hier een duidelijk beleid voert, dat ook voor de agrariërs vaak pijn doet, maar dat wel uitlegt, ervoor staat, en dat op een eerlijke manier wil uitvoeren. En ik wil hier niet in Brabant, dat wij daar nog eens een keer een kop bovenop doen, waardoor het rijksbeleid niet uitgevoerd wordt en waardoor onze ondernemers op achterstand gezet worden.

De **voorzitter**: Tot slot de heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Dan lijkt het mij heel verstandig, mijnheer Vreugdenhil, dat u de minister, die het lidmaatschap heeft van uw partij, eens opbelt en zegt dat dit een heel slecht idee is, in plaats van hier een debat te starten waar wij helemaal niet over gaan.

De **voorzitter**: Goed. De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Mijnheer Meijer, we hebben het hier over de provinciaal vastgelegde beleidskaders, die een kop zetten op het rijksbeleid en ook nog eens een keer een stuk verder gaan dan andere provincies. Dat is waar we hier over spreken, dat is waar u een oordeel over moet geven. En, voorzitter, met deze motie roep ik ook de Staten op om het college een heel helder en duidelijk signaal te geven dat wij geen kop op het rijksbeleid zetten, en ik hoop dat wij daarvoor ook de steun krijgen van VVD en CDA.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil voor zijn bijdrage. Dan is nu de heer Boon in de gelegenheid om nog enkele aanvullende opmerkingen over zijn motie in tweede termijn te maken. Ga uw gang, mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter. Laat ik heel duidelijk zijn namens de PVV: volgens ons heeft de minister wel heel foute plannen, en die plannen worden onder andere gevoed in gesprekken met de gedeputeerde. De gedeputeerde komt met een heel technisch verhaal, maar in feite blijft het wegnemen, ook al is het nog niet ingericht. Innemen is toch onacceptabel. Je kan dat niet doen als het al vergund is. Het is een vorm van eigendom. Kijk, GroenLinks en de PVV denken anders over eigendom. Zo is GroenLinks ook voor het kraken van huizen. Ja, volgens ons is dat ook diefstal. En dit komt op hetzelfde

neer. Wij willen deze stok achter de deur houden, zodat de gedeputeerde niet meer het onvrijwillig innemen van latente ruimte mag propageren.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voorzitter. Kan de PVV even toelichten wat wij vandaag aan het doen zijn en wat dat te maken heeft met het kraakbeleid?

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, dat kan ik heel goed uitleggen. Er staan panden, die hebben eigendom, dan komen er milieugekkies, klimaatgekkies, in en die kraken dat pand, heel vaak hebben ze een lidmaatschap van uw partij, GroenLinks, en dan gaan ze erin wonen. Dat is diefstal. En wat hier gebeurt, het onvrijwillig intrekken van de latente ruimte, vind ik ook diefstal. En ik ben niet alleen, er zijn heel veel experts die dat met mij vinden.

De **voorzitter**: Vrienden, even. Ik snap de emoties en ik snap dat het een erg interessante manier is om elkaar ..., maar hou het debat waardig. Elkaar aanspreken met woorden als 'gekkies', dat moeten we niet doen. Dat doet geen recht aan de ingewikkeldheid en het belang van de problematiek die we hier bespreken. Dus ik roep u op om dit achterwege te laten. Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voorzitter. Dit is de eerste keer vandaag dat ik hier aan de interruptiemicrofoon sta. Er is een uitspraak gedaan door een andere Statenfractie ten aanzien van mijn partij. Ik wil zeggen dat de gedeputeerde zojuist uitstekend heeft uitgelegd, op meerdere interrupties die gingen over de 'afpakmythe', dat er geen sprake is van afpakken van rechten of eigendommen.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, het is een puur juridische casus, maar moreel is het wel het afpakken van rechten.

De **voorzitter**: Dit was precies wat ik bedoelde met: "Jongens, laten we het waardig houden en op de zakelijkheid van de materie ingaan." Dit, zeg ik ook tegen mevrouw Roijackers, was mijn boodschap.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Ik heb een volgende, zeer waardige vraag aan de heer Boon. Mijnheer Boon. Het is inderdaad zo, daar hebt u gelijk in: als je een vergunning hebt, dan is die vergunning je eigendom. Maar als ik een vergunning heb voor honderd koeien: in uw redenering heb ik dan ook honderd koeien?

De **voorzitter**: Boon.

De heer **Boon** (PVV): Nee, voorzitter. Ik heb het net al uitgelegd in interrupties. Kijk, politici denken vaak in vierjaartermijnen: snel de verkiezingen halen en dan weer verder. Boeren denken in termijnen van generaties, die kijken veel verder vooruit, en dit is een onderdeel daarvan. Zij hebben een langetermijnplanning.

De **voorzitter**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, zeker hebben die een langetermijnplanning, vertel mij wat, ook nog eens als boerenzoon. Maar hoe kunt u nou toch spreken van het afpakken van eigendom? Je verleent een vergunning en als een vergunning jarenlang niet wordt gebruikt, heb je volledig het recht om een niet-gebruikte vergunning weer in te nemen. Daarmee pak je geen eigendom af. Die zou je pas afpakken op het moment dat je inderdaad zou zeggen: u heeft een vergunning voor honderd koeien, u moet uw koeien inleveren, of uw varkens, of uw kippen.

De **voorzitter**: De heer Boon, tot slot.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter, daar veranderen wij echt van mening. Ik heb een logeerkamer in mijn huis, daar heeft de afgelopen maanden niemand in geslapen, die wordt mij toch ook niet afgepakt? Dat blijft toch ook gewoon van mij? Dat is bij de boeren ook. Die zijn nu misschien niet bezig, maar in de toekomst wel. Dat is het verschil tussen u en de boeren: de boeren denken veel verder vooruit.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, mijnheer Boon, u geeft nou precies dat voorbeeld. U moet die koe van mij vergelijken met die kamer die u hebt. Dat is uw eigendom, die kamer. Inderdaad, daarvan mag men niet vragen dat u die inlevert. Maar dat is iets anders dan een vergunning die niet wordt ingevuld, inleveren.

De **voorzitter**: Nee, we gaan nu herhalen. De heer Boon komt nu verder aan het woord. Ik heb gezien dat u uw motie heeft aangepast, dat moet u ook nog even toelichten in deze termijn.

De heer **Boon** (PVV): Ik wil nog één nuance inbrengen. 'De vergunning is niet ingevuld', nee: de vergunning is *nóg* niet ingevuld. Dat is een nuanceverschil dat we hier wel moeten maken. Hij is nog steeds vergunbaar en op dat gezien is het wel eigendom.

De motie is aangepast. We hebben het stukje waarin wordt gesproken over diefstal van eerlijk vergunde rechten weggehaald, omdat het puur juridisch niet onder diefstal valt. Maar moreel blijft het voor ons wel als diefstal aanvoelen en daarom willen wij deze motie gewoon in stemming brengen, zeker als stok achter de deur, opdat ook in de toekomst niet nog gekkere dingen gaan gebeuren, nog gekkere dingen worden ingetrokken. Het is een keer genoeg, en hier trekken wij de streep.

Motie M43A/2019: 'Afblijven van latente ruimte'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25 oktober 2019; constaterende dat:

- het kabinet bij extern salderen niet uit wil gaan van de volledige vergunde ruimte maar van de volledige stalcapaciteit;
- gedeputeerde Grashoff nog verder wil gaan door alleen de feitelijk benutte capaciteit als uitgangspunt te nemen;
- bij beide scenario's de latente stikstofruimte van veehouders wordt afgenomen;

overwegende dat:

- het op deze wijze aantasten van de bestaande vergunningsruimte derhalve volstrekt onacceptabel is; dragen GS op:
- het standpunt uit te dragen dat het onvrijwillig innemen van de latente ruimte bij salderen onacceptabel is en dit standpunt mee te nemen bij verdere gesprekken met de minister en het IPO;

en gaan over tot de orde van de dag.

Maikel Boon, PVV"

De **voorzitter**: Ik dank de heer Boon. Ik merk voor de volledigheid op dat de motie motie 43A is en niet meer motie 43.

Dan nu mevrouw Dirken. Heeft geen behoefte aan een tweede termijn. Dan ga ik inventariseren wie van de overige fracties zich nog bij dit debat zou willen voegen. Ik kijk naar de fractie van Forum voor Democratie. Niet het geval, begrijp ik. De CDA-fractie? Ja, mevrouw De Hoon, ga uw gang. Een korte bijdrage van maximaal twee minuten per fractie.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Dan zal ik beginnen, heel snel, met de twee prangendste vragen die nog resten voor ons. Gedeputeerde, wat gebeurt er als de minister en alle provincies pas in januari terugkomen, zoals u net schetste? Dat is prima, als men dan met het allerbeste plan komt, maar wat betekent dat dan voor de sector? Kunnen we die druk dan weghalen? Want een vergunningaanvraag duurt minstens maanden.

En de tweede vraag die voor ons prangend nog staat, de pijn die de boeren ook buiten nu voelen. Bij het salderen worden ze beoordeeld op stalcapaciteit, of op dieren aantallen, terwijl ze investeren in de toekomst. Wilt u daar alstublieft nog eens op terugkomen?

De **voorzitter**: Interruptie Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter, ik heb één prangende vraag aan het CDA. Durft het CDA nu hier te zeggen: "Wij accepteren geen stapeling van regels vanuit de provincie, er komen geen provinciale extra regels, de boeren krijgen al genoeg ellende over zich heen gestort vanuit Den Haag en Brussel. Wij van de provincie gaan hier niet aan meedoen."?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Mijnheer Boon. U bent altijd heel helder en duidelijk in wat u wilt. Dat waren wij ook al vorige week. Wij zijn nu met elkaar in gesprek hier en wij gaan GS meegeven wat wij graag willen met zijn allen. Dus laten we dat samen gaan oplossen vandaag.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter. Ik ga de vraag nog korter maken. Deelt het CDA de provinciale regelgeving, ja of nee?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Wij hebben zojuist de toezegging gehoord vanuit de gedeputeerde, dat we er alles aan gaan doen om geen stapeling te hebben, en dat ze hun best gaan doen om met het beste plan te komen tussen de minister en de provincies. En daar gaan wij op wachten.

De **voorzitter**: Interruptie de heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, voorzitter. Wij staan hier uiteindelijk toch met een debat dat een kleine voorgeschiedenis heeft vanaf afgelopen vrijdag, waarin het CDA maar liefst vijf eisen aan het college stelde, en ik kan mij niet aan de indruk onttrekken dat op zijn minst twee moties die vandaag worden ingediend tot die eisen behoren. Ik zou daarom graag van het CDA vernemen of zij voornemens zijn die beide moties ook te gaan steunen.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Welke moties bedoelt u?

De heer **Swinkels** (SP): Het gaat om de motie die door de PVV is ingediend over de latente ruimte. Dat is uw eis 3. En het gaat ook over de motie die door de ChristenUnie-SGP is ingediend, die uiteindelijk voorstelt om een aantal beleidsregels voorlopig in ieder geval niet door te laten gaan.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ja, helemaal helder, excuus. Nou ja, daarom hebben we nu dit debat hier toch? We zijn heel nieuwsgierig, we vragen alles, we willen alles weten en dan hebben we zo meteen onze afweging.

De **voorzitter**: Nee, mijnheer Swinkels ... Of ja, dat was een toelichtende vraag, dat zou flauw zijn. U krijgt nog één gelegenheid.

De heer **Swinkels** (SP): Fijn, voorzitter, toch nog een verjaardagscadeautje. Wat volgens mij helder moet zijn: u stak vreselijk stevig van wal met vijf eisen. Mag ik nu dan aannemen dat de eisen inmiddels wensen zijn geworden en dat u dus eigenlijk zegt: 'nou, laten we voorlopig maar even de tijd nemen', of dat we misschien toch wat te hard geroepen hebben afgelopen vrijdag?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon tot slot, en dan gaan we verder.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): We hebben vijf eisen op tafel gelegd. Daarvan zijn er drie dingen die we graag willen en twee die we willen voorkomen, en als dat niet lukt, dan praten wij verder.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem, ik had niet gezien dat u uw knopje indrukte. Ik had eigenlijk gezegd: we gaan nu verder met het debat ...

De heer **Van Hattem** (PVV): Dat heb ik niet begrepen.

De **voorzitter**: Ja, u stond te praten met uw collega, zag ik. Ik geef u de gelegenheid, maar kort en krachtig; dan is dit de laatste in deze ronde en dan gaan we echt verder.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter. Ik wil eigenlijk toch wel wat meer duidelijkheid van het CDA hebben, want er wordt gezegd: "we gaan luisteren" en "we gaan de discussie voeren", maar we zijn hier om die discussie te voeren. We hebben van u die vijf eisen gehoord en het begint allemaal een beetje boterzacht te worden. Als we straks geen boeren hebben, hebben we ook geen boter meer die ook niet meer zacht kan worden, dus we moeten nu wel weten ...

De **voorzitter**: Uw vraag is?

De heer **Van Hattem** (PVV): Waar we concreet staan. Wij hebben een motie ingediend over die latente ruimte. Hoe staat het CDA nu concreet ten aanzien van die latente ruimte voor onze boeren? Komt het

CDA nou op voor onze boeren en zegt u: 'die latente ruimte laten we onze boeren, die ruimte hebben ze en die houden ze', of zegt u: 'nee, wij gaan mee met allerlei plannen om die latente ruimte af te pakken'?

De **voorzitter**: Duidelijk. Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dit is toch wel een redelijke flauwekulvraag. Twee van de dingen die wij hebben neergelegd, zijn landelijk beleid. Ik stelde net nog een laatste prangende vraag met betrekking tot dat onderwerp. Dus ik weet niet wat u hier wilt bewerkstelligen, en ook uniform beleid wordt niet hier beslist. En nu gaan we graag verder met de punten waar we wel over gaan in de provincie.

De **voorzitter**: Tot slot Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, dit is typisch het CDA: eerst eisen op tafel leggen en vervolgens gaan roepen: dit is landelijk beleid. Wij willen gewoon weten hoe u staat ten opzichte van de latente ruimte bij onze boeren. Hoe staat u ten opzichte van de onderhandelingen die moeten worden gevoerd met het Rijk, met het IPO, waar deze gedeputeerde ook aan tafel zit? Ik wil gewoon van het CDA weten hoe hard we deze boter kunnen krijgen, of er straks nog wel boter is vanuit onze boeren, of onze boeren er straks nog wel zijn en of er nog latente ruimte is voor onze boeren, want daar gaat het om. Hoe staat het CDA ten opzichte van die latente ruimte? Wees eens eerlijk en duidelijk.

De **voorzitter**: Goed. Mevrouw De Hoon tot slot.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Wij hebben in heel ons persbericht geen boter gelezen. Kraakhelder, net zoals u altijd aangeeft. En onze vraag is: geef ons eens uw voorstellen?

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw De Hoon. Dan zijn we nu bij de SP-fractie desgewenst.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, voorzitter, dank voor het woord. Misschien goed om nog even te benadrukken welke problematiek we hier eigenlijk met elkaar proberen op te lossen. Er is een uitspraak van de Raad van State die ons uiteindelijk geen enkele onderhandelingsruimte biedt op het gebied van stikstof. Al onze maatregelen waar wij het op dit moment over hebben leveren geen enkele bijdrage aan een beperking van de emissie van stikstof. Waar we het hier nog over hebben, is een theoretische ruimte, de ruimte die soms nu in vergunningen zit, maar nog niet gebruikt wordt, en op het moment dat we die alsnog beschikbaar maken zal het een toename van de stikstofemissie betreffen, precies dat waar de Raad van State grandioos voor is gaan liggen. Er is dus geen onderhandelingsruimte meer, dat moeten we ons realiseren.

De **voorzitter**: Interruptie de heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Mag ik nu echt hieruit opmaken dat de Socialistische Partij, de SP, gewoon heel Nederland wil platleggen, omdat jullie vinden dat we te veel uitstoten, dat de bouw plat moet, de landbouw plat moet, vanwege een paar stukjes gras op schraallandengronden?

De **voorzitter**: Uw vraag is helder. De heer Swinkels heeft het woord.

De heer **Swinkels** (SP): Ik weet niet precies wat u bedoelt. Ik vind het ook heel moeilijk om met u te spreken op het moment dat u het alleen maar over kleine stukjes natuur heeft en brandnetelvelden net zo

natuurlijk vindt als een rijke biodiversiteit op andere gronden. Dus ja, ik ga u daar toch niet in overtuigen. U bent waarschijnlijk ook niet van mening dat we ooit op de maan geland zijn en dat Elvis Presley overleden is. Dat kan allemaal.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter. Humor kan ik waarderen, leuk. Maar ik heb wel een vraag. Waar trekt de SP de lijn? Waar wordt gezegd: tot zoveel miljard mogen er absoluut geen brandnetelvelden komen, tot zoveel duizenden ontslagen mogen er geen brandnetels komen? Geef nou eens een keer aan waar u de grens trekt van: nou, tot dit is het uiterste.

De **voorzitter**: De heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, voorzitter. Volgens mij gaat het er niet zozeer om hier elkaar met bedragen om de oren te slingeren wat nodig is. Wat we ons wel met elkaar moeten realiseren, is dat het niet kosteloos zou zijn en zeker pijnlijk is, de maatregelen die we moeten gaan nemen. Volgens mij hebben verschillenden dat hier ook benadrukt en de boeren voelen dat als geen ander, want zij zijn mogelijk de eerste mensen die merken wat dit beleid kan gaan inhouden. Dat betekent wel dat we met elkaar bereid moeten zijn om te kijken hoe we die boeren daadwerkelijk helpen en tegemoetkomen, want – en dat vond ik mooi aan de sprekers van deze ochtend, die ook hebben aangegeven: we hebben waarschijnlijk straks veel meer boeren nodig hebben om in die natuurinclusieve landbouw te kunnen voorzien dan nu. Kortom, er ligt wel degelijk een toekomst, alleen, die toekomst ziet er volstrekt anders uit dan vandaag de dag.

De **voorzitter**: Vreugdenhil, interruptie.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Ik denk, toch even goed, anders blijft het onweersproken, dat u zegt: “We gaan niet terug in stikstofuitstoot.” Sinds 2009 hadden we een vrijwillig convenant waarbij we eigenlijk al in 2009 bezig waren om de stikstof terug te dringen in de agrarische sector. Dus bij elke stap die de agrarische sector zet, bij elke vergunning die afgegeven wordt, bij alles wat er gebeurt gaat de agrarische sector terug in stikstofuitstoot. Dat is toch een majeure ontwikkeling die al een aantal jaren gaande is en waarvan we uitgerekend hebben dat we dan komen tot een reductie van 10 kiloton stikstof.

De **voorzitter**: De heer Swinkels, ja.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, voorzitter, het is zeer terecht dat de landbouworganisaties, de landbouwers, al heel veel hebben gedaan om de stikstofreductie te bewerkstelligen. Maar we moeten wel constateren, en dat is ook een feit, dat de neerslag van die stikstof op onze natuurgebieden niet is afgenomen. En we hebben vanmorgen ook van de sprekers gehoord welke enorme effecten dat heeft op onze natuur. De Raad van State heeft daarom ook gezegd: alle maatregelen die we tot nu toe hebben genomen, zijn onafdoende. Dat betekent dat we met elkaar heel forse maatregelen moeten gaan treffen om daadwerkelijk die natuur wel tegemoet te komen, die de afgelopen decennia helaas nog geen stem heeft gekregen in onze debatten. Kortom, het is niet makkelijk, er is al heel veel gebeurd, waarvoor waardering is uit te spreken, en we moeten ook zeker onze boeren in die zin blijven waarderen, maar er moet wel een enorme stap gezet worden. En dat we met elkaar bedenken welke manieren van afkopen, koopsommen, hoe we dat precies gaan doen, dat is precies de vraag die nog voorligt en waarvan ik van de

gedeputeerde hoor dat hij bereid is die naar de minister mee te nemen, omdat het een landelijke opgave wordt op dat terrein.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter. Uw tweede deel van het antwoord had ik eigenlijk ..., maar toen ging u door van ... Ik ben het daar volledig met u eens dat er nog steeds een probleem is ondanks die reductie en ik ben ook heel blij dat u daarna aangaf van: En we moeten dus ook waardering hebben voor de stappen die al gezet zijn en we moeten niet wegstijven van de enorme reductie die al behaald is. Dat betekent niet dat we achterover kunnen gaan zitten, dat we stappen moeten gaan zetten, maar wel op een wijze, zoals ook in het stikstofconvenant staat, die proportioneel is en door alle sectoren geleverd moet worden. Als we elkaar daarin vinden, dan komen we, denk ik, de komende maanden met een goed plan, dat zowel goed is voor de natuur als voor de boeren en ook voor de economie. Laten we daar dan aan gaan werken in plaats van vast te houden aan coalitieakkoorden waarin wat dichtgetimmerd wordt.

De **voorzitter**: Ja, de heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Ik beluisterde niet echt een vraag, maar als we daar een enorme snelheid mee willen maken, lijkt me dat wel enorm relevant, omdat we inmiddels al veertig jaar bezig zijn met een beleid te formuleren om stikstof te reduceren in onze natuur, en daar slagen we maar niet in.

De **voorzitter**: Oké. De heer Van Hattem, interruptie, tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik hoorde de heer Swinkels van de SP spreken over 'de natuur tegemoetkomen'. Ik hoorde u net een heel flauwe opmerking maken over of Elvis Presley nog wel leeft, of de maanlanding wel heeft plaatsgevonden, maar u gelooft blijkbaar ook in 'de natuur tegemoetkomen', in de maakbaarheidssprookjes van de tekentafelnatuur, want dat is waar het hier om gaat. Zoals mijn collega Boon net al terecht aangaf: een paar grassprietjes die iets harder gaan groeien en een paar brandnetels die iets harder gaan groeien. Dat is wat u wilt voorkomen met 'de natuur tegemoetkomen'. Daarvoor moeten nu de boeren kapot worden gemaakt, de bouw kapot worden gemaakt, de industrie kapot worden gemaakt. Is dat wat de SP wil met de 'de natuur tegemoetkomen', ten koste van onze werkgelegenheid, ten koste van onze boeren en ten koste van onze welvaart?

De **voorzitter**: De heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Voorzitter. Volgens mij hebben we deze ochtend nog een aantal boeren gehoord die natuurinclusief boeren en die juist in balans met die natuur proberen tot een nieuwe bedrijfsvoering te komen, en dat schijnt zomaar ook te kunnen en te lukken. En de natuur, ja, u zegt dat dat met een monocultuur ook natuur is, maar laat ik u even een heel praktisch voorbeeld geven van het belang van biodiversiteit. We hebben de afgelopen zomer weer die enorme plaag met rupsen gekend, en wat blijkt nou: we gaan in Twente een kleine proef doen om een aantal bomenrijen biodiverser te maken, struiken aan te planten, en dan blijken de natuurlijke vijanden van deze processierups gewoon in die omgeving aanwezig, waardoor 80% van die rupsen er niet meer is, doordat ze gegeten worden door vogels en dergelijke. Dat is nou precies de kracht van biodiversiteit. Dan is er een natuurlijke balans, die heel veel zaken die wij nu allemaal zelf moeten gaan oplossen, uiteindelijk mede voor ons oplost. En laten

we nou eens kijken hoe we, juist misschien wel met alle ervaringen, ook binnen de landbouw, over hoe je dat natuurinclusief doet, dat ook in de toekomst meer vorm zouden kunnen geven.

De **voorzitter**: Oké. Van Hattem, korte reactie.

De heer **Van Hattem** (PVV): De heer Swinkels van de SP draait hiermee echt om het probleem heen. Hij gaat het nu gooien op de problematiek van processierupsen. Het is nota bene de PVV-fractie geweest die voorgesteld heeft om zulke maatregelen te nemen, zulke effectieve proeven in te zetten, maar dat heeft helemaal niks, maar dan ook helemaal niks, met dit stikstofbeleid te maken. U haalt een aantal boeren aan die natuurinclusief willen boeren, prima, maar ik hoor juist ook de biologische boeren, die vaak extra last hebben van de stikstofregels. Alle boeren hebben last van die doorgeslagen stikstofgekte waar u in gelooft om de natuur tegemoet te komen. Dus nogmaals de vraag: hoe kan de SP nu beweren: "We moeten de natuur tegemoetkomen ten koste van onze boeren, onze arbeiders en onze welvaart"?

De **voorzitter**: De heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Voorzitter. Volgens mij worden we het niet meteen eens, omdat u ook probeert steeds maar een bepaald frame op te bouwen. Ik ben niet tegen boeren, ik meen dat boeren heel wel natuurinclusief, en dus samen met de natuur, landbouw en veeteelt kunnen bedrijven. Dus er is helemaal geen scheiding tussen die twee. Misschien vind ik biodiverse natuur wel relevanter dan u, dat kan, maar daar blijven we dan van mening over verschillen.

De **voorzitter**: Oké. Tot slot in deze ronde de heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, ik ben toevallig bij heel wat van dat soort natuurinclusieve-, planet-proof, biologische boeren geweest die de stikstofuitstoot gigantisch hebben laten dalen. Ook heel veel gangbare boeren hebben de stikstof gigantisch laten dalen. Alleen, de depositie daalt nauwelijks. Hoe rijmt u dat? Bent u er geen voorstander van, zoals ik, dat we eerst een gedegen onderzoek doen in verband met de uitstoot van de boeren en de depositie? Want daar schijnt toch heel veel ruis te zijn.

De **voorzitter**: Ja, de heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Tot slot, voorzitter. Volgens mij is er veertig jaar onderzoek naar stikstof gedaan, er is ook veertig jaar ervaring met beleid om de stikstofemissie en -depositie terug te dringen en we weten in ieder geval dat, als we doorgaan met wat we deden, we krijgen wat we hadden, en dat is niet wenselijk. Dus we moeten echt iets nieuws gaan verzinnen om dit aan te pakken. Volgens mij worden daar nu slechts de eerste stappen nog maar in genomen. Laten we die vooral nemen.

De **voorzitter**: Tot slot Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, iets nieuws verzinnen, daar sta ik achter. Alleen, kunt u dan uitleggen waarom sommige boeren al 60% gedaald zijn in de ammoniakuitstoot en dat de depositie nauwelijks daalt? U roept wel over onderzoeken, maar ik heb het niet gevonden. Kunt u het hier uitleggen aan mij, of aan de anderen?

De **voorzitter**: U herhaalt de vraag. De heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, voorzitter, ik kan het blijven herhalen natuurlijk. Volgens mij zijn er voldoende onderzoeken bekend die aangeven wat het belang is van stikstof, ook belang hè, want we hebben natuurlijk met elkaar ook een stikstofcyclus. Binnen een boerenbedrijf wordt dat over het algemeen juist heel goed gehanteerd in een cyclus, maar op het moment dat wij tot productie, productie, productie gaan, wat nu toch het adagium is, dan produceren wij met elkaar uiteindelijk ook te veel stikstof. Ik kan er hier heel veel over vertellen, maar de wetenschap heeft voldoende aangetoond dat daar een relatie is.

De **voorzitter**: En het is nu meermalen gewisseld. Ik ga naar een mogelijke bijdrage aan het debat van de volgende fractie, D66. Mevrouw Van Kessel.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Voorzitter, even een korte reactie vanaf de plaats.

De **voorzitter**: Dat sta ik u toe, ga uw gang.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): De voorgestelde beleidsregels zorgen ervoor dat Brabant vooruit kan met de vergunningverlening. GS gaan de komende weken met het IPO en de minister in gesprek. Wij wachten dat af en zien graag na 1 december de resultaten van die besprekingen tegemoet.

De **voorzitter**: Oké. De fractie van GroenLinks. Nee. Dan ben ik bij de Partij van de Arbeid-fractie.

De heer **Smeulders** (PvdA): Ja, een korte bijdrage vanaf mijn plek, voorzitter, ook omdat ik misschien wel niet zo heel goed verstaanbaar ben. Ik wil me eigenlijk aansluiten bij alle enorm zinnige dingen die mevrouw Dirken van de VVD-fractie zojuist heeft gezegd. Wij zijn het daar volledig mee eens. Dank u wel.

De **voorzitter**: Oké. De fractie van 50PLUS behoefte in deze termijn? Vanaf de plaats.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Vanaf de plaats. Ik ben bang dat er alleen maar onduidelijkheid is gekomen en dat de mensen die buiten staan niet weten waar we het over hebben. Dank u wel.

De **voorzitter**: De Partij voor de Dieren nog in deze fase behoefte? De heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Het debat was heel duidelijk.

De **voorzitter**: De fractie van Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ja, voorzitter, ik heb wel een paar opmerkingen naar aanleiding van de discussie die we hier zonet gezien hebben.

Met en weten en daarin heeft de landbouw op dit moment het nakijken, want de landbouw is de sector die het meest en het helderst in beeld heeft waar en wat ze produceren, op welke manier, en wat ze uitstoten. De andere partijen in dit verhaal, bijvoorbeeld de industrie, maar ik pak ook de mobiliteit, hebben niet in beeld wat ze uitstoten en op welke manier. Ik noem in het kader van latente ruimte maar: gaat Vredepeel zijn latente ruimte inleveren, wordt die afgenomen? Gaat vliegveld Volkel zijn latente ruimte inleveren, wordt die afgenomen? Als vliegveld Eindhoven zijn vluchten niet realiseert gedurende een aantal jaren, wordt die latente ruimte dan ook afgenomen? Of, om als laatste maar te pakken vliegveld Gilze-Rijen, die al lange tijd geen straaljagers meer kent: wordt die latente ruimte ook ingenomen? Dát is

wat we met elkaar willen gaan doen bij de boeren. Dat kan niet. De boeren hebben helder en duidelijk inzichtelijk gemaakt wat ze produceren, op welk moment, en dit wordt jaarlijks keurig netjes gecontroleerd enzovoort, terwijl de industrie, de mobiliteit in zijn geheel in Brabant, niet inzichtelijk is en niet inzichtelijk heeft wat ze produceren en op welke wijze. Laten we met elkaar de tijd nemen om dit ordentelijk, op een goede manier te regelen en niet voortijdig besluiten nemen die niet passen en waarbij slechts één sector getroffen wordt. Dat kan niet.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren voor zijn bijdrage. Dan is nu de gedeputeerde tot slot aan het woord. Van hem wordt in ieder geval nog een nader oordeel over motie 43A gevraagd, de gewijzigde motie. Ik geef hem graag tot slot het woord in dit debat over drie actuele moties. De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Laat ik beginnen met de aangepaste motie van de Partij voor de Vrijheid. Ik zie dat daar één van de overwegingen is geschrapt. Dat maakt volgens mij de essentie van de motie niet anders. Het dictum is ongewijzigd, dus ik kan niet anders dan vaststellen dat ik die nog steeds ontraad.

Voorzitter. In de tweede termijn van de heer Vreugdenhil zette hij nog een paar stellingen neer waarvan ik denk dat het goed is daar zo kort mogelijk op in te gaan. Hij stelde: het kan zijn dat vóór de PAS-periode stikstofrechten zijn gekocht. Nou, stikstofrechten hebben we als zodanig niet, maar stikstofruimte zou kunnen zijn gekocht vóór de PAS. Dan zou dat een situatie zijn waarin bijna vijf jaar geleden een bepaalde ruimte is gekocht waar in de afgelopen vijf jaar dan niets mee gedaan is, zelfs geen stalruimte voor gebouwd is, en het zou dan onrechtmatig of oneerlijk zijn om dat te laten vervallen. Ik denk dat dat in zijn algemeenheid zo echt niet gesteld kan worden. Het is wel zo dat, als zich een heel specifiek geval zou voordoen waarin iemand gewoon met feiten en cijfers kan aantonen dat het 'zus en zo' is gelopen, en het is een heel specifieke situatie, dan altijd nog de hardheidsregeling openstaat om daarop te reageren.

Voorzitter. Misschien is het handig dat ik de andere punten ook meteen noem, dan kan de heer Vreugdenhil alvast naar de interruptiemicrofoon lopen, en dan hebben we het nu in een keer. Hij beweert dat de agrarische sector al zijn vergunningen op orde heeft en andere sectoren niet. Ik vind dat een generalisatie die echt niet kan. Ja, er zijn bedrijven die niet beschikken over een Wnb vergunning, dat is mij een doorn in het oog, we zijn bezig met een inventarisatie en daar gaan we ook absoluut mee aan de slag, maar dat er een agrarische sector is die alles op orde heeft en de rest niks op orde heeft, is echt verre, verre bezijden de waarheid.

Dan zegt de heer Vreugdenhil dat de latente ruimte, niet-vergunde ruimte, door de landbouwsector moet worden ingeleverd. Ik wijs er nogmaals op dat de stikstofregels algemeen geldig zijn. Als Friesland Campina een nieuwe vergunning wil hebben, zal ook zij moeten voldoen aan de regels van intern salderen. Als dat geldt voor weet ik welk bedrijf dan ook in Brabant, zal zij aan diezelfde eis moeten voldoen. Daarin geldt gewoon: gelijke monniken, gelijke kappen. Als het gaat om bij externe saldering te gebruiken stikstofruimte voor een ander initiatief, idem dito. Dat geldt voor elk initiatief dat zijn saldo zou willen verkopen. Dus het klopt gewoon niet wat de heer Vreugdenhil hier zegt.

Dan heeft hij het over een kop op rijksbeleid ...

De **voorzitter**: Interruptie de heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Dan stel ik eigenlijk voor dat we stelling voor stelling gaan behandelen, anders gooien we het hele pakket door elkaar. Laten we die laatste er eens even bij pakken. Kunt u aangeven waar in de beleidsregel staat dat een bedrijf, dat wel zijn capaciteit heeft en dat allemaal gewoon netjes gerealiseerd heeft, gekort wordt, ook nog eens een keer afgeroomd

wordt en dat we dan een extra kop zetten op het rijksbeleid? Kunt u één sector aangeven waarvoor dat geldt?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Elke sector, voorzitter. Quite simple.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja? Ik denk dat Lokaal Brabant haarfijn aangaf dat in geen enkele sector geldt dat, als je vergunde ruimte hebt, we het daarvan af gaan halen en dat er één sector is – en daarom heeft u ook de dier- en fosfaatrechten eraan gekoppeld –, om op basis van rechten te kunnen zeggen: je hebt er geen gebruik van gemaakt, ik haal het ervan af. Dat is precies het discussiepunt met de minister.

De **voorzitter**: Oké. De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. In alle eerlijkheid: er staat een beleidsregel die gaat over stikstofruimte. Er is niet een beleidsregel die gaat over de stikstofruimte van landbouwbedrijven. Die regel is algemeen geldig. De beleidsregel Natuurbescherming geldt voor alle sectoren. Ik kan het nog een keer herhalen, maar dit wordt wel een beetje een wonderlijk welles-nietes-spel. De heer Vreugdenhil kan ook de regeling gewoon lezen.

De **voorzitter**: Vreugdenhil, tot slot.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. En staat in die algemene regel die er staat niet heel specifiek genoemd de dierrechten en de fosfaatrechten, en voor alle andere sectoren geen enkele component waarmee u dan gaat salderen, latente ruimte weghalen? Is dat misschien precies het onderscheid, dat u daarmee vastpint op het aantal dieren en daarmee precies die vergunde ruimte weghaalt?

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. De gedeputeerde.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Nee, voorzitter, dat is niet het geval. Laat ik een voorbeeld noemen. Als er sprake is van extern salderen en er zou een bepaalde fabrieksvestiging sluiten, dan gaan we kijken naar die vergunning. Dat zou dan gaan om voor een ander initiatief in te zetten ruimte en dan mag op dat moment alleen gebruikt worden de dan feitelijke stikstofruimte van de nog op dat moment aanwezige industriële activiteit, en daar 70% van. Is er sprake van een bedrijf dat voortgezet wil worden, maar een nieuwe vergunning heeft, dan mag behalve de feitelijke activiteit en de emissie daarvan ook meegenomen worden de opgerichte installaties. Daarom staat ook in de regel 'gebouwen en installaties'. Dus in die zin is er volgens mij geen verschil.

De **voorzitter**: Oké. Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ja, voorzitter. Zegt de gedeputeerde hier met zoveel woorden dat alle latente ruimte die op onze vliegvelden aanwezig is in Brabant, bij een nieuwe vergunningaanvraag vervalt?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Daar heeft de heer Van Pinxteren wel een punt, want er staat, overigens op uitdrukkelijk verzoek van de rijksoverheid, in de beleidsregel een aantal uitzonderingen, en daar worden ook scheepvaart en luchtvaart bij genoemd. Dat klopt. Ik denk dat wij ook met elkaar die discussie nog wel een keer aan moeten, en die gaan we ook aan, omdat de commissie-Remkes dat ook nog in zijn tweede advies gaat meenemen.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Wat een ander voorbeeld is, dat we wel meenemen, is het wegverkeer. We gaan in onze gebiedsgerichte aanpak – de heer Van der Maat heeft daar in het eerdere debat ook al iets over gezegd – ook nog eens even kijken: als er nou een weg dwars door een natuurgebied, of langs een natuurgebied loopt, heeft het dan effect, is het effectief, om daar tot een snelheidsverlaging te komen? En dan gaan we dat ook overwegen met elkaar. Dus ook op dat punt proberen we er echt van uit te gaan dat dit algemeen geldige regels zijn.

Dan de kop op het rijksbeleid. Weer haalde de heer Vreugdenhil er de dier- en fosfaatrechten bij. Ik zeg het nog eens een keer: wij gaan daar niet over. Als er een koppeling met dier- en fosfaatrechten komt, dan komt die uit de koker van de minister. Ik zal niet zeggen dat er geen aanleiding zou kunnen zijn om dat te doen. Ik heb bepleit dat, als dat gebeurt, we bij de minister zullen bepleiten om dat op een heel zorgvuldige en fatsoenlijke manier te doen naar rechthebbenden. Maar als hier sprake is van een koppeling, dan zou het zijn dat het provinciale beleid en bevoegdheid is om stikstofregels vast te stellen en het Rijk daar mogelijkerwijs een kop op zet in de vorm van een koppeling aan stikstof- en fosfaatrechten. Precies de omgekeerde kwestie.

Voorzitter. Mevrouw De Hoon heeft mij dringend gevraagd: stel nou dat de minister pas in januari komt. Ik kan me niet voorstellen dat dat zo is. We zijn met elkaar heel druk bezig. Ik ga ervan uit, en de minister voelt dat ook echt zo, dat er sprake is van een hoge urgentie om een aantal zaken op te lossen, en met elkaar dat ene geschilpunt in elk geval op te lossen, maar ook meer duidelijkheid te bieden. Ik kan niet in koffiedik van de toekomst kijken. Als er sprake is van een situatie waarin een totaal ander tijdframe aan de orde zou zijn vanuit de rijksoverheid, dan moeten wij uiteraard ook weer wel nadenken, en niet als een soort machine onze beleidsvoornemens voortzetten.

Worden bedrijven nu beoordeeld op stalcapaciteit, of dieraantal? Bij een agrarisch bedrijf mag de stalcapaciteit bij het intern salderen meegenomen worden, als daar ook dierrechten of fosfaatrechten voor bestaan. Daar is een uitzondering op gemaakt voor de fosfaatrechten: die mogen al meetellen, ook met ingeleverde rechten, vanaf 2017. Ik zeg er nog eens bij dat dit een voorstel is geweest dat op voorstel van het Brabantse GS in de regeling is gekomen in het hele land, omdat wij het niet fair zouden vinden om daarin bedrijven dubbel te pakken. Dat is volgens mij de situatie zoals die nu is. Naar mijn indruk is dat ook wat u van mij wilde horen, en anders moet er nog iets verduidelijkt worden.

De **voorzitter**: Oké. Interruptie de heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, ik wil toch even reageren, want wij hebben tot volgens mij vandaag een motie van het CDA in onze stukken zien passeren die eigenlijk ging om het uniformeren van onze regelingen. Mijn vraag aan de gedeputeerde zou zijn, omdat ook nu nog in de sociale media eigenlijk rondzingt alsof dat nog steeds het doel is, of deze gedeputeerde, en daarmee dit college, ook nog steeds voorstaat om een uniform beleid te ontwikkelen voor Nederland.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voorzitter. Volgens mij heeft de heer Swinkels het hier over een niet-bestaande motie, en daar kan ik dus ook niet op reageren.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Grashoff** (GS, GL): De heer Swinkels heeft gezegd dat de maatregelen die nu voorliggen geen enkele bijdrage leveren aan de stikstofreductie. Dat vind ik wat al te negatief. De maatregelen die samenhangen met het intern salderen zijn gericht op een nulsaldo, en dat zullen we, denk ik, globaal ook wel om en nabij halen. De maatregelen die we bij het extern salderen daarbij betrekken gaan wel degelijk uit van een echt afromingspercentage, dus ook een echte daling van de stikstoflijn. Dat vind ik ook heel belangrijk. Als dat niet zo zou zijn, of in de praktijk zo niet zou uitpakken, dan komen we dus ook in gevaar met de houdbaarheid in het licht van de uitspraak van de Raad van State. Dus mijn inzet is wel om er echt voor te zorgen, en te blijven zorgen, dat we daar echt daling van stikstofruimte hebben. Ik kan niet anders.

Tot de heer Van Pinxteren nog één opmerking. De emissies in de landbouw zouden duidelijk zijn, in andere sectoren niet. Er is op alle sectoren best wel wat onhelderheid hoe precies die emissies nu zijn. Het is terecht als de heer Van Pinxteren zegt dat het voor al die sectoren inzichtelijk moet zijn en inzichtelijk moet worden. Op macroschaal zijn die er wel, maar zitten er ook wel wat wonderlijke elementen in, bijvoorbeeld dat de luchtvaart voor een heel klein deel telt. Ik ben ook wel benieuwd naar het nadere oordeel van de commissie-Remkes daarover. Ook de scheepvaart is een heel belangrijke stikstofbron en ik hoop dat ook op dat vlak de commissie-Remkes met heel goede en bruikbare adviezen komt. Ik denk dat dat er ook nog aan kan bijdragen dat alle sectoren hun steentje bijdragen aan de stikstofreductie, want dat principe delen wij met u.

De **voorzitter**: Oké. De heer Van Pinxteren. Mag ik stilte in de zaal? De heer Van Pinxteren heeft het woord.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voorzitter. Gedeputeerde, zegt u daarbij dat, als de industrie door een recessie, of op welke wijze dan ook, een paar jaar minder productie heeft, ze vervolgens de latente ruimte die daardoor ontstaat ook moeten inleveren?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Nee, ik zei juist het omgekeerde. Want ik zei dat bij het intern salderen – dat is dus bij de voortzetting van een bedrijf – ook meegerekend mag worden de opgerichte installaties. Dus als een installatie door conjuncturele zaken nu niet in bedrijf is, gaat dat niet van de ruimte af.

De **voorzitter**: Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dus een agrarisch bedrijf, volledig opgericht met installaties, zonder beesten, houdt zijn latente ruimte?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Voor zover er stalcapaciteit en dierrechten zijn, ja, en dat wordt niet afgemeten aan het feitelijk aantal dieren dat daar staat.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor zijn antwoord en wil nu de beraadslagingen sluiten ... Sorry, er is nog één interruptie. Nou, omdat u jarig bent dan. Mijnheer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): U overvalt me met cadeautjes; heel veel dank. Ik had nog even een vraag over de door de coalitie ingediende motie. In uw beantwoording beluisterde ik eigenlijk dat dat precies weergeeft wat u al voornemens was te doen. Kortom: waarom dan niet deze motie – ja, hoe noemen we dat tegenwoordig ...?

De **voorzitter**: Overbodig.

De heer **Swinkels** (SP): Ja, overbodig verklaren, dan wel, als u dat niet doet: wat leest u in de motie wat nog wat toevoegt aan wat u al voornemens was te doen?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Grashoff** (GS, GL): Ik denk, voorzitter, dat in een kwestie als deze, waarin we zo met elkaar bezig zijn met een enorme belangstelling van de buitenwereld, het op zijn zachtst gezegd geen kwaad kan als Provinciale Staten, als hét beleidsbepalende orgaan van deze provincie, een duidelijke uitspraak doen. Dat is dan toch een andere status dan alleen een voornemen vanuit het college van GS. In die zin hebben wij respect voor deze motie.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor zijn beantwoording, sluit dan de beraadslagingen over deze drie moties, en dan gaan we stemmen over de moties. Excuus, ik zie een woordmelding. Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): We willen graag schorsing aanvragen.

De **voorzitter**: Voor beraad over de moties, dat kan ik begrijpen. Daar voegt zich nog een andere fractie bij. Eens even kijken, het is nu twintig voor vier/ Zullen we tien minuten schorsen, is dat voldoende? Ja, dan schors ik de vergadering tot 15.50 uur. De vergadering is geschorst.

Schorsing (15.41-16.06 uur).

De **voorzitter**: Dames en heren. Mag ik u verzoeken uw plaatsen weer in te nemen? Ik heropen de vergadering en ik merk dat de heer Swinkels het woord vraagt.

De heer **Swinkels** (SP): Zeker. Ik wilde eigenlijk voor de orde voorstellen om dadelijk over twee moties een hoofdelijke stemming te doen. Het betreft, even uit mijn hoofd, de moties 43A en 45.

De **voorzitter**: Goed. U kunt dat ordevoorstel ook als een verzoek formuleren en doorgaans willig ik dat dan in. Ik kijk rond en zie geen overwegende bezwaren. We zullen dat inwilligen. Dus de moties 43A en 45 worden straks hoofdelijk in stemming gebracht.

Ik ga over tot de stemmingen. Daarbij is het volgende aan de orde, nog los van het feit dat ik misschien nog een keer op de stemknop moet drukken, zodat degenen die mogelijk buiten de zaal zijn op tijd in de zaal kunnen zijn. De volgorde waarin de moties in stemming worden gebracht, is de volgorde waarin ze ingediend zijn, dat wil zeggen dat eerst de motie van de ChristenUnie-SGP, daarna die van de Partij voor

de Vrijheid en daarna die van de VVD en anderen in stemming wordt gebracht. Dat betekent, voor alle duidelijkheid, dat we eerst gaan stemmen over motie met stuknummer 45. Het is een motie waar hoofdelijke stemming voor is aangevraagd. Daarvoor vraag ik stilte in de zaal. In de glazen kom ga ik het nummer vinden waarmee de stemming zal worden aangevangen ...

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter.

De **voorzitter**: Nee, we zijn met de stemming begonnen, dus er is nu niks meer 'Voorzitter'...

De heer **Van den Berg** (PVV): Een punt van orde, voorzitter, ook voor het publiek buiten: dat u iets duidelijker bent welke motie het precies betreft, ook kort even de inhoud.

De **voorzitter**: Ik ben daar heel duidelijk over geweest, maar ik zal u graag bedienen. Ik ga nu eerst zeggen dat de stemming over de motie begint met nummer 47; dan weet de griffier waar wij de lijst beginnen. En ik herhaal dat wij stemmen over drie moties, in de volgorde waarin ze zijn ingediend voor dit punt, actuele moties. De eerste motie werd ingediend door de ChristenUnie-SGP en die kent u als motie onder stuknummer 45. Ik neem aan dat het nu voldoende duidelijk is. Dan wil ik stilte in de zaal en geef ik de griffier het woord om de stemming hoofdelijk, zoals door u aangevraagd voor deze motie 45, te gaan voltrekken. De griffier.

De **griffier**: Ik vang de stemming aan bij mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met stemverklaring. GS bevestigen dat de regelgeving niet in uitvoering is, of komt. Van benadeling gaat geen sprake zijn. We zullen de ChristenUnie-minister de tijd geven om met een plan te komen en zeker willen we niet Brabant op slot zetten. Dat is niet passend voor onze boeren, bouwers en burgers.

De **griffier**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voor met stemverklaring. Wij van de PVV blijven wel achter onze idealen, normen en waarden staan, hebben een ruggengraat en trekken onze keutel niet in. Boeren horen bij Brabant en daar staan wij voor.

De **griffier**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor met stemverklaring, voorzitter. De gedeputeerde heeft aangegeven deze beleidsregel als uitgangspunt voor zijn onderhandeling met het Rijk te nemen. De ChristenUnie-SGP wil een beleidsregel die in lijn is met het rijksbeleid en niet strenger dan andere provincies. Daarom stemmen wij voor.

De **griffier**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Kessel.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Deryckere.

De heer **Deryckere** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: De heer Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Scholder.

Mevrouw **Scholder-Penders** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Arts.

Mevrouw **Arts** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Dijk.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Logister.

De heer **Logister** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **griffier**: De heer Van Wely.

De heer **Van Wely** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Bankers.

De heer **Bankers** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: De heer Roeles.

De heer **Roeles** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Stoop.

De heer **Stoop** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: De heer Thijssen.

De heer **Thijssen** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor met dezelfde stemverklaring als de heer Boon.

De **griffier**: De heer Van der Meeren.

De heer **Van der Meeren** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **griffier**: De heer De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Panhuizen.

De heer **Panhuizen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Zwart.

Mevrouw **Zwart** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: De heer De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Sjouw.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Janssen.

De heer **Janssen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Bräuner.

Mevrouw **Bräuner** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: De heer Karaaslan.

De heer **Karaaslan** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Manders.

De heer **Manders** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Hendriks.

De heer **Hendriks** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voor met dezelfde stemverklaring als de heer Boon.

De **griffier**: De heer Philippart.

De heer **Philippart** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor. Voor onze boeren, dus met dezelfde stemverklaring als de heer Boon.

De **griffier**: Voor zijn 38 stemmen, 14 tegen.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen. Dan komen we nu, eveneens bij mondelinge stemming ... Sorry?

De **griffier**: Tegen waren 38, voor 14.

De **voorzitter**: Ja. Voor alle duidelijkheid nu in de goede volgorde bij voor en tegen genoemd. De cijfers klopten al. Dan zijn we nu bij motie 43A, de motie die door de Partij voor de Vrijheid is ingediend. Over deze motie is ook hoofdelijke stemming aangevraagd. Beginnen we met hetzelfde, of trek ik een nieuw nummer? Een nieuwe. Kijk eens aan: nieuwe ronde, nieuwe kansen. Bij lid nummer 36 vangt de stemming aan. De griffier.

De **griffier**: Ik vang de stemming aan bij mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon dadelijk aflegt.

De **griffier**: De heer Karaaslan.

De heer **Karaaslan** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Manders.

De heer **Manders** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Hendriks.

De heer **Hendriks** (CDA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voor, en ik ga ervan uit dat de heer Boon een stemverklaring geeft, die ik deel.

De **griffier**: De heer Philippart.

De heer **Philippart** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor met dezelfde stemverklaring als de heer Van den Berg.

De **griffier**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen. We begrijpen de strekking en zijn hiermee op lijn, maar het CDA wil een eenduidig samenhangend pakket. Losse moties aannemen terwijl andere zaken nog niet geregeld zijn, geeft geen duidelijkheid aan de ondernemers hier buiten. Het risico dat we lopen is verwarring en ook wij willen graag een heel goede discussie straks met alle informatie over de rechten.

De **griffier**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voor met stemverklaring. De boeren hebben helemaal niets aan het begrip van het CDA. Het gedwongen afnemen van de latente ruimte zonder adequate compensatie is feitelijk diefstal van opgebouwde rechten van onze Brabantse boeren. Wij gaan hiermee niet akkoord.

De **griffier**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen met stemverklaring, voorzitter. Wij volgen de lijn zoals in de vorige motie door ons uiteengezet is, die vraagt een beleid in lijn met het rijksbeleid en niet strenger dan andere provincies.

De **griffier**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Kessel.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Deryckere.

De heer **Deryckere** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: De heer Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Scholder.

Mevrouw **Scholder-Penders** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Arts.

Mevrouw **Arts** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Dijk.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Logister.

De heer **Logister** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **griffier**: De heer Van Wely.

De heer **Van Wely** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Bankers.

De heer **Bankers** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: De heer Roeles.

De heer **Roeles** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: De heer Stoop.

De heer **Stoop** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: De heer Thijssen.

De heer **Thijssen** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor met dezelfde stemverklaring als die van de heer Boon.

De **griffier**: De heer Van der Meeren.

De heer **Van der Meeren** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **griffier**: De heer De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Panhuizen.

De heer **Panhuizen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Zwart.

Mevrouw **Zwart** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: De heer De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Sjouw.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Janssen.

De heer **Janssen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Bräuner.

Mevrouw **Bräuner** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Voor waren 11 stemmen, tegen 41.

De **voorzitter**: De motie is verworpen. Dan komen we nu bij de stemming, en dat gaat per fractie, over de motie onder stuknummer 44, eerste indiener de fractie van de VVD. Nogmaals: motie 44 breng ik in stemming. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen met stemverklaring. Wij verwijzen naar onze illustere partijgenoot Hiddema, die onlangs nog zei: "Boeren, laat je niet bij de neus nemen!"

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voor met stemverklaring. Het CDA kijkt uit naar een voorstel waarin door middel van eenduidig beleid boeren in Brabant dezelfde kansen krijgen als hun collega's elders in Nederland.

De **voorzitter**: De SP.

De heer **Swinkels** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Meijer** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Boon** (PVV): Tegen met stemverklaring. Het CDA sprak een hoop grote woorden in de persverklaring, maar is uiteindelijk door de knieën gegaan voor GroenLinks. Onze boeren staan hiermee in de kou. Ze schieten hier helemaal niks mee op. Het probleem is een klein stukje vooruitgeschoven. Dit doe je onze boeren niet aan.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen met stemverklaring. Het is een mooie motie, maar vooral voor de Bühne en niet voor de boeren.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, voor, omdat ook de gedeputeerde aangaf dat dit het tijdspad is dat hij gaat bewandelen, wat hoort in goed overleg met het Rijk en wat wij dan ook ondersteunen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor met stemverklaring, voorzitter. De motie is eigenlijk gewoon overbodig en had veel strakker en sterker gekund. Het is een positieve ontwikkeling, maar hij is overbodig op dit punt.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen met stemverklaring, voorzitter. Dit is een overbodige motie. De voorgaande stemmingsronden hebben duidelijk gemaakt dat de inzet van het college op een heel andere manier ligt en niet gebiedsgericht is, waarin voor onze boeren dezelfde rechten en mogelijkheden zijn als in andere provincies.

De **voorzitter**: Deze motie is aangenomen.

Dan is hiermee een einde gekomen aan dit blok van de agenda. We gaan zo dadelijk naar het blokje met de bespreekstukken. Ik stel voor om ons even te kunnen vertreden, de vergadering voor een minuut of tien te schorsen tot half vijf. De vergadering is geschorst.

Schorsing (16.22-16.39 uur).

De **voorzitter**: Dames en heren. Ik heropen de vergadering. Mag ik stilte in de zaal? Graag op uw plaatsen. De wandelgangen zijn voor wandelen; dat zegt de naam al. Maar nu Statenvoorstel 50/19, de Interim omgevingsverordening Noord-Brabant.

Bespreekstukken

50/19 Statenvoorstel Vaststellen Interim omgevingsverordening Noord-Brabant

De **voorzitter**: Er is één maidenspeech, kan ik u alvast zeggen. Mevrouw Sjouw zal straks haar maidenspeech over dit onderwerp houden. U kent de afspraken die we daarbij hebben. Maar nu eerst de fractie van de VVD, bij monde van mevrouw Dirken, het woord.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel. Voorzitter. U heeft de afgelopen week de nodige sleutels in ontvangst genomen, sleutels van veel mensen die hier vandaag aanwezig zijn, of waren, en die zich zorgen maken over hun toekomst. Ik wil daar enkele sleutels aan toevoegen namens de VVD-fractie. Volgens de media heeft de VVD namelijk vandaag de sleutel in handen in dit debat, en daar is onze fractie het niet mee eens. Ieder Statenlid in de zaal heeft immers de verantwoordelijkheid om vandaag realistische en haalbare besluiten te nemen over de voorliggende stukken. En ik draag de verantwoordelijkheid om dat te bewaken via deze symbolische, ludieke sleutels, maar wel met een serieuze ondertoon, graag aan u over.

De **voorzitter**: Dat was ik van een fractiegenoot van u wel gewend, die dropsleutels, maar deze zijn ook zeer welkom.

Mevrouw **Dirken** (VVD): En voor de rest van de Statenleden wordt gezorgd, want wij geven die sleutel graag aan iedereen.

Voorzitter. Brabant is koploper op veel terreinen. We huisvesten bijvoorbeeld internationaal bekende bedrijven, sporters en scholen, hebben een bloeiende economie en bieden waar het kan proeftuinen aan voor innovaties. Met zoveel ambitie in de genen is het niet vreemd dat ook nu Brabant vooroploopt bij het maken van een omgevingsverordening. Als VVD vinden wij het getuigen van daadkracht om al ruim voordat het wettelijk verplicht is aan de slag te gaan en bestaande regels samen te voegen en waar mogelijk te versimpelen. Op die manier is het mogelijk om in de praktijk ervaring op te doen voordat de wettelijk verplichte omgevingsverordening wordt gemaakt, waarin ook nog allerlei nieuwe wettelijke instrumenten moeten worden opgenomen. Compliment dus van onze kant aan de betreffende gedeputeerde en het ambtelijke ondersteuningsteam voor het doorlopen traject en voor het verwerken van de zienswijzen en verbeteruggesties die ze hebben gekregen.

Gelukkig constateren wij dat de interim-omgevingsverordening niet alleen een bundeltje bestaande regels met een strikje erom is geworden. Als VVD zijn wij blij dat het college bijvoorbeeld ook een aantal kernbegrippen uit de omgevingsvisie heeft opgenomen in de voorliggende omgevingsverordening, zoals daar zijn meerwaardecreatie, lagenbenadering en kwaliteitsverbetering van het landschap. Maar heel eerlijk: hier gaan de inwoners van Brabant niet meteen voor juichen. Kan de gedeputeerde nou eens in normaal Nederlands uitleggen wat al deze termen bijvoorbeeld betekenen voor iemand die in het buitengebied van Brabant, bijvoorbeeld aan een doorgaand lint, een woningsplitsing wil doen, of wat deze termen betekenen voor iemand die een nieuwe activiteit in bestaande bedrijfsgebouwen wil gaan uitvoeren? Dat laatste kan zowel een ander bedrijf zijn, maar kan bijvoorbeeld ook gaan om het omvormen naar wooneenheden. Kortom: krijgen goede ideeën hiermee meer ruimte in Brabant?

Voorzitter. Veel regels in de verordening zijn dezelfde als in de oude, losse verordeningen. Maar wat zeker veranderd is, is de datum waarop verschillende veehouders een aanvraag om een omgevingsvergunning moeten hebben ingediend.

De **voorzitter**: Interruptie de heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Volgens mij is mevrouw Dirken al best wel lang Statenlid, die kent ook de verordeningen. Dit is een beleidsarme wijziging, een opzet naar de omgevingsverordening, en nu vraagt u aan het college om allemaal nieuwe instrumenten uit te leggen, wat er dan kan gaan gebeuren, terwijl dat eigenlijk niet de bedoeling is, toch? Dit is gewoon een-op-een wat er bestaat.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Volgens mij hebben we die discussie twee weken geleden in de themavergadering ook gevoerd. Er staat nergens, in welke wet, verordening of wat dan ook, dat wij hier vandaag alleen maar een beleidsarm stuk zouden mogen hebben liggen. Dat is een term die we er zelf van gemaakt hebben met de werkgroep destijds, om aan te geven dat het hier zou gaan om een stuk waar niet allemaal nieuw beleid in zou komen. Dat gaan we straks doen in de echte omgevingsverordening die we maken op basis van de nieuwe wetgeving. We hebben nooit gezegd dat er helemaal niks in deze omgevingsverordening geregeld zou worden. Het zou zelfs onverstandig geweest zijn om dat niet te doen.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Oké, dus we hebben die discussie gehad en nu vraagt u het college eigenlijk om al die verschillende situaties eens uit te werken, wat er allemaal weer mogelijk is? Want ik bedoel: dan is dus alles mogelijk eigenlijk. U vraagt gewoon een heel nieuw beleid.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel. Nee, dat is niet wat ik net gevraagd heb. Ik denk dat wij als Statenleden best wel een idee hebben wat er bedoeld wordt met al die termen, maar het is fijn om het nou ook eens aan de Brabanders uit te leggen die niet elke twee weken in deze zaal zitten, wat die termen nou concreet voor hun in de praktijk betekenen.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Een klein beetje vooruitlopend op mijn betoog zo meteen, maar ik hoorde de VVD in de afgelopen themacommissie al zeggen: ja, het bestuursakkoord dat we hebben aangenomen, en het bijbehorende inlegvelletje, zo noem ik het maar even, over het veehouderijbeleid, is onderdeel van het staande beleid, omdat er een motie is aangenomen in deze Staten die zegt dat we het bestuursakkoord moeten uitvoeren. Is dat wat de VVD verstaat onder 'beleidsneutraal', en wat hebben wij als oppositie hier dan nog te doen, sowieso als hele Staten hier nog te doen in deze zaal, als dat de beleidskaders zijn voor de VVD, als dat alles is waarmee we alles kunnen afdoen als zijnde beleidsneutraal?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Mijnheer Van Hattem. Het eerste dat in mij opkomt is dat ik hoop dat u geen aandelen heeft, want als die zo snel in waarde dalen als van beleidsarm naar beleidsneutraal, dan heeft u toch wel een probleem. We hebben het met elkaar gehad over 'beleidsarm', en dat was een term waarmee we met zijn allen aan elkaar als fracties aangaven dat wij nu niet streven naar een verordening waarin alle instrumenten uit straks de Omgevingswet al zijn opgenomen. Ik denk dat we met elkaar echt een heel verkeerde discussie voeren, als we zeggen dat de wereld vandaag moet blijven zoals die een paar jaar geleden was.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Mevrouw Dirken van de VVD draait eigenlijk om het essentiële punt heen, want we hebben toch echt letterlijk in die themacommissie gehoord dat het aannemen van de motie over het uitvoeren van het bestuursakkoord betekent dat het hele bestuursakkoord gewoon beleid is en dat dat gewoon als beleid kan worden ingezet. U kunt overigens gerust zijn, ik heb geen aandelen in ..., ik heb überhaupt geen aandelen, dat kan ik ook wel gerust zeggen, en ik hoef er ook niet arm van te worden, maar ik ben vooral blij dat ik geen aandelen heb in de agrarische sector, die door uw toedoen, door deze beleidsregels, door uw beleid in het bestuursakkoord, gewoon arm wordt gemaakt. We worden niet beleidsarm gemaakt, onze agrarische sector wordt arm gemaakt. En geef daar nou eens een reactie op: hoe moeten we omgaan met het feit dat u zegt: "Er is een motie aangenomen om het bestuursakkoord uit te voeren en dus is het beleidsarm; wat wij erin zetten is, als het in het bestuursakkoord staat, per definitie beleid"?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik weet niet hoe ik deze vraag moet samenvatten. Nee, wij zijn zeker niet van plan om op grond van het bestuursakkoord boeren arm te maken, maar als u mij de tijd geeft om een paar pagina's verder te komen in mijn betoog, dan zult u ook begrijpen dat wij dat helemaal niet van plan zijn. En ja, wij zijn allemaal, in ieder geval in de coalitie, voorstander van democratie en dat werkt nou eenmaal zo: als wij met zijn allen een motie aannemen dat het bestuursakkoord leidend is voor het uitvoeren van het beleid in de komende vier jaar, dan is dat wat we gaan doen.

De **voorzitter**: De heer Heijmans, interruptie.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter, dank u wel. Mevrouw Dirken, deze interimvisie is ook de inspraak ingegaan als beleidsarm. Kunt u zich een beetje voorstellen dat, als ik degene zou zijn geweest die inspraak mag leveren op zo'n beleidsarm stuk en vervolgens gaan de Staten er allerlei beleid aan toevoegen waar ik dan niks meer over kan vinden, ik mezelf – ik zal het netjes zeggen – bekocht voel?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik vind het leuk dat we in de economische termen blijven. Ik zie dat heel anders dan u, ik zie het als voortschrijdend inzicht. Wat mensen ons juist zouden aanrekenen, denk ik, andersom geredeneerd, is als wij met elkaar een brief hebben vastgesteld waarin we zeggen: "Dit is wat we willen voor een sector", en dat zijn overigens slechts een aantal artikelen uit een heel omvangrijke verordening, wel belangrijk, maar er staat nog veel meer in die verordening, dan zou het van slecht bestuurderschap getuigen als wij dat niet op zouden nemen.

De **voorzitter**: Mijnheer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Dat is juist, maar zoals u weet is er ook in de themacommissie gesproken over enig uitstel. Blijft u nu zeggen dat het absoluut nodig is dat we vandaag dit besluit nemen? We gaan met die omgevingsvisie een traject in waarin de mogelijkheid van mensen, van gemeenten, maar ook vooral van burgers zo belangrijk wordt om hun aandeel daarin te leveren, dat ik vind dat we wel een heel erg slecht begin maken door deze omgevingsverordening hier versneld aan te nemen en daaraan ook nog allerlei beleid te gaan toevoegen waar niet op ingesproken is.

De **voorzitter**: Uw punt is helder, mijnheer Heijmans. Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Volgens mij heb ik net al gezegd dat wij erover van mening verschillen dat er nu ineens allerlei beleid wordt toegevoegd, want in onze ogen valt dat wel mee. Op de rest kom ik zo meteen nog wel terug.

De **voorzitter**: Ja, maar eerst nog even de heer Vreugdenhil, interruptie.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel voor het woord, voorzitter. In de afgelopen vier jaar, mevrouw Dirken, hebben we in allerlei zaaltjes en op markten gestaan, we hebben de hele Brabantse samenleving opgezocht en overal hebben we gezegd: we gaan het doen door middel van participatie, we gaan met u in gesprek, we gaan niet meer één aspect van het beleid eruit lichten, maar we gaan het integraal aanpakken, we gaan niet zomaar iets in een verordening zetten. Nee, we gaan kijken of andere instrumenten daarvoor beschikbaar zijn. En nu zegt u: als er één motie aangenomen wordt, dan

vinden wij dat voldoende om zo in een verordening te laten landen, en dat vinden wij een werkwijze die past binnen de nieuwe Omgevingswet. Ik vind hem heel bijzonder.

De **voorzitter**: Hier wordt dezelfde vraag gesteld als door de heer Heijmans. Voor de orde van het debat zou ik mevrouw Dirken ..., tenzij u nu een ander antwoord wilt geven ...

Mevrouw **Dirken** (VVD): Nou ja, ik hoorde alleen een statement, dus waarvan akte.

De **voorzitter**: Oké, gaat u verder.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Goed. Veel regels in de verordening zijn, zoals ik net al zei, dezelfde als in de oude, losse verordeningen. Maar wat zeker veranderd is, daar verschillen we niet over van mening, is de datum waarop verschillende veehouders hun aanvraag om een omgevingsvergunning moeten hebben ingediend. De laatste weken hebben wij gemerkt dat het voor veel mensen onduidelijk is wat nou de geldende datum is waarop ze een aanvraag om een vergunning ingediend moeten hebben. Bijna iedereen die we spraken gaat ervan uit dat 1 april 2020 al een vastgestelde datum is. Maar, voorzitter, niets is minder waar, want die aangepaste datums zijn wel opgenomen in de brief van de coalitie bij het bestuursakkoord, en door de gedeputeerde genoemd - waar we het zojuist al over hadden -, maar juridisch liggen die nergens vast. Dat betekent dus dat, als wij vandaag de omgevingsverordening niet vaststellen, zoals sommige partijen, waaronder die van de heer Vreugdenhil, tijdens de themabijeenkomst twee weken geleden opperden, om het maar niet te doen, de datum vast blijft staan die in 2017 is afgesproken, en dat is 1 januari 2020.

Voorzitter. De VVD houdt van duidelijkheid en realisme. Vandaag de omgevingsverordening niet vaststellen, is voor ons ook niet reëel. Want dan stel je de innovatieve agrarische ondernemers over wie het gaat voor de bijna onmogelijke taak om binnen acht weken na vandaag met een ontvankelijke aanvraag te komen, terwijl ze sinds eerder dit jaar allemaal al van een andere datum uitgaan.

De **voorzitter**: Interruptie Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Mevrouw Dirken suggereert dat wij, als we het nu niet vaststellen, zeggen: iedereen die wordt op 1 januari vastgepind. Niets is minder waar. U heeft zelf net een motie aangenomen waarin u zegt: "We gaan allerlei dingen nog opnieuw bezien, en dan kunnen we kijken of die data, of de aanvraag, of de doelgroepen daarin realistisch zijn." Als we dan half december een besluit zouden nemen, dan hebben we toch voldoende duidelijkheid voor al die ondernemers? Of wilt u ze vandaag de strop om de nek hangen? Vindt u dat duidelijk voor onze agrarische ondernemers?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Mijnheer Vreugdenhil, ik ga niet alles opnieuw vertellen wat ik twee weken geleden verteld heb, want dat is een beetje zonde van de tijd. Maar ook toen heb ik u al gevraagd: heeft u wel eens een vergunningaanvraag ingediend? Als wij half december een besluit gaan nemen over de vraag of mensen per 1 januari, of daarna, een aanvraag in moeten dienen, dan redden ze dat nooit tussen 13 december en 31 december. Dat is onmogelijk.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Mag ik aan mevrouw Dirken vragen of ze wel eens een agrarische vergunning heeft aangevraagd in een tijdsgewricht waarin er geen PAS meer is, waarin het onduidelijk is over beweiden/bemesten, waarin allerlei regels nog aan het wijzigen zijn, waarbij het rijksbeleid ook nog gewijzigd wordt? Maar mevrouw Dirken vindt dat, als ze nu een besluit neemt, het dan helder is dat je voor 1 april een vergunning kan aanvragen. Is dat uw oproep hier? Volgens mij heeft u dan echt niks van de agrarische aanvraag begrepen.

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik moet u dan toch teleurstellen. Ik heb heel wat te maken gehad met agrarische vergunningaanvragen en de realiteit is dat dat gewoon heel veel tijd kost. Die tijd willen wij mensen inderdaad geven.

Ik ga verder. Als VVD sluiten wij onze ogen niet voor het feit dat er sinds de besluiten in 2017 het nodige is veranderd in Brabant en in Nederland. Daar zijn we realistisch in. Maar wat gelijk is gebleven, is het feit dat we tegen de grenzen van de ontwikkelingsmogelijkheden in Brabant aan lopen als we niets doen. En dat zijn ontwikkelingsmogelijkheden voor iedereen: voor niet-agrarische bedrijven, voor agrarische bedrijven en voor burgers. Daarom zijn we in 2017 uiteindelijk akkoord gegaan met de 'versnelling transitie veehouderij', maar wel onder een aantal voorwaarden, en ik vat die maar samen onder de term 'haalbaar'.

Voor de VVD heeft altijd vooropgestaan dat Brabant dé provincie is voor iedereen die iets van zijn leven wil maken, of dat nou in de techniek, het zakenleven of de agrarische sector is. Elke sector is ons even lief. Maar tegelijkertijd hebben we in 2017 de realiteit onder ogen gezien. Brabant heeft zoveel te bieden, zoveel dynamiek en heeft zoveel diversiteit, dat niet langer alles zou kunnen als we daar niet goed met elkaar mee om zouden gaan. En dus hebben wij, ruim voordat de Raad van State dat concludeerde, onze verantwoordelijkheid genomen en gekeken hoe we Brabant voor iedereen, ook voor de agrarische ondernemers, een fijne provincie zouden kunnen houden, met mogelijkheden voor iedereen, in elke sector. Wij beseffen heel goed dat we daarbij een offer hebben gevraagd van ondernemers die de oudere stalsystemen in gebruik hebben. Juist daarom hebben we het college destijds ook opdracht gegeven om met aanvullende maatregelen te zorgen dat iedereen die de bocht wil maken, die bocht ook kan maken.

En nu zijn we twee jaar verder ingehaald door de realiteit van de Raad van State, die het Brabantse uitgangspunt van twee jaar geleden keihard bevestigde: niet alles kan. Maar als VVD vinden we dat er ontwikkelingsmogelijkheden moeten blijven in Brabant en daarom moeten we goed met elkaar nadenken wat er wél kan, en vooral hoé dat kan, en, hoe vervelend we dat ook vinden, welke maatregelen we daarbij moeten vragen, niet alleen aan agrarische ondernemers, maar aan iedereen in Brabant. Bij de voorliggende omgevingsverordening gaat het niet om de maatregelen voor iedereen, maar specifiek om de maatregelen waarover we in 2017 afspraken hebben gemaakt. Over die andere maatregelen zullen we het ongetwijfeld de komende maanden in deze Statenzaal nog gaan hebben.

Met de kennis van vandaag blijven we als VVD achter het besluit uit 2017 staan. Er is emissiereductie nodig. En de boeren die onze fractie de afgelopen weken heeft gesproken, of waar we vele mails van hebben gekregen, die zijn daar ook helemaal niet tegen. Integendeel. Veel ondernemers die wij hebben gesproken in de sector hebben juist heel goede innovatieve ideeën over hoe die reductie bereikt kan worden. Maar de sleutelwoorden bij die innovatie blijken wel steeds dezelfde te zijn: tijd en ruimte. En dus zijn wij als fractie reëel. Dan moeten wij ook kijken of we binnen de randvoorwaarden mogelijkheden kunnen creëren voor de goede ondernemers die willen investeren in innovatieve systemen. In de voorliggende verordening is al opgenomen dat voor melkrundveehouderijen met strooiselstallen, vlees- en fokstieren en geiten een latere aanvraagdatum dan 1 april 2020 geldt. Via een amendement, dat ik zojuist aan de voorzitter heb gegeven, willen wij het als VVD mogelijk maken dat voor alle innovatieve

ondernemers de aanvraagdatum vervalt. Ondernemers kunnen dan in hun eigen tempo bepalen welk innovatief systeem ze willen toepassen. Meer concreet: ze hoeven niet over een paar weken met een adviesbureau aan de slag om een aanvraag in te dienen vóór april voor een systeem dat ze helemaal niet willen hebben. Als VVD vertrouwen wij erop dat deze groep ondernemers zelf goed in de gaten zal houden wanneer zij het vergunningentrajec moeten starten om op 1 januari 2022 klaar te zijn. En ja, wij zijn realistisch genoeg om te beseffen dat niet elk systeem ver genoeg is om in 2022 in de stal te leggen. Daarom bieden wij via een tweede artikel in het amendement het college de mogelijkheid om via maatwerk een andere realisatiedatum toe te staan, als dat nodig is omdat het gewenste systeem niet op tijd over de definitieve Rav-code beschikt. Want ondernemers die mee vooruit willen, mogen wat ons betreft niet de dupe worden van het feit dat de procedure rondom de Rav-coderingen veel tijd kost. Dat hebben we in 2017 als voorwaarde gesteld en die voorwaarde geldt voor ons nog steeds.

De **voorzitter**: Interruptie de heer Vreugdenhil. En staat u mij toe op te merken dat het amendement waar mevrouw Dirken over spreekt het nummer 8 heeft gekregen. De heer Vreugdenhil, interruptie.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Als we een verordening vaststellen, dan moet die ook helder en eenduidig zijn. Ik heb even in het begrippenkader gekeken en ik kan daarin het woord 'innovatief huisvestingssysteem' niet terugvinden. Kan mevrouw Dirken een eenduidige definitie geven van 'innovatief huisvestingssysteem', waardoor deze verordening ook juridisch houdbaar is?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): U heeft het amendement in uw hand. Ik heb het net aan de voorzitter gegeven, dus ik moet het even uit mijn hoofd doen. Er zijn een aantal voorwaarden opgenomen, waaronder dat het om een systeem gaat dat vandaag nog niet beschikt over een Rav-code. Zo staan er nog een aantal dingen genoemd. Dat is wat wij bedoelen met een innovatief systeem. Het staat in het nieuwe onderdeel b, zoals wij dat omschreven hebben in het amendement, en het staat in de toelichting die eronder staat, die ook deel uit gaat maken van de toelichting bij de verordening.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Ik heb het gelezen. Er staan allemaal dingen in. Alleen, een verordening moet eenduidig zijn, dus in je begrippenkader heb je gewoon een heldere, duidelijke definitie nodig van 'innovatief huisvestingssysteem', zeker als er voor deze ondernemers zoveel van afhangt en ook nog eens een keer de aanvragen straks voor beroep in aanmerking kunnen komen. Ik lees dat hier niet uit, dus kunt u mij dat dan exact aangeven, in ieder geval in de loop van het debat dat we hier hebben, want dan wil ik ook exact van u weten wat een innovatief huisvestingssysteem is.

En het tweede punt dat ik wil maken, voorzitter. Als ik kijk naar de bepaling nummer 3, daarin zegt u eigenlijk tegen GS dat ze kunnen afwijken van het artikel, zoals het opgenomen is, de realisatiedatum onverkort van toepassing is. Ik heb u vroeger vaak horen zeggen dat wij hier niet moeten vergunnen met de klompen voor de deur. Dat deden we vroeger. Hiermee geeft u GS alle ruimte om dan wel een termijn te verkorten, dan wel een termijn te verlengen, en is een ondernemer afhankelijk van hoe een GS-lid hierover oordeelt. Vindt u dat juridisch houdbaar en vindt u dat duidelijk in de verordening die u hier vast gaat leggen?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Mijnheer Vreugdenhil. U praatte zo snel dat ik een deel van uw vraag niet kon volgen, maar ik denk dat ik de strekking wel heb. Om bij uw eerste vraag te beginnen. Ik denk dat u net zo goed weet als ik dat jurisprudentie uitwijst dat het helemaal niet verplicht is om elk begrip dat je in een verordening opneemt in de begrippenlijst te zetten. Het gaat erom dat voldoende helder is wat je met een begrip bedoelt. Wij gaan ervan uit dat we met de strekking zoals we die in onderdeel b hebben gezet, voldoende helder hebben gemaakt wat onder een innovatief systeem verstaan moet worden, namelijk een systeem waar op 25 oktober 2019 nog geen Rav-code voor beschikbaar is.

Ten tweede. GS krijgen inderdaad de mogelijkheid om af te wijken van de realisatiedatum. Daarbij is als voorwaarde opgenomen dat het op dat moment moet gaan om een systeem waarvoor al wel een voorlopige emissiefactor is vastgesteld. De boeren die dat willen toepassen, kunnen er niks aan doen dat het zo lang duurt voordat de Rav-code wordt vastgesteld. Dus wij zeggen: als er een voorlopige emissiefactor is vastgesteld, dan moeten boeren de mogelijkheid krijgen om dat systeem, dat ze daar zelf willen leggen in die stal, of welke andere manier ze ook willen gebruiken, toe te gaan passen.

De **voorzitter**: Interruptie de heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter, mijn vraag is eigenlijk aan de heer Vreugdenhil, dus misschien hoeft hij niet helemaal terug naar zijn plaats. Complimenten overigens aan mevrouw Dirken, die dit gewoon uit haar hoofd doet, want ik had het papiertje namelijk wel nodig. Maar er staat wel degelijk een definitie van wat er bedoeld wordt. We kunnen wel met elkaar gaan dimdammen over de vraag wat nou het woordje 'innovatief' betekent, maar ik had eigenlijk verwacht dat u met luid applaus dit amendement zou komen steunen, omdat de innovatieve ondernemers waar u het zo vaak voor opneemt hiermee juist de ruimte krijgen om die innovatieve stalsystemen met een voorlopige emissiefactor daadwerkelijk te realiseren, in plaats van dat ze gedwongen worden om luchtwassers neer te zetten, en dat willen we toch allebei niet. En uw pasje moet andersom.

De **voorzitter**: Een innovatief pasje. Mijnheer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter, ik ontvang het zeker met luid applaus. En ik constateer ook dat er een artikel ligt waarin een vergunningaanvraag zit en dat we uitzondering op uitzondering op uitzondering op uitzondering hebben, en dat we dat blijkbaar dus allemaal nodig hebben omdat we een besluit hebben dat zo slecht in elkaar zit en waarin we iets aan ondernemers vragen waaraan ze niet kunnen voldoen, wat we op een heel makkelijke manier kunnen oplossen door die datum eraf te halen en het vertrouwen te hebben dat ze ook daadwerkelijk in 2022 hun systeem op orde hebben. Maar door een stuk wantrouwen heeft u het nodig om daar een heel scherpe bepaling met allerlei uitzonderingen te gaan doen. Ik zou een andere koers kiezen, maar ik merk wel dat in elk debat dat we voeren de coalitie telkens weer een stukje opschuift en telkens weer het voortschrijdend inzicht heeft dat de regeling zoals die er was, niet past bij hoe de ondernemers hun vergunningaanvraag moeten doen, dat die niet past bij de ontwikkelingen die in de markt daarin zijn. Ik denk dat we hier elkaar nog heel vaak tegen zullen komen om weer aanpassingen te doen, om weer systemen toe te voegen, mijnheer Meijer.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, en hier wijken we daadwerkelijk af inderdaad, omdat een heldere koers volgens mij vraagt om een algemene uitspraak vanuit ons, een heldere koers vraagt, dat je een stip op de

horizon plaatst en een emissiereductiepad afsprekt met de sector, waarin je als politiek soms stoer moet zijn en daadwerkelijk gaat eisen vanuit de sector. Dat is wat we in 2017 hebben gedaan. Vervolgens zien we dat een sector in beweging komt en vinden wij allemaal dat het ook beloond moet worden op het moment dat innovatieve ondernemers hun kop in de wind durven steken en dat ze een stap vooruit durven zetten. En dat is waarom we op een aantal sectoren conform het bestuursakkoord een uitzondering maken, omdat we zien: hé, daar hebben we met elkaar een tijdspad afgesproken waar bijvoorbeeld de geitenhouders moeite mee hebben. En het tweede is dat we nu de koplopers gaan belonen, en dat doen we in deze interim-omgevingsverordening. U kunt zeggen dat dat uitzondering op uitzondering is, maar nee: dat is een heldere politieke koers waarin je bijstuurt op het moment dat het nodig is.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. De heer Meijer was in zijn eerste twee zinnen heel helder: wij willen stoer zijn en we gaan de verordening gebruiken om daar een stoer punt te maken, zodat wij laten zien dat we het zo goed doen. Dat daardoor allerlei ondernemers in de knel komen te zitten, dat daardoor allerlei ondernemers in de problemen komen, dat maakt ons niet uit, want wij zijn hier stoer en we laten zien dat we het goed voor hebben met Brabant, terwijl u honderden Brabantse gezinnen kapotmaakt.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, excuus dat ik het woordje 'stoer' gebruikte. Ik gebruikte ook het woordje 'visie' en ik zit in de politiek om een visie uit te leggen en een duidelijk ambitiepad neer te leggen. Dat kunt u mij toch echt niet verwijten.

De **voorzitter**: Van Pinxteren, interruptie op mevrouw Dirken.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Een interruptie richting mevrouw Dirken. 'Haalbaar, realistisch', zei mevrouw Dirken, en 'innovatieve stalsystemen' zegt ze vervolgens: innovatieve stalsystemen die nog ontwikkeld moeten worden, die nog goed doorwrocht moeten worden, ook door de adviseurs en de agrariërs zelf, die vervolgens ook nog vertaald moeten worden in vergunningsvoorschriften, die vervolgens ook nog door de omgevingsdiensten tot zich genomen moeten worden, om vervolgens te kunnen komen tot een adequate vergunningverlening, en dan uiteindelijk nog geïnstalleerd moeten worden. En dat wilt u allemaal vóór 1 april helder krijgen, of voor welke datum?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik ben blij dat u het bruggetje maakt, want dat is precies waar ik verder wilde gaan. Dank u wel.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dan wacht ik het antwoord wel af, dat geeft me zo meteen misschien nog de kans voor een interruptie.

De **voorzitter**: Ja, dat was ook de suggestie die mevrouw Dirken deed: dat zij haar verhaal vervolgde. Bij dezen heeft zij daartoe het woord. Mijnheer Van der Wel, we waren net ...

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter, met enige vertraging, maar we moesten iBabs opnieuw opstarten. Ik zie nu dat u in uw amendement een definitie geeft voor grondgebondenheid, en toen brak eigenlijk mijn klomp. We hebben acht jaar lang tegenover uw gedeputeerde voor transitie, buitengebied, veehouderij, BZV et cetera, de heer De Boer, keer op keer gevraagd om iets van grondgebondenheid op te nemen in de verordening, en dat is nooit gelukt, juist om de omgeving te beschermen en de natuurinclusieve landbouw mogelijk te maken, en nu komt u zelf met het begrip grondgebondenheid ...

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Hoe bent u tot het inzicht gekomen dat dat nou een oplossing is?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik vind het heel fijn dat u de hele omgevingsverordening aan mij toeschrijft, maar die complimenten betreffen toch echt de gedeputeerden hier aan tafel.

De **voorzitter**: Waarvan akte en dan stel ik voor dat u nu uw betoog vervolgt.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ja, want het artikel waar u aan refereert heb ik niet gemaakt.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Ik was in de veronderstelling dat u dat had toegevoegd, vandaar. Maar fantastisch, compliment, ga zo door, voor alle dieren doen, dan zijn we heel veel problemen kwijt.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van der Wel. Mevrouw Dirken vervolgt haar betoog.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel.

We hadden het net al over de Rav-codes en alles wat daarmee samenhangt. De heer Van Pinxteren vroeg daarnaar. Wat ik al zei: ondernemers mogen wat de VVD betreft niet de dupe worden van het feit dat de procedure rondom de Rav-codes zoveel tijd kost. Dat hebben wij in 2017 als voorwaarde onder andere meegegeven en die voorwaarde staat voor ons nog steeds. Om meer vaart in die procedure te krijgen, heb ik zojuist een motie ingediend ten aanzien van die Rav-codes. Want versnelling in die procedure – en u gaf het net al aan – is zo'n beetje randvoorwaardelijk om in de praktijk ook tot snelle innovaties te kunnen komen. Ik vraag u om de motie te lezen en daar dan op te reageren.

Voorzitter. Wij leven in Brabant in een tijd waarin we veel keuzes moeten maken ...

De **voorzitter**: Interruptie Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Sorry, voorzitter, ik probeerde ..., maar laat ik niet zeggen wat ik aan het doen was.

Mevrouw **Dirken** (VVD): U maakt me nieuwsgierig.

De heer **Meijer** (D66): Ik had even een vraag over uw motie, want u begon daar net over. Dat is de motie waarin u vraagt om inzicht te krijgen in de financiële ruimte. Misschien is het wel aardig om met elkaar te delen, als u dat inzicht heeft in de financiële ruimte: bent u voornemens om bij de begroting dan ook daadwerkelijk meer financiële ruimte te gaan organiseren, of wilt u gewoon inzicht voor het inzicht?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Wij hebben twee jaar geleden gezegd dat we akkoord gingen met de 'versnelling transitie veehouderij' onder een aantal voorwaarden. Een van die voorwaarden was dat er een juridische oplossing voor de Rav-codes gevonden moest worden. Een tweede voorwaarde was dat de financiële middelen er moesten zijn die nodig waren om iedereen de bocht te laten maken. Daar is dit nog steeds een opvolging van wat ons betreft. Dus als de financiële middelen er niet zijn, dan moeten die er komen.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, dat is een herhaling van de uitspraak die we inderdaad in 2017, volgens mij samen, gedaan hebben: dat we ruimhartig moeten zijn met de financiële middelen en dat het een openeindconstructie is en dus niet als de pot op is nee verkopen, maar vragen om extra middelen. Maar het gaat mij even om uw motie. Want u dient een motie in, terwijl u eigenlijk informatie vraagt van het college. Als het college nou in de tweede termijn aangeeft hoe het eigenlijk precies zit, kunnen we dan samen constateren dat deze motie vooral symbolisch is?

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Nee, want ik vraag nog iets heel anders in die motie, en dat is aan de gedeputeerde, om, nou ja, ik zal niet zeggen 'vanmiddag', want daar moest ik al om lachen toen iemand anders dat vroeg, dat zal niet meer lukken, maar om morgen met de minister in gesprek te gaan, om te zorgen dat we iets aan die procedure van de Rav-codes gaan doen. Dat is minstens zo belangrijk.

De **voorzitter**: Goed. Ik stel nu voor, en ik denk eerlijk gezegd dat het ook voor degenen die dit debat volgen best plezierig is als er wat betogen afgemaakt worden, dat u prangende politieke punten in de tweede termijn inbrengt in interrupties. Anders wordt het, denk ik, bij zo'n lastig onderwerp als dit echt moeilijk te volgen. Dus ik doe de suggestie u wat te matigen in interrupties en geef mevrouw Dirken het woord.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel.

Zoals ik zei: we leven in een tijd in Brabant waarin we veel keuzes moeten maken, want zoals Remkes zegt: niet alles kan. Maar gelukkig hebben wij een omgevingsverordening voor ons liggen waarin veel kan. Wij dagen het college uit om alle kansen te laten benutten die de verordening biedt, en wij wensen hen vanaf deze plek veel succes bij het opstellen van de definitieve omgevingsverordening.

Dank u wel.

Amendement A8/2019: 'Ruimte voor innovatie'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;
behandelend Statenvoorstel 50/19 Vaststellen interim omgevingsverordening Noord-Brabant;
besluiten:

artikel 2.67 op de volgende wijze vast te stellen en een nieuw lid 3 aan artikel 5.13 toe te voegen:

'Artikel 2.67 Afwijkende regels voor specifieke categorieën

In afwijking van artikel 2.66 Eisen huisvestingssysteem bestaande stal veehouderij, eerste lid, aanhef, geldt:

- a. voor melkrundveehouderijen die toepassing geven aan een stro(oisel)stal als datum 1 januari 2024 indien:
 1. de stallen onderdeel zijn van een natuurinclusieve bedrijfsvoering;
 2. de veehouderij blijvend beschikt over voldoende grond voor een veebezetting van 2 GVE per hectare grond of minder;
 3. voor het nieuw toe te passen huisvestingssysteem uiterlijk op 1 januari 2022 een ontvankelijke en vergunbare aanvraag voor een omgevingsvergunning, onderdeel milieu, dan wel een melding ingevolge het Activiteitenbesluit is ingediend;
- b. voor vleeskalveren uit de diercategorie A4, als datum 1 januari 2022 indien:
 1. de tot de veehouderij behorende huisvestingssystemen voor vleeskalveren op 19 juli 2017 voldoen aan de eisen van het Besluit emissiearme huisvesting;
 2. voor het nieuw toe te passen huisvestingssysteem uiterlijk op 1 oktober 2020 een ontvankelijke en vergunbare aanvraag voor een omgevingsvergunning, onderdeel milieu, dan wel een melding ingevolge het Activiteitenbesluit is ingediend;
 3. de aanvraag dan wel de melding betrekking heeft op de toepassing van een brongerichte techniek;
- b. voor een veehouderij die gebruik wil maken van een innovatief huisvestingssysteem dat in ontwikkeling is, als datum 1 januari 2022 indien:
 1. het tot de veehouderij behorende huisvestingssysteem voor de hele betreffende hoofdcategorie op 19 juli 2017 voldoet aan de eisen van het Besluit emissiearme huisvesting;
 2. het systeem betrekking heeft op een brongerichte techniek met een aantoonbare kwaliteitsverbetering ten opzichte van op 25 oktober 2019 beschikbare systemen;
 3. aannemelijk is dat aan het systeem een Rav-code kan worden toegekend met een emissiefactor die voldoet aan bijlage 2 Technische eisen huisvestingssysteem;
 4. uiterlijk 1 april 2020 hiervan mededeling is gedaan door middel van een door Gedeputeerde Staten vastgesteld formulier.
- c. voor vlees- en fokstieren uit de diercategorie A6 en A7, als datum 1 januari 2023 indien voor het nieuw toe te passen huisvestingssysteem uiterlijk op 1 januari 2021 een ontvankelijke en vergunbare aanvraag voor een omgevingsvergunning, onderdeel milieu, dan wel een melding ingevolge het Activiteitenbesluit is ingediend;
- d. voor geiten uit de diercategorie C1, C2 dan wel C3, als datum 1 januari 2023 indien voor het nieuw toe te passen huisvestingssysteem uiterlijk op 1 januari 2021 een ontvankelijke en vergunbare aanvraag voor een omgevingsvergunning, onderdeel milieu, dan wel een melding ingevolge het Activiteitenbesluit is ingediend;
- e. voor varkens uit de diercategorie D1, D2 dan wel D3, als datum 1 januari 2022 indien:
 1. de tot de veehouderij behorende huisvestingssystemen voor varkens op 19 juli 2017 voldoen aan de eisen van het Besluit emissiearme huisvesting;
 2. voor het nieuw toe te passen huisvestingssysteem uiterlijk op 1 oktober 2020 een ontvankelijke en vergunbare aanvraag voor een omgevingsvergunning, onderdeel milieu, dan wel een melding ingevolge het Activiteitenbesluit is ingediend;
 3. de aanvraag dan wel de melding betrekking heeft op de toepassing van een brongerichte techniek.

Toevoegen aan artikel 5.13:

- '3. In aanvulling op het eerste lid kunnen Gedeputeerde Staten afwijken van de realisatiedatum zoals opgenomen in artikel 2.67, onder b, als voor de toepassing van een systeem voorlopige emissiefactoren zijn vastgesteld en een onverkorte toepassing van de realisatiedatum niet redelijk is'.

Toelichting:

Een algemene regel geldt rechtstreeks en biedt direct duidelijkheid aan ondernemers waaraan ze moeten voldoen. De algemene regel geldt in alle gevallen die aan de voorwaarden voldoen. Met dit amendement wordt een nieuwe uitzonderingscategorie opgenomen in de rechtstreeks werkende regels. Het is vervolgens de verantwoordelijkheid van de betreffende ondernemer dat maatregelen en benodigde toestemmingen tijdig geregeld zijn.

In de 'landbouwbrief' waren al categorieën aangekondigd waarvoor een latere datum werd opgenomen om een vergunningaanvraag in te dienen. Het is niet redelijk om voor deze categorieën een datum van 1 oktober te hanteren terwijl voor andere innovatieve systemen die in ontwikkeling zijn geen datum voor het indienen van een vergunningaanvraag geldt. De bestaande categorieën kunnen ook komen te vervallen.

Motie M2 van 7 juli 2017 gaf GS onder meer de opdracht om een juridische basis uit te werken om innovatieve systemen toe te kunnen passen buiten de Rav-codes om. De specifieke categorie onder b biedt de mogelijkheid om in te spelen op innovatieve ontwikkelingen op de markt die aantoonbaar bijdragen aan de doelen van het dossier Versnelling transitie veehouderij uit 2017. Er zijn diverse nieuwe innovatieve systemen in ontwikkeling waarvoor nog geen Rav-code beschikbaar is op 1 april 2020, zoals voor brongerichte systemen voor vleeskalveren uit de diercategorie A4, varkens uit de diercategorie D1, D2 en D3 en konijnen uit de diercategorie I1 en I2. De toepassing van brongerichte technieken betreft een kwaliteitsverbetering doordat emissies worden voorkomen en er daardoor een beter stalklimaat ontstaat. In het geval een veehouderij gebruik wil maken van een dergelijk systeem, kunnen zij geen aanvraag voor omgevingsvergunning indienen op 1 april 2020. Er wordt daarom flexibiliteit geboden aan het moment waarop de aanvraag voor omgevingsvergunning wordt gedaan. Deze specifieke categorie moet wel voldoen aan de hoofdvoorwaarde dat het stalsysteem op 1 januari 2022 is aangepast. Omdat voorstelbaar is dat door het in de loop van komende jaren beschikbaar komen van stalsystemen realisatie voor 1/1/2022 niet in alle gevallen redelijkerwijs mogelijk zal zijn, hebben GS via de hardheidsclausule de bevoegdheid om bij aantoonbare grote kwaliteitsverbeteringen, waarvoor nog geen Rav-code beschikbaar is, een andere realisatiedatum vast te stellen (artikel 5.13, derde lid).

Het moet wel gaan om systemen waarvan aannemelijk is dat er tijdig een emissiefactor aan het in ontwikkeling zijnde systeem kan worden toegekend en dat het systeem voldoet aan bijlage 2 Technische eisen huisvestingsstelsel. Hiervan is onder andere sprake als er voor het systeem een bijzondere of voorlopige emissiefactor is aangevraagd die voldoet aan bijlage 2. Het kan dus niet gaan om systemen die nog in de fase 'proefballonnetje' verkeren.

Om vanuit toezicht en handhaving te kunnen beoordelen of een veehouder terecht geen aanvraag voor omgevingsvergunning heeft ingediend op 1 april 2020 is het wel nodig dat kenbaar is dat de veehouderij het voornemen heeft om een innovatief systeem toe te passen. Daarom is als voorwaarde opgenomen dat hiervan mededeling is gedaan. Het doen van een mededeling is simpel, bijvoorbeeld via een beslisboom of simpel e-formulier.

En gaan over tot de orde van de dag.

Wilma Dirken, VVD

Walter Manders, VVD."

Motie M47/2019

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25-10-19;
overwegende dat:

- innovatieve ondernemers aangeven onvoldoende keuzemogelijkheden te ervaren bij het kiezen van een stalsysteem;

- op de website van de provincie is aangegeven dat er ca 40 innovatieve systemen bestaan in verschillende ontwikkelingsfasen, voorafgaand aan mogelijke toekenning van een definitieve emissiefactor;
- er een provinciale subsidieregeling beschikbaar is om de toepassing van nieuwe stalsystemen in de praktijk te stimuleren, welke openstaat tot 31 januari 2020, evenals een subsidieregeling om metingen ten behoeve van het vaststellen van een Rav-code te subsidiëren;
- gelet op recente ontwikkelingen er grote behoefte is aan het snel beschikbaar komen van innovatieve stalsystemen, met een (voorlopig) vastgestelde emissiefactor;
- bij de behandeling van het dossier Versnelling transitie veehouderij is aangegeven dat er voldoende middelen beschikbaar moeten zijn om iedereen die wil de transitie te laten maken;

vragen het college:

- voor de begrotingsbehandeling aan te geven welke financiële mogelijkheden benut zullen worden om de betreffende subsidieregelingen langer open te stellen;
- voor de begrotingsbehandeling aan te geven op welke wijze de provincie Noord-Brabant een boost gaat geven aan het ontwikkelen van meer en snellere innovaties in de sector;
- voor de begrotingsbehandeling in overleg te treden met de minister van I&W hoe het proces om te komen tot voorlopige en definitieve emissiefactoren aanzienlijk versneld kan worden;

en gaan over tot de orde van de dag.

Wilma Dirken, VVD."

De **voorzitter**: Het woord is dan aan de heer Duijs van de fractie van Forum voor Democratie. Voordat hij het woord neemt en ik de amendementen en moties aan de griffier geef, meld ik u dat er beneden even wat ontwikkelingen zijn waardoor het zou kunnen zijn dat we de zaal op een gegeven moment moeten verlaten. Ik maak u er attent op dat we dat dan via dié deur op een rustige wijze doen. Dat geldt voor degenen in de zaal. Degenen op de publieke tribune krijgen nadere instructies. Ik hoop niet dat het nodig wordt. Het debat moet hier verder kunnen gaan en dat doen we nu door de heer Duijs het woord te geven.

De heer **Duijs** (FvD): Voorzitter. Dank u wel. Ja, de interim-omgevingsverordening mag nu als een voorloper op de eigenlijke omgevingsverordening worden vastgesteld. De IOV, zoals we hem ook wel noemen, wordt als grotendeels beleidsarm voorgesteld. Het onder andere beleidsarm samenvoegen van verschillende verordeningen en het reduceren van bijvoorbeeld bijlagen/pagina's, evenals het vereenvoudigen van de verordening, draagt bij aan een betere leesbaarheid en toegankelijkheid. Het spreekwoordelijke snijden in eigen vlees, ook als dat het reduceren en vereenvoudigen van verordeningen als deze tot gevolg heeft, kan op steun van de FvD-fractie rekenen. De interim-omgevingsverordening bevat echter ook een aantal beleidsrijke aanpassingen. We hebben er zojuist al wat over gehoord. Het meest in het oog springende is binnen de Versnelling transitie veehouderij de warme sanering varkenshouderij, die met de huidige commotie binnen de agrarische sector, maar inmiddels ook binnen de coalitie, een heet hangijzer dreigt te worden.

Voorzitter. Het mag geen verrassing zijn dat wij als FvD de agrarische sector nu echt zoveel mogelijk willen ontzien, zeker na alle gedane innovaties en investeringen, en de sector nu echt de ruimte willen geven. Wat de laatste week in ieder geval duidelijk heeft gemaakt, is dat onze boeren zich onvoldoende gewaardeerd en gerespecteerd voelen, zeker na alle inspanningen van de laatste jaren. Dat is heel goed te begrijpen, voorzitter. We hebben het hier over een eerlijke, hardwerkende en meedenkende beroepsgroep die door het opstapelen van telkens nieuwe maatregelen een onzekere toekomst heeft. Een uitstekende, innovatieve en functionerende sector, als je het ons vraagt, waar we trots op zouden moeten zijn, wordt hier gewoon rigoureuus de nek omgedraaid. Ook dit voorstel, om door warme sanering

uiteindelijk te komen tot bedrijfssluitingen, draagt zeker niet bij aan het vergroten van die broodnodige waardering, respect en zekerheid. Deze IOV kent nog meer beleidsrijke voorstellen, die er uiteindelijk op gericht zijn om de agrarische sector verder te saneren, wat wij uiteraard betreuren. Zo voorziet ook de vernieuwde salderingsnorm van 120% toe op een verschraling van de sector. Bovendien hadden we al de stringente regelgeving omtrent luchtwassers, die zorgt voor een oneerlijke concurrentie tussen boeren ten oosten en ten westen van De Peel. Verder voorziet de IOV toe op een overheveling van enkele bevoegdheden van PS naar GS. Alle geschetste maatregelen tonen aan dat deze IOV niet als beleidsarm of beleidsneutraal mag worden bestempeld wat ons betreft. Het vaststellen van de IOV is met de zojuist uiteengezette beleidsrijke aanpassingen dan ook geen sinecure.

Voorzitter. Alles afwegende komt de FvD-fractie tot de conclusie dat het vaststellen van de IOV uitgesteld dient te worden en we dan ook niet instemmen. De redenen hiervoor zijn dat ons inziens de beleidsrijke aanpassingen niet bijdragen aan het herwaarderen van de agrarische sector, wat zo broodnodig is. Bovendien bestaat er landelijk nog te veel onduidelijkheid met betrekking tot regelgeving binnen de agrarische sector, maar ook wat betreft andere door het juridische probleem van stikstof getroffen sectoren als de bouw en vervoer, en we daarmee het risico lopen dat deze IOV na een paar maanden al achterhaald is.

Voorzitter. Ik ga afronden. Voorzitter. Echte oplossingen zijn structureel. Echte oplossingen zijn bijvoorbeeld het hanteren van de Duitse norm. Het kan, in Duitsland gebeurt het ook met een heel andere norm en minder Natura 2000-gebieden. Wij hebben vorige week gezien dat ook het CDA aan het bewegen is. Wij willen ze graag een steuntje in de rug geven en dienen dan ook een motie in die ingaat op de vijf eisen die het CDA de eigen coalitie heeft gesteld.

Dank u wel.

Motie M48/2019 'Eisen voor Brabants landbouwbeleid'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;
overwegende dat

- Brabant geen eiland mag worden waar Brabanders het wonen en ondernemen onmogelijk gemaakt wordt;

dragen Gedeputeerde Staten op om:

- allereerst ervoor te zorgen dat er uniform beleid komt qua tijdspad voor investeringen in emissiereductie. Dat is in lijn met de motie-Geurts/Harbers die in de Tweede Kamer werd ingediend. Beleidsregels moeten in alle provincies hetzelfde zijn, wat betekent dat de emissieregels in Brabant niet strenger mogen zijn dan elders;
- ten tweede niet langer deadlines voor het indienen van vergunningaanvragen voor nieuwe stalsystemen op te leggen, zolang die stalsystemen nog niet goedgekeurd en beschikbaar zijn én zolang hiervoor nog geen landelijk beleid is vastgesteld. Dat impliceert dat deadlines als die van 1 april 2020, waarover het Brabantse provinciebestuur op 25 oktober (vandaag) zou besluiten, in de ijskast moeten;
- ten derde boeren de aan hen vergunde stalcapaciteit, de zgn. 'latente ruimte', te laten houden. De overheid mag deze niet afpakken;
- ten vierde de Brabantse 'stoppersregeling', bedoeld voor boeren die hun bedrijf willen beëindigen, op te laten gaan in de landelijke stoppersregeling die nu in de maak is. Dat betekent het opschorten van de provinciale aanmelddatum van 1 november a.s. en aansluiten bij de landelijke datum van aanmelden;
- ten vijfde, net als in de rest van Nederland, géén door de overheid gedwongen krimp van de veestapel in te voeren. Krimp van de veestapel kan alleen plaatsvinden op basis van vrijwilligheid; en gaan over tot de orde van de dag.

Frank Duijs, FvD
Joris van den Oetelaar, FvD."

Motie M49/2019: 'Geen krimp veestapel'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;
overwegende dat Brabant geen eiland mag worden waar Brabanders het wonen en ondernemen onmogelijk gemaakt wordt;
dragen Gedeputeerde Staten op om net als in de rest van Nederland, géén door de overheid gedwongen krimp van de veestapel in te voeren. Krimp van de veestapel kan alleen plaatsvinden op basis van vrijwilligheid;
en gaan over tot de orde van de dag.

Frank Duijs, FvD
Joris van den Oetelaar, FvD."

Motie M50/2019: 'Geen deadlines vergunningaanvragen nieuwe stalsystemen'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;
overwegende dat Brabant geen eiland mag worden waar Brabanders het wonen en ondernemen onmogelijk gemaakt wordt;
dragen Gedeputeerde Staten op om niet langer deadlines voor het indienen van vergunningaanvragen voor nieuwe stalsystemen op te leggen, zolang die stalsystemen nog niet goedgekeurd en beschikbaar zijn én zolang hiervoor nog geen landelijk beleid is vastgesteld. Dat impliceert dat deadlines als die van 1 april 2020, waarover het Brabantse provinciebestuur op 25 oktober (vandaag) zou besluiten, in de ijskast moeten;
en gaan over tot de orde van de dag.

Frank Duijs, FvD
Joris van den Oetelaar, FvD."

Motie M51/2019: 'Uniform beleid qua tijdsad voor investeringen in emissiereductie'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25 oktober 2019,
overwegende dat Brabant geen eiland mag worden waar Brabanders het wonen en ondernemen onmogelijk gemaakt wordt;
dragen Gedeputeerde Staten op om ervoor te zorgen dat er uniform beleid komt qua tijdsad voor investeringen in emissiereductie. Dat is in lijn met de motie-Geurts/Harbers die in de Tweede Kamer werd ingediend. Beleidsregels moeten in alle provincies hetzelfde zijn, wat betekent dat de emissieregels in Brabant niet strenger mogen zijn dan elders;
en gaan over tot de orde van de dag.

Frank Duijs, FvD
Joris van den Oetelaar, FvD."

Motie M52/2019 'Behoud latente ruimte'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;
overwegende dat Brabant geen eiland mag worden waar Brabanders het wonen en ondernemen onmogelijk gemaakt wordt;
dragen Gedeputeerde Staten op om boeren de aan hen vergunde stalcapaciteit, de zgn. 'latente ruimte', te laten houden. De overheid mag deze niet afpakken;
en gaan over tot de orde van de dag.

Frank Duijs, FvD

Joris van den Oetelaar, FvD."

Motie M53/2019: 'Brabantse stoppersregeling op laten gaan in landelijke stoppersregeling'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;

overwegende dat Brabant geen eiland mag worden waar Brabanders het wonen en ondernemen onmogelijk gemaakt wordt;

dragen Gedeputeerde Staten op om de Brabantse 'stoppersregeling', bedoeld voor boeren die hun bedrijf willen beëindigen, op te laten gaan in de landelijke stoppersregeling die nu in de maak is. Dat betekent het opschorten van de provinciale aanmelddatum van 1 november a.s. en aansluiten bij de landelijke datum van aanmelden;

en gaan over tot de orde van de dag.

Frank Duijs, FvD

Joris van den Oetelaar, FvD."

De **voorzitter**: Interruptie van de heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter, dank u wel. De vertegenwoordiger van Forum voor Democratie maakt zo tussen neus en lippen door een vergelijking met Duitsland. Ik heb zijn grote voorman die vergelijking ook wel zien maken. Maar zal ik u eens één verschil noemen tussen Nederland en Duitsland wat van wezenlijk belang is? Dat is namelijk de ruimte. Het aantal hectaren dat men in Duitsland heeft per - laten we het zomaar verdelen - boerderij, vergeleken met Nederland, is vele malen groter. Zou dat niet van invloed kunnen zijn op de mogelijkheid tot stikstofdepositie?

De **voorzitter**: De heer Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Ik denk dat andere zaken ook van invloed kunnen zijn, en dat is bijvoorbeeld dat wij nogal wat Natura 2000-gebiedjes hebben die behoorlijk dicht op elkaar liggen. En, nou ja, ik denk dat dat ook wel een verschil is met Duitsland. Daar is de afstand toch wel een stukje groter.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Goh, voorzitter, we zijn het helemaal eens. Want we concluderen alle twee dat er grote verschillen zijn tussen Nederland en Duitsland, dus geen enkele reden om zomaar zonder meer de norm van Duitsland over te nemen. Nee, ik ben echt tevreden met dit antwoord.

De **voorzitter**: Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Nou, wij zijn van mening dat we andere keuzes hierin kunnen maken. Ik begrijp dat de SP gaat voor de Natura 2000-gebieden, en dat is wellicht te begrijpen van die kant, maar wij hebben aan de andere kant ook een behoorlijke sector die wij gewoon wel willen steunen hierin. En we zien toch gewoon dat die Natura 2000-gebieden, dat we die weliswaar heel veel hebben, even uit mijn hoofd 167 Natura 2000-gebieden hier in Nederland, waarvan een aantal uiteraard in Brabant. De afstanden zijn soms relatief, ja, eigenlijk heel klein, dus dat daarnaar gekeken mag worden, is wat ons betreft evident.

De **voorzitter**: Oké. Het punt is duidelijk. En u was al met de afronding van uw verhaal klaar. Dan is nu de volgende in de rij de fractie van het CDA bij monde van mevrouw De Hoon. Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voorzitter. Probeer je het eens voor te stellen: je hebt een varkensbedrijf in Venhorst, onder de rook van Eindhoven, je woont en werkt in de slimste regio van de wereld. De Brabantse innovatiekracht zou ook jou vooruit moeten helpen. Dat doet het eigenlijk al en je huidige stal is dankzij onder andere de luchtwassers in vergelijking met de oude stal van je vader al veel schoner. Het heeft wel een flinke duit gekost, maar je wilt vooruit en de fosfaat- en dierrechten die je hebt maken dat je verder kan en je de investering kunt gaan terugverdienen.

Nieuwe stalsystemen zouden het hem mogelijk gaan maken om over een paar jaar de volgende stap te zetten en zijn bedrijf nog duurzamer te maken dan het al is. Hij vindt het belangrijk om een volgende stap te kunnen zetten, want hoe trots hij ook is op zijn bedrijf, het kan altijd beter. Gezond en veilig voedsel zo duurzaam mogelijk, maar dat lukt alleen als die veelbelovende systemen ook gebruikt mogen worden, en, laten we dat vooral niet vergeten: als hij het vertrouwen heeft dat hij die investeringen ook kan terugverdienen. En daar, voorzitter, zit nu het probleem. Als zijn bedrijf in Franeker in plaats van in Venhorst had gestaan, was dat een heel stuk makkelijker geweest. Nu moet hij voor 1 april een vergunningaanvraag gereed hebben. Dat vergt een investering op zich, maar dat zou nog geen probleem zijn, indien hij dan al kon opteren voor de techniek die razendsnel wordt ontwikkeld. Als hij Zuidoost-Brabants slim was, zocht hij het best passende innovatieve stalsysteem uit en ging daarmee aan de slag. Dat heeft echter nog geen Rav-code en daarom kan hij dat nog niet op zijn vergunningaanvraag zetten. En, alhoewel de resultaten goed lijken te zijn, het is nog net te vroeg om zeker te zijn. De bank denkt er ook al zo over en die zal hem zeggen: "Beste boer, we kunnen je op dit moment nog niet aan een financiering helpen voor dit systeem. Kom maar terug als het goedgekeurd is." Er zit voor onze boer uit Venhorst niets anders op dan een vergunning aan te vragen om met luchtwassers aan de slag te gaan in zijn nieuwe stal, en snel ook, want anders mag hij helemaal niets meer. Zijn collega in Franeker heeft zijn plannen op orde. Het nieuwe stalsysteem waarmee hij aan de slag wil, is waarschijnlijk eind 2020 of begin 2021, over een jaartje of zo, zover dat het een certificering heeft en er een vergunning voor kan worden aangevraagd. Met een beetje geluk kan hij er dan in 2023 mee aan de slag. Mooi op tijd om de volgende stap te kunnen zetten naar een duurzame toekomst. Intussen verzucht onze boer in Venhorst: was men maar in Brabant zo slim als een Fries.

Het verhaal van deze boer is illustratief voor de situatie waarin veel hardwerkende Brabantse boeren en hun gezinnen zitten. Er is onzekerheid en onduidelijkheid: de uitspraak van de Raad van State over de PAS, de brief van de minister, de daar weer van afwijkende voorstellen van de provincies. Veel boeren wisten de afgelopen jaren al niet meer waar ze aan toe waren, maar in plaats van duidelijkheid en perspectief hebben ze daar een nog grotere bestuurlijke chaos voor teruggekregen. De onvrede die de afgelopen weken wordt geuit, al dan niet vergezeld van een stevige stoet met trekkers, is dan ook begrijpelijk.

De **voorzitter**: Interruptie Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, sorry mevrouw De Hoon van het CDA, is deze tekst geschreven vóór wat er vanmiddag allemaal gebeurd is? Want die onzekerheid hebben jullie alleen maar vergroot. Alles wat u nu opnoemt, daar is het CDA net nog geen halfuur geleden zelf verantwoordelijk voor geweest. Jullie hebben de mogelijkheden gehad, u hebt heel stoer lopen doen met een persbericht en uiteindelijk hebt u alles wat u zegt zelf veroorzaakt.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Mijnheer Boon. Ik snap dat u uw punt duidelijk wilt maken, net als u altijd kraakhelder bent, maar onze voorwaarden zijn niet anders, onze stemverklaringen zijn niet veranderd. Wij hebben zojuist precies hetzelfde verhaal gehouden en dat ga ik nu verder doen.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Dat is illustratief: het blijft bij verhalen, het blijft bij praatjes. Wij zijn juist op zoek naar de daden. Dat willen we nu. Geef nu eens een keer die boeren de duidelijkheid. Ga nu niet, wat u net gedaan hebt, die negen maanden, drie maanden, daar koopt een boer geen droog brood van. Wees nu eens duidelijk, zorg nu eens voor een langetermijnvisie.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Mijnheer Boon. Vorige week hebben wij echt, écht, een heel duidelijk persbericht neergelegd met een heel concrete visie. Die heb ik van u nog niet gezien. Dus vertel het ons, en dan kunnen wij hier samen over praten. Dat lijkt me heel leuk.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog, mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Boeren, bouwers en burgers, niemand weet meer hoe, wat, waarom of wanneer. We kunnen niet doorgaan met het opleggen van meer regels en deadlines. Als lid van Provinciale Staten merkte ik al langer dat mijn telefoon niet meer stilstond. Sorry voor iedereen die ik nog niet heb teruggebeld van de week. In de afgelopen week werd ik, net als mijn fractiegenoten, werkelijk overstelpt met belletjes, appjes, e-mails en reacties op sociale media. De helderheid die we vorige week gaven werd duidelijk erg gewaardeerd. Dat sterkt ons in het uitgangspunt dat boeren in Brabant perspectief verdienen. Het CDA is van mening dat Brabantse boeren niet minder kans op een duurzame toekomst mogen hebben dan andere. Daarom moet er een eenduidig beleid komen qua tijdspad voor investeringen in emissiereductie. Dat is in lijn met de motie die door het CDA en de VVD in de Tweede Kamer werd ingediend en die opdracht lezen wij ook in de motie die eerder vandaag hier is ingediend en aangenomen.

Voorzitter. Beleidsregels moeten in alle provincies hetzelfde zijn, wat betekent dat de emissieregels in Brabant niet strenger mogen zijn dan elders en dat geen deadlines moeten worden opgelegd die niet haalbaar zijn en die niet in lijn zijn met wat voor ondernemers in andere provincies geldt. Kortom: wat het CDA betreft moeten we in Brabant niet langer vasthouden aan strengere regels.

De **voorzitter**: Interruptie Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter, ik word er bijna stil van, want volgens mij had ik net een motie die dat precies opriep en waar u tegengestemd heeft. Maar ik wou de vraag eigenlijk breder stellen, want u begon daarvoor over een heel duidelijke brief met een eisenpakket. U had inderdaad vijf eisen en ik heb ze vandaag eens afgevinkt. De eerste heeft u al ingeleverd, de derde heeft u ingeleverd en de vijfde heeft u ingeleverd. Er blijven er nog twee over, dat is dat u de deadline van 1 oktober van tafel wilt en dat u de stoppersregeling van tafel wilt en gelijk wilt trekken. Misschien kunt u even aangeven op deze twee, dus eigenlijk nog de enige twee eisen die overblijven vanuit uw brief, of u daar nu echt boter bij de vis gaat doen in dit debat. Want dat zou misschien nog iets van deze brief overhouden.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Mijnheer Vreugdenhil. Wij zitten gelukkig altijd op een lijn en we willen allebei dat het niet strenger wordt dan in de rest van Nederland. Voor de eerste eisen, waar het Rijk over gaat, hebben wij uw minister nodig, onze provincie, en daarom gaan wij verder praten. De halvering van de veestapel, die willen wij niet. De stoppersdatum is over nagedacht in deze interim-verordening en de deadline van 1 april willen wij inderdaad minder strikt in zijn.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter, dat waren uw vijf eisen. Alleen, drie van die eisen zijn vanmiddag al van tafel gegaan. Dan blijven er nog twee over. Ik zou dan heel graag willen, en dat zou, denk ik, ook wel het gezicht van het CDA redden vandaag, dat in ieder geval de eis voor 1 april, en dan niet alleen maar voor een paar groepen, niet nog eens een keer een uitzondering op uitzondering, maar gewoon een heel helder en duidelijk signaal: wij vertrouwen jullie dat jullie in 2022 voldoen aan die stelsystemen en dan gaan wij niet tussentijds een stoere maatregel opleggen om daarmee te laten zien: 'kijk eens hoe hard we bezig zijn'. Kijk, als we daar komen in het debat vandaag, dan heeft het in ieder geval heel veel opgeleverd en geven we ook weer voor een deel het vertrouwen terug in de agrarische sector.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ik ga verder met mijn betoog, want ik hoor geen vraag.

De **voorzitter**: Dan een interruptie van de heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter. Ik denk even terug, en dat is niet zo gek lang dat ik terugdenk, dat is twee weken geleden. Toen heeft u een voorstel van de heer Vreugdenhil niet gesteund met de woorden: "Het CDA zal zelf komen met een verdergaand amendement over twee weken." U hebt daarmee verwachtingen gewekt. Komt u nog met een amendement, of waren dat loze woorden?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Mijnheer Heijmans. Het mooie van deze afgelopen twee weken is dat wij goed hebben gesproken met elkaar. Wij zijn ook blij te zien dat er vanmorgen een motie lag met alle vijf partijen, want wij leven in een land met democratie waarbij we elkaar nodig hebben, waarin we samenwerken. Dat hebben we laten zien en dat willen we ook blijven laten zien.

De **voorzitter**: Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter. Ik waardeer uw eerlijkheid en ik snap uw positie, maar ik zou toch van u willen vragen om ook in te voelen wat het voor die duizenden boeren betekent die thuis zitten, of die via de computer kijken en uw belofte zien, of uw min of meer toezegging horen. Ja, daarmee wekt u wel enige verwachtingen en nu grote teleurstelling. Daar moet u zich echt bewust van zijn.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Mijnheer Heijmans. Wij wekken geen verwachtingen, wij hebben een visie neergelegd met drie dingen die wij willen, twee dingen die we niet willen, en als dat allemaal niet gaat lukken, dan staan wij hier weer.

De **voorzitter**: De heer Boon, interruptie.

De heer **Boon** (PVV): Ja, ik zou graag willen vragen aan mevrouw De Hoon wat zij bedoelt met 'democratie'. Bedoelt u dat u een week lang gekronkeld heeft in de achterkamertjes met die andere partijen, om die motie in elkaar te husselen en de andere partijen allemaal buitenspel te houden? Is dat democratie? Is het democratie dat u zelf het persbericht van de website haalde, allemaal moties en amendementen van toen u in de oppositie zat ook van de website af haalde? Is dat democratie? Want dan hebben wij een totaal ander beeld van wat democratie is.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Mijnheer Boon. Wij hebben echt deze twee weken gesproken met de coalitiepartijen en alle stukken zijn tijdig bij iedereen terechtgekomen. U en ik zijn vandaag hier aan het praten om iets te gaan doen voor die boeren. Als u dat nou eens echt wilt met ons, dan gaan u en ik verder spreken over de plannen die er liggen, en als wij dat allebei goed vinden, dan kunt u dit mee steunen en dan kunnen wij een keer echt iets betekenen voor die mensen hier buiten.

De **voorzitter**: Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter, dan concludeer ik dat wij toch een ander begrip van democratie hebben. U stuurt een stuk naar de oppositie en het is slikken of stikken. Nee, zo werkt het niet. Het was mooi geweest als wij het debat in deze arena met zijn allen gevoerd hadden en dat we dan tot iets gemeenschappelijks waren gekomen. Dat is mijn opvatting van democratie, niet dat gekronkel van u in de achterkamertjes.

De **voorzitter**: De heer Everling.

De heer **Everling** (SP): In antwoord op de interruptie van de heer Heijmans gaf De Hoon aan dat de eisen wel degelijk nog op tafel liggen. Dan vragen wij ons wederom af: wat gebeurt er als die eisen niet ingewilligd worden? Want dat is de vraag die boven de markt hangt.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Wij zijn met elkaar aan het praten. Een aantal zaken wordt provinciaal geregeld, een aantal zaken wordt landelijk opgepakt. We gaan met elkaar spreken over de toekomst, met de minister, met de provincies, en dat gaan wij na 1 december oppakken.

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Ja, dat ingestudeerde riedeltje kennen we ondertussen wel, maar wat gaat u concreet doen als de eisen niet ingewilligd worden? Of dat nu de provinciale eisen zijn, of de eisen richting landelijk: wat gaat u doen als de eisen niet ingewilligd worden?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): We zijn met elkaar in gesprek, met alle partijen. Daar hebben wij het volste vertrouwen in. Wij doen alles samen en over drieënhalf jaar mag de kiezer bepalen of wij het goed hebben gedaan.

De **voorzitter**: Vreugdenhil, interruptie.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Twee weken geleden hebben we eigenlijk de afspraak gemaakt: we gaan gewoon als Provinciale Staten gezamenlijk aan de slag. Ik heb ook gezegd: ik ben bereikbaar. Ik heb blijkbaar een telefoontje van u gemist op de vaste lijn, maar afgelopen week is het stil gebleven. We hebben niet mee kunnen denken. Vanmiddag zal ik een amendement indienen waarin ik die vergunningaanvraag voor 1 april er uithaal, maar ik zal u ook zeggen: daar zit ook 2024 in, wat ik oprek, omdat ik dat eerlijk vind. Maar ik ben bereid om met u na te gaan denken om aan die 2022 vast te houden, maar dan wel die vergunningaanvraag eruit te halen. Bent u bereid om hier vanmiddag met ons, en ik denk met meer fracties, in gesprek over te gaan, of we dat op een goede manier in het beleid vast kunnen leggen en daarmee snoeischerp helderheid geven aan al die ondernemers, dat we de doelen wel vasthouden, maar tegelijkertijd die gewraakte 1 april van de vergunningaanvraag met elkaar er uithalen? Dat zou toch een prachtige escape voor u zijn?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dit is precies de lijn die wij gewend zijn met elkaar en die we al een paar jaar hier voeren. Dat is ook precies in lijn met het amendement dat er ligt. Dus als we dat nu kunnen bewerkstelligen vanmiddag, dat we het met zijn allen eens worden hoe dat eruit kan zien en hoe we de mensen hier buiten helpen, waardoor we in ieder geval als Brabant, en landelijk, vooruit kunnen en iedereen perspectief kunnen geven, dan zijn wij dik tevreden.

De **voorzitter**: Vreugdenhil tot slot.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter, maar u interpreteert het toch anders. U zegt: "Wat er al ligt, dat gaat in de richting." Nee, dat is uitzondering op uitzondering, knelgeval op knelgeval dat gerealiseerd wordt. Nee, gewoon heel helder: we halen de vergunningaanvraag eruit, de doelstelling hebben we scherp staan, daar komen we niet aan, dus ondernemers moeten allemaal gewoon in 2022 voldoen, of verder, als dat afgesproken is, maar we gaan ze niet nog eens een keer vastpinnen wanneer precies die vergunningaanvraag hier ingediend moet worden, zodat er ruimte is om ook met het rijksbeleid daarin op te kunnen trekken. Dat lijkt me een prachtig voorstel, dat u zó kunt omarmen, dat precies past in uw eisenpakket en dat u hier als duidelijk signaal ook richting uw eigen achterban kunt afgeven.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Bent u bereid om daarover te spreken?

De **voorzitter**: Uw vraag is nu twee keer gesteld. Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Als CDA zijn wij heel helder. Het allerliefste willen wij landelijk dezelfde regelgeving. Daar is niets in veranderd. Nu hebben wij hier met elkaar te zoeken naar een meerderheid en

hoe wij onze sector, die hier buiten staat, verder kunnen helpen. Het is heel goed als we vanmiddag een momentje pakken om te schorsen en met elkaar naar de amendementen te kijken, om te zien waar we kunnen komen.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Indien met nieuwe stalsystemen aan de slag kan worden gegaan, kan de uitstoot enorm worden gereduceerd. Het is niet reëel dat een vergunningaanvraag voor zo'n systeem kan worden gedaan vóór 1 april. Voor die datum zijn die stalsystemen nog niet goedgekeurd en beschikbaar en is hiervoor nog geen landelijk beleid vastgesteld. Uitstel is hier de enige redelijke weg. Indien we ruimte willen scheppen voor de investeringen van de boeren die per saldo de uitstoot sterk verminderen, dan moeten we dat ruimhartig doen. Daarbij geeft het geen pas latente ruimte in te trekken. Een veehouder die, net als onze boer uit Venhorst, nog niet de hele vergunningsruimte heeft gebruikt, heeft vaak al een forse investering gedaan, bijvoorbeeld in zijn infrastructuur, ter voorbereiding van verdere uitbreiding. Voorzitter, waarom zouden voor Brabantse boeren die overwegen te stoppen met hun bedrijf andere, vermoedelijk minder gunstige, regelingen moeten gelden dan voor stoppers elders? Het is meer dan redelijk af te wachten waar het Rijk mee komt op dit gebied en daarbij aan te sluiten. Dat is waarschijnlijk niet alleen voor de boeren die dit betreft beter, ook voor Brabant kan dit veel gunstiger uitpakken.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, meneer pastoor krijgt het zondag erg druk met al die CDA'ers in de biechtstoel. Want we hebben net een motie ingediend om die latente ruimte van onze boeren niet af te pakken, daar stemt het CDA tegen, en nu hoor ik u zeggen: "Die latente ruimte moet niet worden afgepakt van de boeren." Wat wil het CDA nou? Waarom stemt u tegen onze motie, om hier vervolgens te verkondigen: "Die latente ruimte moet niet worden afgepakt"? Kom nou eens met het eerlijke verhaal. Gaan we de boeren nu helpen, of niet, en waarom stemt u dan toch tegen onze motie?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): We zitten wederom op dezelfde lijn. Geen discussie. Maar de motie die u noemde ging over het onvrijwillig intrekken van. Daar hebben we het niet over. Wij hebben het over: "hoe gaan wij dat doen?" en "wat hebben ze nodig om verder te kunnen?". Dat heb ik net gezegd: wat hebben ze nodig in capaciteit, in compensatie, hoe kunnen we ervoor zorgen dat wij niet in Brabant eerst weer nieuwe regeltjes gaan maken en dan met landelijk nog een keer? Het is al ingewikkeld genoeg. Laten we gewoon eens effe afwachten wat er vanuit landelijk komt en dan hier het goede debat voeren.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Zo lust ik er nog wel een paar: gewoon effetjes afwachten. De boeren die hier buiten staan, die kunnen niet gewoon effe afwachten. Die zitten gewoon op hete kolen met de vergunningaanvragen, die zitten op hete kolen met alle eisen die worden gesteld. En u zegt: "Ja, gewoon effetjes afwachten wat er gaat komen." Als wij duidelijk zeggen: "Wij willen die latente ruimte niet afpakken" – net ook letterlijk uw woorden –, en we dienen daarvoor een motie in, dan stemt u daarop tegen. Dat is toch niet uit te leggen, dat is toch gewoon de boel verloochenen? Zelfs de haan van Petrus, om toch maar even bij de katholieke opvatting te blijven, kan niet meer drie keer kraaien omdat de vergunning voor de hanen is ingetrokken. Zo erg is het CDA ervoor, zo erg is alles ...

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon ...

De heer **Van Hattem** (PVV): Dit is toch niet meer uit te leggen?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon gaat antwoorden

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Mijnheer Van Hattem. U heeft vanmorgen de boeren rookworst voorgehouden zonder de boerenkool, en daar houden wij niet van.

De **voorzitter**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Ik hoor mevrouw De Hoon net zeggen: "een ruimhartige termijn". Dat is weer zo'n opmerking waar ik niks mee kan. Wat is een ruimhartige termijn? Is dat uitstellen tot 1 januari 2028, of welke termijn bedoelt u dan?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Nee, ik denk dat ik dan niet duidelijk was. Met 'ruimhartig' bedoelen wij zowel de termijn, maar ook in vergoeding. Er zal echt compensatie vanuit het Rijk moeten komen, wil de provincie kunnen gaan doen wat ze moeten doen en wat ze willen doen. Want wij kunnen onze sector niet wegzetten zonder die vergoeding.

De **voorzitter**: Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Maar u zei het ook in de context van de vergunningaanvraag en de vergunningverlening en alles wat daarmee samenhangt. Een ruimhartige termijn is voor mij een onbekend begrip, daar kan ik niks mee, en daar kan die boer hier buiten ook niks mee.

De **voorzitter**: De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Wellicht is dat de sleutel waar wij allebei naar zoeken: zorg eerst voor de juiste systemen, want we willen het doel halen. We willen minder stikstof, waardoor ondernemers verder kunnen. Dat willen wij allebei gelukkig. En als wij er nou voor zorgen dat die systemen er zijn, en dan pas willen dat dat zo snel mogelijk is, dan zijn we allebei daar waar we willen zijn.

De **voorzitter**: Interruptie De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Voorzitter. Ik hoor mooie woorden over "wij willen de boeren helpen", "we zijn op zoek naar meerderheden". Als ik zo een beetje rondkijk in de zaal, dan is er een ruime meerderheid om de boeren echt te helpen, en niet met halfslachtige maatregelen, maar écht, en ze echt perspectief te geven. Waarom zoekt u die meerderheid per se binnen de eigen kring van het college en waarom maakt u geen gebruik van de meerderheid die er is?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): O nee, mijnheer De Bie, wij hopen heel graag op heel veel steun. Dat is ook precies de reden dat het voorstel ook vroeg deze week al naar iedereen is gegaan.

De **voorzitter**: De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Ik constateer dat de verwachtingen wederom hooggespannen worden door mevrouw De Hoon. Meestal leidt dat, zeker bij het CDA, tot een teleurstelling. Ik vraag mij eerlijk gezegd af – en ik vraag me af hoe u dat ziet, dat wordt dan de vraag – hoe de opvattingen binnen uw college met die van ons verenigd gaan worden. Dus ik vrees dat dat niet gaat lukken.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Als we vandaag kunnen bereiken dat de stoppers meegaan in de landelijke lijn, als we vandaag kunnen bereiken dat we niet meer verplicht luchtwassers opleggen en mensen daar ondernemerschap in gunnen, dan hebben we echt een startpunt om verder te praten.

De **voorzitter**: Altundal, interruptie.

De heer **Altundal** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik weet nog dat we in mei hier zaten, bij de presentatie van het bestuursakkoord, dat we een soortgelijke discussie en debat voerden over de transitie en de toekomst van de veehouderij. In het bestuursakkoord hebt u een afspraak gemaakt met elkaar, wat u eigenlijk op dit moment voor de voeten loopt. Staat u nog steeds achter die afspraak?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Jazeker.

De **voorzitter**: Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Kunt u ons uitleggen hoe die vijf eisen, waarvan twee en drie – de getallen springen ons om de oren –, welke van die eisen nou aan dat akkoord voldoen?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Die voldoen daar alle vijf aan en alles waar we het hier over hebben. Volgens mij is de hele PAS en de Raad van State en de minister allemaal gebeurd ná het bestuursakkoord en wij zoeken met zijn allen naar de juiste oplossing hier.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik dacht eventjes: ik zou nu wel heel benieuwd zijn naar het gezicht van Jacco Geurts, hoe die dit debat zou beleven, want ik hoor hem een heel andere taal uitslaan in de Tweede Kamer. Maar ik wil u de vraag stellen: u heeft het nu telkens over die innovatieve bedrijven met betrekking tot 1 april, maar er zijn ook een groot aantal bedrijven, heel veel melkveehouders, die ook die slag moeten maken en die naar een systeem toe moeten dat al wel beschikbaar is, dus die geen innovatief systeem, in uw formulering, maar die een gewoon systeem moeten doen, die tegelijkertijd nu te horen hebben gekregen: "In december gaan de beleidsregels nog

veranderen, dan komt er nog rijksbeleid aan, dan moeten we daarna nog eens een keer gaan nadenken of beweiden/bemesten binnen de vergunning gebracht moet worden, ja of nee"...

De **voorzitter**: En uw vraag?

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Kunt u mij uitleggen hoe die ondernemers, gewoon gezinsbedrijven die door willen gaan, vaak ook extensief, hun vergunningaanvraag voor 1 april moeten doen, met al die onzekerheid eromheen?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Precies daarom is het belangrijk voor ons dat wij ons vandaag ervoor in gaan zetten dat wij afspreken dat Brabant zich gaat inzetten met dezelfde regels voor iedereen in Nederland.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter, maar deze hele groep, en dat is echt een enorm grote groep, die helemaal niet door wil groeien, groot wil worden, maar die gewoon weidevogelbeheer wil doen, een mooie plek in onze dorpen wil hebben, juist die groep brengt u in de knel, die komt u niet tegemoet. U zegt: "Een aantal innovatieve systemen." Dat is een groep, belangrijk, een aantal mensen die op een bepaalde manier door willen, ook belangrijk, maar al die gezinsbedrijven die nu luisteren zadelt u op met een probleem dat onmogelijk is en straks dus met een bedrijf dat illegaal aanwezig is, want ze zitten met een verouderd systeem en kunnen niet op tijd hun vergunning aanvragen.

De **voorzitter**: Uw punt is helder. Mevrouw De Hoon nog een reactie.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Het geldt voor alle innovatieve systemen die in ontwikkeling zijn en waar een keus voor gemaakt kan worden.

De **voorzitter**: Oké. Ik geef nog twee gelegenheden voor een interruptie en daarna moeten we echt verder met het debat. De heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik vind het echt met de minuut bizarder worden, de inbreng van het CDA. Ze hebben vorige week vijf eisen gesteld en daarnet werd door de heer Altundal de vraag gesteld of die eisen voldoen aan het coalitieakkoord. Daar zegt mevrouw De Hoon volmondig ja op, maar ik lees daar toch echt heel andere dingen in. Ik vraag me ook heel erg af of de coalitiepartners, of het college, zich in die lezing kunnen vinden.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Blij dat u vindt dat wij een heel heldere, duidelijke visie hebben neergelegd.

De **voorzitter**: De heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Ik vraag me werkelijk af of dat zo is en of uw coalitiepartners dat ook zo zien. Dus bij dezen de vraag aan u.

De **voorzitter**: We zijn nu in het stadium beland waarin heel veel dezelfde vragen meerdere keren worden gesteld. Doorgaans duidt men dat als herhaling en dat moeten we niet te veel doen vandaag. Ik geef de heer Van der Wel nu de gelegenheid en dan mevrouw De Hoon om af te ronden. Mijnheer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter, ik wilde graag reageren op het punt van de heer Vreugdenhil, die het heeft over een heel grote groep boeren die niet wil groeien. Ik denk dat het een goede stap is om te beginnen met niet te groeien. Dus als de heer Vreugdenhil nou met iets kan komen waarbij we kunnen zeggen: "dat is het uitgangspunt, we gaan gewoon niet meer groeien en we kijken dan naar die vergunningen", dan denk ik dat we al een heel eind zijn met zijn allen, want dat is het punt waar we dan een koers gaan bepalen. Maar ik vind het een beetje raar om het CDA, of de gedeputeerde, of het college, aan te bieden: "U moet iets intrekken en ik zet daar niks tegenover, behalve een belofte van: er is een hele groep boeren die daar buiten staan die niet willen groeien."

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. Mijnheer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. We gaan ze afromen, maar moeten we dan nog een uitzonderingscategorie maken? Ik doe er wel eentje bij hoor, we hebben er nu volgens mij al 25, dan maken we een 26ste categorie erbij. Maar dan blijft er toch niks meer over van die regeling? We zien toch met zijn allen dat we de verkeerde bedrijven pakken. En Gé Backus die zei toch al voordat het Veehouderijbesluit kwam: de bedrijven die eraan kapotgaan, dat zijn de gewone gezinsbedrijven, met name in West- en Midden Brabant, dus we pakken de verkeerde bedrijven met de verkeerde generieke maatregel. En Remkes is daar heel helder over geweest: een generieke maatregel is niet effectief en werkt niet. En wat u nu probeert, ook het CDA nu, u probeert toch die maatregel door te voeren en dan al die knelgevallen maar continu proberen te doen ...

De **voorzitter**: Ja, dat is nu voldoende gewisseld.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, ik moest het eigenlijk tegen de heer Van der Wel zeggen.

De **voorzitter**: Ja, want die stelde u de vraag.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Inderdaad, die bedrijven worden snoeihard gepakt en die bedrijven zie je aan alle kanten nu omvallen, en die hebben we heel hard nodig ...

De **voorzitter**: U herhaalt zich nu voortdurend, mijnheer Vreugdenhil. Mijnheer Van der Wel tot slot.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Ik begrijp de heer Vreugdenhil, ik hoor hem. Wij zijn nooit voor groei geweest van de sector, van het aantal grote bedrijven die maar blijven doorgroeien. Daar zijn wij nooit voorstander van geweest. We hebben wel oor voor de gewone boerenbedrijven. Daar steunen we elkaar. Maar wat ik zeg is: ik wil daar best naar kijken, naar die oplossing, ik wil zelfs regels gaan doorhalen, maar daar moet iets tegenover staan. Er moet vanuit de sector iets komen. We hebben een landelijk probleem, het is een crisis, een stikstofcrisis. Wat staat er wat u betreft tegenover, dat u zegt: nou, die grote bedrijven, of wat dan ook, die gaan we blokkeren, daar gaat niks meer in, dat gaan we afbouwen, zodat de gewone bedrijven weer ruimte krijgen?

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. De heer Vreugdenhil tot slot.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter. Een heel heldere lijn van de minister, waarin ze zowel met intern als met extern salderen een perspectief geeft aan de agrarische sector, waar ook een stukje krimp in zit, maar waar geen provinciale kop op gezet wordt. Dat plan ondersteun ik en ik heb u ook altijd gewaardeerd, want u was eigenlijk de enige partij op links die ook daadwerkelijk die knelpunten binnen het veehouderijbeleid van 2017 wist te markeren. Dus daar vinden we inderdaad elkaar in, en dat is precies een punt dat nog steeds hier in Brabant is en dat onze gezinsbedrijven in Brabant, die we hard nodig hebben, kapotmaakt.

De **voorzitter**: Oké. Mijn kinderen hadden vroeger geloof ik een boekje, dat heette "Oei, ik groei". Ik moet nog eens even kijken waar dat gebleven is. Maar nu gaat mevrouw De Hoon afronden.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Het CDA is heel blij te horen dat we hier een goede minister hebben, die straks met een heel duidelijk plan komt waar Nederland mee vooruit kan. Dank je wel, mijnheer Vreugdenhil.

Waarschijnlijk niet alleen voor de boeren die dit betreft, ook voor Brabant kan het veel gunstiger uitpakken indien de kosten niet alleen door onze belastingbetalers hoeven te worden opgebracht. Daarom moet de stoppersregeling opgaan in de landelijke regeling en omdat die niet voor 1 december bekend zal zijn, is het goed dat de Brabantse aanmelddatum van 1 november is opgeschoven naar 1 april. Al deze maatregelen moeten ertoe leiden dat de uitstoot van stikstof drastisch wordt verminderd. Deze maatregelen, investeringen, moeten kunnen worden terugverdiend. Dat gaat niet lukken met een gedwongen krimp van de veestapel. Het CDA gaat daar dan ook niet mee akkoord. Krimp van de veestapel, in de vorm van bedrijfsbeëindiging of anderszins, mag slechts het gevolg zijn van een vrijwillige stap van de betrokken veehouder.

Voorzitter, ik rond af. De CDA-fractie is ervan overtuigd dat we hier samen uitkomen, zoals we dat hier altijd doen. Het CDA heeft vertrouwen in uw en ons college en is ervan overtuigd dat er een mooie toekomst is voor alle Brabanders, boeren, bouwers en burgers.

En, voorzitter, ook het CDA is trots op de Brabantse boer.

Tot zover.

De **voorzitter**: Ik dank mevrouw De Hoon voor haar bijdrage. Dan zijn we nu bij de SP-fractie. De heer Heijmans heeft het woord.

De heer **Heijmans** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik kan eigenlijk vrij kort zijn ...

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal? De heer Heijmans heeft het woord.

De heer **Heijmans** (SP): Want de SP-fractie kan inhoudelijk eigenlijk helemaal instemmen met het voorliggende voorstel, alhoewel er natuurlijk wel wat opmerkingen over te maken zijn. Ten eerste dat beleidsarm, dat valt natuurlijk best wel tegen, of je moet zeggen: wat we in het bestuursakkoord hebben opgeschreven, is vanaf het moment dat we het opgeschreven hebben beleid. Maar zo werkt het natuurlijk niet. Waar ik dan vervolgens wel een probleem mee heb, voorzitter, is dat het nog beleidsrijker gemaakt gaat worden door allerlei moties en amendementen. Dan vind ik het nog moeilijker worden om het als een beleidsarm voorstel te zien.

Een ander punt, voorzitter, is de snelheid. In de themabijeenkomst heb ik er ook mijn kritiek op geleverd, maar ik moet eerlijk zeggen: als ik dan zie wat hier vandaag gebeurt, dat we bij motie vreemd aan de orde van de dag een beleidsregel schrappen – ik zie het dadelijk nog gebeuren dat we verordeningen bij

motie vreemd aan de orde van de dag gaan vaststellen, of veranderen –, dan vraag ik me wel eens af: zijn wij hier nou serieus politiek aan het bedrijven? Ik heb niet zo'n moeite met moties vreemd aan de orde van de dag, maar allerlei beleidsmatige wijzigingen doorvoeren zonder daar fatsoenlijk over te overleggen met achterban, en zelfs onderling, daar heb ik wel moeite mee. Ik wil graag horen van het college waarom die snelheid toch van belang is. Ik ben er nog niet helemaal uit of wij voor of tegen zullen stemmen.

De **voorzitter**: De heer Vreugdenhil heeft nog een interruptie op uw termijn.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter, hier moet ik de nestor toch even corrigeren, want het is een beleidsregel van GS en daarop dienen wij een motie in, die GS oproept om dat te doen en vervolgens zullen GS dat afwegen en met overwegingen, en als het goed is ook met consultaties van de verschillende partijen, besluiten of ze het wel of niet doen, en daarover zullen ze de Staten informeren. Volgens mij is dit staatsrechtelijk precies de juiste weg die we vanmorgen bewandeld hebben. Het is niet een beleidsregel van de Staten, maar een beleidsregel van Gedeputeerde Staten.

De **voorzitter**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter. Het is inderdaad een beleidsregel van Gedeputeerde Staten, maar feit blijft dat we dat via een actuele motie doen – dat is eigenlijk de mooie naam –, die gewoon zegt dat we binnen één, twee weken tijd gaan besluiten over een beleidsregel, of we die handhaven of schrappen. Als we op dit soort korte termijn, zonder zaken terug te koppelen, in deze Staten gaan waarmaken wat we bestuursakkoord na bestuursakkoord hebben gezegd: we zullen de Brabantse burger serieus nemen, we zullen luisteren naar de Brabantse burger, we zullen overleggen met de Brabantse burger, en als we dat in de praktijk zo slecht doen... Het lijkt me duidelijk.

De **voorzitter**: Vreugdenhil tot slot.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. U had een punt gehad als we niet twee weken geleden hierover gesproken hadden en geïnformeerd waren, vervolgens in de tussenliggende weken heel wat gesprekken gevoerd hadden, dus die consultatie gedaan hebben, en hier weloverwogen met een motie zouden komen. Dus ook hierin is het niet zo dat het zomaar opeens ..., nee, er zit een aantal weken tussen en er zit ook een themabijeenkomst tussen ...

De **voorzitter**: Dat heeft u ...

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Nee, ik wil het gewoon wel even gemarkeerd hebben, want anders wordt ons in de schoenen geschoven dat we zomaar iets doen. Daar is wel zeer weloverwogen over nagedacht, mijnheer Heijmans.

De **voorzitter**: Het mooie van notulen van deze vergadering is dat je iets niet twee keer hoeft te zeggen om het toch te markeren. De heer Heijmans dan echt tot slot.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter, en ik wil toch serieus afsluiten met een oproep tot wat meer zorgvuldigheid en wat minder scoringsdrang.

De **voorzitter**: Dan zijn we nu bij de fractie van D66. Ik had u daarstraks al gemeld dat we hier nu een bijdrage hebben van mevrouw Sjouw, die hier haar maidenspeech in onze Staten houdt. Dus ik vraag bijzondere aandacht voor haar bijdrage. Mevrouw Sjouw, u heeft het woord.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Voorzitter, en Statenleden natuurlijk. Ik ben blij met het onderwerp van mijn eerste speech hier in het provinciehuis. De doelen van de Omgevingswet passen bij waar D66 voor staat: meer invloed van de mensen op hun eigen leefomgeving, meer ruimte voor eigen initiatief en een overheid die aan de voorkant meedenkt. Ook het motto van deze wet, 'Ruimte voor ontwikkeling en waarborgen voor kwaliteit', is ons uit het hart gegrepen. Zoals u allen weet, is de nu voorliggende interim-omgevingsverordening de laatste stap naar de echte omgevingsverordening die in 2021 in moet gaan. Een belangrijke stap waarin meerdere verordeningen, bijlagen en begrippen flink zijn teruggebracht tot één verordening. Om dit alles te doen, zijn enorm veel werkzaamheden verricht en is een aardige puzzel gelegd. Een geweldige klus waar heel veel mensen hard aan gewerkt hebben. Een compliment voor de ambtelijke organisatie is hier op zijn plaats.

Maar waarom is dat allemaal zo belangrijk? In Nederland hebben we na de oorlog een heel stelsel van verschillende regelingen bedacht om vorm te geven aan onze leefomgeving, zoals regels op het terrein van natuur, water, lucht, bodem, infrastructuur, gebouwen en een deel cultureel erfgoed. De regelgeving van de fysieke leefomgeving is door de vele regelingen die van toepassing waren onoverzichtelijk geworden en heeft geleid tot een veel te complex stelsel van vele regelingen die ook onderling niet altijd goed op elkaar aansluiten. Tijd dus voor herbezinning en het stelsel te veranderen, zodat het aan de eisen van deze tijd voldoet. Een aantal punten wil ik hierbij benadrukken:

1. Eén overheid, één loket. Eenvoudiger en overzichtelijker, samenhangende regelgeving en service.
2. Afwegingsruimte om onze doelen te behalen en nieuwe doelen te ontwikkelen.
3. Wetgeving waarbij de leefomgeving centraal staat, met ruimte voor Brabantse initiatieven.

Naast het samenbrengen van regelingen en een eenduidig begrippenkader gaat de nieuwe wet ook uit van een andere werkwijze, cultuur zo u wilt. Nu wordt nog steeds gekeken: welke wet is nou van toepassing? En als er meerdere wetten van toepassing zijn: welke gaat dan voor? Hoe krijgen we dat allemaal op elkaar afgestemd? En wat als het begrippenkader niet aansluit? Een redelijk juridische werkwijze voor het oplossen van allerlei juridische raadsels. Voor vele burgers en bedrijven een onoverzichtelijk gedoe, dat veelal tot ergernis en irritatie leidt. Deze regelzucht leidt dan vaak af van wat we eigenlijk willen en wat de dagdagelijkse praktijk van ons vraagt, namelijk komen tot een duurzame samenleving en het oplossen van problemen in de praktijk, om de diverse aspecten in hun samenhang te bezien, om recht te doen aan alle betrokken belangen en hierin een balans te betrachten, met oog voor mogelijkheden en regionale verschillen, waardoor we duurzame keuzes kunnen maken door gebruik te maken van onze goede economische positie en innovatiekracht. Kortom: bijdragen aan duurzame ontwikkeling en kwaliteit en hierbij vertrouwen op de kracht van mensen, waarbij we moeten komen tot een nieuw evenwicht om vorm te geven aan onze omgeving.

Voor D66 staat vast dat er de komende jaren veel te gebeuren staat in Nederland, maar zeker in Brabant. Ons college heeft deze uitdaging opgepakt een hiervoor een ambitieus programma neergelegd, waar ik persoonlijk erg blij mee ben. De onderwerpen die de komende tijd absoluut van belang zijn:

Onze economie gaat geweldig goed. Het gebied rond Eindhoven is een van de hotspots in Nederland en zelfs in Europa, en dat willen we graag zo houden. Brabant is de innovatieprovincie bij uitstek. Een provincie waarin we staan voor een uitdagende energietransitie mét een eigen Klimaatakkoord.

Tegelijkertijd neemt ook hier, net als in de rest van de wereld, de verstedelijking toe. De woningbouw kan de vraag niet aan. De druk op onze infrastructuur is dan ook enorm.

We werken toe naar kringlooplandbouw, met prachtige voorbeelden van Brabantse boeren.

Er staat dus nogal wat te gebeuren de komende jaren en deze vraagstukken zullen in samenhang gezien moeten worden en niet alleen door de overheid(heden), maar ook samen met onze bewoners en maatschappelijke partijen. Burgerparticipatie is voor D66 daarom van groot belang, alsmede het ontdekken van nieuwe vormen om de behoeften van de maatschappij te consulteren. De belangen zijn divers en soms tegengesteld. Een hele opgave om daar samen uit te komen en voor Brabant te werken aan een gezonde, duurzame samenleving en een goede kwaliteit van onze leefomgeving. Als Provinciale Staten staan wij voor het algemeen belang en het is onze taak om een balans te vinden door de diverse belangen tegen elkaar af te wegen.

Vandaag nemen we een belangrijke stap om te komen tot de interim-omgevingsverordening, om daarmee volgend jaar tot de uiteindelijke verordening te komen. Een belangrijke stap om Brabant gezonder, duurzamer en mooier te maken.

Dank u.

De **voorzitter**: Ik dank u voor uw bijdrage, de maidenspeech, en bied u graag het bijbehorende boeket bloemen aan.

Applaus

De **voorzitter**: Dan is nu het woord aan de fractie van GroenLinks. De bloemen gaan naar de vaas. Mevrouw Roijackers is zo attent om ons te waarschuwen dat de zaal zo meteen even donker wordt, na de eerste zin van haar bijdrage. Er is dus niets bijzonders aan de hand, althans niet iets waarover we ongerust moeten zijn, maar er komt, denk ik, een beeld. Maar mevrouw Roijackers heeft nu het woord.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Dank u wel. Op de Dutch Design Week, die nu bezig is in Eindhoven, presenteerde de Britse geograaf Daniel Raven Ellison gisteren deze video:

Video

"Hoe ziet Noord-Brabant er nu echt uit?"

Om een beter gevoel te krijgen van de verhoudingen neem ik je mee op een wandeling van honderd seconden door de provincie. En elke seconde van de wandeling onthult 1% van het landgebruik en hoe dat er van bovenaf uitziet. Bent u klaar voor Brabant in honderd seconden?

We lopen door 18 soorten land, en die zijn voorbij in een oogopslag, waaronder grasland en industrieterreinen. Huizen en tuinen beslaan 11% van Brabant, en dus 11 seconden van onze wandeling. De komende 13 seconden doorkruisen we uitgestrekte loofbossen en een mix van die 2, naaldboombossen, en we baden een moment lang in boslicht. De resterende 64 seconden brengen we door in een complex mozaïek van boerenland met akkers, stallen, boerderijen en kassen. 25 seconden lang lopen we in Brabantse weilanden en daar wordt de meeste ruimte gegeven aan de koeien, die aan het grazen zijn. Maar de provincie is natuurlijk ook het huis van schapen, geiten en miljoenen kippen en varkens die gehouden worden in stallen. Onze laatste 35%, en dus 35 seconden, voeren ons door akkers vol gewassen. Het grootste deel van ons land wordt namelijk gebruikt om onze koeien en varkens eten te geven. Maïs bestemd voor koeien bijvoorbeeld is het belangrijkste gewas. Maar wij lopen ook door aardappelvelden en koren en suikerbieten, en bloemen en groente. Nu is de vraag: moeten wij ons in een tijd dat 1/3de van onze planten en dieren op het punt staan van uitsterven, niet afvragen of we deze mix van landgebruik wel nog willen? Willen we niet meer bomen? Kan de balans niet wat beter? Wat als wij meer ruimte zouden maken voor de natuur?"

Goede vragen, zeker voor de mensen hier in dit huis en hier buiten. De provincie is namelijk de ruimtelijk regisseur en die ruimte krijgt vorm via de kaders en uitwerking van ons beleid hier, waarbij elke nieuwe coalitiesamenstelling, waaronder ditmaal GroenLinks, geen leeg canvas krijgt, maar veeleer moet puzzelen binnen het bestaande en befaamde Brabantse mozaïek.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Dank aan mevrouw Roijackers van GroenLinks om een mooi filmpje te tonen. Maar één ding viel me op in dit filmpje. Ze liet een mooi Brabants landschap zien en een Brabants mozaïek zoals zij dat dan noemt, maar wat erin ontbreekt zijn die megawindparken, waar GroenLinks vanuit het kader van hun klimaatmaatregelen en energietransitie de halve provincie mee wil voldouwen. Dan hebben we het over honderden. Gaat u op deze manier een filmpje presenteren met een prachtig Brabant en ondertussen met uw beleid de provincie verzieken met deze megawindturbines?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): De energietransitie is iets waar wij natuurlijk als GroenLinks een warm voorstander van zijn, omdat we ons niet afhankelijk kunnen blijven maken van Russisch gas bijvoorbeeld, of gas uit Groningen, gas uit de kleine velden hier in Brabant, waar de minister zo graag naar op zoek gaat. Wij willen dus heel graag dat wij naar een volhoudbare samenleving gaan en ook de energietransitie is daar onderdeel van. En ik ga niet mee, voorzitter, in de hyperbolen als zouden wij de halve provincie vol willen zetten met windmolens. U heeft gezien wat de ruimtelijke werkelijkheid is. U overdrijft.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Nou, ik overdrijf totaal niet, want afgelopen woensdag was ik nog bij een presentatie van de RES, van de Regionale Energiestrategieën, althans in Noordoost-Brabant, en daar komt duidelijk naar voren dat, willen wij aan die verschrikkelijke klimaatambities van GroenLinks gaan voldoen, echt honderden windturbines alleen al in Noordoost-Brabant neergezet moeten worden, velden vol met die verschrikkelijke zonneparken. Dat is toch verschrikkelijk, dat het Brabants landschap, dat u met dit propagandafilmpje laat zien van 'kijk eens hoe mooi het is en hoe geweldig we mozaïeken hebben' totaal kapot wordt gemaakt.

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van Hattem** (PVV): Bent u dan niet verschrikkelijk hypocriet bezig als GroenLinks?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, ik schep even de overdrijving eraf en ik kijk naar de energietransitie zoals wij die voor ons zien als GroenLinks: zon op elk dak, een energiebesparing van een procent of 70 is mogelijk. Wij gaan geen enkele vorm van duurzame energie uit de weg en zullen die verstandig, sociaal en ruimtelijk inpassen.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Er zal geen Brabantse bestuurder zijn die niet regelmatig verzucht: hadden we maar meer ruimte. Na een inspirerend werkbezoek en uitwisseling met jonge pioniers met plannen voor verduurzaming, na de zorgen te hebben gehoord van de vele ondernemers die zich knel voelen zitten, of juist na een gesprek met artsen over de naar verhouding slechtere gezondheid van Brabanders, met name waar het de luchtwegen betreft: hadden we maar meer ruimte, konden we maar meer doen, ons vrijer bewegen, meer mogelijk maken. En dat kan gelukkig ook nog steeds, maar we moeten ook kiezen. Want Niet Alles Kan.

Deze dag brengt veel mensen op de been. Ik ben benieuwd wat er gaat gebeuren als we onze beleidsrijke omgevingsverordening gaan vaststellen, zoals immers is vastgelegd in ons bestuursakkoord 'Kiezen voor kwaliteit'. De bemoeienis van heel Brabant is daarin welkom, want de omgeving gaat over ons allemaal. En daarom is het van groot belang om te blijven kijken of het allemaal evenwichtig aan bod komt.

Wat me brengt op de vragen van GroenLinks rond twee onderwerpen: windmolens in natuurgebieden en biologische veehouders.

Te beginnen bij windmolens. In de themavergadering stelde GroenLinks kritische vragen over de praktijk van de uitzonderingen voor wind aan de randen van de Natura 2000-gebieden. De gedeputeerde wuifde onze zorgen wat weg, want de bepaling zou immers gedaan zijn op verzoek van terreinbeherende organisaties, die daarmee meer mogelijkheden zouden hebben om windmolens groepjesgewijs te kunnen plaatsen naast de hoofdinfrastructuur, en daarmee zouden het veeleer snelwegmolens worden. Bij het vaststellen van de verordening moeten we echter precies kijken naar wat er staat en wat alle mogelijke implicaties kunnen zijn. En dan zijn wij nog niet gerustgesteld. De aanleg kan leiden tot natuurschade, onderhoudswegen blijven nodig en we zijn nog geen kampioen in hoogwaardige natuurcompensatie. Kan de gedeputeerde ons verzekeren dat molens in natuur hooguit een uitzondering worden in Brabant en dat de provincie zich tot het uiterste gaat inspannen om ecologische schade van een dergelijk project te beperken?

En dan de biologische boeren. Goed dat de gedeputeerde het foutje heeft hersteld in bijlage 2 ten aanzien van de biologische geitenhouders. GroenLinks is blij met het uitstel van twee jaar voor biologische veehouders die met de potstal werken – vandaag heel veel gehoord, de hele dag door, die potstal –, naar aanleiding van de motie van GroenLinks uit 2017. In het amendement bij deze IOV vanuit de vijf coalitiepartijen ziet GroenLinks dan ook vooral ruimte voor de biologische veehouderij. Deze bedrijven bewijzen nu al dat ze natuurinclusief kunnen werken. En dat geeft ook nog eens minder problemen met stikstof, of beter: ammoniak. Die vorm van landbouw bedient daarnaast meer maatschappelijke functies dan voedselproductie en economie alleen. Daarom de vraag aan het college: is er een aangepaste stalderingseis mogelijk voor deze specifieke sector, gezien ook het feit dat dieren in een biologisch systeem meer ruimte nodig hebben?

Ik eindig met de vragen die zijn gesteld in deze video en de antwoorden daarop vanuit GroenLinks. Wat ons betreft kan de balans beter en wordt natuur veel meer onderdeel van ons landelijk gebied.

De **voorzitter**: Met twee interrupties op de valreep. Eerst de heer Vreugdenhil en dan de heer Boon.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. Ik ben wel benieuwd. Mevrouw Roijackers vraagt eigenlijk dat er ruimte komt, dat de emissie-eisen verlaagd worden voor de potstallen daarin. Tegelijkertijd heeft u ook volgens mij bij het coalitieakkoord gezegd: ja, als dan de bijdrage aan de depositiewinst lager is, zal dat binnen de sector opgelost moeten worden. Betekent dat dat u voor de biologische boeren ruimte wilt creëren bij uw eigen gedeputeerde, weer ten koste van de andere groep in diezelfde sector?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ik zie een analogie met de fosfaatdiscussie, waarbij naar de smaak van GroenLinks volkomen onterecht naar biologische melkveehouders is gekeken om een natuurschadeprobleem op te lossen. Nu zitten we in eenzelfde discussie ten aanzien van ammoniak. Wij zeggen, analoog aan wat wij destijds hebben gezegd: de grondgebonden veehouderij geeft geen mestprobleem, de biologische, natuurinclusieve landbouw geeft niet een ammoniakprobleem, zodanig dat de natuur blijvende schade krijgt, wat anders is dan de veehouderij, die oververgunnd is in de afgelopen decennia en waar we nu de erfenis van hebben.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Dat is geen antwoord op mijn vraag. Maar u zegt dat u het met elkaar heeft afgesproken en ik heb gehoord dat het coalitieakkoord echt in beton is gegoten. Dat betekent dus: deze vraag die u stelt gaat meteen weer ten koste van alle andere boeren, en dat zijn ook gezinsbedrijven. Ziet u nou wat u aan het doen bent: dat u met uw lifflafjes zo links en rechts meteen een hele groep gezinsbedrijven weer in de problemen brengt, met extra eisen die straks voor 1 april ingediend moeten worden, die dus nog niet duidelijk zijn, maar waarvan we wel zeggen: let op, als mijn gedeputeerde dit doet, dan krijgt u met extra eisen te maken, maar ik eis wel van u op 1 april de vergunning.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): ChristenUnie-SGP weet donders goed wat GroenLinks bedoelt, omdat wij daar van meet af aan volkomen duidelijk over zijn geweest. Er is over gesproken, een aantal jaren geleden, dat de Brabantse boeren rondjes rijden op een rotonde en geen afslagen kiezen die nodig zijn voor de toekomst. Er werden vier heldere afslagen door het toenmalige college geschetst: afslag 1 was naar de natuurinclusieve hoek gaan, afslag 2 is ketens bouwen, afslag 3 is stoppen en afslag 4 was hoog-industrieel. Bij GroenLinks hebben we toen al gezegd: die afslag hoog-industrieel, die vinden wij niet volhoudbaar en dat vinden wij niet de toekomst. En hier sta ik als de GroenLinks-woordvoerder te vertellen wat onze visie is.

De **voorzitter**: Boon, interruptie.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter. Ik ben vorige week onder andere met een fractiegenoot van u op werkbezoek geweest en daar hebben wij prachtige boeren gezien die niet biologisch waren, maar wel climate-proof, natuurinclusief, ja, ook gangbare bedrijven die gewoon vooral op diervriendelijkheid waren geïënteerd, en die ook gewoon aangaven: wij willen op dit moment niet biologisch worden. Maar nu wilt u alleen specifiek een uitzondering voor biologisch. Zou u die uitzondering dan niet willen verplaatsen naar een veel breder spectrum, wat Hermen ook aangaf?

De **voorzitter**: Het woord is aan mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ik ben blij met deze vraag, voorzitter, want het is inderdaad goed om precies te kijken naar wat er is. Voordat je biologisch kunt gaan werken, moet je twee jaar lang omschakelen. In die omschakelingsperiode lopen veel van onze akkerbouwers en veehouders tegen een probleem aan, want twee jaar lang ben je al wel bezig om extensief te werken en heb je minder opbrengst, moet je aan

meer en strenge regels voldoen, maar kan je nog niet je producten biologisch op de markt brengen – overigens een markt, zeg ik nog eventjes, die er in Nederland veel meer is en waar wij vanuit het buitenland nu onze producten voor moeten gaan halen. Dus we zijn in Nederland op dit moment nog niet in staat om te voldoen aan de Nederlandse vraag naar biologische producten. Dat moeten we uit het buitenland halen, maar wat wij hier allemaal produceren brengen we voor een procent of 80 de grens over. Om maar even te zeggen in wat voor rare wereld we leven wat dat betreft. En ik zeg dat ik wil gaan kijken naar mogelijkheden voor landbouwers die bezig zijn met die omschakeling naar die meer natuurlijke systemen. Dat heeft u goed begrepen.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon, ten tweeden male.

De heer **Boon** (PVV): Ja, maar u koppelt het nou toch weer aan biologisch.

De **voorzitter**: Sorry, mijnheer Boon. Mag ik stilte in de zaal? De heer Boon heeft het woord.

De heer **Boon** (PVV): U koppelt het toch weer naar boeren die bezig zijn met omschakeling. Nee, er zijn ook boeren die zeggen “wij hoeven niet biologisch”, of boeren in bepaalde natuurinclusieve gebieden, die niet eens biologisch kunnen, maar die wel proberen climate-proof en diervriendelijk te zijn. Maar die boeren laat u in de kou staan. Alleen die met het dogmaatje ‘biologisch’ krijgen weer een voorkeursbehandeling en alle andere boeren, die wel keihard bezig zijn, diervriendelijk, worden weer in de kou gelaten.

De **voorzitter**: Uw vraag is herhaald. Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ik hoop dat de Brabantse natuurinclusieve boeren goed genoeg weten wie ik allemaal een warm hart toe draag. Het is alleen wel zo dat de Skal-certificering nogal streng is en het is ook zo dat het natuurinclusieve, biologische systeem het enige ecologisch volhoudbare systeem is. Dus zeggen wij consequent dat wij daar die stappen in willen gaan zetten.

De **voorzitter**: Laatste interruptie, want mevrouw Roijackers was al klaar met haar betoog. De heer Meijer.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ik had nog één zin tot slot, voorzitter.

De **voorzitter**: Die houdt u dan nog tegoed, maar eerst de interruptie.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter, want er gaat iets opmerkelijks gebeuren. Ik probeer heel even de stellingname van de PVV ietsje te vertalen in de richting van D66 en kijk even of ik mevrouw Roijackers op ons pad mee kan nemen. Als we het nou hebben over melkveehouders die weidegang toepassen, die het grootste deel van het jaar bereid zijn om die koeien in de wei te laten staan: die melkveehouders zien zich nu geconfronteerd in een heel complexe omgeving waarin, door de onduidelijkheid vanuit de minister van Landbouw, ook nog rondom vergunningverlening natuurlijk, heel veel spanning ontstaat. Bent u bereid om het college de opdracht te geven om voor die specifieke melkveehouders, die weidegang het grootste deel van het jaar toepassen, te kijken wat zij nou eigenlijk voor hun stalsysteem moeten gaan doen?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Kijk, de situatie van natuurschade en oververgunning betreft natuurlijk met name de intensieve pluimvee/vleesvarkenshouderij in Brabant. Als het gaat over de melkveehouderij, dan is die doorgaans al extensiever en meer grondgebonden. Dus ja, als antwoord op D66, voorzitter: ik ben bereid om te gaan kijken naar de mogelijkheden om voor die weidegang en die extensivering meer mogelijkheden te krijgen, want dat is het soort veehouderij dat beter past bij de ecologische realiteit.

De **voorzitter**: Nog één keer. Nee, ik had gezegd: "Geen interrupties meer, we gaan daarna verder." De orde van het debat vraagt soms van de voorzitter ook een beetje 'dan had u eerder moeten zijn'. De heer Meijer mag nog één keer, dan de laatste zin van mevrouw Roijackers, en dan gaan we verder.

De heer **Meijer** (D66): Dank u wel, voorzitter. Ik ben blij dat we hier met elkaar goed naar elkaar luisteren en dan ook daadwerkelijk tot resultaten kunnen komen, omdat ik inderdaad denk dat het college aan de slag moet rondom de melkveehouders die weidegang toepassen, om te kijken of we de Brabantse melkveehouderij wat kunnen extensiveren, iets waar volgens mij in het bestuursakkoord een afspraak over gemaakt is en waar D66 in ieder geval heel erg blij mee is.

De **voorzitter**: Goed, punt gemaakt. De laatste zin van mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Wat GroenLinks betreft kan de balans beter, wordt natuur veel meer onderdeel van het landelijk gebied en krijgen we er meer boeren bij als landschapshoeders, voedsel-docenten en natuurontwikkelaars.

De **voorzitter**: Geen interrupties meer in deze bijdrage. We gaan door met het debat. Ik heb gezien dat er twee woordvoerders zijn vanuit de PVV-fractie. Ieder tweeënhalve minuut?

De heer **Van Hattem** (PVV): Ongeveer tweeënhalve minuut. Misschien dat ik iets langer uitkom, maar het is om en nabij tweeënhalve minuut.

De **voorzitter**: Dan weet ik waar ik op moet letten. Als eerste de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Ik heb ook enkele plaatjes die geprojecteerd gaan worden zo meteen.

De VVD heeft zojuist een zoethoudertje uitgedeeld. Slechts kortstondig uitstel is niet de sleutel voor onze veehouders, maar een onrealistische nepoplossing. Toch dank voor het lekkers, maar helaas: we schieten er niet heel veel mee op.

Het zogenaamde 'beleidsneutrale' karakter van deze interim-omgevingsverordening is een farce. Gedeputeerde Van Merriënboer sprak in de themacommissie over het doorvertalen van vastgesteld beleid middels deze verordening. Het is echter fundamenteel de vraag wat onder 'vastgesteld beleid' moet worden verstaan. De coalitiepartijen – de VVD voorop – stellen dat het coalitieakkoord en het daaraan toegevoegde inlegvelletje met coalitieafspraken over de veehouderij al moet worden gezien als 'vastgesteld beleid'. Maar een bestuursakkoord is een intentie om tot beleid te komen en nog geen door heel PS vastgesteld beleid, ook niet met een motie die oproept om uitvoering te geven aan het bestuursakkoord. Op die manier worden coalitieafspraken opgerekt tot vrijwel een blanco cheque voor GS, die zonder nadere kaderstelling verstreckende maatregelen kunnen wegschrijven als vastgesteld beleid. Hierdoor worden de rol van de oppositie, de kaderstellende rol van PS als geheel en daarmee de democratische besluitvorming botweg kaltgesteld. Dit geldt in het bijzonder voor het veehouderijbeleid, wat

met deze interim-omgevingsverordening als een Zwaard van Damocles boven de hoofden van de agrarische sector wordt gehangen. Beleidsarm betekent voor onze boeren: arm door beleid.

Voorzitter. Deze interim-omgevingsverordening bevat ook een versoepeling van de regels voor de plaatsing van windturbines in natuurgebieden. De gedeputeerde verkondigde in de themacommissie dat deze windturbines langs randen van natuurgebieden kunnen komen, maar dat is nog altijd *in* de natuurgebieden en dus niet ernaast. Terwijl voor boeren, de bouw, de industrie en de infrastructuur een totaal beklemmende stikstofbureaucratie wordt toegepast om mogelijke effecten op natuurgebieden te voorkomen, laat dit college dus wel natuur- en landschapsvernietiging toe door windturbines in natuurgebieden. Volstrekt belachelijk en de wereld op zijn kop. Zelfs de Brabantse Milieufederatie, het Brabants Landschap en Natuurmonumenten stellen nu deze versoepeling als zeer onwenselijk te vinden. Terecht geven zij aan dat de natuuraantasting door windturbines fors is voor vogels en vleermuizen, voor de bodemstructuur door zware betonnen funderingen of heipalen, door verharde opstelplaatsen voor kraaninstallaties en door geasfalteerde toegangswegen naar de turbinevoet. Bovendien stellen zij de vraag of de plaatsing van windturbines wel zo 'tijdelijk' is als GS doet voorkomen vanwege de vervanging op termijn door nog grotere exemplaren. Allemaal punten die de PVV al veelvuldig hier naar voren heeft gebracht. Ook constateerden we al eerder dat deze provincie volop bezig is met zogenaamde boswindprojecten ...

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem. Ik wil u graag helpen, maar u bent nu al ruim over de tweeënhalve minuut heen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Nog één zin, voorzitter.

De **voorzitter**: Oké.

De heer **Van Hattem** (PVV): Zoals een windpark in de bossen bij Reusel en Bladel en een haalbaarheidsonderzoek waarin 'windbossen' werden voorgesteld. Ons landschap en onze natuur moeten gevrijwaard blijven van deze windgedochten. Daarom dient de PVV een amendement in dat prima aansluit bij de oproep van de BMF, Brabants Landschap en Natuurmonumenten.

En dan geef ik graag het woord aan mijn collega, de heer Boon.

De **voorzitter**: Die staat al klaar. U heeft nog twee minuten, mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter. Op 7 juli 2017 was de PVV heel duidelijk: afspraak is afspraak, dus géén versnelling transitie veehouderij. De PVV is wel een betrouwbare partner in tegenstelling tot de onbetrouwbare VVD, CDA, D66 en GroenLinks. Wij houden ons wel aan afspraken. En de afspraak die met de boeren is gemaakt, is 2028 en daar moet de provincie zich aan houden. Geen uitstel van drie, zes of negen maanden. Nee, gewoon de afspraak laten staan op 2028.

De boeren gaan de komende jaren door de aankomende stikstofmaatregelen waarschijnlijk een bak extra regelgeving vanuit de EU en Den Haag over zich heen gestort krijgen. En waarom wil deze provincie daaraan meedoen? Waarom wilt u de kleine gezins- en familiebedrijven opzadelen met nog meer doorgeslagen milieuregelgeving? De Brabantse landbouw gaat kapotgemaakt worden door politici die buigen voor waanideeën van GroenLinks en de milieumaffia. Laten we dit moment juist aangrijpen om samen te komen, om niet óver de boeren te praten, maar mét de boeren. Laten we zoeken naar realistische, diervriendelijke innovaties zonder de boeren het mes op de keel te zetten. Maar al deze partijen van het CDA, tot de VVD tot aan de ChristenUnie, ze buigen allemaal voor EU-regeltjes van EU-bureaucraten. De PVV kiest daar niet voor. Wij kiezen niet voor de EU, maar de PVV kiest voor de boeren.

Voor ons hoeven al die doorgeslagen stikstofregeltjes niet, wij willen dat de minister de aanwijzing van de Natura 2000-gebieden schrapt. Maar wat dit college op zijn minst kan doen, is de Brabantse regels in zijn geheel schrappen.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon, interruptie, en u heeft daarna echt nog maar één zin. Ik heb niet meer kunnen zien wie het eerst ... Ja, de heer Meijer was eerst, interruptie.

De heer **Meijer** (D66): Dus hebben de jonge benen het weer gewonnen. Ja, ik had een vraag richting de PVV-fractie. Met een anti-Europees betoog was ik benieuwd wat ze richting de agrarische sector zeggen als het gaat over landbouwsubsidies en alle miljarden die vanuit Europa juist dié kant opgaan.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, ik had nooit gedacht dat ik de heer Meijer dankbaar zou zijn voor vragen, maar ik ben echt dankbaar dat ik deze vraag mag beantwoorden. Waarom? Ik ga het heel makkelijk uitleggen met rekensommetjes die zelfs u kunt begrijpen. Nederland is netto betaler, ja? Stel even voor: Wij betalen als Nederland 100 miljoen euro en onze boeren krijgen 60 miljoen euro. Moeten we dan zeggen: jee, we krijgen 60 miljoen? Nee, we missen 40 miljoen. Dat is het hele verhaal van de EU. En u doet hier van: nee, maar ze krijgen 60 miljoen. Ja, maar kijk eens wat u betaalt, mijnheer Meijer. Laten we daarmee stoppen. Dan hebben we weer 100 miljoen voor Nederland.

De **voorzitter**: Ja, uw sommetje is duidelijk. Mijnheer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, dit sommetje was zo duidelijk dat zelfs mijn dochter van vier maanden dit, denk ik, wel begrijpt. Maar het probleem met uw sommetje is dat u voor de individuele ondernemer waar u zo vaak over praat, natuurlijk helemaal niets heeft opgelost. Die individuele ondernemer, die zijn bedrijf gebouwd heeft mede op basis van een Europese subsidie, heeft niets aan uw sommetje. Dus het eerlijke verhaal is dat u ook helemaal niet uit de Europese Unie kunt stappen, want dan draait u de ondernemers zelf de nek om.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Natuurlijk kunnen wij dat wel, want al het geld dat we nu in de EU pompen, dat naar Zuid-Europa gaat, dat naar Oost-Europa gaat, dat kunnen we dan gebruiken voor Nederland, onder andere voor Nederlandse boeren, voor onze snelwegen, voor allerlei dingen. We zijn van die EU-regeltjes af, Nederland kan vooruit, we kunnen onze eigen natuurgebieden beheren, in plaats van lelijke zandgronden kunnen we mooie bossen doen, daar bent u ook blij mee. Dus laten we vandaag liever nog uit die EU stappen, dat is voor iedereen beter: voor ons, voor de boeren, voor de burgers, voor heel Brabant.

De **voorzitter**: De heer Heijmans, interruptie.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter. Het is eigenlijk heel simpel, want ik hoor de PVV nooit anders zeggen dan dat zij tegen subsidie zijn, wat voor subsidie ook: subsidie is belastinggeld, dat behoort je niet, en zeker subsidie aan bedrijven, dat ga je toch niet doen. Dus wees nou eerlijk, mijnheer Boon. Er gaat nu op dit moment ongeveer 800 miljoen euro aan Europese landbouwsubsidies naar onze boeren. Als u uit

de EU stapt, valt die subsidie gewoon weg, want als u als PVV het voor het zeggen hebt: u bent tegen het verstrekken van subsidie. Of zegt u iets anders?

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ik ga iets anders zeggen. Wat onze boeren zouden kunnen doen met het vrijgekomen geld: de btw op groente en fruit van onze Hollandse boeren, die kunnen we naar nul doen, dan kunnen de boeren meer verdienen en ze krijgen geen subsidie. En het geld, dat hebben we.

De **voorzitter**: Heijmans, tot slot.

De heer **Heijmans** (SP): Dat vrijgekomen geld dat wij niet meer aan Europa hoeven af te dragen, dat gaat u aan de boeren geven?

De heer **Boon** (PVV): Nee, ik heb gezegd: we kunnen bijvoorbeeld onze btw verlagen op Nederlandse producten, waardoor Nederlandse producten meer gekocht worden, dat er meer winstmarge overblijft voor de boeren.

De heer **Heijmans** (SP): Maar u weet ...

De **voorzitter**: Nee, mijnheer Heijmans, nee, nee, u heeft twee keer geïnterrupteerd. De heer Boon heeft nu nog één zin, want de tijd was op.

De heer **Boon** (PVV): Ja, ik ga het nog een keer vragen namens de PVV, maar ook namens alle boeren, burgers: college, schrap deze Brabantse regels, ga nou niet nog een kop erop leggen, we krijgen al genoeg ellende vanuit de EU en Brussel. We hebben één opdracht voor u: kom op voor de Brabanders, die hebben u gekozen, doe nu uw taak. Kom op voor Brabant.

Amendement A6/2019: 'Geen boswind in Brabant'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 25 oktober 2019, ter bespreking van ontwerpbesluit 50/19 B 'Vaststellen Interim omgevingsverordening Noord-Brabant';

besluiten:

dat artikel 3.38 van de Interim omgevingsverordening Noord-Brabant vastgelegd als GML-bestand met plan-idn NL.IMRO.9930.InterimOvr in zijn geheel komt te vervallen.

Toelichting: dit artikel bevat een regeling voor het tijdelijk toelaten van windturbines in Brabantse natuurgebieden. Om de Brabantse natuur te beschermen tegen windturbines en de vele soorten overlast die daarmee gepaard gaan, is het noodzakelijk om dit artikel uit de verordening te schrappen.

Alexander van Hattem, PVV."

Amendement A12/2019: 'Geef stoppers de ruimte'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 25 oktober 2019, ter bespreking van Ontwerpbesluit 50/19 B 'Vaststellen Interim omgevingsverordening Noord-Brabant';

besluiten tot de volgende wijzigingen bij de Interim omgevingsverordening Noord-Brabant vastgelegd als GML-bestand met plan-idn NL.IMRO.9930.InterimOvr:

- artikel 2.68 lid 1 komt als volgt te luiden:

'Een huisvestingssysteem dat niet voldoet aan artikel 2.66 Eisen huisvestingssysteem bestaande stal veehouderij mag toegepast worden tot uiterlijk 1 januari 2028, indien:

- a. de veehouderij, waarvan het huisvestingssysteem deel uitmaakt, de bedrijfsvoering in zijn geheel beëindigt per uiterlijk 1 januari 2028 en hiervan voor 1 april 2020 bij de provincie mededeling is gedaan, door middel van het door Gedeputeerde Staten vastgesteld formulier;
- b. het tot de veehouderij behorende huisvestingssysteem voor de hele betreffende hoofdcategorie op 19 juli 2017 voldoet aan de eisen van het Besluit emissiearme huisvesting;
- c. gelijktijdig met de mededeling bewijs wordt overlegd dat een melding Activiteitenbesluit is gedaan dat het houden van vee uiterlijk 1 januari 2028 wordt gestaakt, respectievelijk een verzoek is gedaan tot intrekking van de omgevingsvergunning milieu per uiterlijk 1 januari 2028;
- d. voor zover van toepassing gelijktijdig met de mededeling wordt verzocht om intrekking van de vergunning ingevolge de Wet natuurbescherming per uiterlijk 1 januari 2028;
- e. de elektrische installatie is goedgekeurd volgens NTA 8220 door een daartoe gecertificeerde instantie’;
- artikel 2.68 lid 2 komt als volgt te luiden:

‘Een huisvestingssysteem dat niet voldoet aan artikel 2.66 Eisen huisvestingssysteem bestaande stal veehouderij mag toegepast worden tot uiterlijk 1 januari 2028 indien:

- a. de veehouderij waarvan het huisvestingssysteem deel uitmaakt, de bedrijfsvoering in zijn geheel beëindigt per uiterlijk 1 januari 2028 en hiervan voor 1 april 2020 bij de provincie mededeling is gedaan, door middel van het door Gedeputeerde Staten vastgesteld formulier;
 - b. het tot de veehouderij behorende huisvestingssysteem voor de hele betreffende hoofdcategorie op 19 juli 2017 voldoet aan de eisen van het Besluit emissiearme huisvesting;
 - c. gelijktijdig met de mededeling bewijs wordt overlegd dat een melding Activiteitenbesluit is gedaan dat het houden van vee uiterlijk 1 januari 2028 wordt gestaakt, respectievelijk een verzoek is gedaan tot intrekking van de omgevingsvergunning milieu per uiterlijk 1 januari 2028;
 - d. voor zover van toepassing gelijktijdig met de mededeling wordt verzocht om intrekking van de vergunning ingevolge de Wet natuurbescherming per uiterlijk 1 januari 2028;
 - e. veehouderijen gevestigd binnen het werkingsgebied Beperkingen veehouderij instemmen dat het houden van vee planologisch wordt verboden op de locatie;
 - f. vanaf 1 januari 2022 ten hoogste het aantal dieren wordt gehouden dat overeenkomt met de berekende emissie vanuit de stallen waarvan sprake zou zijn geweest wanneer de toegepaste huisvestingssystemen zouden voldoen aan de tot 1 april 2020 geldende emissiereductie-eisen, zoals opgenomen in bijlage 2 Technische eisen huisvestingssysteem;
 - g. als peildatum voor het bepalen van het aantal dieren geldt het aantal dieren dat op 18 juni 2019 op de locatie gehouden kan worden op grond van de vergunning ingevolge artikel 2.7 Wet natuurbescherming, of bij gebreke daarvan de vergunning ingevolge de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht of de melding op grond van het Activiteitenbesluit milieubeheer;
 - h. indien het een melkveehouderij betreft, deze over de periode 2019 tot en met 2023 voldoen aan de voorwaarden voor:
 - 1. derogatie, wat blijkt uit een door RvO verleende derogatievergunning, of
 - 2. biologische bedrijfsvoering, wat blijkt uit een door SKAL uitgegeven certificaat;
 - i. de elektrische installatie is goedgekeurd volgens NTA 8220 door een daartoe gecertificeerde instantie.’
- Maikel Boon, PVV.”

Motie M54/2019: ‘Schrappen versnelling transitie veehouderij’

“Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25 oktober 2019, ter bespreking van Statenvoorstel 50/19 Vaststellen Interim omgevingsverordening Noord-Brabant; constaterende dat:

- bedrijven al jaren erop zijn ingesteld om in 2028 aan de strengere milieueisen te voldoen;

- door het besluit Versnelling transitie veehouderij één op de tien veehouders onder de armoedegrens komt of noodgedwongen het bedrijf moet sluiten;
- de innovatieve stalsystemen niet op tijd ontwikkeld zullen zijn;
- het niet duidelijk is of de innovatieve stalsystemen daadwerkelijk zullen renderen;
- er een ernstige bezorgdheid is dat de huidige aanpak alleen niche-ontwikkelingen zal faciliteren en geen bijdrage levert aan een brede markttransitie;

overwegende dat:

- de versnelling van de transitie veehouderij het ondernemerschap van veehouders erg moeilijk zo niet onmogelijk maakt;
- de dure investeringen ten koste zullen gaan van dierenwelzijn;
- het meest contraproductieve effect van het voorgenomen beleid het feit is dat duurzame ketenconcepten, zoals 1-Ster Beter Leven, een substantieel volumeverlies zullen laten zien;
- met het voorliggende beleid veehouders in de praktijk gaan kiezen voor luchtwassers, die niet bijdragen aan diervriendelijkheid en/of een gezond stalklimaat;
- veehouderijen groter gaan worden om te overleven;
- de transitie niet actief stuurt op diervriendelijkheid;
- de regeling juridisch wankel is, des te meer na het vernietigen van de PAS door de RvS;
- de versnelde maatregelen onuitvoerbaar zijn voor de gemeenten;
- de landelijke fracties van de VVD en het CDA toegeven dat het ontbreekt aan transparantie bij het RIVM als het gaat om de manier waarop stikstofneerslag in natuurgebieden wordt berekend;
- het Mesdag Zuivelfonds vanwege dit gebrek aan openheid een procedure tegen het RIVM is gestart om inzage in het gehanteerde stikstofmodel af te dwingen;

dragen GS op:

- om de versnelling van de transitie veehouderij en alle onderliggende regelgeving uit de interim omgevingsverordening te schrappen en Brabantse boeren weer tot 2028 de tijd te geven om aan de strengere emissie-eisen binnen de transitie veehouderij te voldoen;

en gaan over tot de orde van de dag.

1 <https://www.bndestem.nl/breda/zundert-start-lobby-voor-aanpassing-stikstofeisenprovincie~a89a6322/>

2 <https://www.boerderii.nl/Home/Nieuws/2019/10/Schouten-meer-geld-voor-stikstofmeting-in-natuur-482668E/>

3 <http://www.mesdag-fonds.nl/nieuws/t30/mesdagfonds-eist-inzage-in-stikstofmodel-en-daagt-rivm-voor-rechtbank.html>

Maikel Boon, PVV."

Motie M55/2019: 'Motie van afkeuring'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op vrijdag 25 oktober 2019, behandelend het Statenvoorstel 50/19 Vaststellen interim omgevingsverordening Noord-Brabant;

constaterende dat:

- vigerende verordening met alle verstreckende implicaties leiden tot faillissementen van bedrijven, armoede en versnelde schaalvergroting;

overwegende dat:

- Gedeputeerde Staten met generieke maatregelen de agrarische sector in den breedte onevenredig hard raken;
- het zonder overleg met de sector eenzijdig openbreken van gemaakte afspraken als onbetrouwbaar en onbehoorlijk bestuur kan worden aangemerkt;
- het onduidelijk is of met de voorgestelde maatregelen de beoogde milieuwinst überhaupt kan worden gehaald;

- er voor verschillende type veehouderijen geen haalbare en/of betaalbare technieken voorhanden zijn om te kunnen bijdragen aan beoogde milieudoelstellingen;
 - Gedeputeerde Staten niet openstaan voor verzachtende en verlichtende maatregelen;
 - Gedeputeerde Staten geen flankerend beleid hebben uitgewerkt ondanks een daartoe in april 2017 ingediende motie;
 - door genoemde argumenten ook de juridische haalbaarheid in twijfel kan worden getrokken;
- spreken uit de vigerende Verordening natuurbescherming (Statenvoorstel 41/17) en de Verordening ruimte (Statenvoorstel 39/17) door het college van GS af te keuren;
en gaan over tot de orde van de dag.
Alexander van Hattem, PVV
Maikel Boon, PVV."

De **voorzitter**: Ik dank de heer Boon voor zijn bijdrage. Dan is nu de Partij van de Arbeid-fractie. Even in het kader van verwachtingenmanagement: het is mijn bedoeling om na de eerste termijn te schorsen voor de dinerpauze. Dat is ook met de keuken zo afgestemd. Dus dat betekent dat we de warme maaltijd – de details kent u – over ongeveer een halfuurtje naar mijn inschatting kunnen gebruiken. Maar nu de Partij van de Arbeid bij monde van de heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Ja, dank je wel, voorzitter. Ik heb begrepen dat er een Indische rijsttafel wordt geserveerd vanavond, dus dan kunnen jullie je daar vast een beetje op voorbereiden.
Ja, voorzitter. Wij spreken vandaag over de interim-omgevingsverordening ...

De **voorzitter**: Mag ik stilte in de zaal? En dat is niet alleen vanwege de nu wat gebroken stem van de heer Smeulders. Hij heeft het woord.

De heer **Smeulders** (PvdA): Ja, dank je wel, voorzitter. Ja, sorry, het valt niet helemaal mee, maar ik ga het toch proberen. Wij spreken vandaag over de interim-omgevingsverordening. Daar is niet zo heel veel van te merken, want als je zou zeggen dat we hier een landbouwdebat voeren, zou ook iedereen het geloven. Maar ik wil daar wel aandacht voor vragen, want in de samenleving, en hier in huis, maar ook wij als PS en natuurlijk ook de gedeputeerde, voor wie dit ook een milestone is, zijn we al heel lang bezig, en zijn al best veel mensen al heel lang bezig met de implementatie van de Omgevingswet in Brabant. Dit is de volgende tussenstap die we daarin zetten, na de vaststelling van de omgevingsvisie eind vorig jaar. Dit is een heel belangrijke mijlpaal in de aanloop naar de beleidsrijke implementatie middels een nieuwe omgevingsvisie, waarin we dus ook allerlei discussies kunnen gaan voeren over wat er wel en niet moet gaan veranderen, en naar het opstellen van programma's waarin we beleid en uitvoering gaan opnemen. Daar gaan we de komende jaren druk mee aan de slag. Dit is een tussenstap. Inhoudelijk heb ik daar nu niet zo heel veel over te zeggen, want hoe je het ook noemt, beleidsrijk of beleidsarm, mijnheer Heijmans: ja, er zitten wat wijzigingen in, maar het is geen heel nieuwe verordening, dus in die zin heb ik er qua inhoud niet zo heel veel over te zeggen. Maar voor de betrokkenen is het wel een heel goed moment om dit te markeren.

Door de fractie van de VVD zijn een amendement ingediend over ruimte voor innovatie en een motie over innovatie in de landbouwsector. Ik las daarstraks, op brabantsdagblad.nl geloof ik, dat de VVD-fractie benieuwd was of wij deze motie als coalitiepartner zouden steunen. Nou, dat gaan we doen, en het amendement ook, dus in die zin hebben we daar ook weer helderheid over.

En dan ten slotte, voorzitter, wil ik iets zeggen over de windturbines, want het is inderdaad zo dat wij door onze zeer gewaardeerde Brabantse Milieufederatie gevraagd zijn: "Wat vinden jullie er nou eigenlijk van dat er misschien wel windturbines langs randen van infrastructuur en natuurgebieden kunnen komen?" Nou,

we vinden het als PvdA-fractie – mijnheer Van der Wel, ik geef, denk ik, het antwoord op uw vraag al – heel verstandig dat je windturbines probeert te clusteren langs infrastructuur. Dus dat is een goeie keus. En ja, langs infrastructuur heb je af en toe te maken met natuurgebieden, en als je dan in de randen die wieden laat draaien, dan snap ik dat dat vervelend kan zijn voor de vogeltjes die daar wonen. Maar het punt is: we moeten wel keuzes maken in Nederland, en zeker ook in Brabant, want het is hier heel vol. Mevrouw Dirken heeft er daarstraks al wat over gezegd: het is vol in Brabant, veel verschillende functies. Veel mensen vinden het ook niet fijn als windturbines heel dicht in de buurt van hun woonomgeving komen te staan, dus als je dan keuzes moet gaan maken, vinden wij dit acceptabel.

De **voorzitter**: Van der Wel, interruptie.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter, even terug naar net daarvoor, waar ik eigenlijk voor opstond. U zegt: u was benieuwd wat de VVD zou vinden van het feit dat u het amendement van de VVD gaat steunen. Nou, dat is heel interessant, maar het gaat erom: u zegt dat u het gaat steunen. Punt. Komt daar nog een uitleg van? Waarom gaat u dit nu steunen?

De **voorzitter**: Smeulders.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Het staat in de omgevingsvisie ...

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Een goede vraag op zich. Wij gaan het steunen omdat wij, net zoals de VVD, het belangrijk vinden om innovatieve ondernemers die iets willen met bepaalde staltypes, om die daarin ruimte te geven, en die daar de ruimte te geven om ook de juiste technieken toe te passen. Dat is eigenlijk het antwoord.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Er ligt een voorstel van het college, daar hebben ze over nagedacht, die data zijn niet willekeurig. En wat u nu zegt van “we maken er gewoon een andere datum van”, vindt u dat niet gewoon willekeur, zeg maar? Ik bedoel: dit college is toch úw college en heeft er toch over nagedacht?

De **voorzitter**: Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Ja, het is wel een interessante benaderwijze, maar op het moment dat wij altijd zouden doen wat het college zegt, bent u de eerste die mij komt vertellen dat ik altijd achter het college aan loop. Ik vind het af en toe fijn om zelf ook gewoon na te denken en een mening te hebben, ook als dat afwijkt van het voorstel van het college.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Ik hoor de PvdA spreken over dat Brabant zo vol is. Nou ja, dat is mede dankzij de door de PvdA gestimuleerde massa-immigratie waar we al jarenlang mee te maken hebben en die alleen maar verder oploopt. Dus ik zou zeggen: doe dan vooral daar eens iets aan. Maar het punt is: u zegt wederom “het zijn windturbines langs randen van natuurgebieden en langs

infrastructuur". Ik weet niet of u de kaartjes hebt bekeken die ik straks heb laten projecteren hier, maar daar waren onder andere kaartjes bij van windpark de Pals, weliswaar langs de A67, maar wel midden in een natuurgebied. Er was een afbeelding bij, die komt uit een haalbaarheidsstudie die door de TU Eindhoven is uitgevoerd in opdracht van deze provincie, met een zicht vanaf de Strabrechtse Heide, nota bene een Natura 2000-gebied, hoe dat je dan de mega-windturbines daar boven de heidevlaktes ziet uitsteken. En u zegt: "Ja, die vogeltjes hebben er last van." Ja, die hebben er wel last van, maar niet heel lang, want die worden meteen door die windturbines doodgemept. Dat is wat u daarmee veroorzaakt.

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van Hattem** (PVV): Mijn vraag is hoe de PvdA nu kan volhouden dat dit acceptabel beleid is en een goede keuze, terwijl we aan de ene kant onze boeren kapotmaken vanwege die Natura 2000-gebieden en we anderzijds pal in die Natura 2000-gebieden en andere natuurgebieden windturbines toelaten.

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. De heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Ja, dank je wel, voorzitter. Nou, niet *in*, maar *langs*, dus dat is al een groot verschil, want een windturbine midden op de Strabrechtse Heide vinden wij ook geen goed idee. Dus daar wil ik wel effe een verschil in maken, en dat is een groot verschil. En heel eerlijk ..., wat was uw vraag nou precies? Want u hield weer een betoog van twee minuten, maar wat vraagt u mij?

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Misschien dat ik het in alle scherpheid zo kan neerzetten. Als de PvdA het goed vindt dat er windturbines worden geplaatst volgens het voorstel van uw college, om ze in natuurgebieden te plaatsen, dan is dat in natuurgebieden. Als er sprake is van stikstofdepositie op diezelfde Natura 2000-gebieden, wordt er ook niet gekeken of het langs de rand van een Natura 2000-gebied is. Nee, dan telt het hele Natura 2000-gebied.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem, toch een korte vraag graag.

De heer **Van Hattem** (PVV): Hoe kunt u nou rechtvaardigen dat die verschrikkelijke windturbines wel in die natuurgebieden worden geplaatst, en niet erlangs, zoals u zei?

De **voorzitter**: Oké. Smeulders tot slot.

De heer **Smeulders** (PvdA): Ja, ik heb net al het nodige gezegd over 'in' en 'langs', dus daar ga ik niet nog een keer aan beginnen. En twee: stikstof en het plaatsen van iets – in dit geval een windturbine, maar het had ook een weg kunnen zijn, of weet-ik-wat, een fietspad – is iets heel anders dan stikstofuitstoot. Dus u probeert weer twee dingen met elkaar te vergelijken die niet met elkaar te vergelijken zijn; appels en peren noemen ze dat. Nou, ik ben hier eigenlijk wel klaar mee, voorzitter.

De **voorzitter**: Hier moet het dan bij blijven, want u was klaar met uw betoog?

De heer **Smeulders** (PvdA): Ja, ik was klaar met mijn betoog.

De **voorzitter**: Ja, dat meende ik mij ook te herinneren. Dan is nu het woord aan de fractie van 50PLUS. De heer Brouwers heeft het woord.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voorzitter. 50PLUS komt erachter dat de problemen waar de boeren nu voor staan zo complex zijn, dat ik me afvraag of iemand nog wel begrijpt waar we allemaal mee bezig zijn. Omdat ik zelf niet voldoende in de materie zit, ben ik op bezoek geweest bij een varkensboer in Deurne, bij een bijeenkomst van de BAJK in Oirschot en bij twee boeren via het netwerk Goed Boeren, afgelopen vrijdag. En voorzitter, ja ongelooflijk wat ik daar allemaal gehoord heb, en ook zeker van jonge boeren. Daar wil ik even gewoon een paar voorbeelden van geven. Voor de berekening van de stikstof hebben we maar acht officiële meetpunten. Bij het huidige beleid stijgt de kostprijs van 5% naar 30% ...

De **voorzitter**: Interruptie Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Sorry, ik wil u eigenlijk niet onderbreken wanneer u uw bevindingen gaat presenteren, maar ik was benieuwd: heeft u ook met terreinbeherende organisaties, natuurbehartigers, milieuorganisaties – eigenlijk waar we het voor doen, zeg maar: de natuur – gesproken?

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Nee. Ik heb aangegeven met wie ik gesproken heb, en dat wil ik graag eventjes brengen.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Een jonge boer vraagt: “Kan en mag ik nog wel boer zijn? We mogen alleen nog maar intern salderen, we zijn onze latente ruimte kwijt, er wordt gesproken over 7 juli 2017, het besluit van GS. Hoe kan dat nou ineens zes jaar naar voren, wat houdt de warme sanering in? En, als laatste: wij kopen ammoniakrechten, betalen voor fosfaatrechten, moeten emissiearme roosters aanschaffen en dan worden onze aangekochte ammoniakrechten toch weer afgepakt.” Voorzitter. Ik ben zelf ook ondernemer, maar ik denk dat het zo niet langer kan. 50PLUS – en dat wil ik toch benadrukken – heeft respect gekregen voor de boeren. Ik wil hier graag mijn waardering uitspreken richting deze boeren, en wel hierom: de boer als ondernemer, die ondanks alle nieuwe regels nog steeds mee wil helpen om de hoeveelheid stikstof naar beneden te brengen. Ze zeggen dus niet: ik doe niet mee. Wat wil je nog meer? Dat is een mooie basis. De boeren voelen ook een maatschappelijke verantwoordelijkheid en – en zeker na vandaag kunnen we dat, denk ik, goed zeggen – de boeren protesteren op een vredige wijze, waarvoor complimenten.

De **voorzitter**: Interruptie de heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter, een vraag aan de heer Brouwers. Als een van de mensen die u gesproken hebt tegen u zegt dat hij aangekochte ammoniakrechten heeft en u hoort hier vandaag dat dat soort dingen niet bestaan, wat vindt u dan van dat gesprek dat u gehad heeft?

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik geef alleen maar weer wat ik gehoord heb en ik heb in het begin gezegd dat ik niet in de materie zit, dus ik geef even weer wat ik gehoord heb en ik heb vandaag meer geleerd, dat klopt.

De **voorzitter**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, voorzitter, dat komt dan toch een beetje uit bij wat de heer Meijer zegt: het zou dus inderdaad goed zijn. Maar ik hoor u dat verhaal vertellen en zeggen dat u waardering hebt, dat die waardering is toegenomen – en terecht hoor: alle waardering voor boeren –, maar ik constateer ook dat u belazerd bent en daar hoor ik u niks over zeggen.

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik heb geen vraag gehoord, mijnheer de voorzitter.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Die aanpak, van die boeren, heeft ervoor gezorgd dat 50PLUS met een paar andere oppositiepartijen vorige week een extra Statenvergadering heeft uitgeschreven ...

De **voorzitter**: Interruptie de heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): De SP-fractie verwoordt dit soort dingen anders dan ik zou doen, maar ik ben wel benieuwd: wat voor kritische vragen stelt u het publiek dat u spreekt en waar haalt u de andere informatie vandaan? Want het is een complex dossier waar we vandaag over besluiten. Ik begrijp ook dat het voor u nieuw is, maar u bent wel één stem in deze zaal.

De **voorzitter**: Het punt is duidelijk. De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik heb u verteld bij wie ik op bezoek ben geweest de afgelopen weken, en verder lees ik veel en probeer ik mij te oriënteren.

De **voorzitter**: Ja, u mag nog een keer.

De heer **Meijer** (D66): Hoe voorkomt u dan dat u van andere partijen het verwijt zou kunnen krijgen van cliëntelisme?

De **voorzitter**: Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dat risico loop je altijd en daardoor zul je je nog beter moeten oriënteren, precies wat u zegt.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Oké. Ik ga even terug. Die aanpak heeft ervoor gezorgd dat 50PLUS met een paar andere oppositiepartijen vorige week een extra Statenvergadering heeft uitgeschreven. Die was niet gepland, maar we vonden het zo belangrijk dat hierover nu eens gesproken werd. En de boeren zijn toen met heel veel mensen en tractoren naar het provinciehuis gekomen. Nou, dat zegt wel wat, zeker als je ziet wat er vandaag weer gebeurd is.

Maar hoe nu verder? Brabant loopt vóór met de eigen regelingen ten opzichte van de andere provincies. De commissie-Remkes komt pas in december met haar adviezen en die kunnen conflicteren met onze eigen regelingen hier in Brabant. En wie is de dupe? De boer. Ik heb nog een paar mooie voorbeelden gehoord, of gelezen, afgelopen week, en die wil ik u graag meegeven.

Om een windmolenpark te bouwen moeten er twee intensieve veehouderijen stilgelegd worden vanwege de stikstof. Dat kan toch niet waar zijn? Als ik als boer mijn stikstof naar beneden breng, dan moet ik als boer daar toch van kunnen profiteren? Oftewel: als de industrie of het verkeer een stikstofprobleem heeft, moeten zij dat toch ook zelf oplossen?

En het tweede wat ik gehoord heb: waarom wordt de boer niet betaald voor zijn landschapsbeheer, voor de waterberging, de kool- en stikstofvastlegging op zijn eigen gronden?

Voorzitter. 50PLUS is voor een langzame transitie. Laten we de tijd nemen om daar goed naar te kijken. Laten we mét de boeren praten – ik heb het eerder gehoord – in plaats van óver de boeren. Laten we de landelijke normen gelijktrekken met die van Brabant. 50PLUS stelt voor om de IOV in ieder geval uit te stellen en dan te kijken welke data wij daarin willen gaan zetten.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Dank u wel, voorzitter. Er werd net gezegd dat u onder andere informatie heeft opgehaald bij het werkbezoek van Goed Boeren. In uw verhaal mis ik een beetje wat daar juist werd geschetst, dat we in balans moeten gaan werken met onze omgeving. Wat heeft u eigenlijk opgevangen bij dat werkbezoek?

De **voorzitter**: Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Nou, ik kan u het prachtige voorbeeld geven dat mevrouw Roijackers ook vertelde, waar ik helemaal stil van werd, dat biologische boeren producten maken. En ik vraag: waar gaan die producten naartoe, in de regio? Nee, die gaan niet in de regio, die gaan naar Amerika toe. Nou, dan doen we met zijn allen iets niet goed, denk ik.

De **voorzitter**: U was klaar met uw betoog.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ja.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw ..., wilt u nog een tweede keer?

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Ja.

De **voorzitter**: Ga uw gang.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Maar dat is dus het grootste wat u is bijgebleven van het werkbezoek met het Goed Boeren-netwerk?

De **voorzitter**: Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Klopt.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Brouwers voor zijn bijdrage. Dan is nu de Partij voor de Dieren bij monde van de heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, dank u wel. Voorzitter. Wat de Partij voor de Dieren betreft is de voorliggende interim-omgevingsverordening allesbehalve beleidsneutraal. Wat ons betreft zijn er twee onderwerpen die we echt moeten bespreken. Het eerste is het toevoegen van regels om windturbines in de natuur mogelijk te maken. Voorzitter. Natuurlijk moeten we zo spoedig mogelijk stoppen met fossiele energie, maar het is contraproductief om windturbines in de natuur te plaatsen, in een poging het klimaat te redden. We moeten ons serieus afvragen, met name aan de linkerkant, de progressieve partijen, wie de intrinsieke waarde van de natuur nog waardeert en beschermt als dat niet de overheden zijn. Volgens het voorstel komen de windturbines in de natuur enkel naast bestaande infrastructuur, zoals wegen en spoorwegen. Je zou denken: logisch, dat is niet zo erg, de natuur is daar toch al aangetast. Maar voor vogels en vleermuizen worden de risico's op aanvaringen natuurlijk niet kleiner, maar veel groter. Zij leren namelijk wel om over een weg heen te vliegen, maar hebben nul kans om een vlucht door de wieken te overleven. Ook de aantasting op de grond is groot. Het bos rond een windmolen moet worden gekapt, of het gebied moet kaal worden gemaakt, en er moet plaats worden gemaakt voor een toegangsweg, geasfalteerd. Klimaatdoel afgevinkt, natuur weg. En dat terwijl we in het bestuursakkoord hebben afgesproken heel veel bomen te gaan planten, en dat terwijl het code rood is voor de natuur en elke vierkante meter telt. De natuurdoelen om soorten te beschermen worden door de provincie niet gehaald en ondertussen plegen we rooibouw op de leefomgeving van dieren. Wij vinden daarom dat deze bepaling uit de verordening moet verdwijnen en dienen daartoe een amendement in.

Voorzitter. Het tweede punt is de implementatie van de stikstofregels in de verordening. Over dit onderwerp is al veel gezegd en ik wil kort onze visie samenvatten. De Partij voor de Dieren heeft in juli 2017 niet voor niets tegen verscherpte regels gestemd. Wij voorspelden dat dit beleid van versneld aanpassen van stalsystemen, gecombineerd met stalderingsregels, alleen maar zou leiden tot verdere schaalvergroting en dat juist de kleine familiebedrijven tot stoppen zouden worden gedwongen. En dat is precies wat ook is gebeurd. Het aantal megastallen neemt halsoverkop toe en ze nemen alle ruimte in, met als gevolg dat kleine boeren moeten stoppen en de jonge boeren geen kans krijgen. Voorzitter. We moeten naar een totale verandering in het agrarisch beleid, naar een aanpassing van het hele systeem en niet naar paniekvoetbal gericht op steeds weer individuele parameters: dan weer draaien aan het knopje 'mest', dan weer draaien aan het knopje 'stikstof', morgen aan het knopje 'klimaat' en overmorgen aan het knopje 'stank'. We hebben geen stikstofcrisis, we hebben een landbouwcrisis en in deze situatie kun je het niet meer aan de markt overlaten en afwachten tot voldoende bedrijven bereid zijn vrijwillig mee te werken aan een sanering. Als we echt een verschil willen maken, moeten we ons richten op het saneren van de grootste bedrijven, met de meeste dieren, met de meeste impact. We moeten af van die megastallen die we al die jaren hebben opgebouwd hier in Brabant. Ze zijn funest voor de natuur, funest voor de dieren en funest voor de boeren. Wij stellen voor om met die omgevingsvisie te beginnen met een beleidskader voor het saneren van de top 100 grootste bedrijven, zodat er ruimte komt voor familiebedrijven, om die te helpen omschakelen naar die natuurinclusieve en kringloopgerichte bedrijfsvoering. Voorzitter. Ik verwacht van het college een visie en ik verwacht dat in de echte omgevingsvisie een richting komt dat we al die problemen integraal, bij elkaar, met al het geld dat beschikbaar is, proberen te gaan oplossen. Dat is onze visie.

Dank u wel.

Amendement A9/2019: 'Geen Windmolens in de natuur'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;
behandelend het Statenvoorstel 50/19 Vaststellen Interim omgevingsverordening Noord-Brabant;

besluiten:

- dat artikel 3.38 'Aanvullende regels voor windturbines in het Natuur Netwerk Brabant' uit de tekst Interim Omgevingsverordening (bijlage II van Statenvoorstel 50/19) wordt verwijderd.

Toelichting

Gedeputeerde Staten stellen dat er geen rechtstreekse aantasting van het NNB door verlies van areaal plaatsvindt door de overdraai van de wieken. Het plaatsen van windturbines in het NNB levert echter wél ernstige schade op aan fauna (vogels en vleermuizen) met cumulatief meer dodelijke slachtoffers. Vogels en vleermuizen die hebben geleerd om over de weg heen te vliegen, komen nu in de gevarenzone van de wieken. Tevens zal de plaatsing van windturbines binnen het NNB minder goede voortplantingsmogelijkheden voor vogels als effect hebben. Het is bekend dat territoria grenzend aan infrastructuur als wegen en spoorlijnen minder goede kansen bieden voor vogels, maar de extra belasting van windturbines werkt cumulatief en over grotere afstand dan de verstoring van de weg: pulserend geluid en drukgolven bovenop de constante verstoring van geraas en licht.

Het Natuurnetwerk Brabant staat sterk onder druk door allerlei elementen. Rondom de voet van de windturbine zal een verharde opstelplaats van 60 x 40 meter blijvend vrijgemaakt moeten zijn voor kraanwerkzaamheden, ook na installatie. Bij de aanleg en ontmanteling zijn er graaf- en installatiewerkzaamheden nodig, en er moeten servicewegen naar de turbinevoet worden aangelegd. Op die plekken (voet van de windturbine, omliggende verharding en toegangsweg) kan de natuurfunctie niet gehandhaafd blijven.

Marco van der Wel, Partij voor de Dieren."

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van der Wel voor zijn bijdrage. Dan nu de heer Van Pinxteren van Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voorzitter, dank. Heeft Lokaal Brabant vertrouwen in de voorliggende interim-omgevingsverordening? In de ogen van Lokaal Brabant is er veel en goed werk verzet in de richting van de Omgevingswet en wat deze beoogt in dezen. Dus op dit punt zou Lokaal Brabant haar vertrouwen kunnen uitspreken. Echter, de hele gang van zaken rond het stikstofdossier en de veehouderij maakt het voor Lokaal Brabant moeilijk om vertrouwen uit te spreken in de voorliggende verordening. Staat Lokaal Brabant daarin alleen? Nee, als we de gebeurtenissen van de afgelopen weken – en ook mijn telefoon is volgelopen – in ogenschouw nemen. De hele verordening gaat uit van een goede aansluiting tussen provinciale en gemeentelijke uitwerking van regels en beleid. En op diverse beleidsgebieden is daar een goede slag gemaakt. Maar kijken we in deze interim-omgevingsverordening wel ook genoeg naar boven, naar de landelijke regels en het beleid? Zijn die wel in voldoende mate in verbinding gebracht met elkaar en afgestemd? Is deze verordening wel beleidsarm, zoals links en rechts gezegd wordt en staat? Ik heb daarover als Lokaal Brabant duidelijk mijn twijfels. Er is nog heel veel afstemming nodig en er is nog heel veel studie nodig om deze interimverordening praktisch werkbaar, uitvoerbaar, realistisch en haalbaar te maken.

Wat is er nu anders dan een jaar geleden, toen we begonnen met deze verordening? De uitspraak van de Raad van State is in mei geweest. Tegenvallende technologische en innovatieve ontwikkelingen, veiligheidsvraagstukken, zoals brandveiligheid met stalsystemen, arboveiligheid, nationale regelgeving van onder andere 4 oktober, hebben het vraagstuk van de gehele veehouderij veel complexer gemaakt, zó complex, dat we met wat cosmetische aanpassingen – vergeef me, mevrouw Dirken – de verordening niet kunnen aanpassen zoals die er nu ligt. Dat zou niet realistisch en haalbaar zijn. Hierin helpen we slechts een heel beperkte groep mensen. Veel realistischer zou zijn om – en de heer Hermen Vreugdenhil zal daar ook namens Lokaal Brabant zo meteen een amendement over indienen – de hele vergunningaanvraag twee jaar op te schorten, en dan te zorgen dat op 1 januari 2024 alles geregeld is, en tussentijds dan ook

te evalueren, op landelijk niveau, wat de ervaringen zijn met de implementatie van de regels en de technieken, en alles wat daarmee samenhangt.

Terecht vraagt ook het ZLTO aandacht voor de biologische veehouderij, voorlopers van een ontwikkelingsrichting die wel past bij wat we met elkaar willen en bij de besluiten van 2017 die u nastreeft ...

De **voorzitter**: Interruptie de heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter, het gaat nu geloof ik voor de derde keer over een aanpassing die eraan zou komen. Ik begin de strekking langzaam duidelijk te krijgen, maar eigenlijk wordt er gezegd: we laten de vergunningsaanvraagdatum los, maar de realisatiedatum blijft staan.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Nee, de realisatiedatum is 1 ...

De **voorzitter**: De heer Meijer heeft het woord.

De heer **Meijer** (D66): En als ik dat goed begrepen heb, is mijn vraag aan de indieners: wat doen ze nou op het moment dat de dag na de datum waarop de reductie gerealiseerd zou moeten zijn, blijkt dat die reductie niet gerealiseerd wordt? Hoe sturen de indieners op de daadwerkelijke emissiereductie?

De **voorzitter**: Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Met het voorgestelde amendement sturen we wel degelijk op de reductie die we met elkaar wensen. In de tussenliggende periode is waarschijnlijk de opkoopregeling van kracht en zullen ook de stoppers – want dat geeft ook reductie – een plek krijgen in het verhaal. Natuurlijk zal er gehandhaafd moeten worden, natuurlijk, dat ben ik met u eens, en natuurlijk zullen mensen die absoluut niet mee willen werken daarop gewezen moeten worden. Alleen, ik denk dat we meer bereiken met samenwerking dan met de rug tegen de muur.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, daarop zijn we het ook met elkaar eens en daarom ben ik ook bij dat het college continu in gesprek is gebleven, ook met het ZLTO, als het gaat over: hoe zorgen we ervoor dat de ondersteunende maatregelen zo goed mogelijk landen bij die ondernemers, die goed bedoeld zijn? Dus laten we elkaar niet aanpraten alsof die dialoog gestopt is, want die vindt nog volop plaats. Maar het gaat mij over de ondernemers die ook u schetst als 'kwaliijk'. Hoe voorkomen we nou dat die gaan zitten wachten tot de datum die u in uw amendement wel noemt? Hoe voorkomen we nou dat we dan pas constateren dat we een probleem hebben? Wat is de sturing die de indieners hebben op de daadwerkelijk te realiseren emissiereductie? Want dat is waar die aanvraagdatum zo belangrijk voor is.

De **voorzitter**: Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Een ondernemer die bewust het beleid aan zijn laars lapt, daar zullen we – en daar wil ik ook graag mijn hand voor uitsteken – met elkaar het gesprek over moeten voeren, hoe we daar met elkaar mee omgaan.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Pinxteren. Vervolgt u uw betoog.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Een nadere beschouwing van de voorliggende stukken levert ook op dat er fors grote problemen gaan komen op het gebied van onvoldoende kennis op dit moment van de veranderingen die gewenst zijn en de vergunningverlening. En dan denk ik aan onvoldoende kennis bij de gemeente om de regels in een vergunning om te zetten, onvoldoende kennis, op dit moment nog steeds, en capaciteit bij de omgevingsdiensten, die nog opgeschaald worden en waar de kennis nog tot zich genomen moet worden, en de kennis van de technische systemen er niet is, adviesbureaus die met de handen in het haar zitten omdat ze ook niet weten welke nieuwe innovatieve systemen uiteindelijk de codering kunnen doorstaan. Nog heel veel onbekende feiten en factoren. Nog een onduidelijke stoppersregeling. Al met al brengt dat met zich mee dat wij gevonden hebben dat het amendement ingediend moet worden.

Lokaal Brabant wil de veehouderijregels meer generiek, realistisch en in lijn met de landelijke overheid, en dat ze ook uitvoerbaar en haalbaar zijn. Dat maakt het beleid voor iedereen veel helderder en – dat ben ik met de heer Meijer eens – beter handhaafbaar en toetsbaar.

De **voorzitter**: Van der Wel, interruptie.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter, eigenlijk triggerde 50PLUS mij met een heel goed punt, en dat is iets wat we misschien over het hoofd zien. Ik hoop dat we dat met elkaar eens kunnen worden, dat we eigenlijk niet weten wat al die kosten zijn van de omgevingsdiensten om dit allemaal te gaan controleren en bij te houden. Bent u het met mij eens dat we dan eigenlijk ook het college moeten vragen om daar een passend budget bij te doen?

De **voorzitter**: Van Pinxteren. De vraag is duidelijk.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): De vraag is heel helder. In het hele proces zit een hoeveelheid kosten, inderdaad ook bij de omgevingsdiensten, bij de provincie, bij de gemeente, maar ook bij de ondernemer. Met elkaar zullen we goed moeten afwegen of al deze kosten die we met elkaar gaan maken, adviesbureaus en noem maar op, opwegen tegen hetgeen we met elkaar willen bereiken en of we dat misschien op een andere manier, een slimmere manier, een stuk efficiënter kunnen doen.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter. U koppelt het nu aan wat wij kunnen bereiken, of we dat moeten afwegen tegen elkaar, maar ik ben meer van mening dat we van het college zouden moeten weten wat al die kosten dan met zich meebrengen, en dat we in ieder geval de omgevingsdiensten voldoende budget geven om al die regels die we met zijn allen vaststellen, om daar iets mee te doen. Bent u dat met mij eens, dat dat wel mag?

De **voorzitter**: Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ik ben het met u eens. Die vraag mag u mij stellen, maar die moet u eigenlijk stellen aan het college, want volgens mij moeten zij die de rekensom maken en zij hebben een heel ambtelijk apparaat om die rekensom te maken. Dat lijkt me toch op zijn minst op zijn plek.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren voor zijn bijdrage.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Nou, ik wil nog één zinnetje zeggen.

De **voorzitter**: Nog één zin, ah!

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Herbezinning is noodzakelijk, en wel op korte termijn, want boeren als Dirk van Bokhove en Sander Paulusse, familiebedrijven die al jaren druk in de weer zijn om te blijven voldoen aan de regelgeving, hebben ook recht op een goed ondernemersklimaat en omgeving, met duidelijkheid over de ondernemersruimte die nodig is.

De **voorzitter**: Dan zijn we nu bij de laatste bijdrage in eerste termijn, en dat is de ChristenUnie-SGP. De heer Vreugdenhil, die onderweg wordt opgehouden, maar toch nog ruim op tijd bij het spreekgestoelte arriveert. De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. We hadden vandaag hier op het provinciehuis te maken met het grootste landbouwprotest sinds jaren. Ik zit sinds 2009 in de Staten en zo intensief heb ik het hier nog nooit meegemaakt. Voorzitter, en ik voel en snap ook heel goed die emotie, want de zorgen in de samenleving zijn echt heel groot. De emotie in de gezinnen loopt heel hoog op, want er staat echt veel op het spel: niet alleen de toekomst van je bedrijf, ook de toekomst van je gezin, het bedrijf dat je van generatie op generatie doorgekregen hebt en de sociale samenhang van het dorp. Voorzitter. En met het naderen van de deadline voor de vergunningaanvraag voelen de boeren de uitwerking van het provinciebeleid heel dichtbij. Het is vaak onmogelijk om hieraan te voldoen, het gaat vaak ook ten koste van dierenwelzijn, en dat ook nog eens een keer op een moment waarop u het beleid weer verandert, waarbij er weer nieuwe regels, en straks in december nog een keer nieuwe regels komen voor intern salderen, waarin er onduidelijkheid is over beweiden/bemesten en extra eisen gesteld worden bij de verkoop van je bedrijf. Voorzitter. En als het dan een groot effect had op de natuur, dan was er misschien nog begrip voor, en als alle sectoren dan zouden bijdragen, dan kon je het nog volgen, maar wegverkeer, industrie en luchtvaart: u laat ze tot nu toe nog ongemoeid. En dáár is enorm veel onvrede over. Voorzitter. En precies op zo'n moment denkt de provincie met het vaststellen van de interim-omgevingsverordening de landbouwafpraak van het coalitieakkoord even als een administratieve handeling hier juridisch vast te leggen, met enorme gevolgen voor de boeren, buiten de inspraak om, en zonder overleg met de boeren, zonder eerlijk te communiceren over de enorme consequenties en enkel op basis van coalitieafspraken, gemaakt ergens in een achterafzaaltje. Voorzitter, en die toon klinkt ook door in het voorstel dat hier voorligt, want op de terechte vraag van een aantal gemeenten in de inspraak over de haalbaarheid van een deadline, antwoordt het college, en ik citeer: "Dat veehouders blijkbaar tot op heden geen actie hebben ondernomen, is aan henzelf toe te rekenen. Daardoor is er nu vanwege de PAS-uitspraak en het niet beschikbaar zijn van Aerius een probleem." Misschien geeft deze zin wel de kern van het verhaal hier weer: de afstand van de papieren werkelijkheid van de provincie met de realiteit op het boerenbedrijf. Het geeft de kern weer van het wantrouwen van de politiek richting de sector, wat leidt tot regel op regel op regel, en dan ook nog eens een keer hier gemotiveerd met stoer doen.

Voorzitter. Het indienen van een vergunbare aanvraag is op dit moment gewoonweg onmogelijk. Regels zijn onduidelijk, het nieuwe rijksbeleid wordt voorbereid en provincies nemen de tijd om tot december rustig na te denken over de puinhoop die ze zelf aangericht hebben. Maar het is allemaal de schuld van de boer, want die had eerder actie moeten ondernemen.

Voorzitter. Verplaatst u zich nu eens in die boer die op een prachtig bedrijf zeven dagen in de week met hart en ziel werkt voor ons dagelijks eten, die met een deels verouderd stalsysteem zit. Tegen die boer zeggen wij op dit moment in de verordening: u bent op 1 januari illegaal bezig, tenzij u een nieuwe vergunning aanvraagt, waarbij u dan per direct, op 11 april, een hele hoop rechten kwijtraakt,

opgebouwde rechten, afgeroomd wordt en onzekerheid overhoudt over beweiden/bemesten, of u kunt stoppen, maar dan moet u tekenen om de rechten bij de provincie in te leveren en wordt u in onzekerheid gelaten over deelname aan de warme sanering. Voorzitter. Dat is een keus waar op dit moment honderden Brabantse boerengezinnen voor geplaatst worden, met een verplichte vergunningaanvraag van 1 april. Dat vinden wij oneerlijk, dat vinden wij onredelijk en dat vinden wij onuitvoerbaar.

Voorzitter. Dit voorstel is niet alleen slecht voor de boeren, het zet ook nog eens een keer Brabant economisch volledig op slot, want de beantwoording van de gedeputeerde was klip-en-klaar. De halvering van de uitstoot die wij bereiken met het Veehouderijbesluit wordt door GS uit de markt gehaald en mag niet ingezet worden voor economische ontwikkeling en salderen. Dat is de juridische consequentie van wat wij hier vandaag vastleggen. Voorzitter. We nemen de verkeerde maatregelen op de verkeerde plek op het verkeerde moment. Mijn conclusie is dan ook: dit voorstel is slecht voor boeren, heeft nauwelijks effect voor natuur en zet Brabant economisch op slot.

Voorzitter. Maar ook mijn 'Omgevingswet-hart' bloedt. Want wat hadden we de afgelopen vier jaar een mooi, intensief traject, gericht op participatie, het betrekken van alle partijen. We zouden niet meer naar één aspect kijken en we zouden uitdragen dat we het anders gaan doen. De tijd van alles maar regelen in een verordening was voorbij, zo zeiden we tegen de buitenwacht. Dat hebben we prachtig verwoord in deze omgevingsvisie, een omgevingsvisie waarin we hebben gedroomd over een Brabant waarin we samen oplossingen en maatschappelijke uitdagingen aangaan, waarin we de verschillende initiatieven samenbrengen in een gebied, om doelen te verbinden met elkaar. En we hebben alle partijen nodig met een open en uitnodigende houding en een denkwijze ontwikkeld van 'het kan niet' naar 'hoe kan het wel?'.

Voorzitter. Deze visie, met deze uitspraken, hebben we vorig jaar bijna unaniem vastgesteld. En als ik dan nu kijk hoe wij daar invulling aan geven, dan vind ik het eigenlijk te triest voor woorden. Het eerste het beste moment gaan wij zonder overleg, alleen gericht op stikstof, door verboden op te leggen buiten de inspraak om, een afspraak uit het coalitieakkoord in de IOV erdoor drukken. Voorzitter. Dit gaat echt tegen elke vorm van Omgevingswet-denken in. Mijn oproep aan de coalitie is dan ook: spring over je schaduw heen. De wereld is echt veranderd toen jullie in die achterkamertjes aan het onderhandelen waren en deze regels maakten. Ga het overleg weer aan met de boeren. Geef de gebiedsgerichte aanpak echt een eerlijke kans. En dat kan, voorzitter, alleen als de deadline van 1 april van tafel gaat en als er ruimte wordt geboden voor overleg, als er betere plannen gemaakt worden die goed zijn voor de natuur, voor de toekomst van onze boeren en voor de woningbouw. Voorzitter. Wij doen dan ook het voorstel, al eerder aangekondigd, om een uitstel te bewerkstelligen van twee jaar van de verplichte datum dat er gerealiseerd moet worden en wij willen de hele aanvraagperiode er uithalen, om op die manier tijd te creëren om met elkaar het overleg aan te gaan en ook weer in lijn te komen met de rijksregels en te komen tot een gebiedsgerichte aanpak die meerwaarde heeft op alle drie terreinen.

De **voorzitter**: Interruptie Van der Wel.

Applaus

De **voorzitter**: U was misschien daarstraks nog niet op de publieke tribune, maar het is in dit huis geen gewoonte, en zelfs niet toegestaan, om welke instemming of afkeuring dan ook van de publieke tribune te uiten. Ik wil u, voor zover dat nog niet duidelijk was, daarop wijzen. Dan weten we wat de spelregels hier zijn. Ik kan het niet mooier maken dan het is. Interruptie Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Een vlammend betoog, complimenten. U vraagt heel veel, u vraagt heel veel van de Staten, u vraagt veel van het college. Bent u ook bereid om daar iets tegenover te zetten?

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Nee, nu komt het, want ik wil wel weten ...

De **voorzitter**: Ja, dat is één vraag.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Bent u bereid om te accepteren dat de uitstoot van ammoniak over De Peel vijf keer te hoog is en bent u bereid om op die basis van wetenschappelijk aangetoonde informatie dat gesprek aan te gaan, met ons, met het college? Of gaat u zeggen: nee, ik geloof er allemaal niet in, ik wil gewoon wat ik wil hebben, maar ik wil niks geven? Dat is de vraag.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): En het antwoord is ja. En zo heeft u mij altijd gehoord. Wij moeten de maatregelen nemen die nodig zijn om die depositie te verlagen. Alleen, wat wij nu doen, is met een generieke maatregel, met een schot hagel door heel Brabant de verkeerde bedrijven treffen, vaak de gezinsbedrijven die we nodig hebben, terwijl de depositiewinst van die 10 kiloton die we halveren de komende jaren slechts 4% à 5% is voor de natuur. Mijnheer Van der Wel, dan bent u het toch met mij eens dat dat veel effectiever kan, dat we die maatregelen moeten nemen dicht bij de natuur, dicht bij die plekken waar daadwerkelijk ook die depositie op een slechte manier uitwerkt? Daar wil ik graag met u aan gaan werken en ik ben ervan overtuigd dat wij met een plan kunnen komen dat veel beter is voor de natuur, dat juist ook die agrarische boerengezinnen weer toekomst geeft in Brabant om die kringlooplandbouw te realiseren en waarmee ook nog eens een keer een stukje economische ontwikkeling, een stukje woningbouw voor onze starters in de steden en in de dorpen weer mogelijk gemaakt wordt. Maar dan moet u daar wel de tijd voor geven. Als u dit besluit nú neemt, dan gooit u echt heel veel deuren dicht, ook heel veel deuren bij de agrarische sector die op het punt staan om het vertrouwen in de overheid te verliezen en daarmee de samenwerking naar de toekomst toe, die we heel hard nodig hebben, dat dat voorbij is, en daar maak ik mij grote zorgen over.

De **voorzitter**: Van der Wel, ten tweeden male.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter. Ik denk dat de ChristenUnie-SGP hier een heel groot gebaar maakt, als ze daar ook bij blijft staan. Want wat hij schetst is echt een situatie van lang, lang geleden, toen er veel, veel, veel minder dieren waren, misschien wel 50%, misschien wel 70% minder. Ik ben bereid om met u dat traject aan te gaan. Dat is precies mijn betoog: laten we al dat geld van die mestfabrieken, van die warme sanering, van de klimaatopgave, van de warme sanering varkenshouderij en wat al niet meer, landbouwsubsidies uit Europa, gebruiken om dat doel te bereiken, zodat de gewone boeren kunnen boeren en we niet de varkensbaronnen met hun megastallen steunen, zoals wij al vijftien, nee, veertien jaar hier in de Staten roepen. Steun ons daarin en wij gaan het gesprek aan, en dan komen we eruit, maar dan moeten we de uitgangspunten respecteren zoals we ze nu overeengekomen zijn.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Mijnheer Van der Wel, hier hebben we elkaar altijd in gevonden. En wat was de conclusie van Gé Backus bij het nemen van het Veehouderijbesluit? Die zei: dit gaat ten koste juist van de oude boeren, dit gaat ten koste van de gezinsbedrijven, dit gaat een versnelling van de intensivering en een vergroting van het bedrijf bewerkstelligen en uiteindelijk gaat dit ook ten koste van het draagvlak in de samenleving, omdat ze zien dat er niks verandert. Wat hier vandaag gebeurt, is precies wat Gé Backus in 2017 in zijn rapport schreef en wat de uitwerking is van dit enorme protest. Er moet maatregel op maatregel genomen worden en als het dan vervolgens niet genoeg is, dan wordt er nog een schep bovenop gedaan, terwijl al die boeren zien dat ondertussen Eindhoven Airport doorgroeit, dat ondertussen in de Amercentrale van alles bijgestookt wordt, waarbij de ammoniak toeneemt, waarbij het wegverkeer alleen maar aan het toenemen is de komende jaren. En die grens is echt een keer bereikt, want al vanaf 2009 waren de agrariërs met een vrijwillig convenant bezig om als enige sector te reduceren, wat toen eigenlijk nog niet van ze gevraagd werd. Als dat stukje waardering gegeven kan worden, ben ik ervan overtuigd dat ook vanuit de sector gedragen plannen kunnen komen om met elkaar die omslag te maken. Maar dan moet wel het punt ervan af dat we hier in de Staten gaan zeggen: nee, wij nemen stoere maatregelen, want dan laten we zien dat we goed zijn. Of dat een partij zegt: 'nee, ik ben zo goed, ik ga de hele sector halveren' en vervolgens dan denkt dat ze de boeren mee kunnen krijgen in de gebiedsplannen die gemaakt worden. Dan snap ik ze heel goed dat ze op een gegeven moment zeggen: er is een grens bereikt. En die grens, die is hier vandaag getekend in de Statenzaal. Als we die grens hier over gaan, zeg ik ook tegen het CDA, dan maken we naar de toekomst echt heel veel kapot. Dat zeg ik uit de grond van mijn hart van al die bedrijven die ik zie, van die goedwillende boeren die op alle plekken bezig zijn om aan akkerrandenbeheer, om aan weidevogelbeheer te doen. En daar wil ik me hard voor maken en ik hoop dat dat ook door mag klinken in deze Staten.

De **voorzitter**: Interruptie Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, voorzitter, even een korte reactie. De heer Vreugdenhil weet dat het CDA al lang zijn ziel aan de duivel verkocht heeft voor twee plekje op het pluche. Maar mijn vraag is: hoor ik nou goed dat u twee jaar uitstel wilt en niet, zoals wij, afspraak is afspraak, terug naar de oude datum?

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dat hoort u goed, mijnheer Boon. Ik heb de afgelopen twee weken in heel veel zaaltjes met die boeren gesproken en ik heb ze daar niet het makkelijke verhaal verteld, mijnheer Meijer. Nee, ik ben begonnen met dat we in de komende periode stevige maatregelen moeten nemen die pijn doen, maar dat ik me er wel hard voor zal maken om te zorgen dat het proportioneel is en op een eerlijke manier en dat we al die boerengezinnen die nu in onzekerheid zitten, dat we die ook daadwerkelijk helpen. En dan moet ik ook tegen u zeggen, mijnheer Boon: het helpt ook niet om op die manier stoere taal te gaan spreken en te denken 'we kunnen weer terug, er hoeft niks te gebeuren'. Dat zal ik nooit zeggen. Ik wil naar een beleid toe, en die ruimte is er, en dat draagvlak is er vanuit de sector, om samen te kijken hoe we naar een beter Brabant kunnen gaan op alle drie punten, maar dat vraagt wel een stukje overleg en dat vraagt ook een stukje toegeven van de PVV. Ik hoop dat u dat ook kunt neerleggen op dit moment.

De **voorzitter**: Ja, Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter. In 2017 stond ik hier naast u en toen gaven we samen aan dat de boeren al keihard bezig waren, dat de boeren al ver op de goede weg waren. En ga nu niet doen dat de boeren niks gedaan hebben en dat de PVV staat te roepen om niks. Nee, de boeren hadden gewoon die datum gehaald. En als we die datum terugzetten, dan weet u ook dat de boeren die datum halen. Dus moet u nu niet stoer gaan doen en een beetje half-half weer mee lifflaffen met de coalitie. Nee, dan moet u ook zeggen: de boeren waren goed bezig. Dat zei ik in 2017 en dat zeg ik nu ook. Van ons kan die datum blijven staan, want wij weten dat die gehaald gaat worden.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, mijnheer Boon, dat is precies het verschil tussen de ChristenUnie-SGP en de PVV.

De **voorzitter**: Goed, ik sta nog één interruptie toe en dan wil ik de heer Vreugdenhil toestaan zijn betoog te vervolgen en af te maken. Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Een interruptie, mijnheer Vreugdenhil. Uit uw amendement haal ik niet precies of u enkel met datums schuift, maar daarnaast wel het aflooppad aan stikstof hanteert zoals we hebben afgesproken.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Ik denk dat die doelstelling gewoon overeind kan staan en dat we die halen met een stukje tijd. Ik heb ook al in het debat aangegeven, en daar gaan we volgens mij straks in de schorsing over verder: ik wil ook nog wel zo ver gaan dat ik zeg 'dan houden we die 2022 vast, maar die deadline van 1 april die gaat ervan af'. Want die deadline interfereert aan alle kanten, en dan hoor ik al een applaus op de tribune. Wat de VVD doet, dat is enkel uitzondering op uitzondering. Wees dan helder, geef een duidelijk signaal aan die ondernemers dat dat niet van toepassing is, maar dat we wel met elkaar die doelstelling voorlopig vasthouden, aan tafel zitten, en ik ben ervan overtuigd dat we veel meer kunnen gaan realiseren als we met een gebiedsgerichte aanpak, met de maatregelen die we aangekondigd hebben, een goed plan maken dat gedragen wordt door de hele sector. Ik denk dat we daar dan samen aan kunnen werken.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon ten tweeden male.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Heel goed, dan gaan wij daar zo meteen voor zitten. Daarnaast hoor ik u vooral echt alleen maar een pleidooi houden voor één groep, de middelgrote groep gezinsbedrijven. Sluit u daarmee innovatieve ondernemers die verder willen uit?

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Nee, die sluit ik niet uit. Ik hoor hier ook een warm pleidooi voor innovatieve ondernemers. Prima, hartstikke goed, elke verruiming hartstikke goed. Ik hoor hier voor biologische boeren, steun ik van harte. Maar de groep die nu het keihardst en het hardst getroffen wordt, dat zijn die gezinnen, gewoon in agrarische gemeenschappen, die helemaal niet groot willen groeien, die helemaal niet op een heel andere manier willen gaan werken, maar die wel zo belangrijk zijn voor het onderhoud van het landschap. En dat zei Gé Backus ook: dat is precies die groep die door deze

maatregel keihard getroffen wordt en het is precies de groep die ook buiten alle voorstellen van de coalitie hier blijft. Ik vind dat echt ontzettend jammer.

De **voorzitter**: Ik had gezegd: op dit punt geen interrupties meer. Er zijn nog twee andere interrupties voorzien, op andere punten, en dan gaat de heer Vreugdenhil echt verder en afronden, want anders loopt het echt te veel uit. Ik weet niet wie als eerste was, maar ik geloof mevrouw Roijackers. Ja, ga uw gang.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Het is een gloedvol betoog van de heer Vreugdenhil en tegelijkertijd is het een volkomen eenzijdig betoog. Ik hoor u zeggen: "Ik ben bereid mee te gaan naar 2022." In 2009 is er een convenant stikstof afgesloten en dat had als doel om de zuurlast op onze natuur terug te brengen. Deze hele dag hoor ik vooral heel erg betrokkenheid, wat ik snap en wat ik deel, bij een sector binnen onze Brabantse economie, maar ik hoor veel te weinig wat de gecumuleerde zuurlast op onze Brabantse natuur, onomkeerbare zuurlast, betekent in de visie van ChristenUnie-SGP.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Onjuist, mevrouw Roijackers. We moeten die maatregelen nemen en dat stond ook in het convenant: als dan blijkt dat er meer maatregelen nodig zijn, dan doen we dat, maar dan doen we dat wel proportioneel en over alle sectoren. Zo is het afgesproken, en niet eenzijdig daarin openbreken. Maar ik ga met u mee, want waar kunnen we nu effectiever de maatregelen nemen dan dicht bij die gebieden die ook daadwerkelijk die last ervan ervaren? Als ik in Altena kijk, waar we niet eens PAS-gevoelige gebieden hebben, maar eigenlijk alleen op Loevestein en op de Loonse en Drunense Duinen heel ver weg de maatregelen, dat zijn precies die gebieden ...

De **voorzitter**: Sorry, even stoppen. Geen bijdrage vanuit de zaal op die manier, mijnheer Altundal. Dat is niet toegestaan. Dan wordt het een warrig debat en gaan we door elkaar heen praten. Dat is niet de bedoeling. Mijnheer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Want u weet, mevrouw Roijackers: we gaan terug naar een halvering met het Veehouderijbesluit, van 10 kiloton, van 19,6 kiloton naar 9,6 kiloton – als u nog even luistert, want anders hoeft ik het verhaal niet te houden. Ja, ik was nog aan het woord, maar ik wacht eventjes ...

De **voorzitter**: Tot u weer luisterde. Ja, gaat u verder.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): We gaan terug in een halvering, van 19,6 kiloton naar 9,6 kiloton, maar de reductie van de vermestende depositie op die natuurgebieden is slechts 4% à 5%. Dat heeft u ook gelezen in al die rapporten. Dan doen we toch iets verkeerd, mevrouw Roijackers? Want we doen het toch voor die natuur? Dan nemen we toch de verkeerde maatregel op de verkeerde plek?

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers in antwoord.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Wat wij doen met de Brabantse maatregelen die we nemen gaat veel verder dan wat ooit bij elkaar geknutseld is in het PAS, waar GroenLinks tegen heeft gestemd destijds. En er is een afspraak gemaakt met een sector die nu eenmaal, vanwege de intense omvang ervan, de grote omvang ervan, een grote ammoniakuitstoot heeft. Ik begrijp wat u zegt, ik kom zelf uit het Land van Heusden en Altena en ik ken uw betrokkenheid, met name bij de melkveehouderij aldaar. Alleen, als we kijken naar

Brabant als geheel, en we kijken met name naar de oververgunning van de intensieve veehouderij, dan moeten wij toch constateren dat die uit verhouding is en dat we echt onze natuur al onomkeerbare, grote schade hebben toegebracht.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, mevrouw Roijackers ...

De **voorzitter**: Mijnheer Vreugdenhil, u heeft via mij het woord; alstublieft ja?

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Sorry, voorzitter. Dank u voor het woord. Ja, en daar is Remkes ook heel duidelijk over: een generieke aanpak werkt niet, die bepleit een gebiedsspecifieke aanpak, zelfs zover dat hij de rijksheren daarvoor in stelling brengt, om te zorgen dat die die maatregelen doen. En wat doen wij hier? Een generieke aanpak die precies de verkeerde bedrijven treft op precies de verkeerde plek. Durven wij nou in een veranderende wereld, in veranderende omstandigheden, nog eens een keer even de tijd te nemen om goed na te denken of onze maatregelen nog effectief zijn? Dat is het enige wat ik van u vraag. Als we dat doen, die analyse maken, en die zou gemaakt worden door de gedeputeerde, maar die hebben we nog niet gezien, dan zitten we volgens mij in gesprek om te kijken of we de plannen beter kunnen maken, eerlijker kunnen maken en effectiever kunnen maken.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel. Ik ben blij dat u steeds verder richting de VVD opschuift. Kennelijk hebben we toch na een uur of vier wel wat bereikt samen. Ik hoor u net zeggen dat u zelfs met 2022 kunt leven, maar in de verordening staan nog wat andere uitzonderingen genoemd, ook al vindt u dat uitzonderingen, waarin we juist zeggen: ja, we weten nu al dat die sectoren maatregelen pas kunnen uitvoeren als we ze een realisatiedatum van 2023 of 2024 geven. Wilt u die dan ook terugbrengen naar 2022?

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Mevrouw Dirken. We kunnen natuurlijk een flauw spelletje spelen. Moet ik even alle categorieën langslopen en zeggen: daar 22, daar 23, daar 24? De generieke lijn, en zo is de verordening opgebouwd: een bedrijf is verboden in oprichting als die 1 januari 2022 niet voldoet, of een verouderd stalsysteem heeft. Dat is de bottom line. Ik ga graag in gesprek om die andere data ook aan te passen, maar de bottom line is: als we wat mij betreft vasthouden aan de doelstelling, maar tegelijkertijd ruimte creëren om met elkaar in overleg te gaan hoe we daar invulling aan geven, dan weet ik zeker – dat zeg ik nogmaals tegen mevrouw Roijackers – dat we een plan maken dat beter is voor de natuur, dat beter is voor de toekomst van de landbouw en dat echt ruimte geeft waar al die wethouders naar op zoek zijn voor woningbouwplannen in die dorpen. En dat zit niet in deze plannen. Als we daarover in gesprek gaan, de afgelopen week had ik een uitnodiging van u verwacht, die is niet gekomen, dan ga ik daar graag mee aan de slag. Maar als u nu die datum van 1 april coûte que coûte erop houdt, dan maakt u op dit moment ontzettend veel kapot wat niet meer rechtgebreid kan worden.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik heb volgens mij een amendement ingediend dat iets over 1 april zegt. Bovendien: als u een uitnodiging niet heeft ontvangen van mijn zijde, dan heeft u een ander e-mailadres in gebruik dan bij de provincie bekend is. Want van elke fractie heeft iemand een uitnodiging gekregen van

mij, om samen te kijken of dit een amendement was waarmee iedereen door één deur kon. Ik heb zelfs van u een reactie gekregen ...

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ik wou net zeggen.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik neem aan dat u die zelf geschreven heeft, anders is uw account gehackt. En ik ondersteun uw oproep om hier geen spelletjes te doen en ik stel ook voor dat u die oproep ook zelf ter harte neemt en dat we zo meteen na het eten gewoon gaan kijken wat realistisch en haalbaar is, want de mensen die buiten staan zijn al gek genoeg gemaakt.

De **voorzitter**: De heer Vreugdenhil, tot slot.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Die laatste opmerking ga ik niet voor mijn kap nemen. Ik hou hier een eerlijk verhaal, uit de grond van mijn hart. Ik hou hier geen verhaal om mensen gek te maken. Ik hou hier geen verhaal om dingen op te kloppen. Ik weet hoe hoog de emotie is en daarom roep ik ook iedereen op tot rust en kalmte. En dan neem ik het niet voor mijn kap dat u mij hier in de mond legt dat ik het alleen doe om daarin mensen op te roepen. Ik vind dat dat onrecht doet aan de bijdrage die we geleverd hebben, dat het onrecht doet aan de wijze waarop wij in de samenleving met die agrariërs willen spreken. En ik moet zeggen: dat doet me best pijn.

De **voorzitter**: Mijnheer Vreugdenhil, laten we inderdaad op dit moment even de toon matigen. We lopen bovendien uit. Vele excessieve betogen waar ook veel herhaling in is. De waardigheid van het debat terug. U gaat zo uw betoog afronden. Er was nog één interruptie van de heer Van Hattem op dit punt. Mevrouw Roijackers op dit punt bijvoegend? Ja. Dan zijn dit echt de laatste twee, dan gaat de heer Vreugdenhil afronden en dan stoppen we de eerste termijn van deze behandeling. De heer Van Hattem als eerste.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Ik zal op waardige toon een interruptie plaatsen, zoals van mij bekend is. Ik heb een vraag aan de heer Vreugdenhil. Wat de VVD bepleit met 1 april is niet realistisch en niet haalbaar, maar wat u bepleit, 1 januari 2022, is ook niet realistisch en haalbaar. De essentie van het probleem is dat er gewoon nul vergunbare ruimte is in principe. Er kan helemaal niks gebeuren op dit moment, omdat er zo'n verschrikkelijke, totaal doorgeslagen bureaucratische aanpak ligt die door de Raad van State, en indirect vanuit Brussel, is opgelegd.

De **voorzitter**: En uw vraag?

De heer **Van Hattem** (PVV): En mijn vraag is aan de heer Vreugdenhil. U kiest voor 2022 en op dit moment zegt u "We gaan gebiedsgericht keuzes maken." En als we nou naar een gebied kijken als bijvoorbeeld Gilze-Rijen, als u daar een keuze moet maken tussen enerzijds het vergunbare ruimte geven aan onze boeren, dat die hun bedrijven daar kunnen ontwikkelen, of de bouw van een AZC, waar 40 miljoen euro belastinggeld in wordt gestoken: waar kiest u dan voor, die vergunbare ruimte ...?

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. Mijnheer Vreugdenhil, kort.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): U kent mij dat ik op elke vraag een antwoord geef, maar op deze vraag ga ik gewoon geen antwoord geven. Het is misschien wel de eerste keer dat ik op een vraag geen antwoord geef. Dank u wel.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank u voorzitter. Maar dan blijft er van de gebiedsgerichte benadering waar de heer Vreugdenhil voor pleit, weinig over. Hij kiest in ieder geval niet voor onze boeren. Hij wil blijkbaar niet direct kiezen voor onze boeren en houdt de mogelijkheid open voor een AZC, waarmee hij toch onze boeren in de steek laat, wat bijzonder jammer is.

De **voorzitter**: De standpunten zijn gewisseld. Dan nu mevrouw Roijackers. Dat was de laatste en dan gaat de heer Vreugdenhil afronden. Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ja, voorzitter, het is vandaag een bijzondere dag, en toch is het ook echt hier niet de eerste, en waarschijnlijk ook niet de laatste keer dat wij het over het onderwerp stikstof met elkaar zullen gaan hebben. En toch even terug naar de afspraken die zijn gemaakt met de sector in 2009. Daar was ook de ZLTO bij betrokken. Er is gezegd in het convenant stikstof: "Er zal een monitoring komen van de voortgang voor de depositievermindering per Natura 2000-gebied. Onderdeel daarvan is de systematiek van de hand aan de kraan, waarbij bestuurlijk wordt ingegrepen indien ongewenste ontwikkelingen optreden die een te geringe afname, of zelfs een toename van de depositie zouden betekenen. Bij onvoldoende afname van de ammoniakdepositie – de situatie waarin we nu zitten al een aantal jaren – zullen aanvullende maatregelen getroffen worden, zodat de beoogde reductie wel wordt gerealiseerd." Ik breng het in herinnering ...

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Lees nog even door, want dan ziet u ook 'proportioneel' en 'bij alle sectoren', want dat vergeet u even, die zinnen.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Nee, want het gaat vandaag over eerlijkheid naar degenen die buiten staan en die zeggen: "Wat is dit allemaal voor nieuws en voor kop, en ineens heeft iedereen het over stikstof." Ik wil graag klip-en-klaar horen van ChristenUnie-SGP dat wij tien jaar geleden hier, in dit huis, beleid hebben genomen, samen met de sector, waarvan vandaag, nu, handhaving moet plaatsvinden.

De **voorzitter**: Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Allereerst constateer ik dus dat mevrouw Roijackers niet bereid is om ook de volgende zinnen in het stikstofconvenant voor te lezen, waarin staat dat we het proportioneel doen en over alle sectoren. Want dat is het kernpunt van mijn betoog. En dan weet ik eigenlijk het andere punt niet meer, maar eigenlijk vind ik dit veel belangrijker. Als u op deze manier, zó, één puntje eruit licht en erbij blijft om dat te verdraaien en neer te zetten, dan vind ik dat gewoon niet fair. U heeft het voor u liggen, dus u kunt het zó oplezen.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Als hier de vliegers staan, als hier de bouwkransen staan, als hier de woningcorporaties staan, als hier de Brabantse burgers staan, als hier anderen staan die met ons een gesprek willen aangaan en die zeggen: 'wat is dit allemaal met die stikstof?', dan zullen we met hen het gesprek aangaan. Maar ik vraag vandaag specifiek op dit onderdeel, voor deze sector, waar tien jaar geleden afspraken mee zijn gemaakt die heden ten dage worden geëffectueerd, dat u eerlijk bent, dat tien

jaar geleden al is gezegd: "Wij moeten pas op de plaats maken en maatregelen nemen, want de natuur is overbelast."

De **voorzitter**: Mijnheer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Ik denk haast dat u die tekst niet voor u heeft en dat u hem te vroeg afgeknipt heeft en niet even door kan lezen, want anders had u het wel gedaan en dan was het eerlijk geweest. Ik heb hier gezegd, en ik heb net ook gezegd: "We moeten daadwerkelijk extra maatregelen nemen boven op het stikstofconvenant dat we toen hadden." Dat hoor ik ook vanuit de sector terug en dat zit ook in het maatregelenpakket dat vanuit de minister daarin komt. U vindt me daar aan uw zijde, maar wel over alle sectoren, proportioneel en op een effectieve manier. En daar hoor ik u nooit over, mevrouw Roijackers.

De **voorzitter**: Goed, u rondt nu uw betoog verder af. Nee nee, jongens, nee. Er wordt enorm veel herhaald, op dit punt ook al drie keer hetzelfde debat. We gaan nu echt door. Vreugdenhil rondt af.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Mijn laatste woorden zouden zijn dat ik ervan overtuigd ben dat er draagvlak is om gezamenlijk te werken aan het brede beleid waaraan ook door de agrarische sector een extra bijdrage geleverd wordt. Maar het is een heel dun lijntje. Er staat niet alleen voor de boeren veel op het spel, maar ook voor de politiek staat er veel op het spel, want het vertrouwen dreigt weg te gaan. Ik blijf hoop houden op een verstandig besluit, dat goed is voor de agrarische sector, dat goed is voor de natuur en goed is voor de economie. Daarom zullen we ook het amendement indienen zoals we hem opgesteld hebben.

Amendement A10/2019: '1 april van tafel en uitstel stalaanpassing met 2 jaar'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 25 oktober 2019, behandelend het Statenvoorstel 50/19 Vaststellen Interim omgevingsverordening Noord- Brabant; besluiten dat:

1. in artikel 2:66, eerste lid, de tekst: 'Vanaf 1 januari 2020 is het verboden' te vervangen voor 'Het is met ingang van 1 januari 2022 verboden';
2. artikel 2:66, tweede lid, sub b, vervalt;
3. artikel 2:67, sub b vervalt;
4. in artikel 2:67, sub c, wordt de tekst '1 januari 2021', gewijzigd in 2022;
5. in artikel 2:67, sub d, wordt de tekst '1 januari 2021', gewijzigd in 2022;
6. artikel 2:67, sub e vervalt;
7. artikel 2:68 vervalt;
8. draagt GS op de data in Bijlage 2 in overeenstemming te brengen met bovenstaande amenderingen.

Toelichting:

De ChristenUnie-SGP-fractie is van oordeel dat de datum 1 april 2020 voor de vergunningaanvraag niet haalbaar is. Bovendien ontstaat door de regeling de merkwaardige situatie dat een veehouder in overtreding is tussen 1 januari 2020 en 1 april 2020 zolang hij geen vergunning heeft ingediend. Dat geldt ook voor de bijzondere groepen in artikel 2:67. De fractie stelt voor om de termijn met twee jaar te verlengen en in de regeling beter met elkaar te laten aansluiten. In de tussenliggende periode het gesprek aan te gaan met alle betrokkenen om te komen tot een werkbare regeling die leidt tot een duurzame agrarische sector en effectieve depositiewinst voor de natuur. Het is in die aanpak niet nodig dat al in een vroeg stadium een vergunning moet worden gevraagd voor nieuwe stalsystemen.

Verder moet de stoppersregeling uit de Verordening verwijderd worden in afwachting van landelijke regeling over vrijwillige bedrijfsbeëindiging.

Hermen Vreugdenhil, ChristenUnie-SGP

Wil van Pinxteren, Lokaal Brabant."

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil. Nee, ik had gezegd: "De heer Vreugdenhil rondt af."

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, een vraag van orde.

De **voorzitter**: Een vraag van orde kan altijd, dat mag altijd, dat weet u.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. We hebben alle partijen nu gehoord in eerste termijn en toch is er klaarblijkelijk een motie van afkeuring ingediend. Ik wil even weten hoe daarmee om te gaan. Moeten we die bespreken, of moeten we die niet bespreken?

De **voorzitter**: Er zijn heel veel moties ingediend. Er zijn ook moties ingediend waarvan de griffier nu aan het kijken is of die motie binnen de orde valt. Daar komen we aan het begin van de tweede termijn even op terug. Dus er zijn zoveel moties en amendementen ingediend, die moeten even gecheckt worden. Ik weet dat er tussen de griffie en een aantal partijen ook nog wat discussies zijn. Rekent u erop, mijnheer Van der Wel, dat dat nog even netjes wordt uitgezocht.

Dan schors ik nu de vergadering tot 20.00 uur.

Schorsing (19.21-20.35 uur).

De **voorzitter**: Dames en heren. Mag ik u verzoeken uw plaatsen in te nemen? U heeft gemerkt dat het iets later geworden is dan we hadden afgesproken, en dat heeft te maken met de bepaald niet normale omstandigheden waarin we dit debat voeren. U heeft meegekregen dat veel mensen buiten meeluisteren, de hele week al gekomen zijn, dat ze dit debat met grote belangstelling volgen, omdat de uitkomsten voor hen heel belangrijk zijn. Ik heb even overleg gehad met de heer Van den Oever, een van de actievoerders buiten, op verzoek van de politie om even contact te hebben, om ook uit te leggen wat hier nu gebeurt, hoe de besluitvorming gaat: dat hier voorstellen worden besproken, dat u als volksvertegenwoordigers daar met elkaar afwegingen over maakt, dat die voorstellen ook kunnen worden geamendeerd, dat er veranderingen kunnen worden besloten, dat dat debat in volle gang is, dat we nu niet de gelegenheid hebben om gesprekken buiten te voeren, dat hier nu het werk van de volksvertegenwoordiging is, dat het debat nog lang niet klaar is en nu doorgaat. We hebben het dringende verzoek ook aan hen gedaan om te zorgen dat in een democratie hier dat gewoon op een ordentelijke manier kan gaan en dat, als straks het debat afgelopen is, ook iedereen gewoon op een goede manier het pand kan verlaten. Dat dringende verzoek heb ik namens ons allemaal gedaan. De belangstelling is groot, we begrijpen ook dat die belangstelling er is, maar uiteraard wordt hier de besluitvorming gepleegd en voeren we hier de gesprekken, die zich dus in een grote belangstelling mogen verheugen.

Waar zijn we nu aangeland? Er is een voorstel, dat is in eerste termijn van de Staten door alle partijen van commentaar voorzien, er zijn moties en amendementen ingediend en nu is aan de orde, namens het college, het commentaar daarop en de verdediging van het voorstel door gedeputeerde Van Merrienboer, die ik nu graag het woord geef.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, voorzitter, dank je wel. Uw Staten, zij het in een wat andere samenstelling, hebben vorig jaar december een omgevingsvisie vastgesteld, 'De kwaliteit van Brabant'. Die

kwaliteit is vandaag indringend aan de orde, en niet alleen hier, in en om het provinciehuis, waar heel veel mensen met belangstelling, en warme belangstelling kunnen we inmiddels zeggen, volgen wat u besluit, maar ook registreren wat voor impact men heeft op dat debat. Maar niet alleen hier, en eigenlijk is het natuurlijk mooi hoezeer de provincie zich in die belangstelling mag verheugen: het is niet alleen maar druk in en om het provinciehuis deze week. Wij hebben deze week een nevenvestiging op het Ketelhuisplein in Eindhoven, het Biobased-camp. Voor wie de radar van de Dutch Design Week volgt, en registreert waar die echt honderdduizenden bezoekers – want dat zijn het in die week – zich ophouden, dan komt het Ketelhuisplein er met stip uit. En op dat Ketelhuisplein staat Brabant Living Landscape, het Biobased-camp. U zult er ongetwijfeld op social media iets van hebben meegekregen, of anders op tv. Daar wordt, net zozeer als hier, door gepassioneerde mensen gepraat en gedacht en gediscussieerd over de toekomst van Brabant. Want het is helder, en dat maakte die omgevingsvisie met een mooie verbeelding via een drone indertijd ook helder: onze omgeving veranderde, heeft ons ook veranderd, maar verandert nog steeds. Het filmpje dat mevrouw Roijackers liet zien, maakt dat ook wel duidelijk: een eigen uniek beeld, want dat is Brabant, meer verstedelijkt dan de Randstad, maar minder dan andere provincies. Veel landgebruik voor onze agri-industrie, want zo mag ik hem wel noemen, mooie natuur, te weinig bomen, veel gemengd gebruik en daarmee ook veel kansen. Wat dat is ook wat je in honderd seconden boven Brabant ziet. Die kwaliteit van Brabant gaat over innoveren, verduurzamen, samenwerken en plezier maken. Zo verwoorden we dat. Maar het gaat ook over schuren, en dat doet het ook vandaag, en dat kan ook niet anders. Zonder wrijven geen glans, maar het zegt ook wat er op het spel staat. Het thema van de Dutch Design Week is 'If not now, then when?'. Dat vind ik een heel mooi thema, ook voor het debat van vandaag.

Als ik dan naar de omgevingsvisie en de omgevingsverordening ga, want ik ga natuurlijk inzoomen op wat hier voorligt, dan is een van de belangrijkste beweegredenen om met die Omgevingswet aan de slag te gaan de constatering dat de systeemwereld van ons omgevingsbeleid en ons omgevingsrecht eigenlijk te weinig, zo niet slecht, aansluit op de leefwereld: de leefwereld van Brabanders in allerlei hoedanigheden, die hun brood willen verdienen, die willen ontspannen, die plezierig willen leven in Brabant en die – dat was vanochtend bij de sprekers ook een heel stevig punt – er ook voor willen zorgen dat onze kinderen en onze kindskinderen dat ook kunnen doen. En dan, toevallig of niet, de stevige discussie vandaag, ook vanmiddag rond het verhaal van de stikstofdepositie, maakt toch wel heel indringend zichtbaar dat het een opdracht is voor de overheid om die systeemwereld en die leefwereld met elkaar te verbinden.

Als ik dan kijk naar wat hier voorligt – en nogmaals, dat vraagt echt even met elkaar aandacht – dan is dat een interim-omgevingsverordening, en die is willens en wetens beleidsneutraal van karakter. Dat is niet voor niets, het is ook geen selectieve keuze, maar het hoort bij het invoeren van de omgevingsverordening beleidsrijk, waarin onze grote ambitie is dat die omgevingsverordening ons in staat stelt om ruimte te maken voor initiatief, voor mensen die vooruit willen, die bij willen dragen aan de kwaliteit van Brabant en die – en dat geldt zowel voor initiatiefnemers als voor bestuurders – maatwerk willen zien, omdat geen enkele Brabander, maar we kunnen ook vaststellen deze week, geen enkele boer, hetzelfde is. Iedereen zit op een andere plek, in een andere fase van zijn bedrijfsontwikkeling en vraagt in feite om het maatwerk dat – en dat moet eerlijk gezegd zijn – een overheid niet altijd goed in staat is om te bieden. Maar dat is de onderliggende drijfveer van waarom wij met die Omgevingswet aan de slag zijn.

Beleidsneutraal wil nog twee andere dingen zeggen, en daar kom ik dadelijk bij de moties en amendementen nog op terug. Beleidsneutraal is ook een heel bewuste en verantwoordelijke keuze, omdat de Omgevingswet ons in feite vraagt om, anders dan in het verleden, zoveel mogelijk provinciale ambities niet in eigen direct werkende regels op te schrijven, maar dat zoveel mogelijk te doen in instructies voor gemeenten, die dicht bij de bedrijven en de burgers formuleren. Dat doe je niet van de ene op de andere dag, dat kost echt tijd, maar dat is wel een drijfveer om dat beleid dicht bij burgers en bedrijven te krijgen.

Een tweede belangrijke reden is dat de Omgevingswet participatie in hoofdletters schrijft. Dat betekent dat, als je met beleidsrijke voorstellen komt, je jezelf ervan hebt vergewist dat je participatie en samenspraak hebt gepleegd met belanghebbenden voor wie dat beleid buitengewoon van belang is.

De **voorzitter**: Interruptie de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. Ja, ik sta toch met stijgende verbazing te luisteren naar het technocratische verhaal van de heer Van Merrienboer van de Partij van de Arbeid, zoals we van hem een beetje gewend zijn. Het punt is nu juist: overleg met burgers, met belanghebbenden. Er worden hier regels ingevoerd, het gehele veehouderijbeleid wordt één-op-één doorvertaald met deze verordening. Welk overleg is er gevoerd met de boeren die hier buiten staan, welk overleg is er gevoerd met de sector, met de belanghebbenden, met burgers die getroffen worden door allerlei maatregelen ...?

De **voorzitter**: Een korte vraag, graag.

De heer **Van Hattem** (PVV): Welk overleg is er geweest? Hoe kunt u dit volhouden, terwijl u nu deze regelgeving als zogenaamd beleidsneutraal hier op tafel gooit?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Als u vandaag de interim-omgevingsverordening niet vaststelt, dan geldt de Verordening ruimte en in de Verordening ruimte is een vertaling gemaakt van het beleid rond de veehouderij, zoals u dat in juli 2017 heeft vastgesteld. Op basis van het bestuursakkoord, maar ook indachtig de opdracht die we hebben met de omgevingsverordening, liggen hier een aantal voorstellen voor die toezien op de uitvoering van dat beleid, die dat beleid willen helpen om in zijn uitvoering ook zijn doelen te bereiken, vandaar inderdaad flexibiliteit voor bepaalde categorieën, vandaar – en dat zal ik dadelijk ook toelichten – een positief oordeel van het college over het amendement dat mevrouw Dirken heeft voorgesteld. Dat is precies de lijn die het college voor ogen staat, daarmee eigenlijk ook de filosofie van de Omgevingswet volgend: we gaan ruimte maken voor kwaliteit en ruimte maken voor maatwerk. Dat heeft niks met willekeur, liflafjes, kosmetisch of uitzonderingen te maken, dat is een heel bewuste wijze waarop wij gaan zorgen dat onze beleidsdoelstellingen aansluiten bij wat verschillende categorieën, en ook verschillende individuele ondernemers, nodig hebben om binnen die kaders verder te kunnen ontwikkelen.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter. Nu geeft de gedeputeerde zelf aan dat dit een doorvertaling is van hetgeen bij wat ik eerder de julirevolutie van 2017 heb genoemd, op tafel is gelegd. Het is destijds met een donderklap ingevoerd, beleid geweest, waar ook geen overleg over is geweest met de sector. Toen stonden onze boeren hier ook voor de deur te protesteren omdat ze ontevreden waren over de wijze waarop het vorige college, waar u ook in zat, omging met hun belangen. Als u dan wilt volhouden dat nu de Omgevingswet consequent wordt toegepast, dan is dat niet vol te houden ...

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van Hattem** (PVV): Want er is geen overleg geweest met de sector. Hoe kunt u volhouden dat er is overlegd met de omgeving, met de belanghebbenden, bij het invoeren van deze regels? Want dit is echt juist in strijd met de geest van die omgevingsvisie.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Wat de interim-omgevingsverordening wenst te doen is het beleidsneutraal omzetten van onze regels en daarbij, omdat u de omgevingsvisie hebt vastgesteld, te kijken: wat kunnen we, indachtig de opgave die daarin ligt, bieden als het gaat over ruimte voor kwaliteit en ruimte voor maatwerk? Dat is wat hier voorligt. Als u praat over het beleidskader 2017: dat ligt hier niet in zijn integraliteit voor. Als dat zo zou zijn, dan had u een punt, maar dat is niet waar de interim-omgevingsverordening over gaat.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Nogmaals, voorzitter, als ik dan kijk, en zo zal ik ook de moties en amendementen wegen, dan is dit een beleidsneutrale omzetting waarbij het college de opdracht voelt om vanuit de omgevingsvisie die u heeft vastgesteld, echt al te zien wat wij aan ruimte voor kwaliteit en maatwerk kunnen invullen. Maar daar hoort dus ook nadrukkelijk terughoudendheid bij. Want als mevrouw Dirken vraagt: "Wat betekent dat nu voor de mogelijkheden voor woningsplitsing, het omzetten van bijvoorbeeld vrijkomende agrarische bebouwing in woningen?", dan vraagt die Omgevingswet in feite nu vooral dat gemeenten werk maken van een beleid dat invulling geeft aan, nou ja het maatwerk dat wij daar willen bieden. U heeft op een ander moment ook een motie aan de Staten voorgelegd, die bij meerderheid is aangenomen, om te zoeken naar bijvoorbeeld meer ruimte voor bijzondere woonvormen, meer flexibiliteit. Daar zijn we echt volop mee bezig, maar het is passend binnen de Omgevingswet niet volgens mij een kwestie van dat wij op de stoel van de gemeente gaan zitten. Wij dagen gemeenten uit om tempo te maken, en u kent mijn punt daarin, omdat de wetgever de gemeenten daar wel erg veel tijd heeft gegund, maar wij dagen de gemeenten daarin uit om tempo te maken en wij zullen, en dat weet u ook, binnenkort met een aantal initiatieven komen om juist aan die flexibelere omgang met het omzetten naar woningen, woonbestemmingen, invulling te geven.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel. Als ik het goed begrijp, dan kunnen we, als we nu de omgevingsverordening vaststellen zoals die voorligt, eventueel met amendementen en alles erop en eraan, voortaan tegen mensen zeggen die dit soort initiatieven tonen en nul op het rekest krijgen omdat de gemeente zegt: "Het mag niet van de provincie", die kunnen we terugsturen naar de gemeente?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, inderdaad. Het argument "het mag niet van de provincie" geldt niet, en dat weet de gemeente overigens heel goed. Waar ik een streep onder wil zetten, is dat ik niet in de verantwoordelijkheid van de gemeente treed om daar zelf een afweging in te maken. Dus als een gemeente om moverende redenen toch daar keuzes in maakt en zegt: "Dit willen we wel, dit willen we niet", en dat is juist waartoe wij ze aanmoedigen, dan kan het niet zo zijn dat wij de herkansingsoverheid zijn. Wij zijn er dan om te beoordelen of het past binnen de provinciale belangen. Wij dagen gemeenten echt uit om met dat maatwerk aan de slag te gaan, om echt de uitgangspunten van de omgevingsvisie ook

nu al ter harte te nemen, en dat is dat je in principe beoordeelt of je echt medewerking kunt geven aan een initiatief als daar inderdaad die kwaliteit van bijvoorbeeld dat buitengebied mee gediend is. Dat mag een toetssteen zijn, en dat moet ook een toetssteen zijn voor gemeenten, maar heel graag daarmee aan de slag.

De **voorzitter**: Mevrouw Dirken, ten finale.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel voor uw antwoord, dat is goed om te horen. Ik heb het u al vaker gevraagd, maar ook deze keer: zou u dan vooral ook de komende tijd gemeenten erop kunnen wijzen dat deze mogelijkheden bestaan? Want wij merken gewoon in de praktijk te vaak dat gemeenten onbekend zijn met wat er van het provinciale beleid allemaal mogelijk is. Het zou enorm veel mensen helpen als juist op deze wijze er gewoon een invulling kan zijn.

De **voorzitter**: Oké. De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, u weet dat: de teller staat in Brabant ongeveer op de helft van de gemeenten die actief bezig zijn, en de helft nog niet. Het is evident, in de wetenschap dat in deze periode ook voor de gemeenten de Omgevingswet wordt ingevoerd, dat men aan de slag moet. Mijn agenda is wekelijks gevuld met bezoeken aan gemeenten die hierover gaan.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog, mijnheer de gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter, misschien dan toch snel, ook met het oog op de klok, gewoon naar de inhoud, en dat zijn eigenlijk twee blokken. Het ene gaat over het verhaal van "wat doet u nu met windturbines in het Natuurnetwerk?" en het andere, natuurlijk, gaat over de bepalingen rond de veehouderij. Misschien toch eerst het verhaal rondom de windturbines. Aanleiding daarvoor is tweeledig. U weet zelf hier dat wij in West-Brabant, bij de Kabeljauwbeek, ooit een bestemmingsplan hebben zien sneuvelen omdat een van de molens met de wieken over een Natuurnetwerkbepemming draaide. Dat was voor de Raad van State aanleiding genoeg om dat bestemmingsplan af te keuren, waardoor die hele procedure opnieuw moest. Een tweede reden is de wind langs de A16, waarbij – en nogmaals: dat gaat dan weer over een andere terreinbeheerder – terreinbeheerders nadrukkelijk aangaven belangstelling te hebben om in de scherpe overgang die je nu soms ziet tussen natuur en infrastructuur, om daar juist aan de rand van wat wellicht op de kaart de natuurbestemming heeft, maar direct tegen die hoofdinfrastructuur ligt, de mogelijkheid te hebben om turbines op te richten. Wij hebben dat beoordeeld als een vereenvoudiging om dat in deze verordening rechtstreeks mogelijk te maken en daar horen flink wat waarborgen bij. Eén: De natuurbestemming blijft gehandhaafd. Dus dat betekent dat we niet hectares van het Natuurnetwerk definitief gaan afhalen, omdat – en dat is de goede praktijk nu in Brabant – windmolens gebonden zijn aan tijdelijke vergunningen. Na die tijdelijke vergunning blijft de bestemming van Natuurnetwerk Brabant daarop gehandhaafd. Twee: Compensatie. U kunt zich voorstellen dat, als er ruimte is voor natuurcompensatie, daarmee echt een betere kwaliteit natuur gerealiseerd kan worden op plekken die niet zo dicht op die snelweg bijvoorbeeld zijn gelegen. Dus wat wij in de interim-verordening doen, om heel ingewikkelde procedures te voorkomen met bestemmingsplannen, die dan inderdaad gaan over dit element, is om alleen voor die locaties die direct grenzen aan hoofdinfrastructuur, aan infrastructuur, de mogelijkheid te scheppen om dat via een vergunning, met alle waarborgen die daaromheen horen, niet via een bestemmingsplanwijziging, maar via een vergunningprocedure te regelen. Dat heet Eenvoudig Beter, en dat is echt de doelstelling van de Omgevingswet.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter. Nou is het toch wel heel typisch hè? Nou beklagt de gedeputeerde zich erover dat windparken niet gerealiseerd kunnen worden, omdat ze van de Raad van State een klein stukje over het Natuurnetwerk Brabant heen gaan. Nou, u heeft zelf dat Natuurnetwerk Brabant vastgesteld, u heeft zelf die strenge natuurregels ervoor gemaakt, u heeft zelf ook met alle enthousiasme blindelings achter die Natura 2000-gebieden aan gelopen, waar onze boeren nou heel veel last van hebben en alle anderen die iets willen ontwikkelen in dit land, en nu beklagt u zich over een uitspraak van de Raad van State dat zo'n windpark daar niet door kan gaan omdat het natuurgebieden raakt. Ja, u heeft zelf voor de bescherming van die natuurgebieden gekozen ...

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van Hattem** (PVV): Dan vind ik het heel erg opportunistisch om te zeggen: ja, we gaan ze nu toch maar, om die windparken maar te kunnen realiseren, in die natuurgebieden plaatsen. Kan de gedeputeerde aangeven of de natuurwaarden die in de natuurgebieden aanwezig zijn – en of het nou in het midden of aan de rand van een natuurgebied is, dat maakt me niet uit: er zijn natuurwaarden aanwezig, er is flora en fauna aanwezig, er zijn vogel- en habitatrichtlijnen van toepassing ...

De **voorzitter**: Kort en krachtig graag, mijnheer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Zijn die dan opeens allemaal niks meer waard zo gauw daar een windturbinepark moet komen?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Hattem** (PVV): Mijnheer Van Hattem, u luistert slecht. Ik sta net te vertellen voor wat voor situaties dat van toepassing is en dat wij de overtuiging hebben dat, als je dat op een zorgvuldige manier doet, de natuur daar baat bij heeft. Nogmaals: het gaat over plekken die op de kaart Natuurnetwerk Brabant zijn, maar die vanwege de nabijheid van infrastructuur lang niet altijd de hoogste natuurwaarden daar vertegenwoordigen, ook kwetsbaar zijn, en juist door een slimme combinatie is volgens ons zowel de energietransitie als de kwaliteit van de natuur daarmee gebaat, met de waarborging dat wij hier niet de natuur aan het inperken zijn. De natuurbestemming blijft gehandhaafd. Dat is voor mij echt een kwestie van win-win en Eenvoudig Beter.

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): De gedeputeerde zegt: "We gaan het tijdelijk doen, met een tijdelijke vergunning." Ja, tijdelijk is voor 25 jaar, dus dat is wel heel ver in de toekomst qua tijdelijkheid. U zegt ook: "We gaan er allerlei waarborgen in doen", maar als een boer wil uitbreiden, als een weg moet worden aangelegd, dan moeten overal de stikstofwaarden tot ver achter de komma worden berekend of een natuurgebied wordt aangetast. En nu zegt u doodleuk: "Ja, maar voor een windturbine, daar kan wel een grote betonnen voet voor in de grond worden geheid, daar kan wel een weg voor worden aangelegd, daar kan wel een groot, verhard plateau worden aangelegd, daar kunnen wel vogels worden fijngehaakt in dat natuurgebied." Het is toch volkomen hypocriet hoe dit college omgaat met de natuurwaarden die zij zelf toekennen aan die natuurgebieden.

De **voorzitter**: Uw punt?

De heer **Van Hattem** (PVV): Hoe kunt u dit nou toch verantwoorden?

De **voorzitter**: Mijnheer de gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter, dat heb ik net gedaan en dat vond ik eigenlijk best een goede verantwoording.

De **voorzitter**: Interruptie Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, dank u wel. Even naar de windmolens. De gedeputeerde geeft aan: twee belangrijke punten, en een is de windmolens. Kijk, de casus die u aanvoert, de twee casussen, eigenlijk is het gewoon een slechte planning, want u geeft aan: die Kabeljauwbeek heeft lang geduurd, eerst staat hij verkeerd voor de Natura 2000, voor de natuur, daarna zet u hem in de planning opzij, staat 'ie met de wieken eroverheen ...

De **voorzitter**: Mijnheer Van der Wel. Gelet op de voortgang ...

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter, maar ik wil even aangeven ...

De **voorzitter**: Ik snap het, maar u heeft termijnen om te spreken en interrupties om te interrumperen. Ik merk dat het aantal vertogen dat langer dan een paar minuutjes gaat duren echt aan het toenemen is. Ik wil niet alleen u, maar allen verzoeken kort en krachtig interrupties te plegen en uw tweede termijn te gebruiken voor de nadere vragen die u heeft. Anders gaan we echt veel te diep de nacht in. Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. De twee casussen. Je kunt twee uitgangspunten kiezen: je kunt een windmolen neerzetten en als die niet blijkt te voldoen aan de regel kun je gewoon de windmolen ergens anders neerzetten, of je kunt de regels aanpassen. Ik vind dat u nu in dezen de makkelijkste weg kiest. Als provincie, met een zorgvuldige voorbereiding, kun je toch kiezen voor locaties waar dat helemaal niet van toepassing is, ongeacht wat iemand vraagt, of dat nou in een natuurgebied is ...

De **voorzitter**: Oké. Dat is uw vraag. De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, voorzitter, hier staat een waardig vertegenwoordiger van de systeembeheerder, mijnheer Van der Wel. U haalt een situatie aan die gaat over bestemmingen op papier. Iedereen is het erover eens dat, als het ging over die situatie bij de Kabeljauwbeek, het eigenlijk zonde is om dat – en dat vraagt het systeem, en daar wijst de raad van State ons op – via zo'n zware procedure te doen, terwijl iedereen betrokken bij die ontwikkeling in feite aangaf dat dat met maatwerk op te lossen is. Wat we nu doen, nogmaals, is inderdaad de mogelijkheid bieden om niet vanuit wat er op de kaart staat te beslissen 'het kan niet', maar naar de praktijk te kijken en te constateren dat er een meerwaarde gerealiseerd kan worden, zowel voor energie als natuur, en dan daarvoor de minst belastende procedure in stelling te brengen. Ja, dat vind ik echt de Omgevingswet in optima forma.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ergo: dus ik kan concluderen dat volgens de regels die het college nu voor ogen heeft voor windmolens in de natuur – want ze komen erin te staan, niet ernaast met een wiek eroverheen, maar erin – geldt dat eigenlijk die uitzondering bijna nooit gaat voorkomen?

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, voorzitter, de heer Van der Wel blijft formuleringen kiezen waarvan hij, als hij goed luistert, weet dat dat niet mijn formulering is. We praten over het plaatsen van een molen op een plek die op ons papier aangeduid is als Natuurnetwerk Brabant. Dat kan ingerichte natuur zijn, maar dat hoeft het niet te zijn, want het gaat over de aanduiding op de kaart en het gaat over plekken die in de meeste gevallen, of in een flink aantal gevallen, nou niet, zeg maar, de toppers zijn van wat wij als het gaat over het realiseren van natuurkwaliteit voor ogen hebben. En op het moment dat bijvoorbeeld een terreinbeheerder dan aangeeft dat het interessant zou kunnen zijn om juist dan op die rand, of op dat grensvlak, molens neer te zetten, waarmee je ook middelen genereert om de kwaliteit van de natuur bijvoorbeeld wat verderop in dat gebied te versterken, ja, mijnheer Van der Wel, daar zou u toch echt zelf ook voorstander van moeten zijn, als ik kijk naar waar uw partij voor staat.

De **voorzitter**: Goed. Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter. Ik zie een enorm glijdende schaal. We zijn eigenlijk bezig uitspraken van de Raad van State met handigheidjes te omzeilen, maar ik wil nog graag even weten hoe ik nou door het plaatsen van zo'n enorm subsidiemonster ook nog eens de win-winsituatie kan hebben dat ik de natuur ga helpen. Bedoelt u daarmee dat uit de revenuen van die windturbines, oftewel belastinggeld van onze belastingbetalers dat middels SDE-subsidie bij die exploitant terechtkomt, de natuur verbeterd kan worden even verderop? Wat ik dan goed samen wat u bedoelt?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Het kan zo zijn dat een terreinbeheerder over grond beschikt waarop een dergelijke ontwikkeling gestalte kan krijgen. Dat is echt een van de opties geweest die langs de A16 speelden. Dat zou voor die terreinbeheerder, als de molen op die locatie zou zijn geland, inderdaad interessant geweest zijn, omdat daarmee middelen gegenereerd kunnen worden die die terreinbeheerder aan zijn primaire doelstellingen kan besteden. Ja dus.

De **voorzitter**: Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter. Het is voor het eerst in de geschiedenis dat de PVV het met de Brabantse Milieufederatie eens is dat wij hier echt faliekant de verkeerde kant uitgaan. Ik begrijp toch dat we binnen de contouren van het Natuurnetwerk hier die turbines toe gaan staan, en dat is er *binnen*, niet op de rand, en ik denk dat we dan toch echt heel erg de verkeerde kant opgaan. Of kunt u echt uitsluiten dat er in die Natuurnetwerken gebouwd wordt?

De **voorzitter**: De gedeputeerde ten finale.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Elke keer dezelfde vraag, en dan moet ik hetzelfde antwoord geven.

De **voorzitter**: U gaat over uw antwoorden.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ik heb het antwoord al gegeven. En nog even het voorbeeld dat ik aanhaalde, want u wilt zo graag spreken over subsidieslurpers: dit gaat gewoon over een terreinbeheerder die grondposities heeft die interessant kunnen zijn voor die ontwikkeling.

De **voorzitter**: Goed, en de hoofdlijn van het debat is duidelijk. We gaan niet te diep telkens de casuïstiek in. Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voorzitter. Het zijn goede voorbeelden tot nu toe en verstandige besluiten, die inderdaad een goede mix zijn geweest in de afweging tussen duurzame energie en natuurbelangen. De omgevingsverordening leggen we alleen ook vast voor de toekomst en daarin is GroenLinks op zoek naar een toezegging om die delicate balans ook echt te kunnen borgen in de interim-omgevingsverordening. Kan de gedeputeerde toezeggen dat, als de terreinbeherende organisatie zegt: "Als je het zo gaat aanpakken, provincie, dan zal er ecologische schade optreden" – je kan hem substantieel noemen, er is altijd iets van schade, maar is 'ie substantieel – kunnen GS dan, als ze dit horen vanuit de terreinbeherende organisatie, nee zeggen tegen zo'n voornemen?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, natuurlijk, want je zult met elkaar moeten gaan vaststellen dat die meerwaarde er is. Dus dat is inderdaad het geval. Dan moet ik onderscheid maken tussen die plekken waar inderdaad een terreinbeheerder bijvoorbeeld een positie heeft – nou, dan is die betrokkenheid vanzelf zeker geborgd – en als dat niet zo is, ja, dan hoort het natuurlijk toch ook bij het vereiste van omgevingsdialoog en samenspraak dat heel helder wordt dat die meerwaarde ook daadwerkelijk gerealiseerd kan worden. Mijn punt is dan dat we dat niet per se via een ingewikkelde bestemmingsplanprocedure moeten doen, maar hier de vereenvoudiging kiezen van de weg van de omgevingsverordening. En daarin vindt natuurlijk ook een kwalitatief zorgvuldige afweging plaats waarin die belangen worden gewogen.

De **voorzitter**: Mevrouw Roijackers. Mag ik stilte in de zaal? Mevrouw Roijackers heeft het woord.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Ten laatste: duidelijk hoe het samenspel gaat zijn in de ogen van deze gedeputeerde. Kan de gedeputeerde onze Staten ook toezeggen dat bij substantiële ecologische schade, zoals aangegeven door een terreinbeherende organisatie, het zo is dat in onze interim-omgevingsverordening staat een 'nee' over het realiseren van windmolens in het Natuurnetwerk Brabant?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Nogmaals, het uitgangspunt is: geen windmolens in het Natuurnetwerk. We praten hier over specifieke locaties waarin inderdaad, via het aantonen van die meerwaarde, wij maatwerk willen bieden via een snellere procedure dan nu is afgesproken. Meer is er niet aan de hand. Daarbinnen vindt gewoon volgens het hele proces van de omgevingsvergunning natuurlijk ook een zorgvuldige afweging van die belangen plaats. Dit gaat niet in grote mate voorkomen, dat zie ik ook, maar, en dat vind ik ook wel passen bij het implementeren van de omgevingsverordening, ik zeg u toe dat we u daar actief over zullen informeren, zodat u zich ook kunt vergewissen van het feit dat we daar zorgvuldig te werk gaan.

De **voorzitter**: Van den Berg. Nog één interruptie en daarna wil ik de gedeputeerde echt de gelegenheid geven om het betoog te vervolgen, ook gelet op de tijd. Nou goed, dan twee, en dan gaan we echt verder, maar eerst is de heer Van den Berg aan de beurt. Interruptie.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Ik hoor eigenlijk dat iemand met windturbines zo'n Natuurnetwerk aan mag pakken. Dan heb ik een vraag. Ik ben een boer, ik wil een varkensstal aan de rand van het Natuurnetwerk hebben, want dat is toch allemaal niet zo belangrijk, en als ik dan als varkenshouder de terreinbeherende organisatie een zak geld geef om even verderop de natuur te verbeteren, praten we dan niet over precies dezelfde situatie en staat u daar dan ook positief tegenover?

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Twee dingen. Eén: het gaat hier over windturbines, niet over varkens, daar kom ik dadelijk op terug. Twee: het is een goed gebruik, en een steeds beter gebruik, dat wij in Brabant – en dat hoort ook echt wel bij die Omgevingswet – op basis van meerwaarde een afweging kunnen maken, waarbij we in sommige gevallen zelfs ook met een herbegrenzing komen, maar het kan nooit ten koste gaan van de natuur. Dus het zal altijd in een afweging plaatsvinden van een kwaliteitsverbetering, ruimte maken voor kwaliteit. Het moet dan in dienst staan van uiteindelijk ook de kwaliteitsverbetering van de natuur.

De **voorzitter**: De heer Van den Berg voor de tweede keer.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Ik moet concluderen dat wij hier een gedeputeerde en een college hebben dat werkelijk vindt dat, als je meer dan 200 m hoge windturbines naast een natuurgebied zet, dat de natuurkwaliteit verbetert. Ik denk dat de mensen in Brabant daar maar eens heel goed over na moeten denken, en de politici hier in het bijzonder.

De **voorzitter**: Ik hoor geen vraag meer. Van der Wel, interruptie.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Wat nu een beetje op tafel ligt voor die windmolens in de natuur is ruimtelijk. Ruimtelijk maakt u dat mogelijk, om verschillende redenen. Hoe is het eigenlijk met de andere kant, de beschermingskant voor flora en fauna? Is dat intrinsiek geborgd? Want er wordt gevraagd naar meer waarborgen, maar dat moet dan opgeschreven worden. Hoe is die intrinsieke waarborging, waaruit blijkt dat eenderde gewoon kan zeggen: ja, u wilt dat wel, maar het kan niet, kijk, voor die dieren. Punt. Of is dat er niet?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Er is sprake van een beleidsneutrale omzetting, waarin beschermingsniveaus uit de Verordening ruimte, uit alle andere verordeningen die nu in de interim-omgevingsverordening worden samengebracht, gewoon een-op-een overgaan. Ik moet wel tien keer uitleggen dat het hier alleen maar gaat over déze specifieke plekken. De interim-omgevingsverordening doet op geen enkele manier afbreuk aan door u via beleidskaders vastgestelde beschermingsniveaus, zoals wij die in eerdere verordeningen hadden opgenomen. Dat wil ik nog een keer zeggen, want dat is hier niet aan de orde. Hier is een beleidsneutrale omzetting aan de orde, waarin de beschermingsniveaus volledig in stand blijven, en daar voegt zich de ruimte voor maatwerk in deze specifieke situatie toe.

De **voorzitter**: Goed. Van der Wel, nog één keer.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Dus de eerste casus die wordt opgeworpen, daaruit zal moeten blijken wat de hoogste rechter dan van deze situatie vindt? De tegenstelling die u creëert tussen aan de ene kant een grens voor de natuur ingaan, aan de andere kant de bescherming van de soorten: dat zal dan moeten blijken, of dat klopt. Klopt dat?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, zo werkt het in Nederland, mijnheer Van der Wel.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog. En ik wil u vragen om zo langzamerhand ook aan de moties en amendementen toe te komen.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Dit waren er al twee.

De **voorzitter**: Ja, met een oordeel?

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): In mijn beeld waren dat A6 en A9, als ik het goed heb, voorzitter. Die worden beide ontraden, met de toelichting die ik net gegeven heb rond wind.

Dan het amendement A8. Ik heb u net al aangegeven, en een beetje voorspeld, dat het college daar een positief advies – ‘geen bezwaar’ heet dat in ons goed gebruik – bij geeft, omdat – en nogmaals: als je het beziet vanuit mijn verantwoordelijkheid rond de interim-omgevingsverordening – dit een amendement is dat inderdaad ruimte wil maken voor maatwerk op basis van kwaliteit, ruimte voor mensen die niet kiezen voor een nu bestaande oplossing, maar die uiteindelijk misschien wel minder kwaliteitsverbetering realiseert, maar mensen die gaan voor, zoals u het verwoordt: een brongerichte techniek en aantoonbare kwaliteitsverbetering, daar risico’s lopen omdat ze in het systeem nog niet zijn goedgekeurd. Op dat moment mag een initiatiefnemer een overheid verwachten die dan maatwerk weet te leveren voor die categorie. Dus daarvoor geldt geen bezwaar, en nogmaals: ook geen bezwaar omdat het amendement in ons beeld echt daarmee ook een beleidsneutraal karakter kent, maar vooral toeziet ... Of eigenlijk het bereiken van onze doelstellingen op een betere manier waarborgt dan als we het amendement niet zouden aannemen, en in die zin van belang. Ik had ook al gezegd dat het van belang is om de interim-omgevingsverordening sowieso nu ook vast te stellen, omdat we anders weer terugvallen op het oude regime.

Als ik dan de moties verder ga beoordelen, dan begin ik bij motie 47. Die motie is, zoals ik hem nu lees, eigenlijk niet uitvoerbaar. Ik wil u vragen op een paar punten met ons mee te denken, omdat de begrotingsbehandeling – en u weet: die is al heel snel – komt vóór het moment dat de Commissie ondersteunende maatregelen in de loop van november zijn advies oplevert, dat voor ons echt wel van belang is om ook zicht te krijgen op de vragen die u hier stelt. Wij gaan wel ons best doen – en nogmaals: de decembervergadering is als vergadering al gewicht gegeven vanmiddag – om in ieder geval tijdig voor die decembervergadering dat inzicht te hebben. Maar voor de begrotingsbehandeling lukt dat niet. Ik snap uw vraag, ook vanuit de financiële invalshoek, maar wij hebben echt dat advies van die commissie in november nodig. Dus ik hoop op uw begrip. Ik weet dat de VVD graag gas geeft en we zullen het zo snel mogelijk doen, maar wellicht pas in de aanloop naar de vergadering in december.

Dan motie 48. Voorzitter. Vanochtend hebben we een debat gevoerd, dat heeft natuurlijk collega Grashoff gevoerd, en daarin is ook helder gemaakt dat we in december – en dat is een opdracht die u ook in een

motie heeft neergelegd – bij u terugkomen met een aantal zaken waarom hier gevraagd wordt. Dit ligt, als je het bekijkt vanuit wat nu voorligt in de omgevingsverordening, eigenlijk buiten het bereik van wat een beleidsneutrale omgevingsverordening nu voorstelt. Dus wij kunnen niet anders dan deze motie ontraden. Volgens mij – maar ik kijk ook even naar de heer Grashoff, en ook verder in de zaal – is het in essentie zo dat dit nu precies de weging is die wij in december ook met elkaar integraal kunnen maken, en niet nu op het moment van de vaststelling van de interim-verordening. Dus ontraden omdat dat buiten het beleidsneutrale karakter valt, maar ook niet past binnen de opdracht die u ons vanochtend gegeven heeft.

Dan ben ik bij motie 49. Dat gaat over geen door de overheid gedwongen krimp van de veestapel. Daar kan ik op verschillende manieren op reageren. Eén kan ik verwijzen naar het feit dat de heer Grashoff volgens mij dit vanochtend ook heeft bevestigd. Twee, nogmaals: Als u het als een beleidsrijke uitspraak ziet, en dat zou ook kunnen, dan zeg ik daar twee dingen over. Hoe verhoudt dat zich tot de voorliggende interim-verordening? En praat u hier niet echt ook over een verantwoordelijkheid die nu op rijksniveau in samenspraak met ook de provincies wordt ingevuld, maar waarvan vooral de door minister Schouten aangekondigde wetgeving daar helderheid over moet scheppen? En de minister is wat mij betreft ook al heel helder geweest. Dus deze motie, nou ja, formeel misschien niet helemaal buiten de orde, want daar gaat u over, voorzitter, maar naar de inhoud van wat er voorligt wel, en ook ontijdig, omdat dat wat mij betreft onderdeel is van de verdere uitwerking door mevrouw Schouten van het beleid.

Dan ben ik bij motie 50. Daarin staat de opdracht om niet langer deadlines voor het indienen van vergunningaanvragen op te leggen. Het college ontraadt die om twee redenen. Eén: Onderdeel van het beleidskader dat u heeft vastgesteld in juli was juist dat die data van belang zijn om te kunnen sturen op de realisatie van de doelstellingen van het beleid. Maar misschien voor het debat van vandaag belangrijker is dat onder andere met het amendement van mevrouw Dirken ruimte wordt geboden, waarbij inderdaad 1 april niet voor iedereen de ruimte is waarop die vergunbare aanvraag er moet liggen, maar waarin ook, en nogmaals, het liefst zoveel mogelijk, ambities worden neergelegd om voor brongerichte maatregelen te kiezen die uiteindelijk ons ook meer kwaliteit gaan opleveren. Dus ontraden op die argumenten.

Dan motie 51. Nogmaals: we gaan nu uiteenrafelen wat ik daarnet al in een motie heb ontraden in het perspectief van het debat van vanochtend, maar dat doe ik dus nu ook nog maar een keer. Ook hiervoor geldt dat dit uitgangspunt gaat over beleidskaders. De interim-verordening gaat over het neutraal omzetten van bestaand beleid. Wat mij betreft dus echt niet van toepassing op wat nu voorligt en ook een herhaling van de discussie van vanmiddag, waarover de heer Grashoff volgens mij echt een aantal zaken heeft gezegd en de opdracht heeft aanvaard om daarover in december met een uitwerking te komen.

Ik ben dan bij motie 52. Ja, die is sowieso buiten de orde, want die gaat over een beleidsregel die helemaal niet geagendeerd is hier. Hier gaat het over de interim-omgevingsverordening. Ik kan deze motie daarom alleen ontraden, omdat die hierop niet van toepassing is. Vanochtend heeft de heer Grashoff daar volgens mij klip-en-klaar een uitspraak gedaan hoe wij ten opzichte van dit vraagstuk staan.

De **voorzitter**: Mijnheer de gedeputeerde, het is misschien goed dat ik op dit punt in de vergadering meld dat deze motie echt buiten de orde valt van dit agendapunt. Die is dus echt buiten de orde, in formele zin. Hij maakt dus geen deel uit van de beraadslagingen.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Dan motie 53. Motie 53 is feitelijk onjuist, omdat de datum van 1 november die hier genoemd staat door ons gecorrigeerd is naar 1 april, en daarmee aansluit bij het kader van de stoppersregeling, want u weet dat de warmtesaneringsregeling inmiddels is opengezet tussen 25 november en 15 januari en in het perspectief van 1 april dus volgens ons passend is. Dus deze motie ontraden wij, zeker ook omdat er een feitelijke incorrectie in zit en wij met de datum van 1 april juist hebben gezorgd voor een synchronisatie met het rijksbeleid.

Dan motie 54. U zult niet verbaasd zijn dat ik die ontraad, maar ook daarvoor geldt dat die motie gaat over het beleidskader 2017 en dat is als zodanig in de interim-verordening niet aan de orde, want daar zijn juist de uitvoeringsmaatregelen aan de orde die erop gericht zijn om die doelstellingen te halen. Dus ook dat, ja, vanuit een optiek van beleidsneutraliteit echt niet van toepassing op deze interim-omgevingsverordening en in het perspectief van het debat van vanochtend volgens mij ook duidelijk dat we die ontraden.

De **voorzitter**: Mijnheer de gedeputeerde. Ik krijg net door dat motie 54, die u net behandelde en ontraadde, wordt omgezet in een amendement dat het nummer 11 krijgt.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Dat zal mijn oordeel niet veranderen, voorzitter.

De **voorzitter**: Nee, maar dan hoeft ik dat straks niet meer te zeggen. Motie 54 maakt intussen geen deel meer uit van de beraadslagingen en een amendement 11 is intussen met diezelfde tekst ingediend. Resterend motie 55.

Amendement A11/2019: 'Schrappen versnelling transitie veehouderij'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 25 oktober 2019, ter bespreking van Ontwerpbesluit 50/19 B 'Vaststellen Interim omgevingsverordening Noord-Brabant'; besluiten dat:

1. in artikel 2:66, eerste lid, de tekst: 'Vanaf 1 januari 2020 is het verboden' te vervangen door 'Het is met ingang van 1 januari 2028 verboden';
2. artikel 2:66, tweede lid, sub b, vervalt;
3. artikel 2:67, sub b vervalt;
4. in artikel 2:67, sub c, wordt de tekst '1 januari 2021', gewijzigd in 2028;
5. in artikel 2:67, sub d, wordt de tekst '1 januari 2021', gewijzigd in 2028;
6. artikel 2:67, sub e vervalt;
7. artikel 2:68 vervalt;
8. draagt GS op de data in Bijlage 2 in overeenstemming te brengen met bovenstaande amenderingen.

Toelichting:

constaterende dat:

- bedrijven al jaren erop zijn ingesteld om in 2028 aan de strengere milieueisen te voldoen;
- door het besluit Versnelling transitie veehouderij één op de tien veehouders onder de armoedegrens komt of noodgedwongen het bedrijf moet sluiten;
- de innovatieve stalsystemen niet op tijd ontwikkeld zullen zijn;
- het niet duidelijk is of de innovatieve stalsystemen daadwerkelijk zullen renderen;
- er een ernstige bezorgdheid is dat de huidige aanpak alleen niche-ontwikkelingen zal faciliteren en geen bijdrage levert aan een brede markttransitie;

overwegende dat:

- de versnelling van de transitie veehouderij het ondernemerschap van veehouders erg moeilijk zo niet onmogelijk maakt;
- de dure investeringen ten koste zullen gaan van dierenwelzijn;
- het meest contraproductieve effect van het voorgenomen beleid het feit is dat duurzame ketenconcepten, zoals 1-Ster Beter Leven, een substantieel volumeverlies zullen laten zien;
- met het voorliggende beleid veehouders in de praktijk gaan kiezen voor luchtwassers, die niet bijdragen aan diervriendelijkheid en/of een gezond stalklimaat;

- veehouderijen groter gaan worden om te overleven;
- de transitie niet actief stuurt op diervriendelijkheid;
- de regeling juridisch wankel is, des te meer na het vernietigen van de PAS door de RvS;
- de versnelde maatregelen onuitvoerbaar zijn voor de gemeenten;¹
- de landelijke fracties van de VVD en het CDA toegeven dat het ontbreekt aan transparantie bij het RIVM als het gaat om de manier waarop stikstofneerslag in natuurgebieden wordt berekend;²
- het Mesdag Zuivelfonds vanwege dit gebrek aan openheid een procedure tegen het RIVM is gestart om inzage in het gehanteerde stikstofmodel af te dwingen.³

1 <https://www.bndestem.nl/breda/zundert-start-lobby-voor-aanpassing-stikstofeisenprovincie~a89a6322/>

2 <https://www.boerderii.nl/Home/Nieuws/2019/10/Schouten-meer-geld-voor-stikstofmeting-in-natuur-482668E/>

3 <http://www.mesdag-fonds.nl/nieuws/t30/mesdagfonds-eist-inzage-in-stikstofmodel-en-daagt-rivm-voor-rechtbank.html>

Maikel Boon, PVV."

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Dan ben ik bij motie 55, een bijzondere motie, want we zien een refurbished motie, kunnen we zeggen in populaire termen. U doet alsof er vanaf het moment dat die motie is ingediend niets gebeurd is. Een bestuursakkoord, een doorvertaling van de afspraken die we daarin gemaakt hebben rond juist de flexibilisering van een aantal maatregelen in de huidige interim-verordening, het positief advies op het amendement dat mevrouw Dirken heeft voorgelegd: eigenlijk een grote optelsom die maakt dat het college snapt dat hier een paar kruisen staan door namen, daar kennis van neemt en overigens ook de motie ontraadt, omdat dat geen recht doet aan alles wat we de afgelopen periode met elkaar hebben ingevuld, en dat uit zich hier in de interim-verordening ook in een aantal voorstellen.

Voorzitter. Volgens mij heb ik dan het huiswerk gedaan.

De **voorzitter**: Voor zover ik kan overzien wel, behalve dan dat ik amendement 12 nog voor me heb liggen, maar ik weet niet of u dat al heeft.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Nee.

De **voorzitter**: Ik kan ervoor zorgen dat u het snel op uw tafel krijgt.

De heer **Meijer** (D66): Voorzitter. Als intermezzo kan de gedeputeerde misschien iets zeggen over amendement nummer 10.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Dan moet ik de teksten van de amendementen even opzoeken ...

De **voorzitter**: U krijgt ze aangereikt, mijnheer de gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ik krijg ze nu op allerlei manieren.

De **voorzitter**: Ja, terwijl u er maar eentje nodig heeft. 10 en 12 vragen nog even om aandacht.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ik ga even verversen.

De **voorzitter**: Ja, even op het huisje drukken.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ik wil de tekst even voor me kunnen hebben, en die van 10 moet ik echt even ...

De **voorzitter**: Even geconcentreerd, mensen, want daar zijn dit soort amendementen echt te belangrijk voor. Even goed de gedeputeerde de kans geven om het tot zich te nemen en een oordeel in eerste termijn te geven

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Amendement 10 van ChristenUnie-SGP heet '1 april van tafel en uitstel stalaanpassing met 2 jaar'. Ook daarvoor, en dat is volgens mij bij een andere motie of amendement ook al gemeld, heb ik aangegeven dat dat ... Nou ja, en nogmaals, mijnheer Vreugdenhil, want dat moet me wel van het hart, wil ik toch nog even zeggen, voorzitter: u stond hier met een bloedend hart rondom de Omgevingswet, maar die kaats ik toch graag terug, want u bent hier beleidsrijke voorstellen aan het doen en als u mij dat verwijt, en ik probeer dat te weerleggen, om te onderlijnen dat dat niet zo is, om vervolgens dan een aantal beleidsrijke initiatieven hier neer te leggen, ja, dan doet dat mij ook een beetje pijn. Dus ik hoop dat wij met elkaar de opdracht om die beleidsneutraliteit zo goed mogelijk te borgen ... en daar kunnen we over discussiëren, maar u legt nu een verhaal voor dat dat echt in mijn optiek met voeten treedt.

De **voorzitter**: En uw oordeel over het amendement?

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Mijn oordeel is ontraden. De argumentatie heb ik bij die motie ook al gebruikt: omdat het indruist tegen het beleidskader dat u zelf heeft vastgesteld.

De **voorzitter**: Interruptie Vreugdenhil dan.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Daar moet ik toch even op reageren, want de VVD-motie is natuurlijk ook gewoon een beleidsrijke aanpassing van de verordening en daar heeft u geen enkele moeite mee. Leggen we daar een voorstel tegenover dat eigenlijk een nuancering is, of een aanpassing van dat voorstel, dan gaat het opeens veel te ver. Ja, zo werkt het natuurlijk niet, mijnheer de gedeputeerde.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, mijnheer Vreugdenhil, zo werkt het niet inderdaad, want u staat nu weer met woorden te goochelen. Ik geef heel zorgvuldig aan dat het amendement van de VVD toeziet op de uitvoering van het beleidskader van 2017. Daarin, in lijn met de omgevingsvisie, die u hier terecht heeft geprezen, maar die toeziet op juist de ruimte om maatwerk te bieden, om ondernemers die vooruit willen daarin te bedienen, om inderdaad daar niet 'regel is regel' te hanteren, maar juist te kijken naar wat inderdaad we als overheid op basis van de onzekerheid waar de ondernemer mee geconfronteerd is, kunnen doen. Dat is beleidsneutraal. Wat u hier voorlegt, en nogmaals: u schrapt echt een aantal data die onderdeel zijn van het beleidskader van juli en daarmee verdient u echt de prijs dat dit beleidsrijk is, maar echt: het amendement van mevrouw Dirken past wat mij betreft uitstekend in wat we vandaag bespreken.

De **voorzitter**: Oké. Tot slot Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Ik neem de prijs graag in ontvangst.

De **voorzitter**: Oké, de gedeputeerde dan over amendement 12 nog en dan gaan we afronden.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Nog even amendement 12. Even kijken ... Sorry ...

De **voorzitter**: Amendement van de PVV, amendement 12.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Ja, voorzitter, dit ziet op dezelfde strekking als een eerdere motie. Dit gaat over het veranderen van ons ambitieniveau zoals dat in het beleidskader van 2010 is vastgelegd. Hier duikt voortdurend 2028 op, waarmee één ding zeker is: dat de ambitie die we met elkaar hebben afgesproken en waar echt het college in de opdrachtnemende rol staat vanuit uw Staten, dat we dan in ieder geval onze doelen niet gaan halen. Dus ik kan niet anders dan dat amendement ontraden.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor zijn beantwoording. Dan gaan wij nu in beginsel over naar de tweede termijn.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Voorzitter. Ik zou graag een schorsing willen.

De **voorzitter**: U wilt een schorsing. Ik kan me voorstellen dat er even wat overleg nodig is over de amendementen waarover we zo dadelijk gaan stemmen, na de tweede termijn. Is een kwartiertje voldoende? Twintig minuten? Een halfuur zelfs. Tjonge. Zullen we het eens op twintig minuten proberen? En dan kijken we wel. U kent mijn soepelheid. De vergadering is voor twintig minuten geschorst.

Schorsing (21.30-22.33 uur).

De **voorzitter**: Dames en heren. Mag ik u verzoeken uw plaatsen in te nemen? De vergadering is heropend. Aan de orde is de tweede termijn, indien daaraan behoefte is van de zijde van uw Staten, inzake de omgevingsverordening, de daarop ingediende wijzigingsvoorstellen, amendementen en moties, die direct na de resterende behandeling van dit voorstel in stemming worden gebracht. Maar nu eerst de tweede termijn. Ik inventariseer de behoefte aan die tweede termijn. Mevrouw Dirken van de VVD, ga uw gang, als eerste in de rij.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Als het mag vanaf de plaats.

De **voorzitter**: Dat mag, maar dan ga ik eerst even nog wat indringender vragen om stilte in de zaal. In beginsel is de tweede termijn hier gewoon vanaf het kathedr, maar als het kort is kan het ook vanaf de plaats. Mevrouw Dirken van de VVD. Aan u het woord.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Het is kort. Dank voor de beantwoording van de gedeputeerde. Wij hebben op dit moment geen verdere vragen, maar willen wel een aangepaste versie van onze motie indienen.

De **voorzitter**: Ja, dat moet u dan toch even hier komen doen. De griffier kan dan even meekijken.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voorzitter. Dan zouden wij ook even op dit moment in ieder geval tien minuten schorsing willen hebben, want dan vind ik het wel terecht dat we het even kunnen lezen voordat we onze tweede termijn aanvangen.

De **voorzitter**: Mijnheer Vreugdenhil. Ik ga het even anders doen. Mag ik stilte in de zaal? Dan wil ik mevrouw Dirken vragen om toch even vanaf het kathedr de tweede termijn te doen en de motie voor te lezen, zodat u in ieder geval weet wat erin staat, en dan wordt hij snel digitaal beschikbaar gemaakt. Met het oog op de voortgang, die natuurlijk toch al een hele tijd in beslag neemt – understatement van de avond –, is het wel van belang om zo snel mogelijk te blijven werken. Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Dank u wel. Wij hebben een wijziging aangebracht in het dictum van de motie over de Rav-codes.

De **voorzitter**: Graag het nummer.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Ik hoor uit betrouwbare bron: 47.

De **voorzitter**: Motie 47, oké. Ga uw gang.

Mevrouw **Dirken** (VVD): In plaats van dat wij gevraagd hebben aan het college om voor de begrotingsbehandeling het een en ander uit te zoeken, vragen wij nu aan het college om in de Statenvergadering waarin de voorstellen en tijdlijnen worden besproken zoals bedoeld in de actuele motie M44, die we vandaag hebben aangenomen, de twee dingen te doen die we eerder gevraagd hebben, namelijk welke financiële mogelijkheden benut zullen worden et cetera en aan te geven op welke wijze de provincie een boost gaat geven et cetera, en daarnaast, in plaats van ‘voor de begrotingsbehandeling’ zo snel mogelijk in overleg te treden met de minister.

Motie M47A/2019

“Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op 25-10-19;

overwegende dat:

- innovatieve ondernemers aangeven onvoldoende keuzemogelijkheden te ervaren bij het kiezen van een stalsysteem;
- op de website van de provincie is aangegeven dat er ca 40 innovatieve systemen bestaan in verschillende ontwikkelingsfasen, voorafgaand aan mogelijke toekenning van een definitieve emissiefactor;
- er een provinciale subsidieregeling beschikbaar is om de toepassing van nieuwe stalsystemen in de praktijk te stimuleren, welke openstaat tot 31 januari 2020, evenals een subsidieregeling om metingen ten behoeve van het vaststellen van een Rav-code te subsidiëren;
- gelet op recente ontwikkelingen er grote behoefte is aan het snel beschikbaar komen van innovatieve stalsystemen, met een (voorlopig) vastgestelde emissiefactor;
- bij de behandeling van het dossier Versnelling transitie veehouderij is aangegeven dat er voldoende middelen beschikbaar moeten zijn om iedereen die wil de transitie te laten maken;

vragen het college:

1. in de Statenvergadering waarin de voorstellen en tijdlijnen worden besproken zoals bedoeld in de actuele motie M44, aangenomen door Provinciale Staten op 25-10-2019
 - aan te geven welke financiële mogelijkheden benut zullen worden om de betreffende subsidieregelingen langer open te stellen;

- aan te geven op welke wijze de provincie Noord-Brabant een boost gaat geven aan het ontwikkelen van meer en snellere innovaties in de sector;
 - 2. zo snel mogelijk in overleg te treden met de minister van I&W hoe het proces om te komen tot voorlopige en definitieve emissiefactoren aanzienlijk versneld kan worden; en gaan over tot de orde van de dag.
- Wilma Dirken, VVD."

De **voorzitter**: Oké, dat wordt motie M47A, en we zorgen dat er zo een keurige versie in de digitale map komt te staan. Dat was dan de bijdrage van de VVD in tweede termijn. Forum voor Democratie. Mijnheer Duijs, behoefte aan een tweede termijn?

De heer **Duijs** (FvD): Ja.

De **voorzitter**: Ga uw gang. Maar er is een change of ..., want dit is niet de heer Duijs toch?

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): ...

De **voorzitter**: Ja, ik geloof niet dat er iets is dat mij verhindert dat goed te vinden, dus ga uw gang. Ga uw gang, mijnheer Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Dank u wel, voorzitter. Wij hebben een vijftal moties ingediend. Dit zijn eigenlijk geen moties die wij zelf bedacht hebben, maar dit zijn de moties die eigenlijk uit het persbericht van het CDA zijn gekomen. Wij hebben voor alle vijf punten een losse motie - moet ik dat zeggen dan?

De **voorzitter**: Even concentratie. U gaat het over uw moties hebben. Ga uw gang.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Een vijftal moties dus. We hopen uiteraard dat die moties het gaan halen. Dan zijn de ondernemers die nu buiten staan enigszins gerustgesteld. De oplossingen in die moties zijn niet conform ons partijprogramma, maar zorgen wel voor verlichting en wij zouden gewoon graag zien dat de mensen die nu al de hele dag buiten staan in ieder geval met iets naar huis kunnen gaan. Tevens wil ik van de gelegenheid gebruikmaken om een handreiking te doen naar het CDA en de VVD. Ik denk dat binnen deze coalitie geen oplossing ligt voor dit stikstofprobleem, anders dan een beetje schuiven met wat punten en komma's. Ik denk dat het tijd is om nieuwe onderhandelingen in te gaan. Wij stellen vooraf geen voorwaarden, wij willen graag met jullie allemaal opnieuw om de tafel, om te kijken of we tot een goede oplossing kunnen komen.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van den Oetelaar voor zijn bijdrage in tweede termijn. Ik heb verder niets over de moties gehoord. Dit is uw bijdrage?

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Het zijn vijf moties die al eerder zijn ingediend, er is een kleine wijziging. Ik dien ze in inderdaad.

De **voorzitter**: Dan moet u dat even netjes via de griffier doen, en dan komen die wijzigingen straks in het digitale systeem tot ons. Zo werkt dat. Oké, ik zal het even na u zeggen: er zijn een aantal moties van Forum voor Democratie ingetrokken en die worden vervangen door andere, en dat gaan we nu regelen. We zullen dat straks even precies in het digitale systeem aangeven.

Motie M56/2019: 'Brabantse stoppersregeling op laten gaan in landelijke stoppersregeling'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;

overwegende dat Brabant geen eiland mag worden waar Brabanders het wonen en ondernemen onmogelijk gemaakt wordt;

dragen GS op om in december met een gewijzigd voorstel te komen van de Interim-omgevingsverordening waarin de Brabantse 'stoppersregeling', bedoeld voor boeren die hun bedrijf willen beëindigen, opgaat in de landelijke stoppersregeling die nu in de maak is. Dat betekent het opschorten van de provinciale aanmelddatum van 1 november a.s. en aansluiten bij de landelijke datum van aanmelden;

en gaan over tot de orde van de dag.

Frank Duijs, FvD

Joris van den Oetelaar, FvD."

Motie M57/2019: 'Geen deadlines vergunningsaanvragen nieuwe stalsystemen'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;

overwegende dat Brabant geen eiland mag worden waar Brabanders het wonen en ondernemen onmogelijk gemaakt wordt;

dragen GS op om in december met een gewijzigd voorstel te komen van de Interim-omgevingsverordening waarin niet langer deadlines voor het indienen van vergunningsaanvragen voor nieuwe stalsystemen worden opgelegd, zolang die stalsystemen nog niet goedgekeurd en beschikbaar zijn én zolang hiervoor nog geen landelijk beleid is vastgesteld. Dat impliceert dat deadlines als die van 1 april 2020, waarover het Brabantse provinciebestuur op 25 oktober (vandaag) zou besluiten, in de ijskast moeten;

en gaan over tot de orde van de dag.

Frank Duijs, FvD

Joris van den Oetelaar, FvD."

Motie M58/2019: 'Behoud latente ruimte'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;

overwegende dat Brabant geen eiland mag worden waar Brabanders het wonen en ondernemen onmogelijk gemaakt wordt;

dragen GS op om in december met een gewijzigd voorstel te komen van de Interim-omgevingsverordening zodat boeren de aan hen vergunde stalcapaciteit, de zgn. 'latente ruimte', mogen behouden. De overheid mag deze niet afpakken;

en gaan over tot de orde van de dag.

Frank Duijs, FvD

Joris van den Oetelaar, FvD."

Motie M59/2019: 'Geen krimp veestapel'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;

overwegende dat Brabant geen eiland mag worden waar Brabanders het wonen en ondernemen onmogelijk gemaakt wordt;

dragen GS op om in december met een gewijzigd voorstel te komen van de Interim-omgevingsverordening waarin wordt bewerkstelligd dat net als in de rest van Nederland, géén door de overheid gedwongen krimp van de veestapel in wordt gevoerd. Krimp van de veestapel kan alleen plaatsvinden op basis van vrijwilligheid;

en gaan over tot de orde van de dag.

Frank Duijs, FvD

Joris van den Oetelaar, FvD."

Motie M60/2019: 'Uniform beleid qua tijdsfad voor investeringen in emissiereductie'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;

overwegende dat Brabant geen eiland mag worden waar Brabanders het wonen en ondernemen onmogelijk gemaakt wordt;

dragen GS op om in december met een gewijzigd voorstel te komen van de Interim-omgevingsverordening waarin ervoor wordt gezorgd dat er uniform beleid komt qua tijdsfad voor investeringen in emissiereductie. Dat is in lijn met de motie-Geurts/Harbers die in de Tweede Kamer werd ingediend. Beleidsregels moeten in alle provincies hetzelfde zijn, wat betekent dat de emissieregels in Brabant niet strenger mogen zijn dan elders;

en gaan over tot de orde van de dag.

Frank Duijs, FvD

Joris van den Oetelaar, FvD."

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voorzitter. Mag ik even de suggestie doen dat die ook voorgelezen worden?

De **voorzitter**: De griffier gaat dat even regelen in het systeem. Het zijn wat minder grote wijzigingen geloof ik dan in die van u. Dat moeten we even zo doen. Dus even clementie voor het belang ook van de voortgang vanavond. Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voorzitter. We naderen het einde van een lang, intens en bewogen debat voor alle betrokkenen, maar met name voor de mensen om wie het gaat, Brabanders hier in en voor het provinciehuis, op erven en in huiskamers. Veel van u zullen de balans opmaken: wat heeft deze dag ons gebracht? En dat doen wij als CDA ook. Halen we alles binnen? Nee, want we hebben met onze vijf eisen, waar zelfs de collegeafel even van schrok, hoog ingezet, te hoog om in één week, in één debat, in deze politieke samenwerking te kunnen waarmaken, maar niet te laag om nu voorzichtig positief te durven zijn, want Brabant beweegt voor het eerst sinds jaren weer een kant op, richting een eerlijker en realistischer landbouwbeleid, met perspectief, stapje voor stapje, beetje bij beetje ...

De **voorzitter**: Interruptie Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, sorry dat ik uw krokodillentranen even onderbreek hoor, maar even voor de duidelijkheid de vertaling. Is het: u bent gebogen voor het pluche, GroenLinks heeft veel meer macht in de coalitie dan het CDA en die boeren buiten: laat ze maar lekker gaan, laat die bedrijven maar klaar, laat ze maar naar het faillissement gaan? Is dat even de vertaling, of gaat u ...?

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): We hebben het niet over pluche, mijnheer Boon, we hebben het hier over mensen die ook boerendochters, boerenzonen zijn, die daar een hart voor hebben. Met pluche hebben wij niks te maken, wel met het realiseren van doelen.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Het gaat wel om pluche, want als u een ruggengraat had, zegt u: wij staan voor deze punten, het is gewoon een democratisch bestel, wij dienen deze punten in en binnen de coalitie kan

gewoon onderling anders gestemd worden. Maar dat durft u niet, want de coalitie, die belangen, gekronkel in uw coalitie, dat is belangrijker dan uw rechte rug en de belangen van de boeren buiten. Dus ga die boeren buiten nu niet misbruiken, wees gewoon eerlijk, kom op.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Het CDA houdt hier een eerlijk verhaal. Onze visie ligt op tafel, dat is geen geheim. Uw visie hebben we nog niet gezien. En de kiezer bepaalt over drieënhalf jaar, mijnheer Boon.

De **voorzitter**: Oké. Heijmans interruptie.

De heer **Heijmans** (SP): Ja, dank u wel, voorzitter. Allereerst een compliment aan mevrouw De Hoon dat zij durft te zeggen hier dat ze te hoog hebben ingezet met hun vijf eisen. Maar de vraag die zich vervolgens voordoet, mevrouw De Hoon, is: Wat gaat het CDA nou in de toekomst binnen deze coalitie doen? Gaat u loyaal mee dat bestuursakkoord uitvoeren, of blijft u ... nou ja, rechts of links hangen in die coalitie, en blijft u keer op keer proberen toch weer te tornen aan die uitgangspunten?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Het is goed dat wij van u hebben leren samenwerken, mijnheer Heijmans, en dat doen we met zijn allen hier in de Statenzaal. Het debat voeren wij hier plenair. Samen maken wij de afspraken en zo gaan wij met elkaar verder.

De **voorzitter**: Interruptie Van Hattem zie ik nog, en dan gaan we verder.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter. Het CDA zegt: "Samen maken we de afspraken", maar wat wordt er nou aan afspraken gemaakt? U heeft hoog ingezet met blufpoker afgelopen vrijdag. Daar is helemaal niets van terechtgekomen en nu zegt u zelf: over drieënhalf jaar zijn er verkiezingen. En dat is wat er nu echt hier achter zit bij het CDA. U zegt: "We gaan er alle tijd voor nemen." Ja, over drieënhalf jaar hoopt u dat veel kiezers, veel boeren, het weer zijn vergeten, maar ditmaal zullen ze het niet vergeten, zullen ze er achter komen dat het CDA hen vandaag verloochend heeft.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem, uw vraag?

De heer **Van Hattem** (PVV): Waarom ordinaire blufpoker?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Uiteindelijk is natuurlijk ons gezamenlijk doel mooi beleid maken voor Brabant en voor Nederland. En als u het graag wilt, nemen wij u mee in de visie zoals wij die hadden liggen. Wij hebben gezien dat de stoppersregeling verschoven is naar 1 april, als we met die interim-verordening gaan instemmen. Daarnaast hebben wij de gedeputeerde horen zeggen dat van een verplichte krimp van de veestapel op geen enkele wijze sprake gaat zijn. Daarnaast hebben wij met zijn allen nagedacht hoe wij ervoor kunnen zorgen dat wij met bronmaatregelen echt iets kunnen gaan doen voor deze wereld. Samen in de coalitie, met die vijf partijen, hebben wij gezocht naar een oplossing waardoor echt ondernemers vooruit kunnen, zonder verplichte luchtwassers aan te leggen. Daarnaast hebben we afgesproken dat wij in december verder gaan praten, als de minister en de provincies zo ver

zijn om te denken over deadlines, over latente ruimte, hoe dat allemaal ingevuld gaat worden. Dus hoezo hebben wij niks gedaan? Wat heeft ú gedaan vandaag?

De **voorzitter**: Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Vandaag hebben wij verschillende voorstellen gedaan. We hebben onder andere gezegd: "Blijf van die latente ruimte af", waar u zelf ook om had gevraagd en waar u gewoon tegenstemt. Het punt is nou juist: u noemt een aantal punten op waar de boeren hier buiten op dit moment helemaal niks mee opschieten. Want u zegt: "Ja, er is gezegd dat de veestapel niet gehalveerd zal worden", dat zijn allemaal uitspraken voor de Bühne. Wat ik hier nou moet constateren, is: een kinderhand is bij het CDA blijkbaar vlug gevuld, maar gezond boerenverstand prikt daar feilloos doorheen.

De **voorzitter**: Altundal.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): We gaan meemaken ...

De voorzitter: Sorry. Mevrouw De Hoon, u mag reageren, kort.

De heer **Altundal** (SP): Voorzitter, dank u wel ...

De voorzitter: Sorry, sorry, ik had mevrouw De Hoon het woord gegeven. Zij wilde reageren.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): We gaan zo meteen meemaken bij de stemmingen of u echt iets met die deadline wilt gaan doen.

De **voorzitter**: Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Voorzitter, dank u wel. Het is toch een behoorlijk bijzondere ommezwaai die u maakt. U had het twee weken terug over een amendement dat verder ging, u roept in de krant heel harde woorden, en ook nog over eisen. Daarmee suggereert u een ultimatum te stellen om vandaag tot een bepaalde keuze en beslissing te komen ...

De **voorzitter**: Mijnheer Altundal, graag kort en krachtig.

De heer **Altundal** (SP): Mijn vraag is: houdt u nu het ultimatum dat u stelt aan tot december, of trekt u het helemaal in, die eisen en dat ultimatum?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ik heb u net een opsomming gegeven van wat hier vandaag gebeurd is en wat er nog moet gaan gebeuren. Dat doen wij samen, in goed overleg, op de juiste manier.

De **voorzitter**: Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Ja, voorzitter, dat is behoorlijk diplomatiek verwoord. Maar u hebt met een ultimatum en eisen verwachtingen gecreëerd bij heel veel boeren, die vandaag ook met duizenden hier

zijn. Zegt u tegen die mensen dan ook: sorry, we hebben helaas onze eisen moeten intrekken, we hebben het niet gered? Zegt u dat dan ook tegen die mensen?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Wij hebben vandaag de keuze gemaakt, als we zo gaan stemmen, om tegen die ondernemers te zeggen: jullie hoeven niet meer verplicht luchtwassers aan te schaffen en wij gaan serieus met jullie meedenken hoe wij met zijn allen de nieuwste innovatieve maatregelen kunnen toepassen.

De **voorzitter**: Oké. Interruptie Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Voorzitter. We waren het lijstje aan het afvinken met eisen van het CDA en eigenlijk stond er nog één heel belangrijke overeind, die ook cruciaal is voor de Brabanders: 1 april. U vraagt een schorsing aan van een halfuur, die uitloopt tot een uur. Dan moet u ook met iets terugkomen. Is het zo dat u gewoon niet de ruimte krijgt van deze coalitie om ook maar het minste te doen voor de sector? Want als u daar een uur over praat, dan moet het haast wel zo zijn dat u ervoor gevochten heeft, maar dat u gewoon kort gehouden wordt en geen enkele ruimte krijgt in deze coalitie om ook maar het minste te doen voor onze boeren, om daar tot een goede en eerlijke vergunningaanvraag te komen.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Een echte vraag heb ik niet gehoord. We hebben goed overleg gehad, even alles op een rijtje gezet met elkaar en daarvoor sta ik hier nu een eerlijk antwoord te geven.

De **voorzitter**: Mijnheer Vreugdenhil voor de tweede keer.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Ja, voorzitter, dat stemt me naar de toekomst toe eigenlijk heel somber. Want dat betekent dat hier eigenlijk de ruimte van het CDA is ingeperkt, dat hier helder op tafel is gekomen dat er geen enkele ruimte geboden wordt om maar te kunnen bewegen in de richting van onze Brabantse boerengezinnen. Dat vind ik toch eigenlijk wel een heel trieste conclusie van deze belangrijk debatdag.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): We hadden het onszelf heel makkelijk kunnen maken door niet mee te regeren, maar dan bereik je toch niet zoveel als dat je wel gewoon aan tafel zit, je verantwoordelijkheid neemt en bestuurt.

De **voorzitter**: Everling. Mag ik stilte in de zaal?

De heer **Everling** (SP): Dank, voorzitter. Ja, ik vraag me toch wat af. Ik hoor De Hoon nu al twee keer zeggen: als – met nadruk op *als* – wij voor dit voorstel gaan stemmen. Ik ben wel heel erg benieuwd: waar hangt dat dan nog van af?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Het hangt zeker niet van het CDA af of wij de datum van 1 april tot een flexibel ticket gaan maken. Dat hangt af van de hele Staten en het is niet aan mij om het oordeel te vellen dat die stemming al gelukt is.

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Ja, mevrouw De Hoon, via de voorzitter dan: wie houdt u eigenlijk voor de gek?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon, vervolg uw betoog.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dank u wel, voorzitter. En, voorzitter, laten we niet vergeten wat we als CDA hebben kunnen voorkomen, wat we buiten het bestuursakkoord, buiten de beleidsregels en buiten de interim-verordening hebben kunnen houden: dat wat er niet staat en dat wat dus niet gaat gebeuren, omdat wij samen aan tafel zitten.

Tot slot wil ik het college bedanken voor het beantwoorden van onze vragen. Als CDA voelen we ons meer gehoord dan in de afgelopen jaren.

De **voorzitter**: Interruptie de heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, de heer Everling had er geen energie meer voor, ik begrijp het, maar ik ga het namens de PVV toch proberen. Mevrouw De Hoon, ik heb vier jaar lang naast u gezeten en vier jaar lang zaten we ons tegen elkaar te beklagen over de coalitie: alles pikken ze onderling af, er is geen ruimte voor oppositie, er is geen ruimte voor debat, er is geen ruimte voor democratie. Daar konden we elkaar in vinden. Toen werd door het CDA gezegd, onder andere ook door de gedeputeerde: wij hebben ervan geleerd, vier jaar lang oppositie, we zien nu wat jullie frustratie is ...

De **voorzitter**: Wilt u kort en krachtig zijn in interrupties?

De heer **Boon** (PVV): Dat gaan we doen. Waar is nu de omslag gekomen dat u toch weer in die oude rol bent van de achterkamertjespolitiek, het aftikken met de coalitie? Waarom is die oude mevrouw De Hoon niet weer daar aan het staan?

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ik snap echt niet waar u het over heeft. Twee weken geleden hadden wij hier een debat over hetzelfde, is er een motie van de PVV aangenomen en een motie van Forum voor Democratie over erkenning voor de boeren. De hele coalitie ging met u mee en ging met Forum mee. Ik zie werkelijk waar niet wat we hier nu aan inlossen.

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Wat we hier inlossen, zijn uw vijf standpunten. U hebt die vorige week vrijdag met heel veel bombarie gepresenteerd. Dat waren vijf goede standpunten, waar wij ons ook in konden vinden. Daarna bent u waarschijnlijk op uw vingers getikt door uw gedeputeerde, of door uw coalitie, en nu is mevrouw De Hoon weer in de achterkamertjes verdwenen, en het is helemaal dichtgetimmerd. Het is al vaker gezegd: u heeft met die vijf punten vandaag helemaal niks bereikt.

De **voorzitter**: De gedachten zijn wel gewisseld volgens mij. U herhaalt zichzelf. Mevrouw De Hoon, nog één reactie hierop.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ja, dan ga ik hem toch gewoon nog een keer herhalen, voorzitter, als het niet helder is. Volgens mij is de stoppersregeling naar 1 april. Dat was een van de eisen. De halvering van de krimp is toegezegd vandaag, dat dat niet aan de orde is, dat dat geen onderdeel van beleid gaat zijn. De datum van 1 april, daar gaat vandaag een besluit over genomen worden, als u slim mee stemt. De latente ruimte gaan we in december bespreken, als de minister samen met de provincies een nieuw plan heeft. Zeg het maar.

De **voorzitter**: Ik dank u voor uw bijdrage. Ik wil graag stilte in de zaal vragen. Ik zie dat de heer Heijmans geen tweede termijn vraagt. Mevrouw Sjouw, D66, tweede termijn? Niet het geval. Mevrouw Roijackers? Ook niet. Dan ben ik bij de PVV-fractie. Tweede termijn? Alleen de heer Boon? U beiden, ja. Mijnheer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, ik ga beginnen, voorzitter. Wij hebben ondertussen twee amendementen ingediend, amendementen waar we ruime steun voor willen ontvangen. Eentje is om de stoppers gewoon de ruimte te geven tot 2028. Dat was de afspraak, dat de boeren aan de afspraken moesten voldoen. En afspraak is afspraak. Je zal maar boer zijn die met pensioen wil gaan, die geen opvolger heeft en ineens te horen krijgt: u moet vele jaren eerder stoppen. Dat is een pensioengat dat niet te overzien is. Geef deze mensen gewoon de ruimte om op tijd te kunnen stoppen.

Verder hebben wij een amendement ingediend, en daar verwachten we zeker steun voor van het CDA, waarin we de hele transitie veehouderij geschrapt willen hebben. De afspraak was inderdaad 2028, de boeren zijn goed op weg, er zijn prachtige innovaties gaande, de afspraken die de boeren gemaakt hebben, gaan ze gewoon halen op 2028, dus geen enkele noodzaak om nu te gaan tornen aan die datum.

Verder wil ik samenvatten dat de PVV eigenlijk wel teleurgesteld is in deze dag. Wij kwamen hier met veel enthousiasme. Het CDA had eindelijk weer het licht gezien. Maar het licht is heel snel gedoofd bij het CDA.

De **voorzitter**: Mevrouw De Hoon, interruptie.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dan mag ik er toch van uitgaan dat u er heel blij van wordt dat u vandaag met een amendement mee kunt gaan stemmen waardoor u echt iets aan die deadline kunt gaan doen, mijnheer Boon?

De **voorzitter**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Ja, zoals u weet, en zoals ook de mensen buiten weten: wij staan achter de boeren en als het goed is voor de boeren, zullen wij het zeker steunen.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Dank u wel.

De heer **Boon** (PVV): En dat is nou het verschil tussen ons tweeën: wij doen wel wat we zeggen en u doet absoluut niet wat u zegt. En als ik u was, zou ik niet naar de microfoon komen, want iedereen weet hoe het zit, u hoeft het niet te bevestigen.

De **voorzitter**: Mijnheer Boon. U was klaar hè, met uw betoog? Dank u wel voor uw bijdrage in deze termijn. Dan zijn we nu bij de fractie van de Partij van de Arbeid. Ziet af. De heer Brouwers van 50PLUS. Van der Wel. Ook geen behoefte aan een tweede termijn?

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. We hebben twee amendementen samengevoegd en ons amendement A9 trekken we in.

De **voorzitter**: U meldt ons dat het amendement, onder stuknummer A9 bij ons bekend, wordt ingetrokken ...

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja, en we hebben samen ...

De **voorzitter**: Wacht even. Amendement A9 maakt dus geen deel meer uit van de beraadslagingen. En het andere wat u wilde zeggen, was?

De heer **Van Hattem** (PVV): Dat wordt samengevoegd met ons amendement. De Partij voor de Dieren sluit zich dan aan bij ons amendement over de windbossen.

De **voorzitter**: En het nummer van dat amendement was?

De heer **Van Hattem** (PVV): 6.

De voorzitter: Dus amendement 9 is ingetrokken en daarvoor leest u dan vervolgens het nieuwe amendement 6A.

Amendement A6A/2019: 'Geen boswind in Brabant'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant, in vergadering bijeen op vrijdag 25 oktober 2019, ter bespreking van ontwerpbesluit 50/19 B 'Vaststellen Interim omgevingsverordening Noord-Brabant'; besluiten:

dat artikel 3.38 van de Interim omgevingsverordening Noord-Brabant vastgelegd als GML-bestand met plan-idn NL.IMRO.9930.InterimOvr in zijn geheel komt te vervallen.

Toelichting: dit artikel bevat een regeling voor het tijdelijk toelaten van windturbines in Brabantse natuurgebieden. Om de Brabantse natuur te beschermen tegen windturbines en de vele soorten overlast die daarmee gepaard gaan, is het noodzakelijk om dit artikel uit de verordening te schrappen.

Alexander van Hattem, PVV

Marco van der Wel, Partij voor de Dieren."

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van der Wel voor deze mededelingen. Dan ben ik bij Lokaal Brabant. Mijnheer Van Pinxteren, tweede termijn? Ga uw gang.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Ik wil even reageren op de reactie van de gedeputeerde op ons amendement A10. Teleurstellend, zeg ik dan, als de gedeputeerde op deze manier reageert: heel formeel, en dan begint hij het procedureel af te doen met beleidsarm en beleidsrijk. Had de gedeputeerde rechtstreeks gezegd, en het had hem ook gesierd als hij gezegd had: dit staat te ver af van de besluitvorming van 7 juli 2017. Want dat is de kern van wat hij wil zeggen. Het staat te ver af, volgens deze coalitie, van wat in juli 2017 besloten is. Wij hebben geprobeerd te beargumenteren dat die verandering juist noodzakelijk is door gewijzigde omstandigheden. We gaan door op de weg die we

ingeslagen zijn, we gaan door op een doodlopend pad, en ik voorspel, als Lokaal Brabant, dat wij binnen een jaar hier weer hetzelfde debat staan te voeren, omdat we vastgelopen zijn in onze eigen regelgeving. Sorry, voorzitter, teleurstellend.

Ten aanzien van het CDA: Ik heb te doen met de boeren die daar enige hoop uit geput hebben. Want er kwam gelijk een zucht van verlichting toen het persbericht de deur uit gegaan was, en ook mij hebben berichten bereikt, en veel daarvan, dat ze zeggen: Is het CDA om? Nee, het CDA blijkt dus niet om te zijn, het is voor de Bühne geweest. Men kan zeggen: "We hebben wat bereikt." Ja, we hebben een paar dingen bereikt, maar die hadden we ook bereikt zonder dat persbericht. En dan hebt u een aantal mensen, een aantal families, duidelijk op het verkeerde been gezet. Jammer. U laat daar een kans liggen.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren voor zijn bijdrage. Dan kijk ik naar de ChristenUnie-SGP-fractie, de heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter. We hebben vandaag, denk ik, een intensief debat gevoerd en ik denk dat dit debat door heel veel mensen ook is gevolgd en dat ook heel veel mensen hebben uitgekeken naar dit moment. Door diverse Statenleden is ook aangegeven: vertel je verhalen, laat het ons weten, want dan kunnen we er wat aan doen. Daarom wil ik eigenlijk mijn dank uitspreken aan al die boeren die de moeite hebben gedaan om ons, u allen, hun verhaal te vertellen, om te laten zien waar ze tegenaan lopen en de knelpunten op tafel te leggen. Ik wil de dank uitspreken aan het Brabants Agrarisch Jongeren Kontakt, dat de moeite genomen heeft om een heel mooie avond te organiseren, zich daar ook heel kwetsbaar opgesteld heeft en daarbij juist op een positieve manier zocht naar hoe we de sector kunnen versterken en de knelpunten op tafel heeft gelegd. Voorzitter. Ik wil alle sprekers bedanken die hier wederom heen gekomen zijn om te laten horen waar ze tegenaan lopen en hoe wij dat als politiek daarin moeten wegen. En voorzitter, ik denk dat de teleurstelling na vanavond enorm groot is. Ik hoop dat het lijntje daarin niet breekt. Ik zal me ervoor blijven inzetten om toch het vertrouwen te houden. Ik hoop ook dat de emotie daarin niet te ver zal oplopen. Maar ik roep het college echt op: ga nu het gesprek aan, want misschien was dat wel het kernpunt van de afgelopen periode: een college dat niet mét de boeren het beleid maakt, maar óver de boeren beleid maakt. En daar roep ik de coalitiepartners toe op, maar zeker ook het college. En ik wens ook de commissaris in zijn rol als rijksheer bij de gebiedsgerichte aanpak daar een heel bijzondere plek in. En ik hoop dat we met elkaar in de toekomst kunnen bouwen aan echt goede maatregelen voor een duurzame sector, die goed zijn voor de natuur en tegelijkertijd ook weer de economie in Brabant kunnen dienen.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Vreugdenhil voor zijn bijdrage. Dan had ik u toegezegd om nog even de veranderingen in de moties van de fractie van Forum voor Democratie toe te lichten: bij monde van de griffier, als ik dat even mag voorstellen, mijnheer Van den Oetelaar, of wilt u het zelf voorlezen?

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Ja, wij willen graag een paar moties intrekken. Het gaat om nummer 48, 49, 50, 51, 52, 53 en 58.

De **voorzitter**: Die zijn ingetrokken en maken geen deel meer uit van de beraadslaging.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): En wij willen graag bij motie nummer 56 een hoofdelijke stemming.

De **voorzitter**: Even kijken. Ja, motie 56. En 58 is buiten de orde, wordt hier opgemerkt. Mijnheer Van den Oetelaar, luistert u even mee? Motie 58 is buiten de orde en over motie 56 vraagt u een hoofdelijke

stemming aan. We gaan dat zo meteen nog even precies zeggen, op het moment dat ik de stemming ga doen.

Na deze tweede termijn van de zijde van uw Staten wil ik kijken of de gedeputeerde nog behoefte heeft, of aanleiding, om in zijn tweede termijn kort en krachtig nog op die laatste punten te reageren. Daartoe geef ik hem graag het woord en dan gaan we ons daarna klaarmaken voor de stemmingen. Maar eerst nu de gedeputeerde. Mag ik stilte in de zaal?

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): Voorzitter. Met het oog op de tijd, en uitsluitend voor uw zorgvuldige besluitvorming, nog even de adviezen op de nieuwe, dan wel aangepaste amendementen en moties.

Amendement A6A is alleen in de ondertekening veranderd, dus dat blijft ontraden.

De gewijzigde motie 47A van de VVD ...

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter. Zou de gedeputeerde even de titel van de motie willen noemen? Want het gaat heel snel.

De **voorzitter**: Ja, dat gaat hij doen.

De heer **Van Merrienboer** (GS, PvdA): A6A gaat over uw eigen amendement, samen met de Partij voor de Dieren, 'Geen boswind in Brabant'. Het advies daarover is ontraden.

Motie 47A van de VVD gaat over de opdracht in de richting van het college om aanvullend op de motie voor december ook in december inzicht te bieden in de financiële mogelijkheden, als ik het heel kort samenvat, mevrouw Dirken. Met die aanpassing – en dat had ik in de eerste termijn al meegegeven – geen bezwaar tegen deze motie.

Motie 56 die nu voorligt bevat in feite nog steeds dezelfde onvolkomenheid als de motie die ik eerder heb gezien. Hier staat een aanmelddatum van 1 november, die helemaal niet meer in onze voorstellen staat. Dus die datum is al opgeschort. Daarmee is sprake van aansluiting bij de landelijke kaders. Dus deze motie is niet alleen overbodig, maar met de vaststelling van de interim-verordening ook eigenlijk niet meer uitvoerbaar.

Dan motie 57, 'Geen deadlines vergunningsaanvragen nieuwe stalsystemen'. Ook dat blijft natuurlijk ontraden. In de eerste termijn is ook al gewisseld op welke manier we sowieso in de interim-verordening een aantal zaken moeten vaststellen. Hier wordt voorgesteld om ze dan in december er weer uit te halen. Dat ontraden we als college, ook in het perspectief dat we dan pas een afweging maken over op welke manier ook het landelijk beleid gaat interfereren verder met ons beleid. En als het gaat over de deadlines, wil ik nogmaals onderstrepen dat we ten aanzien van 1 april – want hier wordt gesuggereerd dat we dan van iedereen vergunningaanvragen willen zien, en het amendement van de VVD strekt er nu juist toe, natuurlijk, om dat voor diegenen die voor een brongerichte techniek willen kiezen, maar daar nog niet stalsystemen voor goedgekeurd hebben gekregen, dat we daar juist voor een lichtere procedure, namelijk een melding, kiezen, waarvoor GS ook nog een formulier zullen vaststellen.

Dan ben ik bij motie 59, die gaat over 'Geen krimp veestapel'. Ook dat is een herhaling van zetten, omdat ik al heb aangegeven dat de heer Grashoff namens het college in het debat over de stikstofaankpak ook heeft aangegeven dat voor ons hetzelfde geldt: geen door de overheid gedwongen krimp van de veestapel als uitgangspunt. U verbindt hem hier aan de interim-omgevingsverordening. Ja, en het gaat hier toch echt over – en dat heb ik ook eerder gezegd – de rijkskaders die de minister via wetgeving daarin gaat vastleggen. Dus de motie is ook op deze manier echt niet uitvoerbaar. Ontraden.

Dan motie 60, een motie om uniform beleid voor te schrijven qua tijdspad voor investeringen in emissiereductie. Er ligt een motie, door u aangenomen, die de heer Grashoff nu namens ons in uitvoering

neemt, om in december én met voorstellen te komen én een aantal zaken inzichtelijk te maken, waaronder een inzicht in de mate van uniformiteit versus de mate van gewenste eigenheid, laat ik maar zeggen, van het Brabants beleid. Dus deze motie ontraden wij en wordt door de motie die de heer Grashoff in uitvoering neemt eigenlijk ook overbodig.

De **voorzitter**: Ik dank de gedeputeerde voor zijn beantwoording in tweede termijn. Dan sluit ik nu de beraadslagingen en gaan we ons klaarmaken voor de stemmingen.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter. Motie 54 wil ik intrekken.

De **voorzitter**: Sorry, één moment. Motie 54 zegt u?

De heer **Boon** (PVV): Ja.

De **voorzitter**: Die was al ingetrokken.

De heer **Boon** (PVV): Ja, daar is een amendement voor in de plaats gekomen dat ik nog niet kan vinden op de website, maar ik neem aan dat het wel geplaatst wordt.

De **voorzitter**: Sorry. Motie 54 is ingetrokken en daar is een amendement voor in de plaats gekomen, volgens mij A11. Ja, precies. Dat staat al op iBabs. Even op het huisje drukken, hoor ik dan altijd.

De heer **Boon** (PVV): En motie 55, de motie van afkeuring, daar willen we graag een hoofdelijke stemming voor aanvragen.

De **voorzitter**: Motie 55 wilt u in hoofdelijke stemming. Dat gaan we noteren. Dat verzoek zal ik inwilligen. Ik zal zo dadelijk overigens nog even duidelijk aangeven bij welke amendementen en moties we gaan stemmen. Maar ik sluit nu de beraadslagingen. Ja, mevrouw Otters?

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Ik wil een korte schorsing aanvragen, voorzitter.

De **voorzitter**: En wat is in dit verband kort? Want dat vroeg u daarstraks ook!

Mevrouw **Otters Bruijnen** (VVD): Vijf minuten graag.

De **voorzitter**: Vijf minuten. Ik schors de vergadering voor vijf minuten.

Schorsing (23.08-23.13 uur).

De **voorzitter**: Dames en heren. Mag ik u vragen uw plaatsen weer in te nemen? De vergadering is heropend. Mag ik u vragen om stilte in de zaal? We komen hiermee tot de afronding van een belangrijk debat dat velen ook buiten deze zaal volgen. Het is misschien goed even te melden dat we het voorstel hebben, amendementen – dat zijn voorstellen om het voorstel dat voorligt te wijzigen – en moties. We stemmen eerst over de amendementen, want die veranderen mogelijk het voorstel, daarna over het al dan niet gewijzigde voorstel en dan pas over de moties. Nu is het ook zo dat een aantal amendementen verstrekkender zijn in de manier waarop ze het voorstel wijzigen dan andere en het is gebruikelijk dat we die eerst in stemming brengen. Dat kan betekenen dat een amendement dat minder ver ging daarna niet

meer in stemming hoeft te worden gebracht, omdat het daarmee vervallen kan worden verklaard. We zullen dat elke keer precies aangeven. Omdat er vele mensen meeluisteren, is het, denk ik, goed om dat even heel zorgvuldig met elkaar gedeeld te hebben.

Ik ga nu de stemming beginnen. We drukken op de stemknop om mogelijk mensen die nog buiten de zaal zijn naar binnen te kunnen laten komen. Ik zie iemand zwaaien. Is dat een poging om het woord te vragen?

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Ja, voorzitter. Over motie 60 willen we graag hoofdelijke stemming.

De **voorzitter**: Motie 60, dat is de motie 'Uniform beleid qua tijdspad voor investeringen in emissiereductie'. Dat wordt straks een hoofdelijke stemming en dat geldt overigens ook voor de moties 55 en 56, maar dat komt pas verderop.

Ik kijk even of iedereen die in de zaal moet zijn voor de stemmingen zijn plaats heeft kunnen innemen. Dat is, nu ook de heer Van der Wel zit, het geval. Dan gaan we beginnen met het amendement dat los staat van de andere amendementen, en dat is amendement A6A, 'Geen boswind in Brabant'. Dat moet als eerste in stemming worden gebracht. Ik herhaal: amendement A6A, 'Geen boswind in Brabant'. Dat amendement breng ik nu in stemming. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen met stemverklaring. We zijn blij met de toezegging van de gedeputeerde ons op de hoogte te houden van de afweging in de uitzonderlijke situatie dat in de delicate mix tussen energie en natuur wordt gekozen voor windmolens aan de randen van het Natuurnetwerk Brabant.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Boon** (PVV): Voor met stemverklaring. Vanwege deze natuurgebieden wordt onze agrarische sector gesloopt, onze bouw wordt gesloopt, maar klimaatminaretten, daar is altijd plek voor bij deze coalitie.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Voor met stemverklaring. De Partij voor de Dieren is van mening dat de natuurdoelen eerst gehaald moeten worden, voordat er überhaupt maar sprake mag zijn van aantasting van het Natuurnetwerk Brabant.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Dit amendement is verworpen.

Dan, als ik het goed zie, moet ik nu in stemming brengen het amendement dat u kent onder stuknummer 11, en dat is een amendement dat als titel heeft 'Schrappen versnelling transitie veehouderij'. Amendement 11 is nu als tweede in stemming, en dan kijken we daarna wat de eventuele consequenties daarvan zijn. Maar nu gaan we stemmen over amendement 11 met de titel 'Schrappen versnelling transitie veehouderij'. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met stemverklaring. Het heeft op dit moment niet zo heel veel zin om daarnaar terug te kijken.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Boon** (PVV): Voor met stemverklaring. Dit is net als in 2017 een zwarte dag. Onze agrarische sector, onze boeren worden vandaag kapotgemaakt door een verzonnen stikstofcrisis die niet eens bestaat.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor met stemverklaring. Beter ten halve gekeerd dan ten hele gedwaald.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen met stemverklaring, voorzitter. Wij zullen straks voor ons eigen amendement stemmen, dat minder verstrekkend is, maar wel realistisch is.

De **voorzitter**: Amendement 11 is verworpen.

Dan zijn we nu dus toe aan, als ik het goed begrijp, amendement 10? Ja. Even check, check, dubbelcheck. Een minder verstrekkend amendement dat in stemming komt omdat 2 verworpen is. Als derde in stemming amendement 10, met als titel '1 april van tafel en uitstel stalaanpassing met 2 jaar'. Amendement met nummer 10 breng ik nu in stemming. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Boon** (PVV): Voor met stemverklaring. Het liefst hadden wij de datum teruggezet op 2028, maar twee jaar uitstel is ook uitstel voor onze boeren. Het is niet alles wat we willen, maar we kunnen ermee leven.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Dit amendement is verworpen.

Dan komt nu in stemming amendement nummer 8, het amendement van mevrouw Dirken, 'Ruimte voor innovatie'. Ik herhaal: nu in stemming amendement met als stuknummer 8, 'Ruimte voor innovatie'. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen met stemverklaring. Wij vinden de reikwijdte te beperkt.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Boon** (PVV): Voorzitter. Voor met stemverklaring. Dit is een klein doekje voor het bloeden, maar na deze slachtpartij, die het CDA, de VVD en andere partijen hebben aangericht, is elk doekje nodig.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor met stemverklaring. Dan is er tenminste nog iets gered.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor met stemverklaring, voorzitter. Dit is een hele kleine stap in de goede richting, maar het zal teleurstellend zijn voor al die mensen die hier geen gebruik van kunnen maken en het komt niet ten goede voor die groep die er heel hard op zit te wachten.

De **voorzitter**: Amendement 8, in stemming geweest, is aangenomen. Amendement 8 is aangenomen. Dan kan amendement A12 in stemming worden gebracht. Het is allemaal heel technisch, dus even voor de zekerheid een check, check, dubbelcheck, nog een keer. A12 komt nu in stemming en dat heeft als titel 'Geef stoppers de ruimte'. Amendement A12 nu in stemming, 'Geef stoppers de ruimte'. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Boon** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **voorzitter**: Dit amendement is verworpen. Dan gaan wij nu stemmen over het geamendeerde ontwerpbesluit, het veranderde besluit, dat u kent als 50/19, ter stemming nu. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Boon** (PVV): Tegen met stemverklaring. Vandaag is een zwarte dag. Onze kleine gezins- en familiebedrijven zijn opgeofferd voor een paar plekjes op de pluche. Dit is schandalig, een zwarte dag voor Brabant.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor met stemverklaring, dat de paragraaf rond de veehouderij mij absoluut niet ver genoeg gaat.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor met stemverklaring, voorzitter. Wij stemmen voor het voorstel, maar onthouden de goedkeuring aan afdeling 2.7, de onderdelen Landbouw.

De **voorzitter**: Oké. Dan kan ik u melden dat dit voorstel, in de gewijzigde vorm dus, is aangenomen. Dan gaan wij over de moties stemmen die bij dit onderwerp nog zijn ingediend. Ook daar zal ik weer even het nummer noemen en de titel, alhoewel dat bij de eerste motie een probleem is, want motie 47A heeft geen titel. Het is een motie met als eerste indiener de VVD, nummer 47A. Die breng ik nu in stemming. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Voor.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Boon** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Deze motie is aangenomen. Dan ben ik ... Er staan een heleboel strepen: ingetrokken, ingetrokken, deze ook ingetrokken, 51 ingetrokken, 52 ingetrokken, 53 ingetrokken, 54 ingetrokken, dan zijn wij bij motie 55. En daar is een hoofdelijke stemming aangevraagd. En ik ga weer stilte in de zaal vragen. Ik trek een nummer uit de glazen bol, en dat is nummer 47. Concentratie. De griffier gaat uw namen oplezen, beginnend bij nummer 47, over motie 55. De griffier.

De **griffier**: Nummer 47 is nog steeds mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen

De **griffier**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voor met stemverklaring. Dit is een motie van het CDA uit 2017. In 2017 gaf het CDA als stemverklaring: "We maken hier een historische fout." Nu is het CDA tegen. In twee jaar tijd kan er veel veranderen. Het CDA is totaal zijn ruggengraat verloren, kronkelt in de achterkamertjes. Het is een pikzwarte dag voor Brabant, niet alleen voor de boeren, maar voor alle Brabanders.

De **griffier**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Tegen.

De **griffier**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Kessel.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Deryckere.

De heer **Deryckere** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Scholder.

Mevrouw **Scholder-Penders** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Arts.

Mevrouw **Arts** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Dijk.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Logister.

De heer **Logister** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **griffier**: De heer Van Wely.

De heer **Van Wely** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Bankers.

De heer **Bankers** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Roeles.

De heer **Roeles** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Stoop.

De heer **Stoop** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Thijssen.

De heer **Thijssen** (CDA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor.

De **griffier**: De heer Van der Meeren.

De heer **Van der Meeren** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **griffier**: De heer De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Panhuizen.

De heer **Panhuizen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Zwart.

Mevrouw **Zwart** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: De heer De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Sjouw.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Janssen.

De heer **Janssen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Bräuner.

Mevrouw **Bräuner** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Karaaslan.

De heer **Karaaslan** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Manders.

De heer **Manders** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Hendriks.

De heer **Hendriks** (CDA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voor met dezelfde stemverklaring als de heer Boon.

De **griffier**: De heer Philippart.

De heer **Philippart** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor met dezelfde stemverklaring als de heer Boon.

De **griffier**: Er zijn 11 stemmen voor uitgebracht en 41 tegen.

De **voorzitter**: Motie 55 is verworpen. Dan gaan we nu stemmen over motie 56. Ook daar is, als ik het goed heb bijgehouden, een hoofdelijke stemming aangevraagd. Nummer 53. Die is er niet. Tweede poging. Dat is een van de zieken dan. Dan gaan we nu een nieuwe poging wagen, en dat is nummer 54. Is er ook niet, dit is echt magic, een mindfuck. Nummer 47. Even stilte in de zaal. We gaan stemmen over motie 56, 'Brabantse stoppersregeling op laten gaan in landelijke stoppersregeling'. De griffier heeft het woord.

De **griffier**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Deze motie is met het aannemen van het voorstel overbodig geworden, omdat de datum verschoven is, vandaar dat we tegenstemmen.

De **voorzitter**: Eerst voor of tegen en dan een eventuele verklaring. Dat is de volgorde.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met stemverklaring, zoals zojuist gezegd.

De **griffier**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Wij zijn wel voor.

De **griffier**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **griffier**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Kessel.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Deryckere.

De heer **Deryckere** (CDA): Tegen met stemverklaring. Dit is al binnen.

De **griffier**: De heer Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Scholder.

Mevrouw **Scholder-Penders** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Arts.

Mevrouw **Arts** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Dijk.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Logister.

De heer **Logister** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **griffier**: De heer Van Wely.

De heer **Van Wely** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Bankers.

De heer **Bankers** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Roeles.

De heer **Roeles** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Tegen en ik verwijs naar de stemverklaring van mevrouw De Hoon.

De **griffier**: De heer Stoop.

De heer **Stoop** (CDA): Tegen en ik verwijs naar de stemverklaring van de heer Deryckere.

De **griffier**: De heer Thijssen.

De heer **Thijssen** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor.

De **griffier**: De heer Van der Meeren.

De heer **Van der Meeren** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **griffier**: De heer De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Panhuizen.

De heer **Panhuizen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Zwart.

Mevrouw **Zwart** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: De heer De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Sjouw.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Janssen.

De heer **Janssen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Bräuner.

Mevrouw **Bräuner** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: De heer Karaaslan.

De heer **Karaaslan** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Manders.

De heer **Manders** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Hendriks.

De heer **Hendriks** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als mevrouw De Hoon.

De **griffier**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voor.

De **griffier**: De heer Philippart.

De heer **Philippart** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **griffier**: Er zijn 14 stemmen voor uitgebracht en 38 tegen.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen. Dan zijn we nu bij motie 57, 'Geen deadline vergunningsaanvragen nieuwe stalsystemen'. Motie 57. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met stemverklaring. De motie zegt in tegenstelling tot ons persbericht dat er helemaal geen deadline moet zijn. Provinciaal is hij flexibeler, landelijk de verdere discussie.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Boon** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen. Dan is motie 58 buiten de orde verklaard. De motie die we dan aan de hand hebben voor de stemming is motie 59, met als titel 'Geen krimp veestapel'. Ik breng motie 59 in stemming. De fractie van de VVD.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen met stemverklaring. Op basis van de toezegging van de gedeputeerde eerder vandaag vertrouwen wij erop dat eventuele krimp van de veestapel alleen zal plaatsvinden op basis van vrijwilligheid, en dat maakt de motie overbodig.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Tegen met dezelfde stemverklaring als de VVD.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Boon** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Deze motie is verworpen. We krijgen nog één motie, en dat is nummer 60, 'Uniform beleid qua tijdsfad voor investeringen in emissiereductie'. Dat is een motie waar hoofdelijke stemming voor is aangevraagd. Nummer 33.

De **griffier**: We starten nu de stemming bij de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Janssen.

De heer **Janssen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Bräuner.

Mevrouw **Bräuner** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven-Vogels** (CDA): Voor.

De **griffier**: De heer Karaaslan.

De heer **Karaaslan** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Manders.

De heer **Manders** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Hendriks.

De heer **Hendriks** (CDA): Voor.

De **griffier**: Mevrouw Otters.

Mevrouw **Otters-Bruijnen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Vlasveld.

Mevrouw **Vlasveld** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Dirken.

Mevrouw **Dirken** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voor.

De **griffier**: De heer Philippart.

De heer **Philippart** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **griffier**: Mevrouw De Hoon.

Mevrouw **De Hoon** (CDA): Voor.

De **griffier**: De heer Boon.

De heer **Boon** (PVV): Voor met stemverklaring. Vanmorgen zeiden vele boeren tegen mij: "Zorg dat we vanavond weer trots kunnen zijn op Brabant, we komen nu met heel veel Friese vlaggen, maar liefst komen wij met heel veel Brabantse vlaggen. Ga ervoor. Neem moties aan, neem amendementen aan, neem Statenvoorstellen aan waardoor wij weer trots kunnen zijn op Brabant." Helaas is dat vandaag niet gelukt. Het is een pik- en pikzwarte dag voor onze Brabantse boeren, voor alle Brabanders, want boeren horen bij Brabant en die worden hier nu geslachttofferd.

De **griffier**: De heer Vreugdenhil.

De heer **Vreugdenhil** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **griffier**: De heer Heijmans.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Kessel.

Mevrouw **Van Kessel** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Deryckere.

De heer **Deryckere** (CDA): Voor.

De **griffier**: De heer Altundal.

De heer **Altundal** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Scholder.

Mevrouw **Scholder-Penders** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Arts.

Mevrouw **Arts** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Duijs.

De heer **Duijs** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Swinkels.

De heer **Swinkels** (SP): Tegen.

De **griffier**: De heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Roijackers.

Mevrouw **Roijackers** (GL): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Dijk.

Mevrouw **Van Dijk** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Logister.

De heer **Logister** (D66): Tegen.

De **griffier**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **griffier**: De heer Van Wely.

De heer **Van Wely** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Ludwig.

De heer **Ludwig** (GL): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Bankers.

De heer **Bankers** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Roeles.

De heer **Roeles** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer De Heer.

De heer **De Heer** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Stoop.

De heer **Stoop** (CDA): Tegen.

De **griffier**: De heer Thijssen.

De heer **Thijssen** (CDA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van der Kammen.

Mevrouw **Van der Kammen** (PVV): Voor met dezelfde stemverklaring als die van de heer Boon.

De **griffier**: De heer Van der Meeren.

De heer **Van der Meeren** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **griffier**: De heer De Bie.

De heer **De Bie** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: De heer Panhuizen.

De heer **Panhuizen** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Zwart.

Mevrouw **Zwart** (VVD): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Tegen.

De **griffier**: De heer Van den Oetelaar.

De heer **Van den Oetelaar** (FvD): Voor.

De **griffier**: De heer Smeulders.

De heer **Smeulders** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: De heer De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Tegen.

De **griffier**: Mevrouw Sjouw.

Mevrouw **Sjouw** (D66): Tegen.

De **griffier**: Er zijn 18 stemmen voor uitgebracht en 34 tegen.

De **voorzitter**: Deze motie is derhalve verworpen.

Dames en heren. Hiermee komen we aan het einde van de behandeling van dit bespreekstuk, vandaag een van de belangrijkste stukken op onze agenda. We zijn er nog niet, we hebben nog drie andere onderwerpen op de agenda. We beginnen zo met 53/19 over de Karolinapolder en daarnaast staan er nog twee andere voorstellen op de agenda. We gaan even kijken of we de agenda helemaal af kunnen en moeten maken, maar we beginnen zo dadelijk gewoon met windpark Karolinapolder. Ik stel voor twee minuten te schorsen om ons even te vertreden en dan hervatten we de besprekingen meteen. De vergadering is twee minuten geschorst.

Schorsing (23.39-23.47 uur)

De **voorzitter**: Dames en heren. Ik heropen de vergadering.

53/19 Statenvoorstel Verklaring van geen bedenkingen voor de omgevingsvergunning Windpark Karolinapolder te Steenbergen

De **voorzitter**: Aan de orde is het Statenvoorstel Verklaring van geen bedenkingen voor de omgevingsvergunning Windpark Karolinapolder te Steenberg. Eerste termijn van de zijde van uw Staten. De heer Panhuizen van de VVD heeft het woord.

De heer **Panhuizen** (VVD): Dank u wel, voorzitter. Naast het landbouwbeleid zijn er andere issues die ook hartstikke belangrijk zijn in Brabant, vandaar dat we zo laat nog gewoon ook dit moeten bespreken. Een aantal dingen. Allereerst. Als we kijken naar het dossier Karolinapolder en alle correspondentie tussen de gemeente, de bewoners, Innogy et cetera, dan heb ik er begrip voor dat het een heleboel frustraties opgeleverd heeft. We hebben ook met de bewoners gesproken en die hebben hun frustraties ook overgebracht over het proces. Dat proces verdient ook niet altijd ..., maar u heeft een interruptie, mijnheer van den Berg?

De **voorzitter**: Interruptie van de heer Van den Berg. Dat heeft u goed gezien.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, dank u, voorzitter. Ik heb een vraagje aan de VVD-fractie. Tijdens de behandeling van het bestuursakkoord deed mevrouw Otters van de VVD een heel mooie handreiking richting de Partij voor de Vrijheid. Ze zei letterlijk: "Als er geen draagvlak is bij de bewoners voor een windturbine, of een windmolen, dan komt die er niet." Het lijkt mij ook voor u duidelijk dat de inwoners van Steenberg en de gemeenteraad absoluut niet zitten te wachten op die torenhoge krengen van Innogy.

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van den Berg** (PVV): Mijn vraag is: is de belofte, de handreiking van de VVD, van mevrouw Otters, net zoveel waard als een belofte van het CDA aan de boeren, of is het een echte belofte, en gaat u die vandaag inlossen door te zeggen: "Innogy, zo gaan we niet met elkaar om, wij gaan die turbines niet op deze manier gunnen"?

De **voorzitter**: De heer Panhuizen.

De heer **Panhuizen** (VVD): Mijnheer Van den Berg. Als ik vooruitkijk naar het hele traject dat wij met elkaar moeten gaan lopen met die RES'en, dan is die belofte daar zeker waar. Maar op dit moment - en daar kom ik ook zo op terug in mijn verhaal - praten we wel over een heel speciale situatie met oude afspraken, acht jaar, negen jaar oud, die ingevuld moeten worden, juist omdat we doorkijken naar het volgende RES, maar dat wil ik graag in de rest van mijn verhaal doen, tenzij u nog een vervolgvraag heeft.

De **voorzitter**: Een vervolgvraag, de heer Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Ik vraag nogmaals - afspraken van acht, negen jaar interesseert me even niet -: wat komt er terecht van de opmerking van mevrouw Otters? Ik zal het nog een keer quoten: "Als er geen draagvlak is bij de bewoners voor een windturbine, of een windmolen, dan komt die er niet." En ik geloof dat de gemeenteraad van Steenberg bijzonder duidelijk is geweest, ik geloof ook dat het aantal bezwaarschriften bijzonder hoog is geweest. Waarom dan wel? Waarom doet u een 'CDA'tje' hier nog op dit middernachtelijk uur? Waarom?

De **voorzitter**: Uw vraag is nu voor de tweede keer gesteld. Mijnheer Panhuizen.

De heer **Panhuizen** (VVD): Ja, en dat 'waarom' wilde ik gaan uitleggen in een heel betoog met zes punten, maar goed. Wat ik in ieder geval wel wil zeggen, mijnheer Van den Berg: ik heb ook gezien dat dit hele traject niet altijd geweldig gegaan is. En ik zeg u bij dezen, en dan mag u inderdaad, als wij die RES'en bespreken, naar de microfoon stappen: als wij zo'n soort traject in een RES zouden zien, dan mag u mij daarop aanspreken, want wij werden ook niet blij van alles wat hier aan de hand is. Echter, wat we wel moeten wegen – een aantal dingen – is dat er een groot risico is op het moment dat wij niet akkoord gaan. Waarom? Stel dat wij beslissen om niet akkoord te gaan en de gemeente gaat de bevoegdheid terugpakken om een eigen ruimtelijk traject weer uit te werken. Dan kan het zo zijn dat voor de SDE-subsidies de gemeente voor dat traject niet meer in aanmerking komt. Dat betekent dat de sociale voorwaarden niet meer gelden. Ik vind het ook ontzettend jammer dat de bewoners er niet zijn uitgekomen op het laatste moment met Innogy, wat inderdaad tijdens het inspreekmoment ook gemeld is, en daar baal ik van. Maar wij moeten wel beslissen over wat hier voorligt, namelijk een aanvraag van een omgevingsvergunning, en als wij kijken naar de ruimtelijke kaders van die aanvraag, dan klopt het ...

De **voorzitter**: Interruptie heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Hoe ziet u dat precies met dat sociale plan? Want dat sociale plan is opgenomen in de vergunningverlening, dat komt er gewoon, ongeacht of die subsidie er nu komt of niet. Dus de waarborg voor de mensen is er gewoon. Dus we kunnen gewoon zeggen: we gaan voor zorgvuldigheid, want de mensen krijgen wat wij ook vinden dat ze moeten krijgen, en we gaan voor een goed plan. En wat de ondernemer verder doet met zijn subsidie ...

De **voorzitter**: En uw vraag is?

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Of u het daarmee eens bent, dat we voor het zorgvuldige proces gaan en dat het aan het bedrijf is om de subsidie uit te stellen, of verlenging aan te vragen, wat dan ook. Maar dat is geen dwangmiddel voor ons om een slecht besluit te nemen, toch?

De **voorzitter**: Oké. Panhuizen.

De heer **Panhuizen** (VVD): Nee, maar het is wel een overweging om mee te nemen. Ik zou het heel naar vinden op het moment dat het niet meer zou gebeuren, en het is wel een realiteit waarmee we moeten dealen, maar dat moeten we in het hele afwegingspakket echt wel meenemen, in het hele verhaal.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Het voorstel komt niet langs de rechter, of de Raad van State, als je niet voldoet aan de voorwaarde, het sociaal plan. Dus als het bedrijf zegt "dan ga ik niet betalen", dan hebben zij het probleem, niet de mensen, *zij* hebben het probleem. Dus ze moeten het nakomen, simpelweg. Het is aan ons om een zorgvuldig proces te doorlopen en het is voor ons niet zorgvuldig om te zeggen: het gaat ons puur om de subsidie voor het bedrijf. Bent u dat met mij eens, of niet?

De **voorzitter**: Panhuizen.

De heer **Panhuizen** (VVD): Nee, dat ben ik niet met u eens. Wat u inderdaad aangeeft, exact, dat er een risico is dat het plan niet doorgaat, en daar is het volgende punt dat wij onze afspraken met het Rijk

van heel lang geleden, terwijl we een ontzettend ambitieuze energietransitie tegemoet gaan, ook nog dat moeten doen, en dat vervolgens in dat traject in West-Brabant oude afspraken die nog moeten worden ingevuld nog steeds achter blijven lopen. Want zo'n participatieproces kan weer heel lang duren, en dat willen we niet hebben. En wat ik al zei: als we kijken naar alle andere kaders, van welstand, ruimtelijk, dan zien wij dat aan alle kaders voldaan is. Vandaar dat wij ook zeggen dat wij toch voor dit voorstel gaan stemmen.

De **voorzitter**: Oké. U was klaar met uw betoog. Dan de Forum voor Democratie-fractie, de heer Rutjens. Aan hem het woord.

De heer **Rutjens** (FvD): Dank u wel, voorzitter. Een paar uur geleden inmiddels al hebben we gehoord dat de bestrijding van ondermijning een van de speerpunten is van het provinciebestuur. Daarmee worden activiteiten bedoeld, vaak in groepsverband, die als gevolg hebben dat het vertrouwen in de maatschappij wordt aangetast: ondernemers die kwalijke waar verkopen over de rug van burgers die geen nee kunnen of durven zeggen, gezagsgetrouwe burgers die vertrouwen verliezen als zij zich wel aan de regels moeten houden, terwijl de boeven ze uitlachen. Als de boevenorganisaties beslissingen in met name de politiek gaan bepalen om hun belangen veilig te stellen, is dat een voorbeeld van infiltratie van de bovenwereld door de onderwereld. Want in een rechtsstaat is de overheid gebonden aan het recht en kan dus niet zomaar willekeurig het ene bedrijf, of burger, voortrekken, of een andere burger, of bedrijf, benadelen. Volgens de stukken staan vandaag weer eens windturbines op de agenda. Inefficiëntie, subsidie, dooie vogels, haast, geluidsoverlast, horizonvervuiling, geldverkwisting: de bekende problemen met windturbines. Maar vandaag gaat het om nog zoveel meer, helaas: niets minder dan het vertrouwen in de rechtsstaat, onze democratie, het vertrouwen dat bestuurders in het belang van Brabantse burgers handelen. Want hoe werkt zo'n windturbinesyndicaat? Bestuurders van één bestuurslaag, landelijk, hebben afspraken gemaakt met een andere bestuurslaag, provinciaal, om een minimaal aantal windturbines te plaatsen, zodat die ons belastinggeld kunnen vormalen. Bestuurders in de gemeente Steenbergen boden hun medewerking aan, misschien wat naïef, zeker nu we achteraf de gevolgen kennen. Ze dachten zo namelijk mee te kunnen praten, mee te kunnen beslissen. Toen de mensen in Steenbergen eenmaal doorkregen dat de windturbines tot 215 m hoogte werden gepland, waarvan enkele slechts op 800 m van hun dorp, bleek de lokale democratie te werken. 1400 handtekeningen waren al snel verzameld. Een nieuw college werd gevormd naar aanleiding van dit dossier door partijen die het plan van de initiatiefnemer wat al te ingrijpend vonden in hun lokale gemeenschap. Hard werd er gewerkt aan alternatieven: minder hoge turbines, andere energievormen, ergens anders geplaatst, misschien ook eens met een andere organisatie gaan praten dan met alleen die ene initiatiefnemer. Maar dat duurde te lang. Innogy, zo heet de organisatie die deze groteske windturbines koste wat het kost wil plaatsen, vond inspraak en eventuele alternatieven maar een beetje lastig. En aan te nemen valt dat ze al helemaal niet blij waren toen andere organisaties er met de buit vandoor dreigden te gaan. Innogy is een Duits bedrijf waarvan de meerderheidsaandelen nog van conglomeraat RWE zijn, en RWE is op zijn beurt weer eigendom van allerlei Duitse overheden.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): U doet hier uitspraken over een bedrijf, en ik wil u eerst even de eerste vraag stellen: heeft u met dit bedrijf gesproken, heeft u met dit bedrijf gekeken welk proces zij doorlopen hebben, of is dit alleen maar een mening van u?

De **voorzitter**: Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Dat is een heel goede vraag. Als u even wacht tot verderop in mijn betoog, dan kan ik met u heel kort de tijdslijn doornemen die blijkt uit de 110 documenten die ik gedeeltelijk heb kunnen lezen, die wij naar aanleiding van een informatieverzoek – dat is, zeg maar, het politieke equivalent van een WOB-verzoek – hebben gedaan, waardoor wij de correspondentie tussen de provincie en het bedrijf Innogy hebben kunnen nalezen, en u zult verrast staan.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Dan wil ik toch dat u gewoon mijn vraag beantwoordt. Heeft u met dit bedrijf gewoon aan tafel gezeten, voordat u een oordeel velt over ...? Nou, ik ga niet eens herhalen de manier waarop u dat hebt gedaan.

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. Mijnheer Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Ja. Hierboven staat zo'n prachtige spreuk: Absit reverentia vero. Dank u wel.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Rutjens** (FvD): De raad van commissarissen heeft ook Nederlandse kopstukken gerekruteerd als voormalig minister Maria van der Hoeven van het CDA. Wie weet, komen over een tijdje wel nieuwe commissariszetels vrij voor meer Nederlandse politici. Ze kennen elkaar nog van Essent.

In 2.2 van de argumenten lezen we: "Initiatiefnemer heeft ons verzocht om de besluitvorming te bespoedigen." Meer aanwijzingen heb je als godmother van de voormalige Democraten uit '66 niet nodig van de Duitse bovenbazen, om de Steenbergse burgers buitenspel te zetten. Het syndicaat had immers besloten dat ingrijpen nodig was en we lezen dan ook: "De gemeente komt de afspraak niet na en daardoor kan de provincie haar afspraak niet nakomen."

De **voorzitter**: Interruptie Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter, het is het einde van de dag, we zitten inmiddels zelfs op een nieuwe dag en ik kan me voorstellen dat het voor de vergadering moeilijk is om te blijven luisteren, maar ik wil graag heel even zeker weten dat ik goed heb gehoord dat u zojuist een van de gedeputeerden vergeleek met een godmother, daar vervolgens het syndicaat aan ging plakken en dat u daar een conspiracy theory over uiteen aan het zetten was.

De **voorzitter**: Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Nee, ik heb het niet over een conspiracy theory, ik kom dadelijk even met wat punten die uit, wat ik al zei, de 110 documenten komen, die dat wat ik zeg onderbouwen.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter, dan voel ik wel de noodzaak om u als voorzitter erop aan te spreken dat sommige parallellen echt buiten proportie zijn.

De **voorzitter**: Dat weet ik. Ik heb in algemene zin ook al eerder in deze vergadering u gevraagd waardig met elkaar om te blijven gaan en ik heb ook wel eens eerder gezegd: we zeggen hier nooit

dingen die het verdere gesprek gaan verhinderen. Ook die zin geldt voor ons allemaal. De heer Rutjens spreekt nu verder, ook met dat in gedachten.

De heer **Rutjens** (FvD): Absoluut. Nogmaals: Absit reverentia vero. Gaat het alleen maar hierom: de ene bestuurder belooft de andere wat en nu moeten koste wat het kost de windturbines doorgedrukt? Nee. In 2.3 lezen we namelijk meer. We lezen: "Daardoor kan de ontwikkelaar nog gebruikmaken van de SDE+ najaarsronde 2019 (de SDE++-vergoedingen in 2020 zijn ca. 20% lager)." Het staat er dus echt, zwart-op-wit, om uw eerdere vraag te beantwoorden. De lokale democratie, de belangen van de burgers in Steenberghe moeten wijken omdat het Duitse bedrijf meer subsidie, meer van ons belastinggeld, wil hebben. Provinciale Staten wordt nu gevraagd, achteraf, het als een provinciaal belang te bestempelen dat mensen in Steenberghe gedwongen worden enorme windturbines vlak bij hun dorp te dulden. Het is dus duidelijk dat met provinciaal belang niet het belang van de Brabantse burgers wordt bedoeld, maar het belang van de provinciale bestuurders en de bovenbazen in Duitsland.

U denkt misschien dat ik overdrijf. Ik heb al zoiets gehoord. Nogmaals: Ik heb niet alle 110 documenten kunnen lezen, maar dat wat ik gelezen heb, is het volgende. Op 16 mei heeft advocatenkantoor Stibbe een advies klaar voor het geval Gedeputeerde Staten de bevoegdheid voor windpark Karolina overnemen. En naar wie gaat dat advies? Dat gaat naar Innogy. Op 7 juni e-mailt iemand – de naam is zwart gemaakt – een en ander naar de provincie, sluit af "Mit freundlichen grüßen" en op 26 juli volgt dan een officiële brief waarin gevraagd wordt dit ook te doen, de 26ste juli gevolgd door een e-mail: "Zoals vorige week telefonisch met je besproken. Mit freundlichen grüßen." De hele zomer lang dachten de Steenbergers nog dat ze in gesprek waren over deze windturbines, pas op 10 september 2019 werden ze van het tegendeel op de hoogte gebracht. Mit freundlichen grüßen, Innogy.

De **voorzitter**: Interruptie Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Ondanks het late uur: ik sta met mijn oren te klapperen wat hier allemaal gebeurt en gebeurd is. Ik heb vanmorgen nog gevraagd om dit voorstel uit te stellen, omdat ik ondanks mijn provinciale device die stukken niet kon openen. Wat ik nu hoor, en deze tijdlijn hoor, lijkt het mij dat dit stuk onmiddellijk van de agenda moet en dat hier echt zaken onderzocht moeten worden, want ik krijg het vermoeden dat hier de belangen van een miljoen of zeven voor Innogy gaan boven een zorgvuldig democratisch proces, en ik geloof niet dat wij dat met zijn allen moeten willen. Ik vraag het even aan de voorzitter, want ik schrik er enorm van wat hier aan de hand is. Ik schrik enorm van deze teksten. Ik wist dat daar belastende informatie in zou staan en ik zie het nu ook. En ik had het om die reden uit willen stellen, om het uit te spitten. Ik vraag om uitstel van dit ...

De **voorzitter**: Het enige wat u kunt doen, is daar een ordevoorstel voor indienen. Dat is de enige manier waarop het ordentelijk in dit debat kan, dan gaan we daarna kijken hoe de oordeelsvorming daarover is en dan zien we verder. Zo gaat dat dan.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Dan wil ik bij dezen het ordevoorstel doen om dit nu van de agenda af te voeren en minimaal twee weken de tijd te nemen om de correspondentie zorgvuldig door te nemen en deze correspondentie aan de gehele Staten te doen toekomen.

De **voorzitter**: Dan rest mij niets anders – sorry, mijnheer Rutjens, ik moet dat nu even zo doen – dan te vragen of iemand over dit ordevoorstel het woord wil voeren. Ik zie drie handen, onder wie de heer Rutjens zelf. Eerst mevrouw Meeuwis, dan de heer Rutjens en dan de heer Everling. Ja, in die volgorde. Oké. Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voorzitter. Ik werp dit ordevoorstel verre van me. Er zijn inderdaad 110 documenten te lezen, wij hebben heel zorgvuldig alles kunnen lezen, heel uitgebreid. Het college heeft ook heel uitgebreid gereageerd op allerlei stukken. Om nu op basis van één signaal, van één verhaal, dit te gaan doen, slaat helemaal nergens op.

De **voorzitter**: Dan geef ik nu het woord aan de heer Rutjens zelf, maar dan in de vorm van een commentaar op het ordevoorstel.

De heer **Rutjens** (FvD): Het commentaar op het ordevoorstel dan: wij steunen het ordevoorstel. Ik heb hetzelfde probleem gehad als de PVV. Ik heb nog niet alle documenten kunnen lezen, maar dat wat ik heb kunnen lezen, heeft mij ook heel erg doen schrikken, dus ik begrijp het verzoek heel goed en wij ondersteunen het dan ook.

De **voorzitter**: Ik vroeg nog niet om een stemming, maar wie het woord wil over het ordevoorstel zelf. De heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Wat mij betreft kunnen we dat de mensen die al de hele dag hier aanwezig zijn niet aandoen. Wat ons betreft zal het niet onze oordeelsvorming en besluitvorming nog veranderen.

De **voorzitter**: De heer Van den Berg zelf over zijn eigen ordevoorstel.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Ik wil er nog één ding aan toevoegen. Vanmorgen om twee minuten voor negen – mijn verhalendag was al begonnen en die heeft de hele dag geduurd, ook dat heb ik nauwelijks goed door kunnen nemen – is er nog een ingekomen stuk van de gemeente Steenberghe gekomen en de inhoud die ik daarvan gelezen heb, daar lusten de honden geen brood van op democratisch gehalte. Ik vind het echt niet kunnen wat hier gebeurt. Het is bizar en ik stel voor om echt hier nu even pas op de plaats te maken, dat u die informatie meeneemt.

De **voorzitter**: Mijnheer Van den Berg. Uw voorstel is duidelijk en ook de dictie waarmee u het brengt, maar dat moet even gewogen worden. De enige manier, als een voorstel op de agenda staat, is dat uw Staten daar zelf over besluiten. U kunt van alles inbrengen nu en ik vraag nogmaals of iemand hierover nog het woord wil voeren. U heeft allemaal het vermogen om te beoordelen of wat hier wordt ingebracht zwaar genoeg is om dat te doen. Dat is precies wat hier voorligt. Dat kan alleen maar op dit moment in deze vergadering gewogen worden. Als niemand meer het woord wil voeren, dan wil ik het ordevoorstel in stemming brengen. Dat is de enige manier waarop het ordentelijk kan. Ik kijk nog één keer voor de zekerheid rond, omdat het zo'n zwaarwegend punt lijkt te zijn, of iemand zich nog geroepen voelt zich hierbij te voegen. Dat is niet het geval. Dan breng ik nu het ordevoorstel, zoals gedaan door de heer Van den Berg in de vergadering, in stemming, en dat vereist dat ik even op de stemmingbel druk, om ook degenen die buiten de zaal zijn de gelegenheid te geven zich in de zaal te voegen. Ik schors de vergadering voor een enkele minuut om te zorgen dat degenen die buiten zijn aan de stemming kunnen deelnemen.

Schorsing (00.09-00.12 uur).

De **voorzitter**: Goed. Ik wil de leden vragen hun plaatsen weer in te nemen. Aan de orde is het ordevoorstel, zoals gedaan door de heer Van den Berg, na een discussie over de mate waarin, gezien de

informatieverstrekking, dit voorstel rijp is voor behandeling nu, om het voorstel van de agenda af te halen. Dames en heren, mag ik stilte in de zaal? Ik formuleer het voorstel bewust even precies, zodat u weet wat u stemt. Het voorstel luidt: ik ben voor of tegen om dit voorstel van de agenda af te halen. Voorstemmen is dus voor het van de agenda afhaken, tegen is laten staan. De fractie van de VVD.

De heer **Panhuizen** (VVD): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **Rutjens** (Forum voor Democratie): Voor.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Hendriks** (CDA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voor, voorzitter, met een stemverklaring. Ik dien bij dezen een verzoek in om onderzoek in te stellen naar ambtelijke of bestuurlijke corruptie.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **De Kort** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voor.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voor.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP ... ChristenUnie-SGP is niet in de zaal. Dan is dit voorstel verworpen en gaan wij door met de behandeling. Ik wil de leden wel het volgende vragen. Er kunnen grote woorden gebruikt worden, er is gesproken over beleefdheid en waarheid, maar als het over de integriteit van mensen en personen gaat, hebben wij toch een code. Als u meent dat daar onderzoek naar gedaan moet worden, hebben we daar procedures en zaken voor, maar nu is het voorstel hier als zodanig aan de orde, voor een parlementaire behandeling hier, en dan gaan we zorgvuldig met elkaar om. De heer Rutjens vervolgt zijn betoog ... U wilt de heer Rutjens interromperen?

De heer **Van den Berg** (PVV): Ik kan het via de heer Rutjens doen. Ik wil alleen zeggen dat ik een onderzoek wil.

De **voorzitter**: Ja, maar daar hebben we het ...

De heer **Van den Berg** (PVV): Ik uit geen beschuldiging, maar ik wil wel een onderzoek.

De **voorzitter**: Daar hebben we de procedures voor zoals ze er zijn als het om dit soort kwesties gaat, en dat gaat buiten de orde van deze vergadering zijn eigen weg. Daarbij zal de griffie u ondersteunen, als u dat wilt. Maar hier behandelen we het voorstel, zoals het ordentelijk hoort in deze arena, op de inhoud van het voorstel. De heer Rutjens vervolgt zijn betoog.

De heer **Rutjens** (FvD): Dank u wel, voorzitter. Dan vervolg ik mijn betoog over de inhoud van het voorstel zoals het nu voorligt, laat ik het dan zo stellen. Het lijkt mij evident wat wij voorstellen, dat is namelijk het vertrouwen in de Brabantse politiek en de bestuurders herstellen. Vandaag dus tegen het voorstel en voor het echte provinciale belang stemmen, namelijk dat van onze burgers. Dat was het dan.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Rutjens voor zijn bijdrage. Dan is nu aan de orde de bijdrage van de heer Hendriks. Ik mag er ons allen op wijzen dat het zelfs op dit late uur een maidenspeech is. Dat betekent dat de heer Hendriks nu het woord krijgt en niet kan worden geïnterrupteerd.

De heer **Hendriks** (CDA): Het is niet laat, het is vroeg hè; het is gewoon de volgende dag. Voorzitter. Ondanks mijn ervaring als raadslid in de prachtige Meierijstad, ben ik maar moeizaam. Politieke processen duren lang, soms te lang wat mij betreft. Dat ligt ongetwijfeld aan mezelf, want ik ben een vrij ongeduldig type. Als ondernemer bedenk ik 's ochtends iets en voer ik het vaak 's middags al uit, en doe je het 's middags niet, dan doe je het wel die avond erop. Als raadslid moet je soms weken wachten op een beetje resultaat, als Statenlid moet je maanden wachten en als Kamerlid jaren. U zou zich kunnen afvragen waarom ik, dit wetende, in hemelsnaam in de politiek ben gegaan. Simpel: een uit de hand gelopen hobby. De een stopt zijn tijd in sporten, de ander in een vereniging, of de zorg voor anderen. En gelukkig telt Brabant veel van deze mensen. De ander probeert op een andere manier onze provincie nog mooier te maken, bijvoorbeeld als volksvertegenwoordiger, in mijn geval 1 van de 55 mensen die de toekomst van Brabant mee vorm mag geven. Een groot voorrecht. En behalve een voorrecht vind ik het op de eerste plaats ook leuk en belangrijk om vanuit deze functie iets voor anderen te kunnen betekenen, samen met een geweldig team: de CDA-fractie. In de komende tijd komen diverse grote vraagstukken op ons af, zoals klimaatverandering, de vergrijzende samenleving, de overstap naar hernieuwbare energie, het nijpende tekort aan woningen en de verduurzaming van de landbouw. Dat ik

deel mag uitmaken van een generatie die op deze onderwerpen Brabant een beslissende wending mag geven, is geweldig.

Over te lang durende politieke processen gesproken: windpark Karolinapolder, waarover wij vanavond spreken, is er zo eentje, een project dat al loopt vanaf 2011. Acht jaar geleden heeft de regio West-Brabant een bod windenergie aan de provincie uitgebracht, waarbij ook de gemeente Steenbergen heeft aangegeven een aandeel te willen leveren. In dit bod staat dat West-Brabant 200 MW aan opgesteld vermogen windenergie gaat realiseren, waarvan minimaal 9,6 MW en maximaal 21,6 MW moet worden aangevuld door opschaling van het bestaande windpark Karolinadijk. Een kleine reconstructie. Om deze opschaling mogelijk te maken heeft energiebedrijf Innogy op 5 februari 2018 een verzoek ingediend voor een omgevingsvergunning en heeft de gemeente Steenbergen op 17 april 2018 een omgevingsvergunning gepubliceerd. De Steenbergse gemeenteraad heeft op 31 mei 2018 een verklaring van geen bedenkingen afgegeven. De ontwerpvergunning en het voornemen voor een verklaring van geen bedenkingen heeft van 7 juli tot 19 juli 2018 ter inzage gelegen. Om voor de gemeente Steenbergen moverende redenen is de behandeling van de omgevingsvergunning herhaaldelijk uitgesteld. Eerst zou de keuze worden gemaakt op 14 augustus 2018, die werd uitgesteld naar 15 januari 2019. Op 15 januari 2019 werd het uitgesteld naar 21 maart 2019, wat ertoe heeft geleid dat de wettelijke besluitvorming van 26 weken ruimschoots is overschreden. Hierom, en als gevolg van de val van het Steenbergse college een nieuw raadsakkoord en nieuwe randvoorwaarden, zijn gemeente en provincie in overleg gegaan. We begrijpen dat de provincie de gemeente Steenbergen de gelegenheid heeft geboden om met een alternatief te komen dat door de gemeenteraad werd gedragen, waarvoor de deadline eerst 1 juli was en vervolgens is uitgesteld naar 15 augustus. Uiteindelijk heeft het Steenbergse gemeentebestuur in het bestuurlijk overleg op 14 augustus jl. uitgesproken geen mogelijkheden te zien om binnen de randvoorwaarden van een nieuw raadsakkoord een alternatief plan te ontwikkelen. Kan de gedeputeerde bevestigen dat deze reconstructie klopt?

Het CDA vindt het enorm jammer voor alle betrokken partijen dat het niet is gelukt om tot een plan te komen dat past binnen de eigen, door Steenbergen zelf geformuleerde randvoorwaarden, temeer daar wij zeer veel hechten aan 'regel lokaal wat lokaal kan', want dat staat het dichtst bij de bewoners. De gemeente Steenbergen heeft daartoe ook alle ruimte en coulance gekregen, maken wij op uit de stukken. Dat afspraken dan toch keer op keer niet worden nagekomen, het proces almaar wordt vertraagd en de besluitvorming steeds wordt uitgesteld, komt de kracht en de betrouwbaarheid van het lokale bestuur niet ten goede. Zo kun je niet samenwerken, zo kun je geen besluiten nemen. Dat rechtvaardigt in onze ogen het ingrijpen van de provincie en het overnemen van een vergunningsprocedure van de gemeente. De provincie heeft dit besluit op 10 september jl. genomen. Klopt het dat de gemeente Steenbergen hiervan pas op 12 september formeel op de hoogte werd gesteld, terwijl er op 11 september jl. al een persconferentie heeft plaatsgevonden? Dat zouden wij namelijk niet chic vinden.

De voorgeschiedenis kennende en alles afwegende kan het CDA meegaan in het voorstel dat vandaag voor ons ligt, omdat je een beslissing niet kunt uit blijven stellen, de aanvraag van Innogy een net proces heeft doorlopen, provincie en gemeente hun afspraken met het Rijk moeten nakomen, goede sociale randvoorwaarden zijn geborgd en sprake is van goede afspraken over stilstandsvoorzieningen.

Een laatste vraag, voorzitter. Hoe ver zijn de overige gemeenten in West-Brabant met hun bijdragen aan de provincie met windenergie?

Tot zover. Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Hendriks voor zijn bijdrage. En omdat het een maidenspeech is, zelfs op dit uur, zijn er ook voor u bloemen.

Applaus

De **voorzitter**: Dan is nu de fractie van de SP aan het woord bij monde van de heer Everling.

De heer **Everling** (SP): Dank, voorzitter. Voordat ik mijn bijdrage echt begin, wil ik toch wel even waardering voor de moed uitspreken van de mensen die nog op de publieke tribune zitten voor dit onderwerp, gezien het hele voorgaande verhaal. Ik vind het knap dat jullie hier nog zitten, ware het niet dat de uitvalswegen geblokkeerd zijn, maar goed.

Ik ben niet van plan al te veel woorden vuil te maken aan het feit dat twee overheden een welles-nietes-spelletje aan het houden zijn. Dat dat zo loopt, vind ik echt buitengewoon jammer, niet alleen omdat dat niet het goede voorbeeld geeft, maar vooral ook omdat dit iets doet met het draagvlak voor de verdere verduurzaming van onze energieopwekking. Want die verduurzaming vinden wij belangrijk. Maar nog belangrijker, voorzitter, is het draagvlak voor deze verduurzaming, en dat staat hier toch wel een beetje op het spel. Bewoners in Dinteloord zijn namelijk helemaal niet tegen windmolens. Die staan er nu ook. De mensen die ik daar ter plekke gesproken heb, geven het ook aan: er staan al windmolens, en dat vinden ze prima. Het principe om op te schalen heeft ook al draagvlak, maar dan is de manier waarop wel van belang. Om een beeld te schetsen: de huidige molens zijn nu 77 m hoog. De molens die deze gaan vervangen, zijn 180 m tot dik 200 m hoog. En dat is niet alles: ze komen ook een stuk dichterbij de huizen te staan. En dat, voorzitter, dat bij elkaar is toch een stap te ver voor deze bewoners. Het gaat er niet om dat zij tegen duurzame energie zijn, dat zij tegen windmolens zijn, dat zij tegen zicht op windmolens zijn, nee, het gaat hier om leefbaarheid. Het is ook niet alsof bewoners alleen maar 'tegen' roepen. Nee, ze hebben een alternatief, één dat voldoet aan het Nationaal Energieakkoord, voldoende opgesteld vermogen, alleen niet zoveel als Innogy voorstelt. En waarom stelt Innogy dat voor? Nou, om zoveel mogelijk rendement te halen, zoveel mogelijk geld te verdienen. Voorzitter. Daar kan de SP nooit voor zijn. Ja, duurzaamheid is belangrijk, maar ook de leefbaarheid is belangrijk. Zeker als er een oplossing is die aan beide recht doet, dan zou dat wat de SP betreft de oplossing moeten zijn waar we voor moeten gaan. En waarom vinden we het zo belangrijk dat naar bewoners geluisterd wordt? Nou, we staan aan de vooravond van een enorme operatie om onze maatschappij te verduurzamen, en dat is goed, dat vinden wij belangrijk. Maar noodzakelijk is het draagvlak. Wanneer je ruzie maakt met een gemeente, wanneer bewoners met constructieve alternatieven zich niet gehoord voelen, dan ondermijnt dat die.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voorzitter. De heer Everling heeft misschien niet alle stukken kunnen lezen, want het waren er heel veel, maar ik heb toch ook gezien dat er onlangs een extra gesprek is geweest, volgens mij van de gedeputeerde met een drietal bewonersgroepen, om te kijken of er inderdaad toch nog een alternatief was dat haalbaar was, en dat is door de bewonersgroepen uiteindelijk afgewezen; zij kozen toch voor die sociale randvoorwaarden. Dus daar is wel degelijk naar gekeken.

De **voorzitter**: En uw vraag?

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Heeft u dat gezien?

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Ik heb dat gezien en ik waardeer ook de inzet van de gedeputeerde om dat soort gesprekken te organiseren, want die vind ik inderdaad ook echt belangrijk. Maar feit blijft dat de pijnpunten voor de bewoners die ik gesproken heb gewoon nog overeind staan, en dat vinden wij toch wel belangrijk.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Everling** (SP): Ik was met mijn laatste alinea bezig, of de laatste paar zinnen eigenlijk. Het moge helder zijn dat wij geen verklaring van geen bedenkingen af kunnen geven aan dit plan. Maar ik heb nog wel een volgend verzoek aan het college: trek dit voorstel terug, ga met de bewoners nogmaals in gesprek en ga samen met hen en met Innogy werken aan een plan dat echt op draagvlak kan rekenen.
Dank, voorzitter.

De **voorzitter**: Ja. Er is nog een interruptie op de valreep van de heer Van den Berg.

De heer **Everling** (SP): Altijd gezellig.

De **voorzitter**: De heer Van den Berg heeft het woord.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter. Wij zijn tegen windturbines, dat is bekend, maar het gaat ons hier om: waar moet de beslissingsbevoegdheid liggen? Ongeacht of je voor of tegen bent, wij zeggen: dat moeten we aan de gemeenteraad laten. Ik heb al een amendement ingediend om het intrekken van die bevoegdheidsoverdracht ongedaan te maken. Kan ik op de steun van de SP rekenen – dat staat los van de inhoud, wat je ervan vindt –, dat wij inderdaad die beslissingsbevoegdheid weer naar de gemeenteraad moeten brengen?

De **voorzitter**: Everling.

De heer **Everling** (SP): Het belangrijkste voor ons is de leefbaarheid van de bewoners. Dat is onze inzet.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Everling voor zijn bijdrage. Dan is nu mevrouw Meeuwis van de fractie van D66 aan het woord.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voorzitter. Het is triest dat het dossier Karolinapolder tot zoveel spanningen heeft geleid, ook bij alle goedwillende en meedenkende omwonenden, maar we moeten ook hier het eerlijke verhaal blijven vertellen. De gemeente Steenberghe komt afspraken steeds niet na en de provincie moet gebruikmaken van haar wettelijke bevoegdheid. Het nakomen van afspraken tussen de provincie en de gemeente Steenberghe én tussen de provincie en het Rijk, dat is de basis. Wij willen een betrouwbare overheid zijn. Bestaande afspraken, wind op land uit het Energieakkoord en de Elektriciteitswet, willen en moeten we uitvoeren in het belang van Brabant en al haar inwoners. Doordat de gemeente Steenberghe afspraken steeds niet nakomt kan de provincie haar afspraken met het Rijk niet nakomen. Karolinapolder is van provinciaal belang. De provincie heeft al in 2013 afspraken gemaakt met de minister, om voor eind 2020 een bijdrage te leveren aan de nationale doelstelling van 6000 MW wind op land en dus is Karolinapolder van provinciaal belang. Er is helaas geen enkele reden om te veronderstellen dat er snel een passend alternatief komt vanuit de gemeente Steenberghe. Door de procedure voor de vergunningaanvraag weer terug te nemen, kan de provincie eindelijk invulling geven aan haar afspraak met het Rijk en tevens, heel belangrijk, de direct omwonenden tegemoetkomen via de afgesproken sociale randvoorwaarden, die er anders niet geweest waren. Zo kunnen de omwonenden toch nog delen in de lusten en niet alleen de lasten van een windpark ondervinden.

De **voorzitter**: Interruptie Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. U zei al: "Er zijn heel veel formulieren geweest", maar ik heb toch echt ergens gelezen dat er wel degelijk een gedragen oplossing was voor deze problematiek, dat er een plan was dat gedragen werd door de gemeenteraad, en zelfs door de bewoners, voor een aantal wat lagere windturbines. Kunt u mij uitleggen wat daar nou helemaal mee mis is? Waarom – want volgens mij voldeed dat ook aan alle randvoorwaarden – zegt u dan niet: nou, als de gemeente Steenberg en dat zo graag wil, dan moeten ze dat maar doen?

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk.

De heer **Van den Berg** (PVV): Waarom niet gewoon daar laten waar het hoort?

De **voorzitter**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Dat is heel duidelijk, voorzitter. Elke keer werd er uitstel gevraagd, uitstel gevraagd, uitstel gevraagd en de provincie is daar heel coulant in geweest. Steeds werd er uitstel gevraagd en er was nog steeds geen zicht op een concrete oplossing, en die moest er wel komen, om juist voor de omwonenden de leefbaarheid te kunnen garanderen. En als de gemeente Steenberg en in 2012 al mee was gegaan, gewoon om te doen wat was afgesproken, dan hadden ze er al lang gestaan, zonder sociale randvoorwaarden, veel lager, met veel meer last. Voorzitter. Ik rond af ...

De **voorzitter**: Sorry. Van den Berg kan zijn interruptie afmaken, tweede keer.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter. Ik denk dat D66 ook maar eens na moet gaan denken over draagvlak, als dit al zo'n gesodemieter geeft, en wat er nog allemaal aankomt. Maar even dat terzijde. Er is wel degelijk een concreet plan en er is daar verdorie een college gevallen over die windturbineperikelen. Er ligt een concreet plan. Waarom zegt u niet gewoon: laten we dat even terugbrengen? Waarom moet onder hoge druk en stoom die 5 miljoen tot 7 miljoen euro, schat ik, verschil in subsidie veiliggesteld worden voor een bedrijf? Dat is ook waarom ik net zo giftig werd. Vindt u dit zorgvuldig werken? Denkt u dat u daarmee, door zo door te drammen, het draagvlak voor uw zo gewenste energietransitie gaat krijgen?

De **voorzitter**: Uw vraag is gesteld, mijnheer Van den Berg. Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voorzitter. Er is geen sprake van 'onder hoge druk en stoom'. Het is al jaren bekend, ook overigens het verzoek van Innogy is al op 5 februari 2018 bij de gemeente ingediend. Dus het is al veel langer bekend. De gemeente heeft het steeds verhoogd, heeft steeds gezegd: "Nee, we komen eraan, we komen eraan, mogen we nog uitstellen?" Dat is de enige reden. Voorzitter. Ik was aan het afronden. Aangezien het project van provinciaal belang is, zijn PS bevoegd om de verklaring van geen bedenkingen af te geven, en dat gaat D66 eens doen, voorzitter, want wij willen een verdere vertraging in de besluitvorming van het project echt voorkomen.

De **voorzitter**: Oké. Ik dank mevrouw Meeuwis voor haar bijdrage. Dan nu de fractie van GroenLinks, mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Ook ik wil even de waardering uitspreken voor de mensen die zijn blijven zitten voor dit dossier. Het is best een lastig dossier en ook wij hebben met heel veel mensen daarover contact gehad. Maar feitelijk gezien – en ik ga hem toch even hoog overpakken – worden aan PS maar twee vragen voorgelegd, namelijk of het windparkproject Karolinapolder van provinciaal belang is en of we een verklaring van geen bedenkingen willen afgeven voor de omgevingsvergunning. Die eerste vraag is voor GroenLinks makkelijk te beantwoorden. Het project windpark Karolinapolder is van provinciaal belang om onze doelen voor wind op land te behalen. Wij zijn als provincie geen koploper in het bereiken van de doelen ‘wind op land’, we lopen achter. Het windpark is dan ook van groot belang om deze doelen daadwerkelijk wel te kunnen halen. Vandaar dat dit windpark als bod ook is opgenomen in de afspraken ‘wind op land’. Dat is niet voor niks gedaan, samen met de gemeente Steenberg.

De tweede vraag, afgeven van een verklaring van geen bedenkingen, is wat complexer. We hebben daar ook gewoon gekeken, en een aantal mensen hebben dat proces al aangehaald: wij hebben gewoon gekeken naar het proces dat doorlopen is om dat windpark te gaan realiseren en we hebben met alle belanghebbenden gesproken, zowel het comité Dinteloord tegen MEGAmolens, maar ook met de regiegroep Innogy, de dorpsraad, ‘Handen af van de polder!’, Green Trust, Sirene, en we hebben diverse persoonlijke brieven gehad. Eigenlijk vind ik het heel mooi om te zien dat, om te komen tot zo’n windpark, er zoveel betrokkenheid is, al is die wel heel divers van aard, dat soort betrokkenheid. Maar in grote lijnen zie ik terug dat er tot maart 2018 een duidelijk proces is doorlopen. Er was een regiegroep, een klankbordgroep en men was met elkaar in beweging om dat windparkproject te realiseren ...

De **voorzitter**: Excuses, mevrouw Van Diemen. Mag ik stilte in de zaal? Mevrouw Van Diemen heeft het woord.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Daarna loopt het project vast en ondanks de inzet van vele en diverse scenario’s – want er zijn diverse scenario’s geweest – zet men geen stappen verder door. In die zin hebben wij er begrip voor dat de provincie stappen zet om dit windparkproject verder door te trekken.

De **voorzitter**: Interruptie Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Ik werd even getriggerd door de enorme waslijst van mensen die u gesproken heeft. Hoe schat u nu het democratisch gehalte in? Hoeveel mensen waren nu voor dit plan en hoeveel waren tegen dit plan? Even turven.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Volgens mij heb ik net geprobeerd uit te leggen dat tot aan juni 2018 wel degelijk een democratisch proces is doorlopen als je het hebt over een participatieproces. Daarna is er een nieuwe coalitie gekomen en dan hoor je van mensen terug dat het proces minder goed is doorlopen. Vervolgens zijn er actiegroepen opgestaan en is men wel weer met elkaar in gesprek gegaan, maar het blijft dat het plan stukt. En weet je: de een vindt linksaf, de ander vindt rechtsaf, maar iedereen heeft ergens zijn zegje kunnen doen, en ook op het allerlaatste moment is er de afgelopen weken nog met mensen gesproken daarover. Dus je kunt wel iets vinden van het democratisch proces. Tot 2018 vond ik het prima, daarna lopen we vast, en ik vind dat we nu weer verder door een democratisch proces moeten lopen.

De **voorzitter**: Oké. Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter, wat ik ermee bedoelde was: in het presidium stemmen we 'one man one vote'; iedere fractievoorzitter heeft een stem. U haalt een hele waslijst aan partijen aan, van Innogy tot de dorpsraad. Als u nou even turft: hoeveel van die partijen waren nou voor dit plan en hoeveel waren er tegen van al die partijen die u gesproken heeft?

De **voorzitter**: Uw vraag wordt herhaald.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Over het democratisch proces. Want u weegt dat dan, en dan zegt u: ik kies voor het bedrijf en de haast, en u kiest niet voor al die andere mensen die u ook gesproken heeft.

De **voorzitter**: Mijnheer Van der Wel ...

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Hoe moet ik dat dan wegen? Wat heeft het voor zin om ...?

De **voorzitter**: U stelt twintig vragen tegelijk en dat is doorgaans niet echt een heel effectieve interruptie. Mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Ik heb gewogen, inderdaad, en ik heb vanuit alle meningen die er zijn vooral gekeken: loopt het proces vast, is het terecht dat de provincie ingrijpt en is het terecht dat de provincie op dit moment de regie pakt ten aanzien van dit windpark? Dat is waar ik mijn centrale weging in heb laten zitten. En dan kunt u zeggen: is iedereen dan voor deze molens, alle vier? Nee, ze zijn niet allemaal voor precies dit plan. Dat is ook de reden geweest waarom een aantal weken geleden nog gekeken is: zouden het er drie moeten zijn, of zou dat anders vormgegeven moeten worden? Het proces dringt. We zullen een aantal stappen moeten zetten. Wat dat betreft ligt dan dit plan voor en dan blijft dit plan ook voorliggen. Dat is de weging die ik maak. Dus wij gaan geen bedenkingen geven ten aanzien van het feit dat de provincie dit project overneemt en we gaan ook geen bedenkingen geven ten aanzien van de vergunning die afgegeven wordt. Ik denk dat van alles wat er gepasseerd is, en alle scenario's die er zijn geweest, deze dan nog de beste is, met die vier windmolens, met de sociale voorwaarden, met de bovenwettelijke maatregelen, dat dan de beste optie is.

De **voorzitter**: Oké. Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Ik vraag me toch af, mevrouw Van Diemen, wat u dan een democratisch proces vindt. Blijkbaar vindt u het tot ergens in 2018 wel een democratisch proces - dat zijn uw woorden -, vervolgens, als er een nieuw college in de gemeente wordt gevormd dat het blijkbaar niet met u eens is, dan vindt u het ineens geen democratisch proces. Ik vraag me toch echt af wat u een democratisch proces vindt. Blijkbaar vindt u belangengroepen, om daarmee te praten, die het met u eens zijn, wel democratisch en een college van burgemeester en wethouders vindt u dan ineens niet democratisch. Heel erg apart. Wat is uw definitie van democratie?

De **voorzitter**: Mevrouw Van Diemen.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Dan gaan we wel heel erg naar de kern. Ik ga met u hier geen discussie voeren over wat ik vind dat democratie is. Ik ga met u een discussie voeren over het proces rondom dit windpark. Dat is de vraag die nu voorligt. Ik geef het keurig netjes aan u aan: tot dat nieuwe

college kwam, is het proces, vind ik, goed doorlopen. Ben ik blij met de rest van het proces? Nee, daar ben ik niet blij over. Toen is er weinig gecommuniceerd met de mensen. Het is pas weer tot communicatie gekomen toen er uiteindelijk actiegroepen waren. Dus zegt u tegen mij: vind ik dit een netjes doorlopen proces? Nee, en daarom vind ik dat we als provincie moeten ingrijpen en moeten zeggen: we gaan dat proces weer opnieuw vormgeven. Vandaar mijn keuze.

De **voorzitter**: Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Laat ik mijn vraag herformuleren. Wat vindt u dan een democratisch proces: als het wel naar uw zin gaat, of als een nieuw college, in de democratie gekozen en gevormd, blijkbaar een andere mening heeft? En wat vindt u dan van het feit dat Gedeputeerde Staten de macht weer terugtrekken? Waar ziet u wel en niet een democratisch proces?

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. Mevrouw Van Diemen ten finale.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Uw vraag is mij helder. Het gaat mij niet altijd om mijn gelijk te krijgen, of alleen maar een visie te poneren, ik wil altijd in samenwerking met andere mensen komen tot politieke besluiten. Volgens mij is dat een democratisch proces en dat is wat anders dan alleen maar een mening poneren. En waarom vind ik dat wij het proces weer teug moeten nemen? Om de impasse te doorbreken, om te zorgen dat we weer verder doorgaan. Daar zit voor mij de kern: dat we weer met mensen gaan spreken en dat we uiteindelijk komen tot een proces. Daar gaat het om.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Diemen heeft hiermee haar bijdrage afgerond. Dan is nu de fractie van de PVV aan het woord bij monde van de heer Van den Berg. Aan hem het woord.

De heer **Van den Berg** (PVV): Dank u, voorzitter. "Het huidige ruimtelijk- en energiebeleid heeft er, met de toepassing van de Crisis- en herstelwet en de rijks- (en provinciale) coördinatie-regeling toe geleid dat grootschalige windmolenparken door het Rijk en door de provincie, tegen de wil van de burgers en gemeenten en zonder overleg met en besluitvorming door gemeenteraden zijn doorgedrukt. We zien die ellende in Groningen met name, maar ook in Klundert. Deze ondemocratische handelwijze is schadelijk voor onze democratie, de lokale autonomie en ze ondergraven het draagvlak voor het energie- en klimaatbeleid. Burgers mogen wel beroep aantekenen als de plannen concreet worden uitgewerkt in een bestemmingsplan en omgevingsplan. Dat is een latere fase, waarbij de rijksstructuurvisie door de Raad van State als toetsingskader wordt gehanteerd. Behoudens vormfouten maken burgers die volgens de regels beroep aantekenen daardoor geen enkele kans. Dit is in strijd met het Verdrag van Aarhus."

Deze tekst komt van het DEI, het Democratisch Energie Initiatief - u vindt dat in de ingekomen stukken - en dat is geschreven door zeer deskundige mensen, waaronder windspecialist Fred Udo. Het Verdrag van Aarhus beoogt daadwerkelijke invloed en inspraak van burgers, en zoals u merkt: dit college heeft daar kennelijk geen enkele boodschap aan. In de begrotingsstukken die we over enkele weken gaan behandelen, weet dit college te melden dat "draagvlak onmisbaar is" voor de door haar zo gewenste energietransitie. Zoals ik al memoreerde tijdens een interruptie, mevrouw Otters van de VVD zei daarover: "Als er geen draagvlak voor is, dan komen die windmolens er niet." Dat zou zo in het bestuursakkoord staan, volgens mevrouw Otters destijds. In de praktijk zien we echter dat draagvlak er kennelijk in de praktijk in het geheel niet toe doet. De gemeenteraad en het college van burgemeester en wethouders worden door onze gedeputeerde ronduit geschoffeerd en de 1400 tegenstribbelende inwoners doen er kennelijk niet toe.

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voorzitter. Hoe komt de heer Van den Berg erbij dat de burgers helemaal geen inspraak hebben gekregen en dat de provincie het gewoon helemaal zelf beslist? Terwijl u ook hebt kunnen zien dat de provincie 'tig' keren heeft gezegd: "Ja, de gemeente moet het kunnen doen, dus wij laten het aan de gemeente, wij geven even onze bevoegdheid aan de gemeente, want wij vinden ook in eerste instantie dat de besluitvorming bij de gemeente hoort." Alleen, elke keer heeft de gemeente Steenbergen daar uitstel op gevraagd. Hoe kunt u dan beweren dat GS daar helemaal niks aan hebben gedaan?

De **voorzitter**: Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Mevrouw Meeuwis. Wat ik zie, is dat er een concreet plan ligt van de gemeente Steenbergen, dat ondertussen hier de beslissingsoverdracht, die overdracht ervan, ingetrokken wordt, volgens mij alleen maar onder kokendhete stoom en druk van Innogy, om 5 miljoen tot 7 miljoen euro meer subsidie te kunnen pakken in vergelijking met de SDE++ van 2020, om deze ronde nog mee te kunnen doen. Als dát, mevrouw Meeuwis van D66, als dat belang boven een zorgvuldig democratisch proces gaat, dan denk ik dat wij een heel groot probleem hebben hier in de Brabantse Staten.

De **voorzitter**: Mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voorzitter. Waarom gebruikt de heer Van den Berg nu weer de woorden 'onder druk en stoom'? De oorspronkelijke toezegging van de gemeente Steenbergen was dat ze in het najaar van 2018 uiterlijk het besluit zouden nemen. Dan kun je toch niet zeggen dat het zo onder druk is gedaan? Er is ruimschoots de tijd gegeven, er is uitstel verleend, er is nóg een keer uitstel verleend, er is op een gegeven moment een datum genoemd en zelfs die datum ... Hoe kunt u zeggen dat het zoveel druk heeft ...?

De **voorzitter**: Uw vraag is duidelijk. Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Hoe ik dat kan zeggen? Waarom wordt het dan vandaag behandeld? Ik heb nog gezegd: er zijn zoveel formulieren nog binnengekomen, zoveel toch wel zeer, zeer, zeer belangrijke informatie die bovenkomt, waardoor ik zeer geschokt ben, maar het móet er vandaag door, omdat het college dinsdag een besluit moet nemen, omdat anders Innogy die subsidie gaat missen. Wat zijn we hier aan het doen? Is dit democratie, of is dit loopjongen zijn van een bedrijf? Want daar gaat het op lijken.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog, mijnheer Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Dat is mijn angst en ik wil graag dat dat níét zo is. Ik wil dat hier een zorgvuldig proces doorlopen wordt. En bovenal wil ik, mevrouw Meeuwis van Democraten 66, dat de mensen waar het om gaat hierover beslissen, en dat is in dit geval de gemeenteraad van Steenbergen. De PVV had een amendement ingediend, maar helaas blijkt dat niet te kunnen, want we moeten wel of geen verklaring van bedenkingen afgeven. Daarin hadden wij gesteld dat wij willen dat de beslissingsbevoegdheid gewoon weer teruggaat naar Steenbergen. Wij zijn niet voor die windturbines, überhaupt geen windturbines, maar wij vinden dat de democratie daar ter plaatse erover moet gaan. Ik hoop dat een groot deel van de Staten hier het met mij eens is dat daar de beslissing moet liggen over wat

er in hun achtertuin gebeurt, zeker als daar gewoon een concreet plan op tafel ligt, dat gewoon aan alles voldoet waaraan het moet voldoen.

De **voorzitter**: Mijnheer Van den Berg. U maakt bijna terloops melding van een amendement. Dat amendement, dat was ingediend, is teruggetrokken omdat hier geen amendabel voorstel ligt. Dus amendement 13 maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen. Mevrouw Van Diemen, interruptie.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Ja, een interruptie, want u beweert hier: het moet een verantwoordelijkheid zijn van de gemeente Steenbergen. Het is de gemeente Steenbergen gegeven om die verantwoordelijkheid op te pakken in het proces. En op het moment dat je hem niet waarmaakt, dan pakt de provincie, terecht vind ik, de opdracht weer terug. En dan verschillen wij van mening over het belang, want dan vinden wij het wel belangrijk dat die windmolens er komen en u niet.

De **voorzitter**: Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, als ik een tegenvraag mag stellen: wat vindt u ervan dat Innogy bureau Stibbe inhuurt, dat uit gaat zoeken hoe een provinciale bevoegdheid teruggetrokken kan worden, dat dat als een een-tweetje met de provincie gecommuniceerd wordt en als ik de gemeente Steenbergen mag geloven – en die geloof ik – is daar niets van gecommuniceerd met de gemeente Steenbergen, en dat dan in één keer op 12 september een telefoontje richting Steenbergen gaat: joh, sorry, we gaan er zelf over? Ik heb niet voor niks twee weken geleden dat interpellatiedebat aangevraagd omtrent deze Karolinapolder, omdat ik het vond stinken. En als ik het nu begin te ruiken, dan gaat het nog veel erger stinken. Dit klopt niet wat hier gebeurt. Althans: ik ben ervan overtuigd dat het niet klopt en ik wil dat heel goed uitgezocht zien. Vandaar dat wij zeggen: A. we moeten het hier vandaag überhaupt niet over hebben en B. ten principale vinden wij dat gemeenteraden erover gaan wat er in hun achtertuin gebeurt – hoewel de officiële beslissingsbevoegdheid tussen 5 MW en 100 MW opgesteld vermogen bij de provincies ligt, maar het is niet voor niks, en het gaat ook om het draagvlak dat u zo graag wilt hebben voor uw energietransitie, dat we dat verleggen naar de gemeenten, en dat vinden wij ook heel verstandig. Want wat u nu doet, als u dit doordrukt, denkt u dan echt dat u ook nog die massa die met het Klimaatakkoord mee gaat komen, dat u daar nog draagvlak voor krijgt? Ik zeg wel eens: wij zullen nooit een motie van wantrouwen tegen onze gedeputeerde indienen. Waarom? Het is onze grootste vriendin als het gaat om het creëren van weerstand tegen dat hele duurzame verhaal van u. Zo erg is het.

De **voorzitter**: Mevrouw Van Diemen was nu aan de beurt om haar interruptie af te maken, en dan kunt u weer verder. Ga uw gang.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Volgens mij kregen we zes vragen tegelijkertijd, en er blijft er bij mij maar één plakken. U heeft het steeds over draagvlak, maar wij hebben het ook over af en toe door moeten pakken, zeker bij windenergie. Bij windenergie, draagvlak, daar streeft u naar, maar uiteindelijk zullen we het ook gewoon moeten realiseren en zullen ook wij ons aan de afspraken moeten houden.

De **voorzitter**: Het debat is nu een paar keer op dit punt precies gewisseld. Ik denk niet dat het nog iets toevoegt voor degenen die luisteren. U maakt uw oordeel straks zelf. Mijnheer Van den Berg, rondt u uw betoog af.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter. Kijk, als het aan de PVV ligt, kan er niet weinig genoeg draagvlak zijn voor deze waanzinnige plannen van een onvoorstelbare geldverkwisting, wat hier allemaal

aan de gang is met nul klimaateffect. Maar doet u vooral uw best, jaagt u de burgers nog meer op stuipen. We hebben het vandaag met de boeren al gedaan. U krijgt de bevolking op deze manier ook heel snel heel erg tegen u, en dat zou een zegen zijn voor Nederland, dat we verder kunnen met zinnige zaken. Daar komen we nog op bij de behandeling van het Klimaatakkoord, hoewel ik me afvraag of dat nog vandaag wordt.

De **voorzitter**: Ik heb u eerder gezegd dat we daar straks eens even naar gaan kijken. We gaan eerst dit eens afhandelen. De Partij van de Arbeid-fractie, de heer De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Dank, voorzitter. Ja, ook van mijn kant uit waardering voor de heren die nog zijn blijven zitten. Het is eigenlijk jammer dat het zo laat in de nacht is en dat een onderwerp dat mensen zo raakt, of je nou voor of tegen bent, zo laat in de nacht weggeparkeerd moet worden. Nou ja, het is de realiteit. U heeft het debat kunnen volgen, u snapt ongetwijfeld waarom.

Om dit de aandacht te geven die het verdient, is best lastig, want, het is al eerder gezegd: wij hebben hier eigenlijk maar een beperkt oordeel te vellen. Als ik nu in de gemeenteraad van Steenbergen zou zitten, zou ik echt heel erg boos zijn, want dit proces verdient geen schoonheidsprijs. Het is al veel gezegd en ik kan niet anders dan het heel erg benadrukken. Dat begint overigens wat mij betreft al eerder dan bij velen is genoemd: het begint eigenlijk in 2011. Want als je afspraken maakt, als je zegt: 'wij gaan ons inspannen om een deel te realiseren' en je wacht vervolgens tot – ik zeg het even uit mijn hoofd – 2015 voordat je überhaupt eerste stappen gaat zetten, ja, dan ben je al aan het organiseren dat je wellicht in tijdnood komt. Op het moment dat je dan vervolgens allerlei kaders meegeeft en daarmee initiatiefnemers, maar ook burgers die mee willen praten, beperkt in het nemen van beslissingen, maak je het nog wat moeilijker. Als je dan vervolgens zo'n proces opzet, en je hebt een groep mensen die meepraten, en je komt tot sociale randvoorwaarden en je komt tot een voorstel, en je gaat vervolgens niet eens meer naar die mensen luisteren omdat de politieke realiteit verandert, ja, dan maak je het jezelf nóg moeilijker.

Ik snap zowel de voor- als tegenstanders in dit geval, dat zij het gevoel hebben dat dit niet goed is gelopen, en ik ben het daar van harte mee eens. Mijn belangrijkste vraag aan de gedeputeerde is dan ook: hoe gaan we dit in de toekomst voorkomen? Hoe kunnen wij vanuit onze rol als provincie, met alle mooie plannen die we hebben op het gebied van de energietransitie, ervoor zorgen dat we in de toekomst trajecten zoals dit in Steenbergen, niet meer mee gaan maken?

Voorzitter. Ik zou heel erg mee kunnen gaan in het welles-nietes-spelletje, in: 'wat heeft de gemeente gezegd?', 'wat heeft de provincie gezegd?', de voorstanders, de tegenstanders. We hebben volgens mij nog nooit zo'n hoeveelheid stukken bij één Statenvoorstel gezien als bij dit voorstel vandaag. Ik kies ervoor dat niet te doen, omdat ik dadelijk heel erg benieuwd ben naar wat de gedeputeerde hierover te zeggen heeft. En, mijnheer Van den Berg, op het moment dat u het gevoel heeft dat het niet goed is gegaan, natuurlijk: onderzoek het vooral, dat is belangrijk in een democratie. Maar als ik zie hoeveel stukken er liggen, tot alle mails aan toe, dan vraag ik me echt af waar u het gevoel vandaan haalt dat hier dingen in een doofpot worden gestopt.

De **voorzitter**: Interruptie Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Nou, voorzitter, 'in een doofpot' ... Ik lees uit correspondentie dat de gemeente Steenbergen niks wist van wat Innogy allemaal aan het doen was, waar de provincie dus ook van op de hoogte was. Niet even van: joh, gemeenteraad, let op, wij kunnen de boel weer in gaan trekken. Dat is kennelijk als een donderslag bij heldere hemel gekomen. Mijn vraag is ook aan de Partij van de Arbeid, u zegt eigenlijk: "Ja, het is waardeloos gegaan", als ik het zo samen mag vatten. Hoe kan

het dan zijn dat u nu zegt: "Nou ja, het is toch maar goed dat het doorgedrukt wordt"? Daarmee slaat u de lokale democratie eigenlijk over. Hoe rijmt u dat?

De **voorzitter**: Die vraag is helder. De heer De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Er zaten eigenlijk meerdere vragen in, maar ik zal het proberen. Om even te beginnen met wat de gemeente Steenbergen zegt en wat de gedeputeerde hier zegt: ik was er niet bij, ik lees stukken en daarin zegt de een het één en de ander het ander. Ik laat het graag aan de gedeputeerde om daar antwoord op te geven en dat zal de gemeente Steenbergen ook doen. Ik vind het lastig, dat welles-nietes-spel. Uw andere vraag, de belangrijkere vraag: ik wil helemaal niet de lokale democratie buitenspel zetten, ik hecht er erg aan dat we het met draagvlak doen. U weet hoe enthousiast ik hier stond rondom de A16. Ik vind het heel erg dat het op deze manier loopt, want dit is niet goed voor de energietransitie. Maar op het moment dat je vraagt: zetten we daarmee de democratie buitenspel? Een democratie die zeven jaar lang gefaald heeft om dit tot een resultaat te brengen. En, mijnheer Van den Berg, u weet ook: de SDE-subsidie is minder geworden met de jaren. Een voorstel dat een aantal jaren geleden nog had gekund, economisch, kan nu niet meer. Als Steenbergen in 2011 vaart had gemaakt, en ze hadden jaren eerder een voorstel gedaan, dan hadden daar nu molens kunnen staan die minder hoog waren. Daar kunnen zowel de voor- als de tegenstanders, burgers, niks aan doen, maar het is wel hun politiek geweest die daarin gefaald heeft.

De **voorzitter**: Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, dan gaat het verhaal van goedkoper worden van windturbines, want we moeten hoger om met de subsidie uit te kunnen. Het is eigenlijk te triest om waar te zijn. Maar, een belangrijke vraag: wat is voor u de tegenstem van 1400 mensen waard in een toch niet al te grote gemeenschap als Dinteloord?

De **voorzitter**: De Kort.

De heer **De Kort** (PvdA): Mijnheer Van den Berg, het feit alleen al dat ik net zeg wat ik allemaal zeg betekent, denk ik, dat ik dat echt heus wel serieus neem. Ik neem overigens ook degenen die in de regiegroep hebben plaatsgenomen serieus. Ik vind het vervelend dat de gemeente Steenbergen hen niet serieus heeft genomen, door op een gegeven moment niet eens meer het gesprek met ze aan te gaan. Dus heel simpel: het is voor mij heel lastig om de voor- en tegenstanders, hier in alle maten van elkaar, om dat allemaal perfect af te wegen, want dat had in Steenbergen moeten gebeuren de afgelopen jaren. Wij krijgen nu – mevrouw Van Diemen zei het eigenlijk heel goed – een voorstel voorgelegd met daarin een paar elementen, wij moeten zeggen: dit past binnen het provinciale beleid, ja, dit is deel van de opgave die wij moeten doen, er ligt één voorstel, en dat voorstel past. Dát is wat ik nu moet beoordelen. En in dat kader heb ik helemaal niet de mogelijkheid om alles helemaal af te wegen, zoals dat de afgelopen jaren had kunnen gebeuren in Steenbergen. Dat is de taak van de gemeente Steenbergen en die heeft daarin naar mijn mening op grove wijze verzaakt.

De **voorzitter**: Daarmee was u ook aan het einde van uw betoog gekomen, of had u nog meer?

De heer **De Kort** (PvdA): Nee, voorzitter, volgens mij is het zo voldoende.

De **voorzitter**: Ik meende al dat u aan het afronden was. Dan zijn we nu bij de fractie van 50PLUS, de heer Brouwers, die ik het woord geef.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Ook even naar de twee heren, met respect, vanochtend bij het inspreekmoment en nu nog aanwezig. De vraag is alleen of u naar huis kunt, maar ik heb begrepen van de voorzitter dat wij hier een atoomkelder hebben met bedjes, dus dan kunt u misschien nog wel blijven slapen.

Voorzitter. Ik heb zelden zoveel mails en brieven op en neer zien gaan tussen GS, de gemeente Steenbergen en de actiecomités. Dan wordt het voor een Statenlid best moeilijk om daar een mening over te hebben. Dus er zat voor mij maar een ding op, en dat is af te reizen naar Steenbergen en Dinteloord. Aldaar heb ik gesproken met de wethouder en leden van het actiecomité, en zelfs, moet ik zeggen, meegedacht met oplossingen. Wat me daarbij opviel, was de passie en de bezieling waarmee eenieder bezig was, en dat de insteek niet was 'wij willen geen duurzame energie' of 'wij willen geen windmolens', maar 'wij willen ze alleen ietsje lager en op een andere locatie'. Ik ben ook gaan kijken in de polder zelf, en ik moet u zeggen: ik schrok daar wel een beetje van de vele windmolens die daar stonden, en zeker in je achtertuin ...

De **voorzitter**: Interruptie mevrouw Meeuwis.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Ja, voorzitter. Ik dacht eventjes dat de heer Brouwers ook nog met andere mensen had gesproken, maar hij heeft alleen met de wethouder gesproken, en hij heeft daar veel passie gehoord, maar we hebben het juist over wat het allemaal voor de omwonenden betekent. Hebt u ook met de omwonenden, hebt u met betrokken bewonersgroepen gesproken?

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik ben begonnen met de opmerking dat ik gesproken heb met de wethouder en met het actiecomité, de belangenvereniging van de inwoners. Ik heb met beide gesproken.

De **voorzitter**: Nog een interruptie, nu van de heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, wij hebben eerder zo'n soort gesprek gehad, dus ik ga heel even consistent de lijn van inmiddels de volgende dag doorvoeren. Heeft u ook met mensen die een ander standpunt hebben gesproken?

De **voorzitter**: Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik heb gesproken met de actiecomités en met de wethouder en verder met niemand anders.

De **voorzitter**: Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, dan herhaal ik mijn vraag van vanmiddag: wat zou u dan zeggen tegen mensen die u beschuldigen van, of althans de zweem van, cliëntelisme?

De **voorzitter**: Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik heb er vandaag nog eens over nagedacht, mijnheer Meijer. Je kunt alleen maar lezen en je dan een mening vormen, maar het feit dat een Statenlid er helemaal naartoe reist, en dan ook nog gaat praten, zowel met de wethouder als met de actiescomités, ik denk dat we het dan al best goed doen in de beperkte tijd die we hebben. Ik ga verder.

Maar dan wordt het moeilijk. Er is een nieuwe coalitie bij de gemeente Steenberghe die een andere koers gaat varen, actiescomités die zich in de steek gelaten voelen en zelfs stoppen, het regieteam, en inwoners die de advocaten al ingehuurd hebben om er een ware veldslag van te gaan maken. Zoals ik het gelezen heb, staan GS best in hun recht, maar je zit toch met veel onvrede en draagvlak, helaas, bestaat niet meer. En het nieuwe plan van de wethouder, met een andere leverancier, Green Trust, is uiteindelijk goedgekeurd door de gemeenteraad, heb ik begrepen, maar er moet nog veel gebeuren. Ondertussen is Innogy ermee gestopt. En als je praat met het actiescomité over het sociale aspect, dan praten ze over judaspenningen. Nou, ga daar maar eens aan staan. Wat nu?

Bij 50PLUS staat burgerparticipatie, zoals u weet, hoog in haar vaandel en zij ziet daarom maar één oplossing, en dat is – en de gedeputeerde zal mij misschien boos aankijken, want ik weet: ze heeft echt alles geprobeerd – een finale, laatste kans met een duidelijke timetable. Zo niet, dan verzanden we, ben ik bang, in een traject van mogelijke rechtszaken, wat misschien nog veel langer zou kunnen duren, in plaats van het nog één keer te proberen, waardoor we misschien het geluk hebben dat we in een heel korte tijd toch het draagvlak hebben en dat er toch gebouwd kan worden.

De **voorzitter**: Interruptie Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Mijnheer Brouwers, het is een heel nobel streven om het inderdaad weer terug te leggen bij Steenberghe. Ik vraag me wel af onder wat voor voorwaarden u het dan wilt terugleggen. Die vraag krijgt u waarschijnlijk ook van de gedeputeerde. Misschien kunt u nu alvast wat toelichting geven.

De **voorzitter**: Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Nou, het is heel simpel. We zijn, geloof ik, vanaf 2011 bezig, dus dat betekent dat er onderhand een eind aan moet komen. Ik zeg maar, laten we zeggen dat we binnen een maand tot een oplossing moeten komen. Punt.

De **voorzitter**: Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Ik bedoelde meer wat voor voorwaarden: moeten ze akkoord gaan met alle hoogtes van windmolens, mag het een ander bedrijf dan Innogy zijn, mag het ook een andere vorm van energie zijn, mogen die dingen ook ergens anders staan? Kortom, al die alternatieven ...

De **voorzitter**: De vraag is duidelijk. Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Het is duidelijk, want er ligt een voorstel van de gemeenteraad, en dat bestaat uit een aantal windmolens met een zonnepanelenpark. Dat is goedgekeurd.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dat was mijn betoog, mijnheer voorzitter.

De **voorzitter**: Dan geef ik nu graag het woord aan de Partij voor de Dieren, bij monde van de heer Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, dank u wel. Voorzitter. Laat ik dan maar beginnen met steun uit te spreken voor het voorstel van 50PLUS. Dat zijn al vier stemmen voor, dus we gaan de goede kant op, denk ik dan. Want dat was ook ons idee. We zoeken naar een nette oplossing voor iedereen, en ook om ervoor te zorgen dat we niet als provincie als boeman uit de bus komen. Voor ons geldt dat er altijd nog een kans moet zijn. Want wij vinden haast geen goede raadgever en de subsidie van Innogy is primair niet onze grootste zorg. Wij willen vooral een zorgvuldig proces. We constateren dat het huidige plan van de provincie precies hetzelfde plan is als waar al acht jaar weerstand tegen was. Er is niet gekeken naar inhoudelijke verbeteringen en volgens ons zijn die verbeteringen wel degelijk mogelijk. Laten we maar beginnen met de communicatie. Ik vind dat wij als provincie wel mogen eisen dat de initiatiefnemer goed gaat communiceren met de omwonenden. De tweede eis, wat ons betreft, is dat het sociaal plan onverdeeld overeind blijft. Dat is nu eenmaal afgesproken, welke variant er ook wordt gekozen. En er is bewust afgezien van een MER-procedure, en dus van een goede toetsing, en dat is wat ons betreft ook een vereiste. Als vierde punt vinden wij concreet dat de laatste technieken moeten worden gebruikt – ik hoop daarover een toezegging te krijgen van het college – als het gaat om een stilstandsvoorziening, maar niet alleen voor vleermuizen – dat is heel goed –, maar ook voor vogels, want ook dat is heel goed mogelijk. De innovatieve technieken willen we zien. En tot slot: in de varianten blijkt dat er goede mogelijkheden zijn voor een plan met meerdere exploitanten, waarbij de opbrengst zelfs hoger zou kunnen zijn en de businesscase voldoende ruimte laat voor de natuur en ruime, mitigerende maatregelen. Voorzitter. Dit is wat wij hebben begrepen in gesprekken, ik zal niet zeggen met 1400 mensen, want dat is niet zo, maar gewoon met de mensen die daar wonen, en door het lezen van de stukken. Wij denken dat dit haalbaar is. We steunen het voorstel van 50PLUS en ik hoop dat velen zullen volgen.

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van der Wel. Dan nu de fractie van Lokaal Brabant bij monde van de heer Van Pinxteren, als laatste in de rij van deze eerste termijn. Daarna zal de gedeputeerde terstond aanvangen met het beantwoorden van de vragen. Maar nu eerst de heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Voorzitter, dank, en dank aan de twee heren op de tribune die mij keurig netjes in het gebied rondgeleid hebben en hebben laten zien waar de schoen wringt. Verklaring van geen bedenkingen voor de omgevingsvergunning windpark Karolinapolder te Steenberg. Lokaal Brabant heeft kennisgenomen van de vele inbreng en brieven en allerlei andere stukken over dit onderwerp en heeft ter plaatse een werkbezoek gebracht, om helder te krijgen waar de schoen wringt. Antwoord op de twee basisvragen die voorliggen. Lokaal Brabant is van mening dat windpark Karolinapolder van belang is voor de provincie. Afgifte van een verklaring van geen bedenkingen ligt wat gevoeliger. Waarom? We constateren dat vanaf 2011 partijen aan het soebatten zijn met elkaar om te komen tot een goede oplossing. Ik wil niet zwartepieten over wie de schuld heeft, maar partijen komen er niet uit, dat is een feit. Feit is ook dat Innogy de provincie rechtens gevraagd heeft om een interventie. Daar is geen discussie over mogelijk. Feit is dat de gemeente haar deel van de afspraken onvoldoende invulde. Ook daar is geen discussie over mogelijk. Feit is dat dit vraagstuk, hoe vervelend ook, de bevolking van Dinteloord erg polariseert en verdeelt. Feit is dat de vergunningaanvraag van één à twee molens 400 m landinwaarts richting het dorp Dinteloord aan de orde is. Dit is een afwijking van de geldende Verordening ruimte van de provincie en past zeker niet een-op-een in het bestemmingsplan van de gemeente. Feit is dat er sprake is van vernieuwing en verplaatsing in plaats van vervanging en

opschaling. Als we de definities daarvan pakken, komen we tot geen andere conclusie. Feit is dat de gemeente Steenberghe onder voorwaarden bereid is om mee te werken aan de opwaardering van de bestaande vier windmolens naar een vermogen dat voldoet aan de afspraken tussen provincie, gemeente en Rijk. Ook daar is geen discussie over. Feit is dat de strijdigheid van de provinciale Verordening ruimte niet onbetwist is. Feit is dat een set van financiële randvoorwaarden is voorgesteld, om een aantal overlast gevende effecten te verzachten, daar komt het eigenlijk op neer, maar dat hier vanuit de gemeente door een deel van de inwoners weinig behoefte aan lijkt te zijn en dat dit gezien wordt als een soort ongewenst smeermiddel – ‘judaspenningen’ is het ook wel genoemd – om het voorstel er toch maar door te krijgen. Waarom niet kiezen voor het alternatief dat haalbaar lijkt te zijn? Een van de alternatieven hebben we net al gehoord: een aantal windmolens met een aantal zonneparken. Maar een andere oplossing is drie windmolens, ongeveer 180 m hoog, in een gebogen lijn langs de Karolinadijk. Werkelijk, dit compromis voldoet aan alle uitgangspunten. Het voldoet aan de uitgangspunten van de Verordening ruimte, het voldoet aan het bestemmingsplan en het voldoet nog eens een keer aan de gemaakte afspraken met provincie, Rijk en gemeente. Het kan toch ook niet zo zijn dat alleen de argumenten van de initiatiefnemer ...

De **voorzitter**: Wilt u gaan afronden, mijnheer Van Pinxteren?

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Ja, ik ga afronden. Onder druk van de door de provincie en gemeente gemaakte afspraken in IPO-verband, terwijl voorstel 3, windmolens in een gebogen lijn, 180 m, langs het Volkerak, een oplossing is. Het mag duidelijk zijn dat wij wel bedenkingen hebben tegen dit verhaal.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren voor zijn bijdrage en kijk even of de gedeputeerde in staat en bereid is om meteen de beantwoording ter hand te nemen. Dat is het geval. Aan haar dan het woord.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Ja, dank u wel, voorzitter. Het is inmiddels morgen en we gaan het ook hebben over de toekomst, namelijk over windenergie bij Dinteloord, en dat is – dat hoeft ik u waarschijnlijk niet uit te leggen – van belang voor de toekomst, want we hebben gewoon met elkaar een heel grote opgave te gaan als het gaat om de energietransitie. En dan is het toch wel goed om die toekomst even in twee brokken te scheiden. We hebben in 2013 met elkaar een toekomst afgesproken in het Energieakkoord en we gaan wellicht, als uw Staten daarmee instemmen, ook een toekomst afspreken in het kader van het Klimaatakkoord. We hebben het hier echter nog over afspraken uit het Energieakkoord. Er staan heel veel woorden in het bestuursakkoord die gaan over het Klimaatakkoord, en daar is, denk ik, door de VVD-fractie op dat moment – maar ik heb het citaat in zijn context niet teruggezocht – op bedoeld. Maar in het bestuursakkoord staat ook dat we de afspraken uit het Energieakkoord nakomen. Dat kan de heer Van den Berg letterlijk teruglezen in het bestuursakkoord. Het is, denk ik, goed om u dat even te realiseren, en dat het dus niet onze bedoeling is om op deze manier bij elk windproject te werk te gaan.

De **voorzitter**: De heer Van den Berg, interruptie.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter, even voor mij: dus draagvlak onder de bevolking, lokale autonomie, doet er niet toe onder het Energieakkoord en de uitspraken van de VVD gaan pas gelden – maar dat zou ik aan de VVD moeten vragen – bij het Klimaatakkoord? Moet ik het zo zien?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Voorzitter. Laat mij eventjes verder mijn betoog opbouwen, want dan zal de heer Van den Berg ook zien hoe dit verhaal rondom draagvlak juridisch in elkaar zit. Ik heb mijn betoog langs twee lijnen opgebouwd. Ik wil hem eerst even juridisch aanvliegen, want dan weet u ook gewoon wat de speelruimte is, en daarna ook even langs de kwalitatieve afweging die ons college ook heeft gemaakt.

Conform de Elektriciteitswet ligt de bevoegdheid om over dit windpark te beslissen bij de provincie. Het is de bevoegdheid van de provincie. Die kunnen wij in goed vertrouwen overdragen aan de gemeente, maar alleen onder de randvoorwaarde dat de provincie het project niet sneller tot stand zou kunnen brengen dan de gemeente dat kan. Volgens mij is wel duidelijk dat wij dat inmiddels wel sneller kunnen dan de gemeente en in feite heeft de gemeente hier ook ons vertrouwen beschaamd. Wij hebben in goed vertrouwen die bevoegdheid overgedragen en aangezien het tempo niet wordt gehaald, was er voor ons alle aanleiding om na de zoveelste keer dat de gemeente de afspraken niet nakwam die bevoegdheid ook terug te nemen. Vervolgens staat ook in de Elektriciteitswet dat wij moeten beslissen om medewerking te verlenen aan een dergelijk plan op het moment dat het past in een goede ruimtelijke ordening en op het moment dat we nog niet voldaan hebben aan die afspraken uit het Energieakkoord, en Brabant zit ongeveer op de helft van de 470,5 MW wind op land die wij moeten realiseren. Dus als ik dan toch even de heer Rutjens aanhaal: in een rechtsstaat is de overheid gebonden aan het recht. Ja, dat klopt. Dus wij zijn gebonden aan het verlenen van medewerking aan dit plan.

Ik denk dat ik hiermee over de juridische lijn het nodige heb gezegd. Dan ga ik eerst even in op een aantal vragen die zijn gesteld. Het CDA vroeg: "Klopt onze reconstructie?" Ja, grosso modo klopt die. Natuurlijk zaten allerlei details er niet in, maar dat zal ik voor nu even achterwege laten. En klopt het dat we de gemeente een dag later hebben geïnformeerd dan de pers? Nee, dat klopt niet. Wij hebben wel op 11 september de pers gebeld, onder embargo, met het verzoek om op 12 september naar het provinciehuis te komen. En natuurlijk hebben wij wel verteld over welk onderwerp het ging – windenergie bij Dinteloord –, maar verder helemaal niets. Het was onder embargo, maar de pers, althans een van de journalisten, of iemand van de redactie – hou me daar even ten goede –, heeft gemeend de gemeente te moeten bellen met de vraag of zij de dag daarna bereikbaar zou zijn voor commentaar op iets met betrekking tot windenergie bij Dinteloord. Dat was natuurlijk uitermate vervelend. Dus zowel de pers als de gemeente is op 12 september geïnformeerd.

De CDA-fractie had ook nog de vraag hoe ver de overige gemeenten zijn. Ik zou daar even willen verwijzen naar de Statenmededeling die u ergens rond de zomer hebt gehad over de voortgang van de afspraken in het Energieakkoord. Als u nog aanvullende vragen heeft, kunt u die natuurlijk altijd stellen; dan beantwoorden we die even schriftelijk.

De **voorzitter**: Interruptie de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Ja, u ging net even in op de vraag wanneer de gemeente het hoorde en wanneer de pers het hoorde. Dat is natuurlijk een belangrijk punt. Een ander punt is: wanneer wist Innogy dat? Is dat al op 7 juni, toen ze dat advies hadden, is dat op 25 juli, toen ze dat vroegen, of is dat op 11 juni, toen ze aan u vroegen om een en ander zo te regelen?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Innogy kan niet eerder weten wat wij hadden besloten dan op het moment dat wij het hadden besloten. Het stond op 10 september bij ons op de agenda.

De **voorzitter**: De gedeputeerde vervolgt haar betoog.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Dan had ik een aantal vragen over alternatieve plannen. Er wordt over twee alternatieven gesproken en het lijkt me goed om die even uit elkaar te trekken. Het alternatief dat zich ook nog steeds in Karolinapolder afspeelt, waar het verzoek is: kunnen er drie windturbines van 180 m tiphoogte maximaal in lijn? Nee, dat kan niet. Het kan ruimtelijk wel, maar dat plan zal Innogy nooit bouwen, omdat het financieel niet uit kan. Bovendien is de afweging gemaakt dat op het moment dat de windturbines in lijn worden gezet, je in feite een veel breder blikveld hebt waar je nog windturbines ziet staan. Dus 'in lijn' was daarmee ook geen wenselijk alternatief. Daar komt nog bij dat het inmiddels zou betekenen dat de procedure over zou moeten. Ik denk dat ik hier een interruptie op krijg ...

De **voorzitter**: Interruptie Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Als wij ter plekke komen, dan zien wij dat er op dit moment vier windturbines in een lijn staan, en dat zouden er dan drie worden. Wat weegt voor u meer: of het er vier of drie zijn visueel, of om ze dichterbij de kern te plaatsen, waarvan iedereen zegt dat de leefbaarheid er onder druk komt te staan?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Voorzitter. Het gaat erom dat het plan niet haalbaar is. Als u vier nu met drie straks vergelijkt, dan vergelijkt u ook een behoorlijk verschil in tiphoogte, dus ik denk ook dat de vergelijking op die manier niet opgaat.

De **voorzitter**: Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Waarom zou het dan niet haalbaar zijn?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Omdat het rendement dat gemaakt wordt op drie windturbines met een tiphoogte van 180 m ten opzichte van wat er afgebroken moet worden, en alle bijkomende kosten, daarvan zegt Innogy: dat gaan we gewoon niet doen.

De **voorzitter**: De gedeputeerde vervolgt haar betoog.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Even kijken. Dat was het ene alternatief, en dat is ook de reden waarom het niet haalbaar is. Dan is er ook nog gesproken over het alternatief dat de gemeente heeft ingebracht in de Anna- en Drievriendenpolder. Dat alternatief heeft, voor zover wij hebben gehoord van alle bewoners die wij hebben gesproken – er zijn in ieder geval vier groepen bewoners actief en we hebben van elke groep twee vertegenwoordigers gesproken en daarvan heeft niemand aangegeven dat er draagvlak was voor dat alternatief. Daar komt vervolgens nog bij dat het financieel eigenlijk niet uit kan en dat het dusdanig dicht bij belangrijke natuurgebieden staat, dat we zeer in twijfel trekken of het überhaupt conform de natuurregelgeving vergunbaar is. Dus ook dat is geen haalbaar alternatief. Ik begrijp heel goed dat de wethouder zich daar tot het uiterste voor inspent ...

De **voorzitter**: Interruptie Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Voorzitter. Deze Staten hebben vandaag besloten dat wij gewoon windturbines in natuurgebieden mogen bouwen, dus ik zou u willen voorstellen om dat argument bij dezen van tafel te halen.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Mijnheer Van den Berg. Uw Staten hebben besloten dat het ruimtelijk mag, maar volgens mij heb ik de heer Van Merrienboer ook horen zeggen dat het dus niet altijd en overal mag. Maar dat is niet hetzelfde als dat het mag volgens de Natuurbeschermingswet, om er maar eens eentje aan te halen.

De **voorzitter**: Vervolgt u uw betoog.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Dus daarmee zijn er in feite geen alternatieven zoals u die heeft geschetst. Er is wel gesproken over een alternatief waarbij in het cluster van vier de vierde turbine geschrapt zou worden en dat drie turbines blijven staan – dat is dus niet in lijn – met een tiphoogte van 210 m. Daarvan hebben alle vier bewonersgroepen, om overigens uiteenlopende redenen, aangegeven dat dat voor hen geen acceptabel alternatief was.

De **voorzitter**: Interruptie Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Dank u wel, voorzitter. Ik neem aan dat de gedeputeerde het heeft over de windturbine die op 70 m van het Natura 2000-gebied Krammer-Volkerak komt te staan. Als wij nu instemmen, in de zin dat we geen bezwaar hebben en dat we het van provinciaal belang vinden, hoe gaat u dan regelen, gelet op de nadere uitspraak van de Raad van State en dergelijke, dat dit project dan toch doorgang kan vinden, hoewel het zo dicht erbij staat?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Voorzitter. Dit project heeft natuurlijk ook gewoon een Natuurbeschermingswetvergunning nodig. Die procedure wordt ook keurig doorlopen. In theorie is er altijd nog een kans dat het daarop strandt, maar dat verwachten wij overigens niet voor dit project.

Dat even ten aanzien van de alternatieven, want ik begrijp heel goed dat zowel de SP-fractie als de 50PLUS-fractie mij bevraagt op: waarom gaat u niet voor een alternatief? Ik hoop dat ik dat op deze manier ook duidelijk heb weten te maken.

De PvdA-fractie vroeg: hoe gaan we dit in de toekomst voorkomen? Nou, er staan zinnen in het bestuursakkoord die daar niet voor niets in staan, dat we echt samen met gemeenten die projecten willen oppakken, dus dat we ook niet meer zonder meer die bevoegdheid overdragen aan een gemeente, zonder daar een aantal nadere afspraken met elkaar over te maken, en dat we wellicht vaker samen met gemeenten, zoals bij de A16, zullen optrekken. Dit heeft bepaald ook niet de voorkeur van ons college, maar ik heb u ook geschetst waarom wij ons hiertoe genoodzaakt voelen.

De **voorzitter**: Wilt u zo gaan afronden? Nog een paar minuutjes.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Tot de Partij voor de Dieren: Het sociaal plan is echt gekoppeld aan de hoogte van de windturbines. Dat is zo afgesproken en het staat ook zo in de sociale randvoorwaarden.

De stilstandsvoorziening voor vogels komt aan bod in de vergunning op grond van de Wet natuurbescherming.

De voorzitter: Sorry, ik moet u even onderbreken, gedeputeerde. Er is een woordvraag van de heer Meijer.

De heer **Meijer** (D66): Ja, voorzitter, ik heb een punt van orde. Ik vind het heel vervelend, maar ik dacht altijd dat de Statenzaal voor Statenleden was en ik constateer dat dat op dit moment niet gebeurt. Ik vind het echt heel vervelend, want ik vind mevrouw Surminski altijd echt heel sympathiek, maar we hebben echt regels met elkaar.

De voorzitter: Oké. Ik zie dat het gecorrigeerd wordt en dat mevrouw Surminski de arena weer verlaat als burgerlid. Overleg tussen leden en burgerleden is altijd mogelijk, maar dat hoort dan inderdaad buiten de directe ring van de zaal plaats te vinden. Dank voor deze attente alertheid, mijnheer Meijer. Dan gaat de gedeputeerde nu weer verder.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Ja, nog een paar punten van Lokaal Brabant. Ik denk dat terecht wordt geconstateerd dat het de inwoners polariseert, want er zijn zowel voor- als tegenstanders van het windinitiatief. Het is niet in afwijking van de Verordening ruimte. Het klopt dat het niet binnen het bestemmingsplan past en daarom wordt het ook via een vergunning in afwijking van het bestemmingsplan geregeld. En er is wel degelijk sprake van opschaling.

En dan misschien nog even een kwalitatieve argumentatie waarom wij dit zo gaan doen. Dat heeft met twee zaken te maken. Het heeft ermee te maken dat wij echt snelheid willen maken en willen voorkomen dat we nog verder achterlopen met de realisatie van de opgave 'wind op land'. Het heeft er ook mee te maken dat we op een gegeven moment voor de keus staan. We zijn gehouden aan medewerking. Dat kunnen we via verschillende vormen doen. Door de bevoegdheid terug te nemen wordt de SDE+-ronde van dit najaar gehaald. En ja, dat is een financieel argument. En nee: daar verdien ik geen rooie cent aan. Dat betekent wel dat er veel meer geld in de pot zit, geld dat besteed kan worden aan de sociale randvoorwaarden. Sommige mensen vinden die sociale randvoorwaarden niet van belang, maar als u vlak bij dat windproject woont en dankzij deze bedragen de slagschaduw teruggebracht kan worden van het wettelijk maximum naar maximaal een halfuur per jaar en dankzij de sociale randvoorwaarden een extra goede burenenregeling kan worden afgesproken, is dat voor mensen wel degelijk iets waard. Anders zou het project er ook komen, maar dan was er gewoon het geld niet meer geweest voor de sociale randvoorwaarden, omdat de SDE+ volgend jaar met een zeer grote waarschijnlijkheid veel lager uit gaat vallen

De voorzitter: Wilt u nu gaan afronden, of was dit de laatste zin? Dit was de laatste zin van de bijdrage van de gedeputeerde. Daarmee een einde aan de eerste termijn. Dan ga ik eens even kijken of er behoefte is aan een tweede termijn, en wel of die meteen door moet gaan. Ik zie een zeer enthousiast aantal vingers en ik ga de fracties een voor een vragen desgewenst naar voren te komen. Dat vraag ik allereerst aan de heer Panhuizen van de VVD. Die laat weten geen behoefte te hebben aan een tweede termijn. De heer Rutjens, zag ik al, heeft dat wel en lijkt ook een motie of een amendement bij zich te hebben. Dat zal wel een motie zijn. Dank u wel. De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Dank u wel, voorzitter. We hebben gemerkt dat mijn woorden van zojuist misschien wat hard overkwamen. De motie die we gaan indienen, is een heel verbindende motie. We denken ook dat er veel ondersteuning zal zijn. We hoorden de VVD over 'begrip' praten, de SP over

'jammer' hoe het proces ging, de VVD zei ook dat het traject niet geweldig was gegaan, D66 begon met 'triest', de PvdA had het erover dat het geen schoonheidsprijs verdient. Oftewel: we hebben het over het proces. Met name het begin van de besluitvorming lijkt ons heel belangrijk dat dat zorgvuldig plaatsvindt, want we hebben nu gemerkt, aan deze casus, dat, zodra er ergens een windturbine staat, er dan een grote kans is dat er meer komen, dat ze misschien hoger worden. Dus waar je die dingen gaat plaatsen, waar je begint, lijkt ons heel belangrijk. Daarom ook onze motie, die ook uitgaat van draagvlak. De motie heet 'Zon- en windenergie met draagvlak'. Wij constateren dat er verschillende meningen zijn over zon- en windenergie, dat er verschillende meningen zijn over of je die wel of niet zou willen, in de zin van een energietransitie en wij willen graag dat Gedeputeerde Staten er rekening mee houden hoe de stemmingsuitslagen zijn in de laatste verkiezingen, om te bepalen in welke gebieden in Brabant er waarschijnlijk zeer grote steun is voor de energietransitie en dus voor het plaatsen van windturbines, en die dan ook uitsluitend daar te doen.

Dank u wel.

Motie M61/2019: 'Zon- en windenergie met draagvlak'

"Provinciale Staten van Noord-Brabant in vergadering bijeen op 25 oktober 2019;

constaterende:

- dat de nationale- en provinciale overheid inzetten op zonne- en windenergie ter vervanging van - en in plaats van andere bronnen van energie (hierna 'energietransitie');
- dat ze dit doen om 'CO₂-uitstoot' te verminderen;
- dat dit in de hoop en veronderstelling is daarmee de gemiddelde temperatuurstijging (als onderdeel van 'het klimaat') te beteugelen;

overwegende:

- dat sommige burgers de aannames en veronderstellingen achter de 'energietransitie' zoals gehanteerd door nationale en provinciale overheden - onder meer verwoord in 'het klimaatakkoord' en de 'Brabantse omgevingsvisie' - ondersteunen;
- dat vermoedelijk een groot aantal van deze burgers de kosten en gevolgen van de 'energietransitie' - ook in de zin van directe invloed op hun leefomgeving - willen dragen;
- dat andere burgers het juist niet met de aannames en veronderstellingen eens zijn;
- dat een groot aantal burgers de kosten en gevolgen van 'de energietransitie' - ook in de zin van directe invloed op hun leefomgeving - juist niet willen dragen;
- dat we een verdergaande polarisatie in de samenleving willen voorkomen;
- dat we daarom windturbines en zonnepanelen daar zouden moeten plannen waar ze juist wel op steun van de bevolking kunnen rekenen;

dragen Gedeputeerde Staten op om bij het beslissen over de locatie voor windturbines en zonnepanelen deze uitsluitend daar te plaatsen waar de bevolking door haar stemgedrag bij de laatste verkiezingen blijkt heeft gegeven van grote steun voor de energietransitie en haar consequenties;

en gaan over tot de orde van de dag.

Eric de Bie, FvD

Willem Rutjens, FvD."

De **voorzitter**: Ik dank de heer Rutjens voor zijn bijdrage. De heer Hendriks van de fractie van het CDA, ziet daarvan af. De heer Everling van de SP-fractie. Ja. Aan hem het woord.

De heer **Everling** (SP): Voorzitter. Ik had net nog even een klein overlegje met een aantal bewoners die daar achter zitten, maar ze hadden het eerder aan mij ook al aangegeven. Ik vind het best stoer van ze dat zij eigenlijk durven aan te geven dat zij die sociale randvoorwaarden misschien nog minder belangrijk

vinden dan de hoogte van de molens. Misschien biedt dat perspectief. Misschien kunnen er dan in een keer wel minder molens komen te staan. Maar wat ik belangrijk vind, is dat zij welwillendheid tonen, draagvlak van belang is. Ik zou dat toch de gedeputeerde, GS, nog even nadrukkelijk mee willen geven in de verdere overwegingen.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Everling. Mevrouw Meeuwis van de D66-fractie geen tweede termijn. Mevrouw Van Diemen ook niet. De heer Van den Berg. Aan hem het woord voor een tweede termijn.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter, ik hoor wel heel bijzondere dingen. Ik hoor de gedeputeerde zeggen dat 4 bewonersgroepen, waarvan openlijk betwijfeld wordt in hoeverre die de zaak vertegenwoordigen, à 2 personen = 8 personen tegen het alternatief zijn en dat we het daarom maar niet moeten doen, terwijl 1400 mensen tegen het huidige voorstel zijn, en dat gaan we dan maar doordrukken. Ik hoor bijna ..., ja een heel vreemd verhaal: als er minder subsidie komt, nou dan hebben de bewoners pech, dan gaat het sociaal plan niet door. Ja, mensen, wat zullen we nou beleven? Wat is dit voor koehandel, vraag ik mij dan af. En het meest opmerkelijke vond ik nog dat de bewoners kennelijk tegen drie hoge windmolens zijn, maar dat u dan wel wilt gaan voor vier van die hoge windmolens. Kunt u mij nou eens uitleggen hoe dat in elkaar steekt? Het zal misschien aan het tijdstip liggen, maar dat gaat er bij mij een beetje lastig in.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van den Berg. De heer De Kort van de Partij van de Arbeid-fractie. Geen tweede termijn. De heer Brouwers van 50PLUS dan nu.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Even kort, mijnheer de voorzitter. Ik snap wat de gedeputeerde gezegd heeft. Juridisch klopt het geheel. Ik wil de gedeputeerde vragen om ook een keer te denken in de geest in plaats van alleen in de juridische artikelen.

Ten slotte de vraag die eigenlijk nog openstaat, en ik moet eerlijk zeggen dat ik het antwoord daarop niet weet, maar stel dat we zouden zeggen, ik noem maar wat: "we hebben nog een maand", als we ze nog een maand zouden geven, kan dat? Doen we iets fout, of zou dat misschien toch de oplossing zijn voor meer draagvlak?

Dank u wel.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Brouwers. Dan de heer Van der Wel van de Partij voor de Dieren voor een tweede termijn. Ja? Dan geef ik u het woord.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, dank u wel. Voorzitter. We hadden een aantal punten genoemd. De gedeputeerde heeft een antwoord gegeven, maar toch zijn we niet tevreden met het antwoord, want we willen wel weten hoe de communicatie dan gaat lopen, als u het over gaat nemen, tussen u, als mede-initiatiefnemer misschien – moet ik dat zo zien? – en de omwonenden, of inwoners. En waarom is dan nu afgezien van een MER? Ons lijkt het gewoon eigenlijk een noodzaak om dat te doen, maar klaarblijkelijk is er geen wettelijke plicht. Daar willen we graag een antwoord op.

U werd geïnterrupteerd, maar onze vraag was inderdaad 'vleermuizen en vogels'. U zei toen 'vogels', maar dus neem ik allebei aan. Ik heb dat andere niet gehoord.

En als laatste ga ik even naar een bericht in BN DeStem, waarin Innogy zegt: als we drie molens van 180 doen, is er financieel geen ruimte meer voor sociale randvoorwaarden. Daar staat niet dat het niet rendabel is om de molens te hebben, en dan is mijn vraag: kunnen we dan op een of andere manier voor de gewenste situatie kiezen van drie keer 180 en op een andere manier dan die randvoorwaarden creëren, desnoods met misschien een toezegging of een tegemoetkoming van de provincie? Ik kan me niet

voorstellen dat het sociaal plan zo groot en zo ingrijpend is dat we nu kiezen voor een suboptimale oplossing, terwijl er een optimale oplossing is, waarbij het dan alleen maar gaat over het sociaal plan.

De **voorzitter**: Oké. Dank u wel voor uw bijdrage in tweede termijn. Dan de heer Van Pinxteren. De motie van Forum voor Democratie is intussen rondgedeeld en ook bij de gedeputeerde bekend en krijgt stuknummer 61. Maar eerst de heer Van Pinxteren.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Dank je wel, voorzitter. Het zou mij ook wat waard zijn als er tijd gevonden zou kunnen worden om toch nog eens een keer goed naar de alternatieven te kijken, want de gedeputeerde kan wel zeggen dat vier windmolens zoals ze nu gepland staan in overeenstemming zijn met de Verordening ruimte, maar ik heb de Verordening ruimte erop nagelezen en in een ruitvorm vier molens plaatsen is niet in lijn langs een belangrijk stuk infrastructuur zoals het Volkerak. Dus dat kan in mijn ogen niet kloppen en is ook niet correct. Dat drie molens duurder zijn, of anderszins niet uit zouden kunnen, is mij uit de stukken nergens gebleken. Dan zou ik dat ergens hebben moeten kunnen lezen. Ik kan iets gemist hebben in die hele brij van stukken, maar ik heb het niet kunnen vinden en ik heb er toch echt mijn best voor gedaan. Dan zou ik de gedeputeerde op haar blauwe ogen, of andere ogen, moeten geloven, en dat lijkt mij ook niet helemaal de bedoeling. Ik denk dat het goed is om, als er enigszins ruimte gemaakt kan worden, toch nog eens te kijken met de bewoners, om tot een goede oplossing te komen. Drie windmolens, 180 m tiphoogte, met misschien iets minder sociale voorzieningen, in een gebogen lijn: dat lijkt me het beste.

De **voorzitter**: Ik dank de heer Van Pinxteren voor zijn tweede termijn. Dan wil ik de gedeputeerde vragen ... Oké, even een paar minuutjes schorsen. Ik meld u intussen overigens dat ik zo dadelijk een voorstel ga doen over de verdere agenda, meer in het bijzonder dat ik met referte aan een ooit in de Tweede Kamer door Freule Wittewaall van Stoetwegen gemaakte opmerking "dit wordt gekkenwerk midden in de nacht", zo dadelijk ga voorstellen dat dit het laatste onderwerp is en dat we een andere oplossing gaan zoeken voor zowel de Vuelta als het Klimaatakkoord, zowel vanwege de tijdsdruk als vanwege de serieuze behandeling die dat soort stukken verdienen. Het zou eigenlijk gekkenwerk zijn om dat nu te doen. Daarmee hebben sommigen een weddenschap gewonnen, zie ik, met een voorspelling van hoe laat de vergadering zou eindigen. Maar alle gekheid op een stokje: ik denk dat het goed is om het nu echt bij dit onderwerp te laten na een heel zware dag. En dan gaan we echt organiseren dat die andere onderwerpen, waarschijnlijk de 8ste, op een verantwoorde manier toch ook behandeld kunnen worden. We gaan even kijken hoe dat precies gaat. Verder kan ik degenen die zich aan het zorgen maken waren over de vraag of ze hier nog weg kunnen in hun auto, mededelen dat ik net te horen heb gekregen dat dat kan. Dus u kunt allemaal naar huis en dat is voor u, uw huisgenoten en, naar ik begrepen heb, hier en daar ook wat huisdieren goed nieuws.

Maar we gaan eerst netjes dit onderwerp afmaken en ik kijk intussen naar de gedeputeerde of zij bereid en in staat is om dat te gaan doen. Dat is het geval. Dan geef ik haar het woord. De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Ja, voorzitter. Ik begrijp de oproep van meerdere fracties om toch echt nog eens een keer te kijken naar alternatieven. Ik begrijp ook dat u BN DeStem leest en daaruit citeert, maar Innogy heeft niet aangegeven dat drie windturbines met 180 m uit kunnen. Dat is verkeerd geciteerd. Dus om dat maar meteen eventjes recht te zetten.

Ik begrijp dat bewoners welwillend meedenken, maar de mensen die last hebben van de slagschaduw, die zeggen: wij willen wel die sociale randvoorwaarden, wij vinden het wel van belang dat die slagschaduw zo ver mogelijk wordt teruggebracht. Nog even los, dit richting de PVV, van het feit dat draagvlak gewoon in dezen formeel juridisch geen argument is – ik heb ook de oproep gehoord: 'kunt u alstublieft nog verder

meedenken?’ vanuit een aantal andere partijen –, wij hebben aan de gemeente gevraagd om het volledige dossier aan ons over te dragen en daar zaten geen handtekeningen bij, laat staan 1400. U kunt vinden dat, als het sociaal plan dan niet doorgaat, dat een dreigement of iets dergelijks is, maar op het moment dat er geen geld wordt verdiend, is er ook geen geld om in de bewoners te investeren. Dat is gewoon nu eenmaal hoe het werkt. Dat wordt niet anders of beter en op het moment dat we naar alternatieven op zoek gaan, waarvan ik u al probeer uit te leggen dat daar echt uit-en-ter-na naar is gekeken en dat ze er niet zijn, komt er in ieder geval alleen maar minder geld in het laatje en zullen de windturbines er alleen maar hoger van worden. Volgens mij is dat niet waar u op zit te wachten. Ik heb geprobeerd naast de juridische argumenten u ook de kwalitatieve afweging te geven. Hoe langer we wachten, hoe lager het SDE+-regime is. We zijn verplicht tot medewerking verlenen, alleen is er dan minder geld om te verdelen onder de inwoners en is er dus ook minder geld om ervoor te zorgen dat er zo min mogelijk slagschaduw is, om ervoor te zorgen dat er een geluidsapp komt die interactief is, zodat bewoners kunnen aangeven wanneer ze het meeste hinder hebben van het geluid, bijvoorbeeld in de zomer als ze in de tuin zitten – dat is toch wat vervelender dan wanneer ze met kerst bij de open haard binnen zitten –, en om ervoor te zorgen dat, op het moment dat voor het rode licht op de windturbine de techniek beschikbaar is om dat uit te doen en pas aan te doen als er vliegtuigen in de buurt zijn, om dat ook toe te passen.

De **voorzitter**: Interruptie Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ja, voorzitter. De gedeputeerde zegt eigenlijk zoveel als dat, zelfs als in een van de windrijkste stukken Brabant 180 m hoge windturbines al niet meer uit kunnen, al die nieuwe windmolens die met het Klimaatakkoord komen en die met het Energieakkoord ook nog komen, allemaal ver boven de 200 m uit moeten komen, en als we dat niet willen, als die 30 m lager zijn, ja, dan hebben we geen sociaal plan meer. Is dat de richting die wij uit moeten, of is er een moment dat wij zeggen: jongens, die schade wordt nu echt te groot, het is te duur, het draagvlak is er niet? Daar hebben we het hier al over, en die doet nu niet ter zake, maar volgens het bestuursakkoord in de toekomst wel.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Voorzitter. Dat gesprek zullen we voeren op dat moment, als het over die plannen gaat. Nu hebben we het over het plan bij Dinteloord.

De **voorzitter**: Van den Berg.

De heer **Van den Berg** (PVV): Ziet u dan, gezien de omstandigheden, de windomstandigheid – ik weet: in het oosten van Brabant krijg je veel meer subsidie –, een mogelijkheid om met turbines onder de 200 m in Brabant in nieuwe projecten het nog uit te laten kunnen, of krijgen we inderdaad honderden turbines van bijna allemaal meer dan 200 m hoog?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Voorzitter. Ik weet dat de heer Van den Berg goed is ingevoerd in dit dossier. Dus ik hoef hem waarschijnlijk ook niet uit te leggen dat er kosten zijn die gepaard gaan gewoon met de windturbine zelf, maar dat er ook een aantal vaste kosten zijn bij een park, die natuurlijk per turbine lager worden naarmate het aantal turbines groter wordt. Dus hoogte en aantal turbines zijn

communicerende vaten. Zoiets als bijvoorbeeld de kabel naar het park leggen hoeft maar één keer te gebeuren en naarmate er meer turbines staan kunnen die kosten over meer turbines gespreid worden.

De Partij voor de Dieren stelde de vraag hoe het met de communicatie gaat lopen. De mensen die een zienswijze hebben ingediend, zijn al allemaal door ons per brief geïnformeerd dat de procedure naar ons is overgegaan. Die krijgen vervolgens ook allemaal keurig een reactie vanuit ons op hun zienswijze en we zijn ook bezig met het inrichten van een website om ook de informatievoorziening zo goed mogelijk te doen.

Van de milieueffectrapportage heeft de gemeente Steenbergse besloten, naar aanleiding van een MER-beoordeling, dat die niet nodig is.

Vogels, maar ook vleermuizen komen natuurlijk aan bod bij de vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet.

Dat waren volgens mij nog uw drie vragen, naast die over BN DeStem, waar ik al op in ben gegaan.

De **voorzitter**: Interruptie Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): U had het net over de communicatie, in de zin van wie er allemaal een brief krijgt. Mijn vraag gaat over de inhoud. Blijft het dan een communicatie in de zin van "stem nou maar in, dan krijg je wat geld, en anders doen we het toch", of komt er een ander soort communicatie?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): De informatie zal inhoudelijk en feitelijk zijn. Over de besluitvorming, over de effecten van het windpark en de vragen die bewoners daar wellicht nog over hebben.

De **voorzitter**: Rutjens.

De heer **Rutjens** (FvD): Dat was niet mijn vraag. Mijn vraag was: is dan de stijl "ga nou maar akkoord met dit, want dan krijg je wat geld", of "dan doe je het niet en dan doen we het toch"?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Voorzitter. Dat is natuurlijk niet aan de orde, want afhankelijk van wat uw Staten besluiten stelt ons college wel of niet een vergunning vast, die dan voor beroep vatbaar is. Wij informeren daar dus heel feitelijk over. Dat is een procedure die we keurig, conform de wet, doorlopen, waar alle inspraakmogelijkheden zoals die volgens de wet gelden keurig voor worden gevolgd.

De **voorzitter**: Interruptie Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. In de eerste termijn zei de gedeputeerde dat er een stilstandsvoorziening voor vogels zou worden opgenomen. Nu zegt u: we gaan kijken naar de Natuurbeschermingswet. Mijn vraag was: komt er een stilstandsvoorziening voor vleermuizen en voor vogels? Dat zijn twee verschillende technieken.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Voorzitter. Volgens mij heb ik in mijn eerste termijn gezegd dat dat aan bod komt bij de Natuurbeschermingswetvergunning. Dat wordt dus ook op dat moment bekeken en zo ver

is het nog niet. Ik begrijp wel, om dat misschien even dan ook op die manier te vertalen, dat de heer Van der Wel dit van belang vindt en natuurlijk wegen wij dit mee en gaan we kijken wat daarin de mogelijkheden zijn.

De **voorzitter**: Van der Wel.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Mede omdat u het heeft over een sociaal plan, en dan hoop ik dat het sociaal plan ook sociaal is tegenover de omgeving qua dieren. Dat mag de kop niet kosten.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Voorzitter. Hier moet ik de heer Van der Wel wel gelijk in geven: dat die dieren natuurlijk niet kunnen meepraten over het sociaal plan, dus dat het in ieder geval goed is dat hij dat geluid hier dan in de Statenzaal vertolkt.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): En ik heb met die dieren gesproken ...

De **voorzitter**: U heeft al twee keer geïnterrupteerd. De gedeputeerde rondt af.

Mevrouw **Spierings** (GS, D66): Volgens mij rest mij nog een reactie te geven op de motie, motie 61. Nog los van het feit dat die eigenlijk buiten de orde is, want die gaat niet over het windenergieplan bij Dinteloord, lijkt het me ook veel beter om te kijken wat er lokaal speelt, want de gemeente Steenbergen is heel wat groter dan de kern Dinteloord waar het nu over gaat en op wie de gevolgen betrekking kunnen hebben. Dus ontraden.

De **voorzitter**: Ik kijk nog even naar de griffier, of het oordeel over de motie moet zijn dat hij buiten de orde is. Daar kom ik zo op terug, maar hiermee eindigen we dan de tweede termijn en sluit ik de beraadslagingen. Dan gaan we over tot de stemming. Ik ga daarvoor alvast op de knop drukken en laat even kijken of de stemming alleen over het voorstel gaat, of dat ook de motie in stemming kan worden gebracht. Kunnen we even overleg hebben met de indiener? Even een half minuutje schorsing.

Schorsing (01.45-01.46 uur).

De **voorzitter**: Dames en heren. Ik had u beloofd een half minuutje, dat is het ongeveer geworden. Mag ik uw aandacht? Deze motie is, en dat hebben we nog even met de indiener besproken, echt buiten de orde. Ik heb het over motie 61. Die maakt geen deel meer uit van de beraadslagingen en komt in een andere vorm, op een ander moment wellicht, in een andere gedaante en met een ander nummer, terug, maar nu niet.

Dan gaan wij nu stemmen. Er is al op de stembel gedrukt. Ik zag een aantal mensen nog binnenkomen, ik heb ook al een aantal mensen zien vertrekken geloof ik, maar we gaan even precies inventariseren of we klaar zijn voor de stemmingen die ons nog resten. Dat is allereerst het ontwerpbesluit 53/19, de verklaring van geen bedenkingen et cetera.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Voorzitter. Er lag toch een amendement?

De **voorzitter**: Nee, dat is al eerder ingetrokken.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Oké.

De **voorzitter**: Dat was buiten de orde ook. Dit is niet een amendabel stuk. We gaan de VVD vragen om de stemming te beginnen. De VVD.

De heer **Panhuizen** (VVD): Voor.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **De Bie** (FvD): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

De heer **Hendriks** (CDA): Voor.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Everling** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: D66.

Mevrouw **Meeuwis-van Langen** (D66): Voor.

De **voorzitter**: GroenLinks.

Mevrouw **Van Diemen-Vereijken** (GL): Voor.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van den Berg** (PVV): Tegen met stemverklaring. Wij hadden inderdaad een amendement willen indienen om de zeggenschap weer bij de gemeente neer te leggen, waar die volgens ons ook hoort. Het was helaas buiten de orde, maar dat willen we wel verklaren.

De **voorzitter**: Partij van de Arbeid.

De heer **Smeulders** (PvdA): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS ... heeft de zaal verlaten. Partij voor de Dieren.

De heer **Van der Wel** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Van Pinxteren** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP ... heeft de zaal verlaten. Dan is dit voorstel aangenomen.

Dames en heren. Ik wil uw vergadering voorstellen om, gezien het vreselijk late uur en het belang om de twee resterende onderwerpen, de Vuelta en het Klimaatakkoord, op een fatsoenlijke manier te behandelen, dat niet meer vanavond, meer in het bijzonder vannacht, te doen. Met de griffier zal ik in de procedurevergadering heel snel met een voorstel komen wanneer dat wel gaat gebeuren. Ik zie ondanks het late uur een enthousiaste ontvangst van dit voorstel. Dan is dat bij dezen met elkaar zo geregeld.

56/19 Statenvoorstel Voorstel voor een Klimaatakkoord

Doorgeschoven.

49/18 Statenvoorstel Procedure wensen en bedenkingen provinciale deelname aan Stichting La Vuelta Holanda

Doorgeschoven.

Stemming

De **voorzitter**: Dames en heren. Rest nog een stemming over de laatste elementen van de originele agenda.

57/19 Lijst Ingekomen Stukken periode 22 augustus 2019 t/m 11 september 2019

De **voorzitter**: De lijst van ingekomen stukken, 57/19. Wenst iemand daarover het woord, of kan ik veronderstellen dat die is vastgesteld? Dat is het geval bij acclamatie.

55/19 Notulen van de PS-vergadering 30 augustus 2019

De **voorzitter**: Dan is er nog het voorstel met de notulen van de PS-vergadering van 30 augustus 2019. Wenst iemand daarover het woord? Kan ik veronderstellen dat daar bij acclamatie mee kan worden ingestemd? Dan is dat bij dezen gebeurd.

Sluiting

De **voorzitter**: Dames en heren. Nog even een mededeling. Dit was een bijzondere vergadering, in vele opzichten. Ik hecht eraan, en ik denk dat ik namens u allen spreek, nog iets te zeggen tot degenen die achter en voor de schermen hebben gezorgd dat wij hier vandaag onze democratische plicht hebben kunnen vervullen én dat degenen buiten op het plein hun demonstratiemogelijkheden hebben gehad. Dat is allemaal niet vanzelf mogelijk geweest, daar hebben veel mensen voor en achter de schermen van overheid, maatschappelijke organisaties en, niet te vergeten, ook de eigen medewerkers van onze provincie, heel hard aan gewerkt. Ik hecht eraan hen vanaf deze plaats alvast buitengewoon hartelijk te danken en te complimenteren met hun professionele werk, die ons het werken hier vandaag hebben mogelijk gemaakt.

Applaus

De **voorzitter**: Zo hoort dat te gaan. Dan wil ik u nu verzoeken u te verzamelen bij de plek waar we normaal een drankje drinken. Ik weet niet of dat er nog in zit vandaag, maar daar krijgt u de instructies hoe u het snelst het gebouw op een veilige manier kunt verlaten.
Ik sluit de vergadering.

De voorzitter sluit om 01.50 uur de vergadering.